അഷ്ടപദീകാവ്യം.

പി. കൃഷ്ണൻനമ്പീശ്ശനാൽ എഴുതപ്പെട്ട

കൃഷ്ണലീലാവിലാസം

എന്ന ഭാഷാവ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയതു.

കൊപ്പി. ൫൱.

കുന്നംകുളം.

അക്ഷരരത്നപ്രകാശിക അച്ചുകൂട്ടം

1091 [വില ക൧

അഷ്ടപദീകാവ്യം.

പി. കൃഷ്ണൻനമ്പീശനാൽ എഴുതപ്പെട്ട

കൃഷ്ണലീലാവിലാസം

എന്ന ഭാഷാവ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയതു.

കൊപ്പി. ൩൦൦.

കുന്നംകുളം.

അക്ഷരരത്നപ്രകാശിക അച്ചുക്കൂട്ടം

1091 [വില ക൧

മുഖവുര

ജയദേവനെന്ന കവിരാജരാജനാൽ സംഗീതസാഹിത്യമിശ്രമായി രചിക്കപ്പെട്ട അഷ്ടപദി എന്നപ്രസ്തുതഗ്രന്ഥത്തിലെ ദുർഗ്രഹമായ ഓരോരൊ ആശയങ്ങളും മറ്റും സൂക്ഷ്മമായി ഗ്രഹിച്ച് അതിൽനിന്നുണ്ടാവുന്ന ആനന്ദപീയൂഷത്തെ ആസ്വദിപ്പാനും അന്യന്മാരെ ആസ്വദിപ്പിപ്പാനും സംഗീതസാഹിത്യങ്ങളാകുന്ന അംഭോനിധിയെ മഥനംചെയ്വാൻ വിദഗ്ദ്ധന്മാരായ 'വിബുധ'വരന്മാൎക്കല്ലാതെ സാധിക്കുന്നതല്ല. ആസ്ഥിതിക്കു അല്പജ്ഞനായ ഞാൻ ആദ്യംതന്നെ ഇത്രയും പ്രൌഢമായ ഈവിശിഷ്ടഗ്രന്ഥത്തിന്നു ഒരു വ്യാഖ്യാനമെഴുതുവാനാരംഭിച്ചതു മഹാസാഹസമായിയെന്നു ശ്രവണമാത്രത്തിൽതന്നെ വിദ്വാന്മാരുടെ മനസ്സിൽ അങ്കുരിക്കുമായിരിക്കാം. പക്ഷെ താഴെപ്രസ്താവിക്കുന്ന സംഗതികളാലോചിക്കുമ്പോൾ അവർ തന്നെ അനുകമ്പാപുരസ്സരം എന്നെ അനുഗ്രഹിക്കുമെന്നു ഞാൻവിശ്വസിക്കുന്നു.

ജയദേവരുടെ അനിർവ്വചനീയമായ മാഹാത്മ്യംകൊണ്ടും മറ്റും ഹിമവത്സേതുപൎയ്യന്തം പ്രചാരംവന്നിരിക്കുന്ന ഈ ദിവ്യമായ അഷ്ടപദീഗ്രന്ഥത്തിലെ ഗാനങ്ങളും ശ്ലോകങ്ങളും പാടി മഹാഭക്തന്മാരായ ഗായകന്മാർ പരമാനന്ദഭരിതന്മാരായിട്ടു ദിവസങ്ങൾ നിമിഷകല്പങ്ങളാക്കി നയിക്കുക പതിവാണു. സംഗീതനിപുണന്മാൎക്കു സാഹിത്യനൈപുണ്യമില്ലാതേയും സാഹിത്യവിദഗ്ദ്ധന്മാൎക്കു സംഗീതത്തിൽ വൈദഗ്ദ്ധ്യമില്ലാതെയുമാണെല്ലൊ പ്രായേണ ലോകത്തിൽ കണ്ടുവരുന്നതു. വിശിഷ്യ ഇഹത്തിലും പരത്തിലും പരമപദപ്രാപ്തിക്കു കലികാലത്തു പ്രത്യേകിച്ചും സ്വീകാരയോഗ്യമായ സ്തോത്രോച്ചാരണം അക്ഷരം തെറ്റാതെയും "അൎത്ഥംബുധ്വാശബ്ദരചനാ" എന്ന

ന്യായേന പ്രാധാന്യത്തെ അർഹിക്കുന്ന അൎത്ഥത്തെ അറിഞ്ഞും അ. നുഷ്ഠിച്ചാൽമാത്രമെ സഫലമാകയുള്ളു. പ്രത്യുത അക്ഷരവൈകല്യത്തോടും മറവും ചെയ്യുന്ന സ്തോത്രപഠനം തീരെനിഷ്ഫലമായിത്തീരുന്നതിന്നുപുറമെ, മഹാപാതകത്തിന്നു ഹേതുവായും ഭവിക്കുന്നതാണെന്നു സൎവ്വസാരജ്ഞന്മാൎക്കും നിരാക്ഷേപമായ സംഗതിയാണല്ലൊ. എന്നിരിക്കെ വളരെക്കാലം മുതല്ക്കുതന്നെ 'അഷ്ടപദി' എന്ന ഈ ദിവ്യഗ്രന്ഥത്തിന്നു മലയാളത്തിൽ ചില അച്ചടിപ്പിശാചുക്കളുടെ ആവേശം നിമിത്തം അതിന്റെ പ്രാരംഭത്തിൽതന്നെ "അഷ്ടപതി" എന്നും മറവും അസംബന്ധം എഴുതിയിരിക്കുന്നതുംഅക്ഷരാംഗങ്ങളുടെ മഷിമാംസങ്ങൾ ആ പിശാചുക്കൾ ഭക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നതും ചില അക്ഷരങ്ങൾ തലകീഴായി കാണുന്നതും മഹാശോചനീയം തന്നെ. തന്നിവൃത്തിക്കുവേണ്ടി യഥാമതി ഉദ്യമിപ്പാനുള്ള മോഹവും ഇതു സദ്വിഷമായതുകൊണ്ടു ഈശ്വരകടാക്ഷം ഉണ്ടാവുമെന്നുള്ള വിശ്വാസവുമാണ് എന്നെ ഈ മഹൽകാൎയ്യത്തിലേക്കു പ്രേരിപ്പിച്ചതു.

ഇനി ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്ന വിഷയത്തെപ്പറ്റി ചിലൎക്കുണ്ടാകാവുന്ന സംശയങ്ങൾക്കു യഥാമതി സമാധാനംപറയുവാൻ ശ്രമിക്കാം.

൧. അധൎമ്മം നീക്കി ധൎമ്മം സ്ഥാപിപ്പാനവതരിച്ചിരിക്കുന്ന മഹാവിഷ്ണുവായ ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെ അധൎമ്മകോടികളിൽവെച്ചു പ്രഥമഗണനീയമായ പരദാരപരിഗ്രഹണം ചെയ്തതുചിതമൊ?

൨. ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോപികാസംഗം ചെയ്യുമ്പോൾ അവരുടെ ഭൎത്താക്കന്മാൎക്കു അദ്ദേഹത്തിന്റെനേരെ ദ്വേഷം ജനിച്ചിട്ടില്ലയൊ?

൩. കേവലം ബാലനായിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ സുരതചാതുൎയ്യം കൊണ്ടു ഗോപികമാരെ രഞ്ജിപ്പിച്ചതെങ്ങിനെ?

൪. രാധാമാധവന്മാരുടെ എത്രയോ ഗോപ്യമായ രതിക്രീഡാ ഭക്തവത്സനായ ജയദേവർ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഇത്രയും വൎണ്ണിച്ചതു ദൈവവിരോധമല്ലെ?

ശ. ഈ ഗ്രന്ഥം ഭക്തന്മാൎക്കുപകാരപ്രദമാകേണമെങ്കിൽ അവരുടെ മനസ്സിനെ ദുൎവ്വിഷയങ്ങളിൽ പ്രവേശിപ്പിച്ചു അധഃപതിപ്പിക്കുന്ന ശൃംഗാരവിഷയത്തെ വൎണ്ണിച്ചതു യുക്തമാണോ?

സ. പരദാരപരിഗ്രഹണമാകുന്ന മഹാദുഷ്കൎമ്മം ചെയ്താൽ നരകപ്രാപ്തിയാണെന്നല്ലെ ഉള്ളു. പക്ഷെ നിൎമ്മലനായ ശ്രീകൃഷ്ണന്നു കൎമ്മബാധയില്ലല്ലോ. പിന്നെ എങ്ങിനെയാണു അദ്ദേഹത്തെ കൎമ്മം ബാധിക്കുന്നതും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൎമ്മം നമ്മൾ വിശ്വസിക്കുന്നതും? തനിക്കു കൎമ്മഫലത്തിൽ ഇച്ഛയില്ലെന്നുംതന്നെ കൎമ്മബാധിക്കയില്ലെന്നും ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെ ഭഗവൽഗീതയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു. "നമാം കൎമ്മാണി ലിമ്പന്തി ന മെ കൎമ്മഫലെ സ്പൃഹാ"—നാരായണീയത്തിലും ഇതുതന്നെയാണല്ലൊ സ്പഷ്ടമായി പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നതു. "ധൎമ്മ്യം ഖലു തെ വചനം കൎമ്മതു നൊ നിൎമ്മലസ്യ വിശ്വാസ്യം." സുകൃതം കൂടാതെ കണ്ടു ഭഗവൽസേവക്ക ആൎക്കും തന്നെ സാധിക്കുന്നതല്ല. രോഗാതുരന്മാരായിട്ടും വിഷയാനുരക്തന്മാരായിട്ടും ആത്മജിജ്ഞാസുക്കളായിട്ടും ജ്ഞാനികളായിട്ടും ഇങ്ങിനെ നാലുപ്രകാരത്തിലാകുന്നു ജനങ്ങൾ ഈശ്വരനെ സേവിക്കുന്നതു. ആരെല്ലാമാണു് ഏതേതു വിഷയങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ചു ഈശ്വരനെ അതാതുവിധം സേവിക്കുന്നതു അവൎക്കു് അതാതു കാൎയ്യങ്ങളെല്ലാം സാധിച്ചു ഒടുവിൽ മുക്തിലഭിക്കുന്നു. എന്നു ഭഗവൽഗീതയിൽ ഭഗവാനാൽതന്നെ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ശ്ലോകങ്ങളുടെ സാരാംശത്തെ ശ്രീധരാചാൎയ്യർ സുബോധിനിയിൽ വാക്യരൂപേണ സംഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്നു. "ഏവം കാമിനോപി സന്തഃ കാമപ്രാപ്തയെ പരമേശ്വരം മാമേവ ഭജന്തി തെ കാമാൻ പ്രാപ്യ ശനൈൎമ്മുച്യന്തെ." ഇപ്രകാരം, ഭക്താനുഗ്രഹതല്പരനായിരിക്കുന്ന ഭഗവാൻ തന്നിൽ അത്യന്തം അനുരാഗദ്വാരേണ ഭഗവൽസേവാപരായണകളായിരിക്കുന്ന ഗോപികമാരുടെ അനുരാഗത്തെ സഫലീകരിച്ചു ഒടുവിൽ അവൎക്കു് മുക്തികൊടുക്കയും ചെയ്തു. വിശിഷ്യ, ഗോപ്യഃ കാമാൽ ഭയാൽ കംസോ ദ്വേഷാച്ചൈദ്യാദയൊ നൃപാഃ സംബന്ധാദ്വൃഷ്ണയഃ സ്നേഹാദ്യൂയം ഭക്ത്യാ വയം വി

൭൦., എതു വിധമായാലും വേണ്ടില്ല, ഭഗവൽസ്മൃതികൊണ്ടു മുക്തി എന്നാണ് ഈ അഭിയുക്തവചനംകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്നതു്. പിന്നെ ആ ഗോപസ്ത്രീകൾ കേവലം വിഷയാനുരക്തകളല്ലായിരുന്നു എന്നു മാത്രമല്ല ആന്തരത്തിൽ അവർ ഭഗവത്തത്വങ്ങളെല്ലാം സൂക്ഷ്മമായി ഗ്രഹിച്ചവരായിരുന്നു എന്നും ഗോപികാഗീതകൊണ്ടുതന്നെ തെളിയുന്നുണ്ട്. "ന ഖലു ഗോപികാനന്ദനോ ഭവാനഖിലദേഹിനാമന്തരാത്മദൃക്." ഭക്തേഷ്ടദാനനിരതനായ ഭഗവാൻ ഭക്തന്മാൎക്ക അഭീഷ്ടദാനം ചെയ്വാൻ വേണ്ടി മനുഷ്യരൂപേണ അവതരിച്ച് അതിപ്രേമയുക്തകളായ ഗോപസ്ത്രീകളോടുകൂടെ ഇങ്ങിനെ ക്രീഡിച്ചതു ആ ഐശ്വൎയ്യവതികളിൽ അവിടേക്കുണ്ടായ ആശ്രിതവാത്സല്യത്തിന്റെ അമേയത്വം എന്നുമാത്രമെ നമുക്കു വിചാരിപ്പാനുള്ളു. ത്രേതായുഗത്തിൽതന്നെ ഭഗവദവതാരമൂൎത്തിയായി ജഗന്മോഹനനായിരുന്ന ശ്രീരാമചന്ദ്രനെ അനേകം സ്ത്രീകൾ കണ്ടു മോഹിച്ചു താന്താങ്ങളെ സ്വീകരിക്കേണമെന്നു വീണ്ടും അപേക്ഷിച്ചിട്ടും അവരുടെ സുകൃതവൈകല്യത്താലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപ്പോഴത്തെ ഏകപത്നീവ്രതത്താലും മററും ആ അപേക്ഷ അപ്പോൾ അദ്ദേഹം സ്വീകരിച്ചില്ല. തന്നിമിത്തം ആ സ്ത്രീകൾ പുനൎജ്ജന്മങ്ങളിലും വാസനാബലത്താൽ ഭഗവാനെത്തന്നെ സ്മരിച്ചു ഭക്തിപൂൎവ്വം അപേക്ഷിക്കയും ആ അപേക്ഷയെ സഫലീകരിപ്പാൻ വേണ്ടിയാണു പരമദയാലുവായ ഭഗവാൻ ഇപ്രകാരം പ്രവൃത്തിച്ചതു എന്നു വൃദ്ധവാക്യവും ഉണ്ടു. "അപേക്ഷയുള്ളൊരു ജനത്തിനെല്ലാമപേക്ഷ കൂടാതെ കൊടുക്കുമീശൻ" എന്നാണല്ലൊ ആപ്തവാക്യം. നിഖിലലോകനിയന്താവായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോപികാസംഗം ചെയ്തതു അത്യന്തം യുക്തമായി എന്നു ഇനിയും അനേകം പ്രമാണങ്ങളും യുക്തികളും ആലോചിച്ചാൽ നമുക്കു ബുദ്ധിവിഷയമായി തീരുന്നതാണ്.

൨. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഗോപികാക്രീഡനവേളയിൽ അവരുടെ ഭൎത്താക്കന്മാൎക്ക അദ്ദേഹത്തോടു യാതൊരു ദ്വേഷവും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അതു എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അവൎക്ക അവരുടെ ഭാൎയ്യമാർ ആ സമ

യത്തും അവരൊരുമിച്ചുതന്നെയുണ്ടെന്നു തോന്നിയിരുന്നു. ഇതിനു പ്രമാണമായി ശുകവാക്യവും ഉണ്ടു. “നാസൂയൻ ഖലു കൃഷ്ണായ മോഹിതാസ്തസ്യ മായയാ മന്യമാനാഃ സ്വപാർശ്വസ്ഥാൻ സ്വാൻ സ്വാൻ ദാരാൻ വ്രജൌകസഃ”

൮. സ്തന്യപാനംചെയ്യുന്ന കാലത്തു തന്നെ പൂതനാമാരണാദ്യനേകാത്ഭുതകാര്യങ്ങൾ ചെയ്ത ആ ദിവ്യപുരുഷന്ന് രതിക്രീഡാചാതുര്യം കൊണ്ട് ഗോപികമാരെ രഞ്ജിപ്പിക്കാനാണൊ പ്രയാസം? അദ്ദേഹത്തിന്നുണ്ടൊ ബാല്യകാലാദ്യവഹിന്നത്വം. അദ്ദേഹം അചിന്ത്യമഹിമാവല്ലയൊ?

൯. ഭഗവൽകരുണാമൃതപ്രവാഹസന്ദോഹപരിപൂർണ്ണമാനസനായ ശ്രീജയദേവർ രാധാമാധവന്മാരുടെ ഓരോ രഹഃ ക്രീഡകൾ വർണ്ണിച്ചുവരുമ്പോൾ പത്തൊമ്പതാമത്തെ അഷ്ടപദിയിൽ “സ്മരഗരളഖണ്ഡനം മമ ശിരസി മണ്ഡനം ധേഹി പദപല്ലവമുദാരം” എന്നെഴുതുവാൻ മനസ്സിൽ തോന്നിയാറെ, ജഗദീശ്വരനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാധയോടു ഇത്രയും പ്രാകൃതമായി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടാകുമൊ? ഇല്ലെങ്കിൽ ഇങ്ങിനെ എഴുതിയാൽ മഹാ ദോഷമുണ്ടല്ലൊ എന്ന് വിചാരിച്ചു വേറെ പദങ്ങളും ആലോചിച്ചുകൊണ്ടു സ്നാനത്തിന്ന് പോയി. ആ സമയത്തു സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെ ജയദേവരുടെ വേഷം ധരിച്ചു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആശ്രമത്തിൽ ചെന്ന് പത്മാവതിയോടു ഓലയും എഴുത്താണിയും വാങ്ങി ജയദേവരുടെ മനസ്സിലുദിച്ച “സ്മരഗരളഖണ്ഡനം” ഇത്യാദി പദങ്ങൾ എഴുതിക്കൊടുത്തു പോയി. ജയദേവൻ തനിക്കു ആദ്യം തോന്നിയ പദങ്ങൾ കൂടാതെ സന്ദർഭശുദ്ധങ്ങളായ പദങ്ങൾ തോന്നാത്തതിനാൽ അത്യന്തം വിഷാദത്തോടെ ആശ്രമത്തിൽ മടങ്ങിവന്ന് ആ പദങ്ങൾതന്നെ എഴുതുവാൻ ഗ്രന്ഥമെടുത്ത് നോക്കിയപ്പോൾ തന്നിൽ ആകസ്മികമായി ഉദിച്ചിരുന്ന പദങ്ങൾതന്നെ അതിൽ എഴുതി കാണുകയാൽ അതിവിസ്മയത്തോടെ ആരാണ് ഇതിൽ എഴുതിയത് എന്നു തൻെറ ധർമ്മപത്നിയോടു ചോദിച്ച് യഥാർത്ഥമെ

ല്ലാം ഗ്രഹിച്ച്, സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെയാണ ഇങ്ങിനെ എഴുതിയതെന്നുതിച്ഛയാക്കി, പരമാനന്ദഭരിതനായ്തീൎന്നതിന്ന് ശേഷം അദ്ദേഹം എനിക്ക തോന്നുന്നതെല്ലാം വാസ്തവമാണെന്നും അതുതന്നെ എഴുതുന്നത് ഭഗവാന്ന് അതിപ്രിയമാണെന്നും മനസ്സുകൊണ്ടു സങ്കല്പിച്ച, ഈവിധം എഴുതിയതാണ്. സത്തുകൾക്ക സന്ദേഹകാൎയ്യങ്ങളിൽ അവരുടെ മനസ്സിൽ തോന്നുന്നതു തന്നെയാണ പ്രമാണമായിട്ടുള്ളതു എന്നും യഥാൎത്ഥവക്താവായിരിക്കുന്ന കാളിദാസൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു. "സതാം ഹി സന്ദേഹപദേഷു വസ്തുഷു പ്രമാണ മന്തഃകരണ പ്രവൃത്തയഃ" സകല മഹാത്മാക്കളാലും സൎവ്വാത്മനാ ഉത്തമോത്തമഗ്രന്ഥമെന്ന് ഐകകണ്ഠ്യേന അനുവദിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ശ്രീഭാഗവതത്തിൽതന്നെ ശുകബ്രഹ്മൎഷിയാലും "കസ്യാശ്ചിൽ നാട്യവിക്ഷിപ്തകുണ്ഡലത്വിഷമണ്ഡിതം ഗണ്ഡം ഗണ്ഡേ സന്ദധത്യാ ആദാത്താംബൂലചൎവ്വിതം" ഇത്യാദി പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ട് അത്യന്തം വിശദമായിട്ടുതന്നെയാണ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു. സത്തുക്കളെല്ലാം പൂൎവ്വികന്മാരുടെ വൎത്മാവിനെ അനുവൎത്തിക്കുന്നതു ലോകരീതിയാണെല്ലൊ. ഇത്യാദി സംഗതികളെക്കൊണ്ടു ഈ പ്രകൃതഗ്രന്ഥകൎത്താവായിരിക്കുന്ന ജയദേവൎക്ക എതാദൃശരീത്യാ വൎണ്ണിച്ചതുകൊണ്ടു ദൈവവിരോധം തീരെ ഉണ്ടാവില്ലെന്ന് മാത്രമല്ല അഗണ്യമായ ദൈവാനുകൂല്യമുണ്ടാകുമെന്ന് നമുക്ക അനുമാനിക്കാം. ഭഗവത്ഭക്തോത്തമനായ മേപ്പത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരിപ്പാട് രാസക്രീഡ വായിച്ചതിനാൽ തനിക്കുണ്ടായ ആശ്ചൎയ്യാതിരേകത്തെയാണല്ലൊ പദ്യരൂപേണ പ്രകടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു. "ബ്രഹ്മശങ്കരമുഖാനപീഹ പശുപാംഗനാസു ബഹുമാനയൻ. ഭാഗസ്ഥാവജ്ഞയതെ ഹി സ്വഭാവാൽ രോമോക്ഷോപായൊ യതതൊ വാ ന വാ സ്യാൽ തസാനോപകം തദ്ഭയം ലബ്ധമാസിൽ ഭാഗ്യം ഭാഗ്യം പാഹി മാം മാരുതേശ."

൭. കവി ഒരു കാവ്യം നിൎമ്മിക്കയാണെങ്കിൽ രാഗികൾക്കും മുമുക്ഷുക്കൾക്കും ഒരുപോലെ അതിൽ പ്രവൃത്തിയുണ്ടാവണം. അതിന്നു ഈ ഗ്രന്ഥംപോലെ വേറെയൊന്നുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്.

ശൃംഗാരരസത്തിൽ രുചിക്കുന്ന ഭവരോഗികളെയാണല്ലൊ ലോകത്തിൽ അധികപക്ഷവും കാണ്മാനുള്ളതു്. തന്നിമിത്തം ലോകാനുഗ്രഹതല്പരനായ കവി ഭവരോഗശമനമായ ഭക്തിരസമാകുന്ന ഔഷധം ആപാതതഃ മധുരമായ ശൃംഗാരരസത്തിൽ കലക്കി ഈ ഗ്രന്ഥമാകുന്ന പാത്രത്തിൽ എത്ര കാലം പാനംചെയ്താലും ഒരു ലേശംപോലും കുറയാത്തവണ്ണം നിറച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ആരുടെ മാനസാംഭോജമാണു് വികസിക്കാതിരിക്കുന്നതു? ഇനിയും ഇതുപോലെ തന്നെ ഓരോരോ യുക്തികളാലോചിച്ചു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏതാദൃശരീതിയിലുള്ള ഗ്രന്ഥനിൎമ്മാണം ബഹുമാനനിയമമാണെന്നു ദൃഢമായി സ്ഥാപിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതാണു നമുക്കു വലുതായ ശ്രേയസ്സ്. വാസ്തവമറിയാതെകണ്ടു് ദൂഷ്യാരോപണം ചെയ്യുന്ന ലോകസ്വഭാവത്തെ അംഗീകരിക്കുന്നതു മഹാ കഷ്ടം തന്നെ.

കവിരാജരാജനായിരിക്കുന്ന ജയദേവകു ഇന്നും യശോമൂൎത്തിയായി ജീവിക്കുവാൻ നിദാനഭൂതമായിരിക്കുന്ന ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്നു വ്യാഖ്യാനരീതിയിൽ ചിലതൊക്കെ എഴുതിത്തീൎക്കുവാൻ സാധിച്ചകാൎയ്യത്തിൽ, "ഗുണവദ്വസ്തു സംസൎഗ്ഗാദ്യാതി സ്വല്പോപി ഗൌരവം" ഇത്യാദി നീതിവാക്യാനുസാരേണ ഈ വിശിഷ്ടഗ്രന്ഥസംസൎഗ്ഗത്താലും ഗുരുകാരുണ്യാതിരേകത്താലും ഈ വ്യാഖ്യാനം സഹൃദയന്മാർ ആദരിക്കുമെന്നും സുജനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ കൃത്യാനുഷ്ഠാനത്തിന്നു ഭംഗം വരാതിരിപ്പാൻ വേണ്ടി മന്ദബുദ്ധിയായിരിക്കുന്ന എന്റെ അജ്ഞതകൊണ്ടോ മറ്റോ ഇതിൽ ശൈഥില്യങ്ങൾ വന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അവയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുതരുമെന്നും മാത്രമേ എനിക്കു സമാധാനമുള്ളു. അതിനാൽ ഈ വ്യാഖ്യാനം നിൎമ്മത്സരന്മാരായ വിദ്വാന്മാരുടെ മു

ന്മാകെ സനയം സമൎപ്പിച്ചുംകൊണ്ടു ഇതാ ഞാനിതിൽനിന്നു വിരമിക്കുന്നു.

"ഗച്ഛതഃ സ്ഖലനം ക്വാപി
ഭവത്യേവ പ്രമാദതഃ
നിന്ദന്തി ദുൎജ്ജനാ സ്തത്ര
സമാദധതി സജ്ജനാഃ"

ശ്രീജയദേവൻ

ഭഗവത്ഭക്തന്മാൎക്കുംവേണ്ട, രസികശിരോമണികളായ സകല വിദ്വാന്മാൎക്കും പരമാനന്ദപ്രദമായിരിക്കുന്ന ഈ അഷ്ടപദീഗ്രന്ഥം കേവലം കേരളഭാഷയെ മാത്രം അംഗീകരിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ജനങ്ങൾക്കുംകൂടി ഉപകരിക്കേണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ ഒരു വ്യാഖ്യാനം എഴുതി പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നതോടുകൂടി പ്രകൃത ഗ്രന്ഥകൎത്താവായിരിക്കുന്ന മഹാത്മാവിന്റെ ഒരു ജീവചരിത്രം എഴുതുന്നതായാൽ അതു സഹൃദയന്മാൎക്കുഹൃദയാഹ്ലാദകരമായിതീരുമെന്നു വിചാരിച്ചു ഞാനതിന്നു ആരംഭിക്കുന്നു.

നമ്മുടെ പൂൎവ്വികന്മാരുടെ ഇടയിൽ മഹാത്മാക്കളുടെ ജീവചരിത്രം എഴുതുക എന്നുള്ള സമ്പ്രദായം പ്രായേണ ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ പ്രകൃതഗ്രന്ഥകാരനായ ജയദേവനെന്ന മഹാത്മാവിന്റെ ചരിത്രവും പൂൎണ്ണമായി ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിലും കാണുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു ശ്രീമൽചന്ദ്രദത്തവിരചിതമായ ഭക്തമാല മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചരിത്രത്തെഞാൻമധുകരവൃത്ത്യാ സംഗ്രഹിച്ചു സംക്ഷേപരൂപേണ എഴുതിക്കൊള്ളുന്നു.

ജഗന്നാഥനഗരത്തിന്നടുത്ത് ഉല്ക്കല എന്നു പേരായ ദേശത്ത ബ്രാഹ്മണവൎഗ്ഗക്കാരുടെ കിന്ദുബില്വം എന്ന പ്രസിദ്ധമായ ഒരു ഗ്രാമമുണ്ടായിരുന്നു. അവിടെ താമസിച്ചിരുന്ന ശ്രീഭോജദേവനെന്ന മഹാബ്രാഹ്മണന്റെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധൎമ്മപത്നിയായ രാധാദേവിയുടെയും പുണ്യപൂരം മൂൎത്തിമത്തായി സന്താനരൂപേണ ജനിച്ച മാഹാത്മാവിനെയാണ് ജയദേവനെന്ന് പറയുന്നതു. അദ്ദേഹം ബാല്യത്തിൽതന്നെ മഹാ വിഷ്ണുഭക്തനും വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ അതിതല്പരനും മഹാ ശാന്തശീലനും ആയിരുന്നു. പിന്നീടു ആ മഹാനുഭാവൻ യൌവ്വനാരംഭത്തോടുകൂടി സൎവ്വശാസ്ത്രപാരംഗതനാ

യി സച്ചിദാനന്ദസ്വരൂപചിന്താചിത്തനായിട്ട് തന്നെ ഓരോരൊ വിജനസ്ഥലങ്ങളിൽ സുഖമായി വസിച്ചു. ആ കാലത്തു കിന്ദുബിലുമെന്ന ഗ്രാമത്തിൽതന്നെ വസിച്ചിരുന്ന ദെവശർമ്മാവെന്ന മഹാബ്രാഹ്മണൻ സന്താനരാഹിത്യത്താൽ അത്യന്തസന്താപത്തോടുകൂടി ആ ഗ്രാമത്തിന്നടുത്തുള്ള ജഗന്നാഥക്ഷെത്രത്തിൽ ചെന്ന് കൃഷ്ണസ്വാമിയുടെ മുമ്പാകെ ദണ്ഡനമസ്കാരവും ചെയ്ത് "അല്ലയൊ സ്വാമിൻ, ഭവൽപ്രസാദത്താൽ എനിക്കു സന്താനങ്ങളുണ്ടായാൽ പ്രഥമസന്താനത്തെ ഭവദഗ്രത്തിങ്കൽ സമൎപ്പണം ചെയ്തേക്കാം" എന്നിങ്ങിനെ പ്രതിജ്ഞയും ചെയ്തു മനസ്സിൽ നല്ലവണ്ണം പ്രാൎത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു സ്വമന്ദിരത്തെ പ്രാപിച്ചതിന്നു ശേഷം, കുറെക്കാലം കഴിഞ്ഞപ്പൊൾ അദ്ദേഹത്തിന്നു തന്റെ ധൎമ്മപത്നിയിൽ ആദ്യംതന്നെ അഗണ്യഗുണസ്വരൂപിണിയായി ഒരു കന്യകയും പിന്നെ അതിമനൊഹരന്മാരും സുശീലന്മാരുമായ പുത്രന്മാരും ജനിച്ചു. ആ സന്താനങ്ങളുടെ മുഖചന്ദ്രാവലോകനംകൊണ്ടു സൎവ്വദാ വികസിച്ചിരുന്ന മനഃകുമുദത്തൊടുകൂടിയ ആ ദെവശർമ്മാവ് പിന്നീടൊരു ദിവസം പൂൎവ്വപ്രതിജ്ഞാനുസാരേണ കന്യകയൊടുകൂടി ജഗന്നാഥക്ഷെത്രത്തിൽ പൊയി സ്വാമിയെ നമസ്കരിച്ച്, "അല്ലയൊ സ്വാമിൻ, ഭവാനെന്നിൽ നല്ലവണ്ണം കടാക്ഷിച്ചിരിക്കയാൽ എനിക്കു ആദ്യം ഉണ്ടായ പുത്രിയെ ഞാൻ പൂൎവ്വനിശ്ചയപ്രകാരം നിന്തിരുവടിക്കായിക്കൊണ്ടിതാ അൎപ്പിക്കുന്നു. സ്വാമിൻ ഇവളെ സ്വീകരിക്കണെ!" എന്നു ഭക്തിപൂൎവ്വം അപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു പുത്രിയുടെ കൈപിടിച്ചു നടയ്ക്കുനേരെ നിൎത്തിട്ട് അദ്ദേഹം ക്ഷേത്രത്തിന്നു പുറത്തുപോയി താമസിക്കയും ചെയ്തു. "അല്ലയൊ ദേവശർമ്മൻ! എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമായി; ഞാൻ നിന്റെ പുത്രിയെ സ്വീകരിച്ചു, എങ്കിലും നീ ഈ കന്യകയെ കൊണ്ടുപോയി എന്റെ മഹാപ്രിയനായിരിക്കുന്ന ജയദെവനുകൊടുക്കു. ഞാനും അദ്ദേഹവും തമ്മിൽ യാതൊരു ഭെദവും ഇല്ല. ഈ കാൎയ്യത്തിൽ നീ ഒട്ടും തന്നെ സംശയിക്കേണ്ട"— എന്നു സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി ദേവശർമ്മാവിനൊടു അന്നുതന്നെ സ്വപ്നത്തിൽ ഉപദേശിച്ചു. അദ്ദേഹം ആ സ്വപ്നം കണ്ടിട്ട് അത്യന്തം വിസ്മയത്തോടുകൂടിയിരിക്കു

മ്പോൾ, ആ ജഗന്നാഥക്ഷേത്രത്തിലെ ശാന്തിക്കാരൻ ഇതേപ്രകാരം സ്വപ്നംകാണുകയാൽ വേഗത്തിൽ ആ ദേവശമ്മാവിൻെറ അടുക്കെ വന്നു് സ്വപ്നവൎത്തമാനങ്ങളെല്ലാം അറിയിച്ചു. ദേവശമ്മാവ് അതുകെട്ടിട്ട് വളരെ വിശ്വാസത്തോടുകൂടി ഉടനെത്തന്നെ ക്ഷേത്രത്തിൽ പോയി സ്വാമിയെ സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ച് തൻെറ പുത്രിയേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ട് ഗ്രാമത്തിന്ന് പുറത്തുപോയി ജയദേവരെ അന്വേഷിച്ചു അലഞ്ഞുനടക്കുമ്പോൾ ഒരു പൎണ്ണശാലയുടെ അന്തഭാഗത്തു ജയദേവൻ സദാ ഈശ്വരസ്മരണയാൽ മനസ്സു ലയിപ്പിച്ചും ഓരോരൊ ശാസ്ത്രങ്ങൾ നോക്കിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതുകണ്ടു. ദേവശമ്മാവ് ദശനമാത്രത്തിൽതന്നെ അദ്ദേഹത്തിനെ നമസ്കരിച്ച് "അല്ലയൊ ജയദേവൻ, സാക്ഷാൽ ജഗന്നാഥസ്വാമിയുടെ ആജ്ഞാനുസാരേണ എൻെറ പ്രഥമപുത്രിയായ ഈ പത്മാവതിയെ ഭവാനായ്ക്കൊണ്ടു അൎപ്പിക്കുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞു. ജയദേവൻ അതു കേട്ടിട്ടു ദേവശമ്മാവിനൊടു— "ഞാൻ മഹാ ദരിദ്രനാണെ! എനിക്കിരിക്കാൻ പോലും ഒരു ഗൃഹം തന്നെയില്ലല്ലൊ. പിന്നെ എന്തിനെ ഞാൻ വിവാഹംചെയ്യേണ്ടു? വിശേഷിച്ചു എനിക്കു ഈവക കാൎയ്യങ്ങളിൽ അശേഷം ശ്രദ്ധയും ഇല്ല. പിന്നെ സ്വാമിയുടെ ആജ്ഞയാണെന്നും മററും പറയുന്നതു ശുദ്ധമെ വ്യാജംതന്നെ" എന്നു മറുവടിപറഞ്ഞു. ആ ദേവശമ്മാവു ജഗന്നാഥക്ഷെത്രത്തിലെ ശാന്തിക്കാരനും താനുംകൂടിതൻെറ പുത്രിയെ സ്വീകരിക്കേണമെന്നു വീണ്ടും അപേക്ഷിച്ചിട്ടും അദ്ദേഹത്തിന്നു ഒരു കുലുക്കവുമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പൊൾ പത്മാവതിയെ ആ മഹാനുഭാവൻെറ മുമ്പാകെ നിൎത്തി, "അല്ലയൊ പുത്രി, നിൻെറ ഭൎത്താവു ഇദ്ദേഹമാകുന്നു. നീ ഇദ്ദേഹത്തിനെ വേണ്ടതുപൊലെ ശുശ്രൂഷിക്കണം. അങ്ങിനെ ശുശ്രൂഷിച്ചാൽ നിനക്കു പരമാനന്ദമനുഭവിപ്പാൻ കഴിയും" എന്നുപദേശിച്ചു തൻെറ ആശ്രമത്തിങ്കലേക്കു മടങ്ങിപ്പോകയുംചെയ്തു. പത്മാവതി അവിടെ വളരെ നേരം ഏററവും വിനയത്തോടെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു കണ്ടപ്പൊൾ പരമകാരുണികനായ ശ്രീജയദേവർ, "നിൻെറ മാതാപിതാക്കന്മാർ നിന്നെ ഉപെക്ഷിച്ചുപോയല്ലൊ. പിന്നെ എന്താണു നീ ഈ കാനനമദ്ധ്യത്തിൽ ഏകാകിനി

യായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതെ"ന്നു ചോദിച്ചാറെ, "അല്ലയൊ ഭഗവൻ! എന്താണിങ്ങനെ പറയുന്നതു? അച്ഛൻ എന്നെ അങ്ങേയ്ക്കായിക്കൊണ്ടു തന്നെല്ലൊ. അതിനാൽ ഭവാന്നധീനയായി നിരപരാധിയായിരിക്കുന്ന എന്നെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നു എങ്കിൽ ഒരു സ്ത്രീയായ ഞാൻ ഈ വൻകാട്ടിൽ എന്തു ചെയ്യും?" — എന്നിങ്ങിനെ ആ ദേവി മഹാ സങ്കടത്തോടുകൂടി മറുവടിപറഞ്ഞു. ഇവൾ പറയുന്നതു വാസ്തവമാണെന്നും ഇവളെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതായാൽ മഹാ പാതകം സംഭവിക്കുമെന്നും അതിനാൽ ഇവളുടെ പിതൃഗൃഹത്തിൽതന്നെ പോയി ഇവളെ യഥാവിധി വിവാഹംചെയ്യുന്നതാണ ഉചിതമെന്നും ജയദേവൻ നിശ്ചയിച്ചു. അവളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ്രമത്തിൽ പോയി, അവിടെവെച്ചു പാണിഗ്രഹണവും ചെയ്തു. പിന്നീടു ഒരാശ്രമം തീൎപ്പിച്ചു തന്റെ ധൎമ്മപത്നിയായ പത്മാവതിയോടുകൂടി അദ്ദേഹം സുഖമായി വസിച്ചു. ആ ദമ്പതിമാർ ദിവസേന പരമഭക്തിയോടുകൂടി ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമിയെ പൂജിക്കയും ആ പൂജാവസാനത്തിങ്കൽ ദൈവീകമായ ഓരോരോ ഗാനങ്ങൾ പാടി നൃത്തംവെച്ചു പരമാനന്ദമഗ്നന്മാരായി വസിക്കുകയും പതിവായിരുന്നു. അങ്ങിനെ ഒരുദിവസം ഗാനംചെയ്യുമ്പൊൾ ജയദേവൎക്കു ആത്മനാനിൎമ്മിതമായിരിക്കുന്ന ഗാനങ്ങളെക്കൊണ്ടുതന്നെ ജഗദീശ്വരനെ സന്തോഷിപ്പിക്കേണമെന്നാരാഗ്രഹമുണ്ടായി. തന്നിമിത്തം അദ്ദേഹം രാധാമാധവന്മാരുടെ രഹഃക്രീഡാവൎണ്ണനമായ അഷ്ടപദി എന്ന ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ രചിപ്പാനാരംഭിച്ചു. ഗ്രന്ഥരചനാകാലത്തു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ രാധാനുനയനവാക്യമായ പത്തൊമ്പതാമത്തെ ഗാനത്തിൽ "മമശിരസിമണ്ഡനംധേഹിപദപല്ലവം" എന്ന സന്ദൎഭോചിതമായ പദങ്ങൾ എഴുതുവാൻ മനസ്സിലുദിച്ചപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സാക്ഷാൽ ജഗദീശ്വരനായിരിക്കുന്നസ്ഥിതിക്കു രാധയുടെ പാദം അദ്ദേഹം ശിരസ്സിൽ വെക്കുവാനായി ആജ്ഞാപിക്കുമോ എന്നും അങ്ങനെ എഴുതിയാൽ അതൊരു അപരാധമായി തീരുമോ എന്നും ജയദേവൻ ശങ്കിച്ചു വെറെ പ്രകൃതൊചിതങ്ങളായ പദങ്ങളാലോചിച്ചുകൊണ്ടു കുളിക്കാൻപോയി. ആ സമയത്തു ശ്രീകൃഷ്ണൻ ജയദേവരുടെ വേഷം ധരിച്ചു അദ്ദേഹ

ത്തിൻെറ ആശ്രമത്തിൽ വന്ന പത്മാവതിയോട് ആ പുസ്തകം എ
ടുത്തുകൊണ്ടുവരുവാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ ആ ദേവി പുസ്തകം കൊണ്ടു
കൊടുക്കയും അദ്ദേഹം അതു വാങ്ങി അതിൽ ജയദേവരുടെ സം
ശയത്തിന്നു വിഷയീഭൂതങ്ങളായ "മമശിരസി" ഇത്യാദി പദങ്ങ
ൾ തന്നെ എഴുതിക്കൊടുത്തു കുളിക്കാനുള്ള ബദ്ധപ്പാടും നടിച്ചു അ
ദ്ദേഹം അവിടെനിന്നു എഴുന്നീററുപൊകയും ചെയ്തു. കുറെ കഴി
ഞ്ഞപ്പോൾ സാക്ഷാൽ ജയദേവൻ കുളി കഴിഞ്ഞു മടങ്ങി വന്നു നി
ത്യകൃത്യാനുഷ്ഠാനങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തു വെറെ പ്രകൃതോചിതങ്ങളായ
പദങ്ങളൊന്നും തോന്നായ്കയാൽ മുമ്പെ തൊന്നിയ പദങ്ങൾ ത
ന്നെ എഴുതുവാൻ ആരംഭിച്ചപ്പോൾ ആ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ആ പദങ്ങ
ൾ തന്നെ എഴുതി കണ്ടതിനാൽ വിസ്മയാതിരേകത്തോടുകൂടി ത
ൻെറ ധൎമ്മപത്നിയെ വിളിച്ചു, "ആരാണു ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ എഴു
തിയിരിക്കുന്നതു?" എന്നു ചോദിച്ചു. "അല്ലയൊ നാഥ, എന്താണി
ങ്ങിനെയുള്ള ഭ്രമമുണ്ടാകുന്നതു? ഭവാൻ തന്നെയല്ലെ കുളിക്കാൻപോ
യതിന്നു ശേഷം വേഗത്തിൽ ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ മടങ്ങിവന്നു എൻെറക
യ്യിൽനിന്നു ഗ്രന്ഥവുംവാങ്ങി എഴുതി തിരികെ മടങ്ങിപ്പോയതു?" —
എന്നിങ്ങനെയുള്ള പ്രിയാപ്രതിവാക്യത്തെ കെട്ടിട്ടു ജയദേവർ പര
മാനന്ദത്തോടുകൂടി അന്നുരാത്രി കിടന്നുറങ്ങുമ്പോൾത്രിതീയയാമത്തി
ൽശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമി അദ്ദേഹത്തിൻെറ അടുക്കേവന്നു ഗ്രന്ഥനിൎമ്മാണം
നിമിത്തവും ഞാൻ അങ്ങയെ വളരെ പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു പ
റഞ്ഞു. ഇത്യാദി സംഗതിയാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെയാണു നമ്മുടെ ഗ്ര
ന്ഥത്തിൽ ഇങ്ങിനെ എഴുതിയതു എന്നു നിശ്ചയിച്ചും എൻെറ ധൎമ്മ
പത്നിയായ പത്മാവതിക്കു പുരുഷോത്തമനെ ദൎശിപ്പാൻ സാധിച്ചു
വെല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചും ആ മഹാമനസ്കനായ ജയദേവൻ
തൻെറ ധൎമ്മപത്നിയോടുംകൂടി ദിവസേന പൂജാവസാനത്തിൽ
നിജനിൎമ്മിതമായ അഷ്ടപദി അതിഭക്തിയോടുകൂടി ഗാനംചെയ്തു
നടനംചെയ്കയും ഈഗ്രന്ഥംപൂൎണ്ണമായി രചിച്ചതിന്നു ശേഷം സ്വാ
മിയുടെ പാദാരവിന്ദത്തിൽ അൎപ്പിക്കയും തന്നിമിത്തം കൃതകൃത്യനാ
യിവസിക്കയും ചെയ്തു. അക്കാലത്തു ഒരു ദിവസം ജയദേവരുടെ ജന്മ
ഭൂമിയായ ജഗന്നാഥപുരത്തിലെ രാജാവ് ജയദേവനിൎമ്മിതമായ അ

ഷ്ടപദി' കണ്ടിട്ട് വളരെ സന്തോഷിച്ച് ആ കാവ്യം തന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചുകൊണ്ടു അതിന്നു അനുരൂപമായി വേറെ ഒരു അഷ്ടപദി നിൎമ്മിക്കയും പിന്നീടു അതു വിദ്വാന്മാരുടെ കൈവശം കൊടുത്തു്, "ഇന്നുമുതല്ക്കു് നമ്മളാൽ കല്പിച്ചുണ്ടാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഈ 'അഷ്ടപദി'തന്നെ സൎവ്വരാലും അഭിനന്ദിക്കപ്പെടേണമെന്നു മാത്രമല്ല ജയദേവനിൎമ്മിതമായ അഷ്ടപദി ആരും ദൎശിച്ചുപോകരുതെന്നും ഈ ആജ്ഞയെ അതിക്രമിക്കുന്നവൻ നമ്മുടെ ദണ്ഡനത്തിന്നു പാത്രീഭവിക്കു"മെന്നും ആജ്ഞാപിച്ചു. ഈ ആജ്ഞാപ്രാബല്യത്താൽ ജയദേവകൃതമായ 'അഷ്ടപദി' ആരുംതന്നെ ദൎശിക്കാതെയായി. അതിന്നുശേഷം ആ രാജാവു് സ്വാമിയെ ദൎശിപ്പാനായി ജഗന്നാഥക്ഷേത്രത്തിൽ പോയാറെ അവിടെവെച്ച് ജയദേവൻ നിൎമ്മിതമായ അഷ്ടപദി തന്നെ ഗാനംചെയ്തുകൊണ്ടു നൃത്തംവെക്കുന്നതു കണ്ടിട്ട് അദ്ദേഹത്തിനോടു, "എന്നാൽ വിരചിതമായ അഷ്ടപദി അങ്ങയാൽ അംഗീകരിക്കപ്പെടാതിരിപ്പാൻ കാരണമെന്തെന്നു ഉടൻ പറഞ്ഞുകൊള്ളണ"മെന്നാജ്ഞാപിച്ചു. ജയദേവർ അതുകേട്ടിട്ടു് അത്യന്ത ഭീതിയോടുകൂടി, "അല്ലയൊ രാജൻ, ഞാൻ ഭവൽകൃതമായ അഷ്ടപദി തന്നെയാണ സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നതു് പക്ഷെ ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമിക്കു എന്റെ കൃതിയിലാണ അധികം സന്തോഷം. അതുകൊണ്ടാണെ ഞാൻ ഈ ഗീതംതന്നെ ഗാനംചെയ്യുന്നതു. അതിന്നു സന്ദേഹമുണ്ടെങ്കിൽ ഇവിടെവെച്ചു തന്നെ പരീക്ഷിക്കാം" — എന്നു ഉത്തരംപറഞ്ഞു. അപ്പോൾ രാജാവു് രണ്ടു ഗ്രന്ഥവും എടുത്തു ജഗന്നാഥസ്വാമിയുടെ നടയ്ക്കൽ വെച്ച്, "അല്ലയൊ സ്വാമിൻ, ഈ രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഏതാണു് ഭവാനു അധികം ഇഷ്ടമെങ്കിൽ അതു ഉപരിഭാഗത്തും മറ്റെതു അധോഭാഗത്തും കിടക്കുന്നതു കാണമാറാകട്ടെ —" എന്നു പ്രാൎത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു എല്ലാവരുംകൂടി ഗോപുരത്തിൽ പോയിനിന്നു. അല്പംനേരം കഴിഞ്ഞിട്ടു എല്ലാവരുംകൂടി അകത്തു വന്നുനോക്കിയപ്പോൾ ജയദേവനിൎമ്മിതമായ അഷ്ടപദി ഉപരിഭാഗത്തും രാജനിൎമ്മിതമായ ഗ്രന്ഥം അധോഭാഗത്തും കിടക്കുന്നതു കണ്ടു. രാജാവ് ആ പരമാത്ഭുതദൎശനാനന്തരം, "എന്റെ ഗ്രന്ഥമല്ല

ല്ലോ സ്വാമിക്കു പ്രിയമായിട്ടുള്ളത്!" എന്നു വിചാരിച്ച് അ സീമമായ ശോകത്തോടുകൂടി ആ ക്ഷേത്രത്തിൽതന്നെ ഉപവാസ മായി താമസിച്ചു. അന്നുരാത്രി അദ്ദേഹം ക്ഷീണാതിരേകത്താൽ അവിടെയിരുന്നു മയങ്ങി ഉറങ്ങുമ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്നെ അടു ക്കെ വന്ന്, "നീ എന്തിന്നു വൃഥാ ദുഃഖിക്കുന്നു? ജയദേവനിർമ്മിത മായ കാവ്യംതന്നെയാണു എനിക്കു അതി പ്രിയമായിട്ടുള്ളത്; എ ങ്കിലും നീ ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന കാവ്യവും എനിക്കിഷ്ടം തന്നെയാ ണു. അങ്ങ് എന്റെ ഭക്തനുമാണ്. അതിനൊന്നിനും സന്ദേ ഹമില്ല. എന്നാലും, ജയദേവകൃതമായ അഷ്ടപദി തന്നെ അ ങ്ങ് സ്വീകരിക്കു മാറുള്ള പ്രജകളെ അതു അംഗീകരിപ്പാൻ അ നുവദിക്കയും ചെയ്യു. എന്നാലെനിക്കു അധികം സന്തോഷം ത ന്നെ"— എന്നു പറഞ്ഞതായി തോന്നി. ഇങ്ങിനെ സ്വപ്നംകണ്ടു പരമാനന്ദത്തോടുകൂടി ഉണർന്നിട്ട ആ രാജാവ്, 'എന്റെ അപരാ ധങ്ങളെല്ലാം ക്ഷമിക്കണെ' എന്നു അപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കിൽ ചെന്നു സ്വാമിയെ നമസ്കരിച്ചു എന്നുമാത്രമല്ല ആ നിമിഷം മു തല്ക്കു തന്നെ ജയദേവരിൽ മഹാഭക്തനായി അഷ്ടപദീപാഠനത്തി ൽ അതിതല്പരനായി തീരുകയും തന്നിമിത്തം ആ ഗ്രന്ഥത്തെ സ ർവ്വത്ര പ്രസിദ്ധീകരിപ്പാൻ പ്രജകളെ അനുവദിക്കയും ചെയ്തു. കാ ളിദാസാദി മഹാകവികൾക്കുംകൂടി അനേകഗ്രന്ഥനിർമ്മാണത്തിന്നു ശേഷമേ കവിരാജരാജികളാകുന്ന മുക്താഹാരങ്ങളുടെ നായകമ ണികളായി സ്ഥിതിചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളു. 'നാടകാന്തം കവി ത്വം' എന്നും സുപ്രസിദ്ധമാണെല്ലൊ. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ഈ അഷ്ടപദി എന്ന ഏക ഗ്രന്ഥനിർമ്മാണംകൊണ്ടുതന്നെ നമ്മുടെ ച രിത്രനായകനായ മഹാത്മാവ് യശശ്ശരീരത്തെ അവലംബിച്ച് സാ ഹിത്യനഭോമണ്ഡലത്തിൽ കവിരാജരാജനായി ഇന്നും വിളങ്ങുന്ന ത് വിചാരിച്ചാൽ ആൎക്കാണു വിസ്മയം തോന്നാത്തത്.

ജയദേവർ പിന്നെയും ജഗന്നാഥക്ഷേത്രത്തിന്നടുത്തു തന്റെ ആശ്രമത്തിൽ സുഖമായി ഈശ്വരനെ സേവിച്ചുംകൊണ്ടിരിക്കു മ്പോൾ ഒരുദിവസം അദ്ദേഹത്തിനെ തന്റെ ശിഷ്യന്മാർ അവരു

ടെ ഗ്രാമത്തിലേക്ക ക്ഷണിച്ചു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. അവിടെവെച്ച് അവർ വേണ്ട സൽക്കാരവുംചെയ്ത് അദ്ദേഹം മടങ്ങിപ്പോരുമ്പോൾ ധാരാളത്തിലധികം ദ്രവ്യങ്ങളും രത്നങ്ങളും കൊടുത്തയച്ചു. ജയദേവൻ ആ ദ്രവ്യമെല്ലാം എടുത്തും ഭഗവൽപാദാരവിന്ദത്തെ സ്മരിച്ചുംകൊണ്ടു ഒരു വൻകാട്ടിൽകൂടെ തന്റെ ആശ്രമത്തിലേക്ക മടങ്ങിപൊരുന്ന സമയത്തു അതിഭയങ്കരന്മാരും ഖഡ്ഗധാരികളുമായ നാലു കള്ളമാർ നെരിട്ടുവരുന്നതുകണ്ടു. "അയ്യോ! ഇവർ ദ്രവ്യംമൊഹിച്ച് നമ്മുടെ പ്രാണഹാനിയുംകൂടി വരുത്തുമെല്ലൊ. അതുകൊണ്ടു അവരൊടു ഇങ്ങിനെ ചൊദിക്കതന്നെ" എന്നു തീൎച്ചയാക്കി അദ്ദേഹം "അല്ലയൊ കുട്ടികളെ, നിങ്ങൾ എവിടെക്ക പൊകുന്നു?" എന്നു വളരെ സ്നേഹത്തോടുകൂടിചോദിച്ചു. "ഞങ്ങൾ ജഗന്നാഥപുരത്തെക്കപോകുന്നു" എന്നു ആ കള്ളന്മാർ മറുവടി പറഞ്ഞു. "എന്നാൽ ഞാനും ഒരുമിച്ചുപൊരാം. പക്ഷെ എനിക്ക ഈ ധനമൊക്കെ എടുത്തു നടപ്പാൻ ശക്തിയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ ഇതെല്ലാം എടുത്തുകൊള്ളണെ!" എന്നു എത്രയൊ സൌമ്യമായി പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു അദ്ദേഹം ആ ധനമൊക്കെ അവരുടെ കൈവശം കൊടുത്തു. കള്ളന്മാർ അതുമെടിച്ചു മുമ്പിൽ കടന്നുപൊയി. അപ്പൊൾ ജയദേവൻ "ആവു! സുഖമായല്ലൊ. ഇതു ഞാൻ കൊടുത്തില്ലെങ്കിൽ അവർ എന്നെ കൊല്ലുമായിരുന്നു" എന്നു വിചാരിച്ച് പതുക്കെ നടന്നുതുടങ്ങി. ആ കള്ളന്മാർ കുറെ ദൂരത്തു എത്തിയാറെ "ഇവൻ മഹാ ചതിയനാണ്. ഇപ്പോൾ ഈ ധനമൊക്കെ നമുക്ക് തന്നു എന്നു മാത്രമെയുള്ളു. ഇവന്റെ നാട്ടിൽ ചെന്നാൽ നമ്മെ ഇവൻ കഠിനമായി ശിക്ഷിപ്പിക്കും. അതുകൊണ്ടിപ്പൊൾ തന്നെ ഇവന്റെ കഥ കഴിച്ചുപൊകുന്നതാണ് നമുക്ക നല്ലതെ"ന്നു തീൎച്ചയാക്കി. "നീ വെഗം നടക്കുന്നില്ല; ഞങ്ങൾക്ക വളരെ ദൂരംപോകണം. നിന്റെ ധനമൊക്കെ നീതന്നെ എടുത്തൊ" എന്നു പിന്നോക്കം തിരിഞ്ഞുനൊക്കി അത്യുച്ചത്തിൽ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ജയദെവരതുകേട്ടിട്ട് ഇവർ എന്തെല്ലാമാണൊ എന്നെ ചെയ്യാൻപൊകുന്നതു എന്നു വിചാരിച്ച് വളരെ ഭ

യത്തോടുകൂടി അവരുടെ അരുകെ എത്തുമ്പോഴെക്ക അവരിലൊരുത്തൻ "ഇവനെ കൊല്ലേണ്ട കൈകാൽ ഛെദിച്ച് കൊടുങ്കാട്ടിൽ വലിച്ചെറിഞ്ഞാൽ മതി" എന്നു പറഞ്ഞു. അതുപ്രകാരം അവരെല്ലാവരുംകൂടി ആ വിശിഷ്ടനായ ജയദേവരുടെ കൈകാൽ ഛെദിച്ച് കൊടുങ്കാട്ടിന്നുള്ളിലെക്ക വലിച്ചെറിഞ്ഞു. അയ്യൊ! കഷ്ടം! ജയദേവൻ മഹാകഠിനമായ വേദനയോടും വിശപ്പോടും "നാഭുക്തംക്ഷീയതെകമ്മ്" എന്നുള്ള സമാധാനത്തോടുംകൂടി ഈശ്വരനെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു അവിടെ കിടക്കുമ്പോൾ മൃഗയാടിക്കൊണ്ടുവരുന്ന ജഗന്നാഥപുരത്തിങ്കലെ രാജാവ് അദ്ദെഹത്തെ ഇത്രയും കഷ്ടസ്ഥിതിയിലായി കണ്ടിട്ട് വെഗത്തിൽ പല്ലക്കിൽ കയററി ഇരുത്തി സ്വദെശത്തു കൊണ്ടുപോയി തന്റെ രാജധാനിക്ക സമീപംതന്നെ പ്രത്യേകം ഒരു സ്ഥലം ഏപ്പെടുത്തി അതിൽ താമിസിപ്പിച്ച്, ജയദേവരുടെ ധമ്മപത്നിയായ പത്മാവതിയേയും വരുത്തി പോരാഞ്ഞിട്ടു തന്റെ പരിചാരകന്മാരോടു യഥേഷ്ടം ശുശ്രൂഷിക്കാൻ ഏല്പിക്കയും ദിവസേന അദ്ദേഹംതന്നെ ജയദേവരെ ചെന്നു കാണുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ കുറെകാലം കഴിഞ്ഞിട്ടൊരിക്കൽ പണ്ടത്തെ ചോരന്മാർ ജയദേവരുടെ പരോപകാരതല്പരതയെ പരീക്ഷിപ്പാൻവേണ്ടി മഹാവിദ്വാന്മാരുടെ വേഷവും ധരിച്ച് അദ്ദേഹം താമസിക്കുന്ന ഗൃഹത്തിൽ യാതൊരു സംശയവുംകൂടാതെ ചെന്നുകയറി. അവർ വരുന്നതു കണ്ടിട്ട് ജയദേവൻ വേഗം പത്മാവതിയെ വിളിച്ച് അവരെ വേണ്ടുംവണ്ണം സൽക്കരിപ്പിച്ച് ഭക്ഷണം കഴിപ്പിക്കയും പിന്നീട് രാജാവിനെ ആളെ അയച്ചു വരുത്തീട്ട് അവൎക്ക ധാരാളമായി ദ്രവ്യങ്ങളും രത്നങ്ങളും കൊടുപ്പിക്കയും വഴിക്ക ആ ധനരക്ഷക്കവേണ്ടി ഭടന്മാരെ അയപ്പിച്ചുകൊടുക്കയും ചെയ്തു. ഹാ! ഹാ! ജയദേവരുടെ പരോപകാരതല്പരതയെ ഓക്കുവിൻ! ആ വേഷധരിന്നന്മാരായ ചോരന്മാരും ഭൃത്യന്മാരുംകൂടി പോകുമ്പോൾ ആ ഭൃത്യന്മാർ ഈ കവിരാജൻ ആ രാജാവിനോടു ഭവാന്മാരെകുറിച്ചു ഇത്രയും പറവാനുള്ള കാരണമെന്താണാവൊ എന്നു ആ ചോരന്മാരോടു സവിനയം ചോദിച്ചാറെ "ഓ! ഹൊ! അതുപറയാം. പണ്ടൊരിക്കൽ കർണ്ണാടകരാജധാനിയിൽ ഞങ്ങൾ ഭിക്ഷാശികളായി താമസിച്ചിരുന്ന

പ്പൊൾ ഇദ്ദേഹം ധനലോഭത്താൽ രാജസേവന്മാരായി ആ നാട്ടിൽ വന്ന് ഒരു ധനികന്റെ വീട്ടിൽ കളവ് കഴിക്ക നിമിത്തം ആ ധനികന്റെ ഭൃത്യന്മാർ ഇദ്ദേഹത്തിനെ പിടിച്ചുകെട്ടി ആ കണ്ണാടകരാജാവിന്റെ മുമ്പാകെ കൊണ്ടുവന്ന് വിവരങ്ങളെല്ലാം ബോധിപ്പിച്ചു. അതുകേട്ടിട്ട് രാജാവ് കുലയാളികളെ വിളിച്ച് ഇവനെ നമ്മുടെ നഗരത്തിൽ നിന്നു പുറത്തു കൊണ്ടുപോയി തലവെട്ടി ചൊരയും കൊണ്ടു മടങ്ങിവരുവിൻ,എന്നാജ്ഞാപിച്ച് ഇദ്ദേഹത്തിനെ അവരുടെ കൈവശം ഏല്പിച്ചുകൊടുത്തു. പിന്നെ ആ കുലയാളികൾ ഇദ്ദേഹത്തിനെ വെട്ടാൻ കൊണ്ടുപോകുന്നതു കണ്ടിട്ട് ഞങ്ങൾക്ക വളരെ ഭയം തോന്നുകയാൽ ഞങ്ങൾ ആ കുലയാളികളെ വളരെ പണവും മററും കൊടുത്തു സ്വാധീനപ്പെടുത്തി, ഈ കവിയെ കേവലം കൊല്ലാതെ കണ്ടുകഴിച്ചു. ആ ഉപകാരസ്മരണാപരിണാമമാണ ഇദ്ദേഹം ഞങ്ങളിൽ ഇത്രയും ഔദാൎയ്യം കാണിച്ചത.” എന്നു ആ കപടവേഷന്മാരായ കള്ളന്മാർ രാജഭൃത്യന്മാരോട പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോഴക്ക് അതിഭയങ്കരമായ ഇടിവെട്ടിൻ ശബ്ദം എന്നൊരു വ്യാജേന ധൎമ്മരാജാവു വിളിക്കുന്ന ശബ്ദം കെട്ടിട്ടു പെട്ടെന്നു ആ ധൎമ്മരാജപുരത്തെക്ക തിരിച്ചു. രാജഭൃത്യന്മാർ ഈ അത്യാശ്ചൎയ്യമായ സംഭവം കണ്ടിട്ട് കുറെ നേരം തീരെ അന്ധന്മാരായി നിന്നുപോയി. പിന്നീട് അവർ മരിച്ചു എന്നു തിച്ചറിയപ്പോൾ ആ ഭടന്മാർ ദ്രവ്യങ്ങളൊക്കെ എടുത്തു രാജാവിനെ അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ടു ജയദേവരുടെ ആശ്രമത്തിൽ ചെന്നുകയറി; രാജാവിനെ നമസ്കരിച്ച് ദ്രവ്യമെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പാകെ വെച്ച് ആ വഴിയിൽ വെച്ചു സംഭവിച്ച വൃത്താന്തങ്ങളെല്ലാം വഴിപൊലെ ബോധിപ്പിച്ചു. ഈ ചരിത്രത്തിന്നു വിഷയീഭൂതനായിരിക്കുന്ന ജയദേവർ ആ രാജഭടന്മാരുടെ വാക്ക കേട്ട മാത്രത്തിൽ കാലും കയ്യും തല്ലി അയ്യയ്യോ എന്നുറക്കെ നിലവിളിച്ചപ്പൊഴക്ക മുമ്പു ആ ചാരന്മാർ തന്നെ ഖണ്ഡിച്ച അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യും കാലും പൂൎണ്ണമായി കാണ്മാറായി. അപ്പോൾ സമീപത്തു തന്നെ നിന്നിരുന്ന രാജാവ് “അല്ലയൊസ്വാമിൻ, ഇതിന്റെ വാസ്തവമെല്ലാം എന്നൊട സവിസ്തരം പറഞ്ഞുതരണെ” എന്നു ജയദേവരോട വളരെ വിനയത്തോടുകൂടി അപേ

ക്ഷിച്ചു. ജയദേവർ, "ഇവിടെ വന്ന വിദ്വാന്മാരാണെന്നും മററും പറഞ്ഞ് സമ്മാനം മേടിച്ചു ഇവരൊരുമിച്ചു പോയവർ മഹാ കള്ളന്മാരാകുന്നു. അവരാണ് മുമ്പെ എന്നെ കയ്യും കാലും ഛെദിച്ച് കാട്ടിൽ വലിച്ചെറിഞ്ഞത്" എന്നും മററും സകല വൃത്താന്തവും പറഞ്ഞു. രാജാവു അതു കെട്ടിട്ടു അമേയവിസ്മയത്തോടുകൂടി ജയദേവരെ വളരെ പ്രശംസിച്ച് കടുവിൽ തൻെറ രാജധാനിയിലെക്കു മടങ്ങിപ്പൊയി. അവിടെ ചെന്നു ഈ അത്ഭുതമായ സംഭവത്തെ ഭാൎയ്യയോടും കുട്ടികളോടും മന്ത്രികളോടും മററും പറഞ്ഞു. വിശിഷ്യ ജയദേവർ ജരാഗ്രസ്ഥനായിട്ട് നടക്കാൻ വയ്യാതെയായിട്ടും തൻെറ നിത്യകൃത്യാനുഷ്ഠാനത്തിനൊന്നും ഭംഗം വരുത്തിയിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം നിത്യമായി അനുഷ്ഠിച്ചുവന്നിരുന്ന ഗംഗാസ്നാനം ചെയ്യാനായി ഒരിക്കൽ ഗംഗാതീരത്തെക്കു പോകുമ്പോൾ വഴിക്കു വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ട് ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് ഇരുന്നും നടന്നും ഗംഗാതീരത്തെത്തി സ്നാനവും പാനവും കഴിച്ച് തിരികെ മടങ്ങിപ്പോരുന്ന സമയത്ത് വളരെ ക്ഷീണിച്ചു മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു വീണു. അതു കണ്ടിട്ട് വഴിയിൽക്കൂടി വരുന്ന പാന്ഥന്മാരെല്ലാം മുണ്ടുകൊണ്ടു കുറെ വീശി അദ്ദേഹത്തിനു ബോധമുണ്ടാക്കിത്തീൎത്തു. അങ്ങിനെ ജയദേവർ ആ വഴിയിൽ കിടക്കുമ്പൊൾ ആ ദേശത്തെ രാജാവ് ഗംഗാസ്നാനം ചെയ്തു മടങ്ങിവരുകയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ കഷ്ടപ്പെട്ടുകിടക്കുന്നതു രാജാവ് കണ്ടിട്ടു വെഗം പല്ലക്കിൽ നിന്നിറങ്ങി അദ്ദേഹത്തിനെ അതിൽ കയററി ആശ്രമത്തിലെക്കു കൊണ്ടുപൊകുവാൻ ഭൃത്യന്മാരെ ഏല്പിച്ച്, താൻ കാൽനടയായിത്തന്നെ ജയദേവരുടെ ആശ്രമത്തിൽ ചെന്നു, "അല്ലയൊ മഹാത്മൻ അങ്ങേക്കു വയസ്സായതുകൊണ്ടു ദേഹം വളരെ ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ദിവസേന എൻെറ പല്ലക്കിൽതന്നെ കയറി സ്നാനത്തിനു പൊയ്ക്കൊള്ളൂ" എന്നു പറഞ്ഞു. "നടന്നു പോയി ഗംഗാസ്നാനം ചെയ്യുന്നുമെന്നും വാഹനത്തിൽ കേറി പോകുന്നതു തീരെ ഉചിതമല്ലെന്നുമാണ് എൻെറ ഒരു നിശ്ചയം. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ സാവധാനത്തിൽ പോയി സ്നാനംചെയ്തു കൊള്ളാം. ഭവാൻ അതിനു അനുവദിക്കണെ" എന്നുള്ള ജയദേവരുടെ പ്രതിവാക്യം കെട്ടിട്ട് രാജാവ് ഏതു അങ്ങിനെതന്നെ എന്നു അനു

ഘരിച്ചു തന്റെ രാജധാനിയിൽപൊയി രാജ്യകാൎയ്യങ്ങളന്വേഷിച്ചും കൊണ്ടു സ്ഥിതിചെയ്തു.

അന്നുരാത്രിയിൽ തന്നെ രാജാവിനെന്നു മാത്രമല്ല അവിടെയുള്ള സകലബ്രാഹ്മണൎക്കും ജയദേവൎക്കും അത്ഭുതമായ ഒരു സ്വപ്നമുണ്ടായി. അതെന്തെന്നാൽ:മകരവാഹനത്തിന്റെ മുകളിൽകയറിശ്ശുക്ലാംബരധരയായി പത്മഹസ്തയായ ഒരുദേവി അവരുടെ മുമ്പാകെവന്നു, "ഞാൻ ഭാഗിരഥി ദേവിയാകുന്നു; നാളെപ്രഭാതംമുതല്ക്കു ഞാൻജയദേവരുടെ കുളത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു; നിങ്ങൾക്ക് വിശ്വാസത്തിന്നുവെണ്ടി നാളെ പ്രഭാതത്തിൽ ആ കുളത്തിൽ ഒരു താമരപ്പൂവ്വു പൊന്തിവരും; അതു കണ്ടുകൊള്ളുവിൻ; ജയദേവർ എന്റെമഹാ ഭക്തനാകുന്നു; അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്രതത്തിന്നു ഭംഗംവരാൻ പാടില്ല; അദ്ദേഹത്തിന്നു വയസ്സും ആയല്ലൊ: അതുകൊണ്ടു അദ്ദേഹം ദിനംപ്രതി ആ കുളത്തിൽ തന്നെ കുളിച്ചാൽ മതി. വിശേഷിച്ച് മഹാരോഗത്താൽ കൈകാൽ ഖണ്ഡം ഖണ്ഡമായി മുറിഞ്ഞുവീഴുന്നവരായിരുന്നാലും അവൻ മഹാ ഭക്തനായ ജയദേവനൊരുമിച്ച് ആ കുളത്തിൽ ഏഴദിവസം സ്നാനംചെയ്താൽ അരോഗദൃഢഗാത്രനായി ഭവിക്കും" എന്നു പറഞ്ഞതിന്നു ശേഷം അവർ പെട്ടെന്നുണൎന്നു. അവരിൽ വെച്ച് രാജാവ് വേഗം മന്ത്രികളെയും ഗ്രാമവൃദ്ധന്മാരേയും ജയദേവരുടെ ആശ്രമത്തിലെക്കു വരുത്തീട്ട് അവിടെ വെച്ച് തനിക്കുണ്ടായ സ്വപ്നവൎത്തമാനങ്ങളെല്ലാം വിസ്മയാദിവികാരങ്ങളോടുകൂടെ ജയദേവരെ അറിയിച്ചു. ജയദേവരതറിഞ്ഞിട്ട് തന്റെ സ്വപ്നത്തെയും സ്മരിച്ച് നിങ്ങൾ ജഹ്നവിദേവിയെ സ്വപ്നകാലത്തെങ്കിലും കണ്ടുവെല്ലൊ. നിങ്ങൾ മഹാ ധന്യന്മാർതന്നെ. വിശേഷിച്ച് ആ ദേവിയെ നമുക്കു പ്രഭാതത്തിൽ കാണ്മാനും സംഗതിവരും. അതുകൊണ്ട് ആ വാപിതീരത്തെക്കു നമുക്കിപ്പോൾ തന്നെ പൊവുക, എന്നുപറഞ്ഞു. താനും തന്റെ ധൎമ്മപത്നിയോടും രാജാവിനോടും തൽപത്നിമാരോടും മററുള്ള പുരവാസികളോടുംകൂടി വാപീതീരത്തെക്കു പുറപ്പെട്ടുപൊയി. ആ തീരത്തിൽ എല്ലാവരുംകൂടി ഗംഗാദേവിയുടെ വരവും കാത്തിരുന്നിരുന്നു. അപ്പോഴ

ക്ക് ആ ദേവി ആ വാപിയിൽ വന്നിറങ്ങി. അതിലെ വെള്ളമെല്ലാം ദുഗ്ദ്ധംപോലെ അതി ധവളമായിത്തീരുകയും ഗംഗാനദിയിൽ കാണുന്നതുപോലെ ഓരോരൊ മണൽത്തിട്ടകൾ പൊന്തുകയും ചെയ്തു. കുറച്ചുനെരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ വാപിയിൽ അതിമനോഹരമായ ഒരു താമരപ്പുവ്വ് പൊന്തിവരുന്നതും കാണാറായി. ആവക ആശ്ചര്യങ്ങൾ കണ്ടിട്ട് ജയദേവരെന്നുമാത്രമല്ല സകല മഹാജനങ്ങളും ആ ദേവിയെ സ്തുതിച്ചുതുടങ്ങി. പിന്നെ ജയദേവർ ഹഷാശ്രുപരിപൂൎണ്ണനേത്രനായിട്ട് മഹാ ഭക്തിയോടുകൂടി പൂജിച്ച് അതിൽ സ്നാനവും ചെയ്തു. അങ്ങിനെ ഏഴുദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പൊഴക്ക അദ്ദേഹം മഹാ ദിവ്യദെഹിയായിത്തീൎന്നു. ഇനി ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ ജീവിതകാലത്തെപ്പററി കുറഞ്ഞൊന്നു പറയാം.

ഈ ചരിത്രനായകനായ ജയദേവനെന്ന കവിസാൎവ്വഭൌമൻ വല്ലാലസെനസൂനുവായിരുന്ന ലക്ഷ്മണസെനൻഎന്ന വംശദെശരാജാവിൻെറ സദസ്സിൽ അദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്നു, എന്നു ആ രാജാവിൻെറസഭാഗൃഹദ്വാരത്തിന്നു ഉപരിഭാഗത്തു എഴുതിക്കാണുന്ന "ഗോവൎദ്ധനശ്ചശരണൊ ജയദേവ ഉമാപതിഃ കവിരാജശ്ചരത്നാരിസമിതൌലക്ഷ്മണസ്യ ച" എന്ന ശ്ലോകംകൊണ്ടു തെളിയുന്നു. ലക്ഷ്മണസെനൻ ക്രിസ്ത്വാബ്ദം പതിനൊന്നാംനൂററാണ്ടിൻെറ അവസാനംവരെ ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു ചില ചരിത്രകാരന്മാർ പറയുന്നു. അതിനാൽ ജയദേവരുടെ ആയുഷ്കാലവും അതിന്നടുത്തായിരിക്കാമെന്നു നമുക്ക ഊഹിക്കാം. ജയദേവരാൽ അഷ്ടപദി ഒഴിച്ചു വേറെ യാതൊരു ഗ്രന്ഥവും രചിക്കപ്പെട്ടതായി കെട്ടിട്ടില്ല. പ്രസന്നരാഘവത്തിൻെറ കൎത്താവായിരിക്കുന്ന ജയദേവൻ ഈ ചരിത്രനായകനായ ജയദേവനല്ല. ആ നാടകകൎത്താവായ ജയദേവൻ കോണ്ഡിന്യഗോത്രോത്ഭവനംമഹാദേവനെന്ന ബ്രാഹ്മണൻെറയും അദ്ദേഹത്തിൻെറ ധൎമ്മപത്നിയായ സുമിത്രയുടെയും പുത്രനും ആകുന്നു. ഈ വിവരം പ്രസന്നരാഘവനാടകപ്രസ്താവനയിലെ "വിലാസൊയദ്വാ" ഇത്യാദി ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു നമുക്ക സ്പഷ്ടമായി അറിയാം.

ക്രിസ്ത്വാബ്ദം പതിനാലാം നൂററാണ്ടിൽ ജനിച്ചിരുന്ന വംഗ

ദേശിയനായ ശ്രീവിശ്വനാഥകവിരാജനാൽ സാഹിത്യദൎപ്പണം എന്ന അലങ്കാരഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പത്താം പരിച്ഛേദത്തിൽ അഷ്ടപദിയിലുള്ള "ഉന്മീലന്മധുഗന്ധലുബ്ധ" ഇത്യാദി പദ്യങ്ങൾ വൃത്ത്യനുപ്രാസത്തിന്നും മറ്റും ഉദാഹരിക്കപ്പെട്ടതായി കാണുന്നു. അതുകൊണ്ടു തൽക്കാലീനന്മാരായ വിദ്വൽശിരോമണികളും അഷ്ടപദിഗ്രന്ഥത്തെ സൽകാവ്യത്വേന പരിഗണിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും തെളിയുന്നു.

പ്രമാദാദ് മാൎഗ്ഗദൌൎഗ്ഗ്യാദ്വാ
ഗന്തൄണാം സ്ഖലനേ സതി
ഹസന്ത്യസാധവോ ലോകേ
സാന്ത്വയന്ത്യേവ സാധവഃ

ശുദ്ധിപത്രം

ഭാഗം	അബദ്ധം	സുബദ്ധം
൧	ഉല്ക്കഷേന്ന	ഉൽകഷേണ്ണ
൭	ശ്ലാല്ല്യോ	ശ്ലാഘ്യോ
൨൦	ജഗദശ	ജഗദീശ
൧൧	മട്ടിച്ചും	മട്ടിച്ചും
൧൭	ഇരക്ക	ഇരിക്ക
൧൩	ഖരുചി	നഖരുചി
൩൭	കാച്ചിട്ട	കാചിട്ട
൪൭	സുരാസുരവര	സുരാസുര
൭൩	സ്വേച്ഛർദ്ദ	സ്വേച്ഛാർദ്ദ
൭൩	സ്വേച്ഛാർദ്ദ	സ്വേച്ഛാർദ്ദ
൬൦	സ്തബകനാകാ	സ്തബകനവകാ
൬൩	സ്ഖലിതതാ	സ്ഖലിതതാ
൬൩	മിത്രാ	മ്മിത്രം
൬൪	ഇത്.	ഇതു
൮൪	ഖിസ്താരി	വസ്തരി
൯൨	സ്വേച്ഛകശ്മമായി	സൌകശ്മമായ
൩൨	ക്ഷീണക്കക	ക്ഷീണിക്കക
൩൨	കാണതെ	കാണാതെ
൨൦൦	കോണ്ടും	കോണ്ടു
൨൦൭	ഛിതെ	ഛീതേ
൨൧൭	വരും	വരു
൨൦൩	പശ്യാകുലഃ	പശ്യാകുലഃ
൨൨൦	ഫേമുഗ്ദ്ധ	ഫേമുഗ്ദ്ധേ
൨൨൨	ഭ്രമാ	ഭ്രമാ
൨൧൨	മുതലാവ	മുതലായ

ശുദ്ധിപത്രം

ഭാഗം	അബദ്ധം	സുബദ്ധം
൧൨൪	സാംജ്ജാത	സഞ്ജാത
൧൨൬	ഘനേനഃ	ഘനേന
൧൩൧	മൃകാം	മൂകാം
൧൩൧	സ്മമ	സ്മര
൧൩൨	പശ്രമ	ശ്രമ
൧൩൨	ധധിച്ച	ധരിച്ച്
൧൩൩	ബഹുവിത	ബഹുവിധ
൧൩൪	വികസദാ	വികസദ
൧൩൬	വൃഥാ	വൃഥാം
൧൩൯	യമുനാഃ	യമുനാ
൧൬൧	കചിതം	ചകിതം
൧൯൯	സ്തബ്ധാ	സ്തബ്ധാ
൧൯൯	സ്തബ്ധാ	സ്തബ്ധാ
൧൯൯	പ്രാപ്ത	പ്രാപ്താ
൧൮൨	പ്രിയ	പ്രിയഃ
൨൧൨	സ്ഥിത	സ്ഫീത
൨൩൨	തം	താം

ഈ പുസ്തകം ആവശ്യമെങ്കിൽ താഴെ കാണുന്ന മേൽവിലാസത്തിൽ എഴുതിച്ചോദിക്കുക.

പി. കൃഷ്ണൻനമ്പീശൻ,
ഗുരുവായൂർ,
(തപാൽ) ചാവക്കാട്.

ശ്രീഗണേശായനമഃ

അഷ്ടപദീകാവ്യ

സാമോദദാമോദരോനാമ

പ്രഥമഃ സർഗ്ഗഃ.

രാധാമാധവാഭ്യാം നമോ നമഃ

പ്രണതഭരണദീക്ഷം ദക്ഷവിധ്വംസദക്ഷം
സുജനസുപദവീക്ഷം സോമമിത്രാനലാക്ഷം
വിഹിതവിബുധരക്ഷം ഗാത്രസംലിപ്തരക്ഷം
വിഷമശരവിപക്ഷം തം ഭജേ ദീനപക്ഷം

രാധാമനഃകമലഭാസ്കരമാശ്രിതാനാ
മാധാരമാശുഗപുരേശ ഭജേ ഭവന്തം
ബാധാം വിനൈതദഖിലം ലിഖിതും ഭുജാത
ലാധാനമാശുതനു, തേമമശീഘ്രമദ്യ.

ഭാഗവതോത്തമനായ ശ്രീജയദേവ മഹാകവി സ്വപ്രബന്ധത്തിന്റെ നിർവ്വിഘ്നപരിസമാപ്തിക്കായിക്കൊണ്ട് മംഗളത്തെ മനനം ചെയ്ത് ശിഷ്യശിക്ഷാർത്ഥം ഗ്രന്ഥാദിയിൽ ചെയ്യുന്നു.

മൂലം.

മേഘൈർമ്മേദുരമംബരം വനഭുവശ്ശ്യാമാസ്തമാലദ്രുമൈ
ർന്നക്തം ഭീരുരയം ത്വമേവ തദിമം രാധേ ഗൃഹം പ്രാപയ
ഇത്ഥം നന്ദനിദേശതശ്ചലിതയോഃ പ്രത്യധ്വകുഞ്ജദ്രുമം
രാധാമാധവയോർജ്ജയന്തി യമുനാകൂലേ രഹഃകേളയഃ.

ഹേ രാധേ	അല്ലയോ രാധേ!
അംബരം	ആകാശം
മേഘൈഃ	മഴക്കാറുകൊണ്ടു
മേദുരം	നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു

വനഭുവഃ	കാട്ടുപ്രദേശങ്ങൾ
തമാലദ്രുമൈഃ	പച്ചിലമരങ്ങളെക്കൊണ്ടു
ശ്യാമാഃ	കറുത്തിരിക്കുന്നു (ഇരുണ്ടിരിക്കുന്നു.)
അയം	ഇവൻ (ശ്രീകൃഷ്ണൻ)
നക്തം	രാത്രിയിൽ
ഭീരുഃ	പേടിയുള്ളവനാകുന്നു
തൽ	അതുകൊണ്ടു
ത്വം - ഏവ	നീ തന്നെ
ഇമം	ഇവനെ
ഗൃഹം - പ്രാപയ	ഗൃഹത്തിൽ കൊണ്ടാക്കിയാലും
ഇത്ഥം - നന്ദനിദേശതഃ	ഇപ്രകാരം നന്ദഗോപരുടെ കല്പന ഹേതുവായിട്ടു.
ചലിതയോഃ	പോയിരിക്കുന്ന
രാധാമാധവയോഃ	രാധാമാധവന്മാർതമ്മിൽ
യമുനാകൂലേ	കാളിന്ദീതീരത്തു
പ്രത്യദ്ധ്വകുഞ്ജദ്രുമം	വഴിയിലുള്ള ലതാമണ്ഡപത്താൽ ചുററപ്പെട്ടവൃക്ഷങ്ങൾതോറും (ഉണ്ടായ)
രഹഃ കേളയഃ	രതിക്രീഡകൾ
ജയന്തി	ഉല്ക്കൎഷേണവൎത്തിക്കുന്നു (പ്രകാശിക്കുന്നു)

സാരം- "അല്ലയോ രാധേ! ആകാശത്തിൽ മഴക്കാറു വന്നു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കാട്ടുകളിൽ പച്ചിലമരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഇരുട്ടാകുന്നു. വിശേഷിച്ചു ഇവ (കൃഷ്ണ)ന്നു രാത്രിയിൽ വളരെ ഭയമുണ്ടു. അതുകൊണ്ടു നീതന്നെ ഇവ(കൃഷ്ണ)നെ മഴയും രാത്രിയും ആവുന്നതിന്നു മുമ്പു ഗൃഹത്തിൽ കൊണ്ടാക്കുക." എന്നിങ്ങിനെ കാൎത്ത്യായനീസേവക്കു കാളിന്ദീതീരത്തു ചെന്നിരിക്കുന്ന നന്ദഗോപരുടെ വാക്കു കേട്ടു പോയ രാധാമാധവന്മാർ തമ്മിൽ കാളിന്ദീതീരത്തു വഴിയിലുള്ള വള്ളിക്കുടിലുകളിൽ വെച്ചുണ്ടായ രതിക്രീഡകൾ ഉൽകൎഷേ

ണ വത്തിക്കുന്നു,- ഇതരക്രീഡകളെ അപേക്ഷിച്ചു ഔൽകൃഷ്ട്യത്തോടേ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. മറെറാരു പക്ഷം "ജയന്തി" എന്ന ക്രിയാപദത്തിനു അധികരണവിവക്ഷയെ അപേക്ഷിച്ച് ഉൽകഷേണ പ്രകാശിക്കുന്നു എന്നൊരത്ഥം സ്വീകരിക്കാം. അപ്പോൾ രഹഃകേളികൾ കവിഹൃദയത്തിൽ അല്ലെങ്കിൽ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ അഥവാ കവിഹൃദയത്തിലും ഈ ഗ്രന്ഥത്തിലും ഉൽകഷേണ പ്രകാശിക്കുന്നു എന്നുമാവാം. അതിനാൽ കവി തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഭഗവല്ലീലകളേ അനുസന്ധാനം ചെയ്തു അതുകളെത്തന്നെ സ്വപ്രബന്ധത്തിലും നിബന്ധനം ചെയ്തുവെന്നും തന്നിമിത്തം "ആശീന്നമസ്ക്രിയാവസ്തുനിർദ്ദേശോവാപിതന്മുഖം" എന്ന ആലങ്കാരികമതാനുസാരേണ ഇഷ്ടദേവതാനുസ്മരണം, വസ്തുനിർദ്ദേശം, ഇങ്ങിനെ ദ്വേധാത്മകമായ മംഗളവും സിദ്ധമായി. എന്നുമാത്രമല്ല, അല്ലയോ ജനങ്ങളേ! ഭഗവല്ലീലകൾ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഉൽകഷേണ വത്തിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ പഠിക്കുവിൻ! സ്മരിക്കുവിൻ!! തദ്വാരേണ നിങ്ങൾ പരമഭക്തന്മാരായ്ത്തീരട്ടെ. എന്നിങ്ങിനെ ആശീരൂപമായ മംഗളവും കവിയാൽ സൂചിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. "രഹഃ കേളയഃ ജയന്തി"- രഹഃകേളികൾ ഉൽകഷേണ വത്തിക്കുന്നു. എന്നാൽ അതുകൾ ഉൽകൃഷ്ടകളാകുന്നു എന്ന് താല്പയ്യം "പ്രതിപാദ്യമഹിമ്നാചപ്രബന്ധോഹിമഹത്തരഃ" എന്ന വചനത്താൽ തൽപ്രതിപാദകമായ ഈ ഗ്രന്ഥവും ഉൽകൃഷ്ടം തന്നെ. എന്താണ് ഔൽകൃഷ്ട്യം എന്ന് നോക്കുന്നതായാൽ, ഒന്നാമത് ഒരു ഗ്രന്ഥം നിമ്മിക്കയാണെങ്കിൽ രാഗികൾക്കും മുമുക്ഷുക്കൾക്കും ഒരുപോലെ അതിൽ പ്രവൃത്തിയുണ്ടാകണം. അതിന്നു ഈ ഗ്രന്ഥത്തോളം നന്നല്ല മറെറാന്നും. മാതാപിതാക്കന്മാർ രോഗികളായ കുട്ടികൾക്കു അവർ ശരിപ്പാതിരിപ്പാൻ വേണ്ടി ഔഷധം മധുരദ്രവ്യത്തിൽ പൊതിഞ്ഞുകൊടുത്തു് രോഗപാത ഉന്മൂലനംചെയ്യുന്നതുപൊലെ സംസാരരോഗത്താൽ സവ്വദാ ശൃംഗാരരസത്തിൽ രുചിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന നമ്മളെ ഉദ്ധരിക്കേണമെന്ന് കവിക്ക് ഒരാശ തോന്നുകയാൽ സവ്വരോഗശമനത്തിന്നുവെണ്ടി ഭഗവത്ഭക്തിരസമാകുന്ന ദിവ്യൌഷധം ശൃംഗാരരസത്താൽ മറച്ചു നമുക്കാസ്വാദി

ക്കന്തക്കവിധം ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ തെയ്യാറാക്കിവെച്ചിരിക്കുന്നതും വിശേഷിച്ച് പാമരന്മാൎക്കുപോലും പരമാനന്ദപ്രദമായ സംഗീതമിശ്രിതത്വവും, അലങ്കാരമാധുൎയ്യാദിയും ഇതരഗ്രന്ഥങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ചുവലുതായൊരു വൈശിഷ്ട്യം തന്നെ. "തമാലദ്രുമൈഃ" എന്ന പദം "മേഘൈഃ" എന്ന പദത്തിന്റെ വിശേഷണമായും ഭവിക്കും. ആ പക്ഷത്തിൽ തമാലദ്രുവിന്റെ മാപോലെ (ശോഭപോലെ) ഇരിക്കുന്ന മയോടുകൂടിയ — പച്ചിലമരംപോലെ കറുത്തിരിക്കുന്ന എന്നാണ് അൎത്ഥം. അപ്പോൾ മേഘങ്ങൾക്കു വൎഷുകത്വവും കാമോദ്ദീപകത്വവും ധ്വനിതമായി. "പ്രത്യദ്ധ്വകുഞ്ജദ്രുമം"- ഈ പദത്തിന്നു വഴിയിലുള്ള വള്ളിക്കുടിലുകളിലും മരങ്ങളിലും എന്നു വ്യസ്തമായി അൎത്ഥംപറയുന്നതിനേക്കാൾ വള്ളിക്കുടിലുകളാൽ ചുററപ്പെട്ട മരങ്ങളിൽ (തരുമൂലങ്ങളിൽ) എന്നു പറയുന്നതിന്നാണു അധികം സാമഞ്ജസ്യം. എന്നാലെ തരുമൂലങ്ങൾക്കു രഹഃകേളിസൌകൎയ്യം മതിയാവുകയുള്ളൂ.

കവി ഇനി താൻ ചെയ്യുവാൻ പോകുന്നത് ഇന്നതെന്ന് പ്രതിജ്ഞചെയ്യുന്നു.

മൂലം.

വാഗ്ദേവതാചരിതചിത്രിതചിത്തസത്മാ
പത്മാവതീചരണചാരണചക്രവൎത്തീ
ശ്രീവാസുദേവരതികേളികഥാസമേത-
മേതം കരോതി ജയദേവകവിഃ പ്രബന്ധം. ൧.

വാഗ്ദേവതാചരിതചിത്രിതചിത്തസത്മാ	സരസ്വതീദേവിയുടെ വാസംകൊണ്ട് (സരസ്വതിയെ മനനംചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട്) വിശേഷമായ മനസ്സാകുന്ന മാളികയോടുകൂടിയും അഥവാ, സരസ്വതിക്കു സദാസ്വൈരവാസത്തിന്ന് ചിത്രാദികളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട മേടമാളികപോലെ ഇരിക്കുന്ന വിശേഷമായ മനസ്സോടുകൂടിയും.

പത്മാവതീചരണചാരണചക്രവത്തീ	ശ്രീഭഗവതിയുടെ പാദാരവിന്ദസേവകന്മാരിൽ അഗ്രേസരനായും ഇരിക്കുന്ന
ജയദേവകവിഃ	ശ്രീജയദേവനെന്ന് പേരായ കവി
ശ്രീവാസുദേവരതികേളികഥാസമേതം	ശ്രീഭഗവതിയാകുന്ന രാധയും ശ്രീകൃഷ്ണനും തമ്മിലുണ്ടായ രതിക്രീഡകളെ അനുവൎണ്ണിക്കുന്ന

ഏതം പ്രബന്ധം തനൊതി=ഈ കാവ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

സാരം_ സദാ സരസ്വതീവാസംകൊണ്ടുണ്ടായപ്രതിഭാവിലാസാദികളാൽ പരിപൂൎണ്ണമനസ്സനായും ശ്രീഭഗവതിയുടെ പാദോപാസകന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യനായും ഇരിക്കുന്ന ശ്രീജയദേവർ രാധാമാധവന്മാരുടെ രതിക്രീഡാനുവൎണ്ണനമായ ഈ കാവ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. "പത്മാവതിചരണചാരണ ചക്രവത്തീ" എന്ന പദത്തിന്നു മറെറാരൎത്ഥം_ പത്മാവതി എന്നു പെരായ തന്റെ ധൎമ്മപത്നിയുടെ നൃത്തസമൂഹത്തിങ്കൽപ്രവൃത്തിക്കുന്ന. (നിത്യവും ശ്രീകൃഷ്ണപൂജാവസാനത്തിൽ തന്റെ ധൎമ്മപത്നിയായ പത്മാവതിയെക്കൊണ്ടു നൃത്തംവെപ്പിക്കുന്നു). പ്രഥമശ്ലോകത്താൽ പറയപ്പെട്ട രണ്ടു വിശേഷണങ്ങളെക്കൊണ്ട് കവിക്ക് കാവ്യബന്ധനാദികൾക്ക് വേണ്ടപ്പെട്ട സരസ്വതീവിലാസം ലക്ഷ്മീകടാക്ഷം, മുതലായ സമഗ്രസാമഗ്രികളും ധ്വനിതമായി.

കവി സ്വപ്രബന്ധാധികാരികളെ സ്പഷ്ടമായി നിൎദ്ദേശിക്കുന്നു.

മൂലം.

യദിഹരിസ്മരണെസരസംമനോ
യദിവിലാസകലാസുകുതൂഹലം
മധുരകോമളകാന്തപദാവലിം
ശൃണുതദാജയദേവസരസ്വതിം

(ഹെജന!_ തവ) മനഃ	അല്ലയോ ജനങ്ങളെ നിങ്ങളുടെ മനസ്സ്
ഹരിസ്മരണെ	വിഷ്ണുസ്മരണത്തിൽ (വിഷ്ണുഭക്തിയിൽ)

സരസം യദി	രസമുള്ളതാണെങ്കിലും
വിലാസകലാസു	ശൃംഗാരചേഷ്ടകളിലും കാമശാസ്ത്രങ്ങളിലും
കുതൂഹലംയദി	ആഗ്രഹമുള്ളതാണെങ്കിലും
തദാ	രണ്ടായാലും
മധുരകോമളകാന്തപദാവലിം	മാധുര്യം, കോമളത്വം, കാന്തത്വം, ഇത്രയും ഗുണങ്ങളുള്ള പദങ്ങളോടു കൂടിയ
ജയദേവസരസ്വതിം	ജയദേവരുടെ വാക്കിനെ (ഈ പ്രസ്തുത ഗ്രന്ഥത്തെ)
ശൃണു	കേട്ടാലും

സാരം‌_ അല്ലയൊ ജനങ്ങളെ! നിങ്ങൾക്കു വിഷ്ണുഭക്തിയിലൊ ശൃംഗാരവിഷയത്തിലൊ മനസ്സുണ്ടെങ്കിൽ മാധുര്യം, കോമളത്വം, കാന്തത്വം, ഇത്രയും ഗുണങ്ങളാൽ പരിപൂർണ്ണമായ പദങ്ങളടങ്ങിയ ശ്രീജയദേവരുടെ പ്രബന്ധത്തെ കേട്ടാലും. കവി, ജനങ്ങളെ എല്ലാം രാഗികളെന്നും മുമുക്ഷുക്കളെന്നും രണ്ടിനമാക്കി ത്തിരിച്ചു സ്വപ്രബന്ധത്തിന്റെ ശ്രവണപാനാദികൾക്ക് രണ്ടുകൂട്ടരും അധികാരികളാണെന്നും "യദിഹരിസ്മരണെ" എന്നു പ്രഥമരഃപ്രയോഗിക്കകൊണ്ടു ഈ പ്രബന്ധത്തിന്റെ പ്രധാനപ്രയോജനം വിഷ്ണുഭക്തിയും ശൃംഗാരരസാദ്യനുഭവം അവാന്തരഫലവും ആണെന്നും പ്രഥമശ്ലോകംകൊണ്ടു സൂചിപ്പിക്കുന്നു. മാധുര്യം, കോമളത്വം, കാന്തത്വം (മനോഹരത്വം) ഈ ഓരോ ഗുണവും ശബ്ദത്തെ ആശ്രയിച്ചും അർത്ഥത്തെ ആശ്രയിച്ചും രണ്ടുവിധമാകുന്നു. "പദാവലീ" എന്ന പദപ്രയോഗത്താൽ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ എതാനും പദങ്ങൾ എതാദൃശഗുണങ്ങളോടുകൂടിയതാണെന്നല്ല, ആപാദചൂഡം മാധുര്യാദിയുക്തങ്ങളായ പദങ്ങളാണെന്നാണ് ധ്വനിക്കുന്നതു. ഭഗവച്ചരിത്രങ്ങൾ ശ്രവിക്കുക, ഉച്ചരിക്കുക, വിചാരിക്കുക, ഇവ മേല്ക്കുമേൽ മഹത്തരങ്ങളാകുന്നു. ഉച്ചാരണവിചാരങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ചു ശ്രവണമാർഗ്ഗം താഴ്ന്നസ്ഥിതിയാണെങ്കിലും ഇതിൽ ഗാനരൂപേണ നിബന്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ഭഗവച്ചരിത്രങ്ങൾ ശ്രവ

ണമാത്രത്തിൽതന്നെ പാമരന്മാൎക്കുപോലും പരമാനന്ദത്തെ നല്കും എന്നാണ്. "ശൃണു" എന്ന പദപ്രയോഗത്താൽ കവിയുടെ ആശയം. പൂൎവ്വാൎദ്ധത്തിന്ന് മററൊരൎത്ഥം- ഹരിസ്മരണേ അസരസം എന്ന പദഛേദം. വിലാസകലാസുകുതൂഹലം എന്ന ഏകപദം. ഹരിസ്മരണെ- ഈശ്വരവിചാരത്തിൽ മനഃ=മനസ്സ്. അസരസംയദി-രസമില്ലാത്തതാണെങ്കിൽ തന്നിവൃത്തിക്കുവേണ്ടിയും വിലാസകലാസുകുതൂഹലംയദി- ശൃംഗാരവിഷയങ്ങളിൽ അതിതാല്പൎയ്യമുണ്ടെങ്കിൽ അതിന്നും അതിൽനിന്നു നിവൃത്തിപ്പാൻവേണ്ടിയും ശ്രീജയദേവ സരസ്വതിയെ കേൾക്കുവിൻ.

കവി സമാനകാലീനന്മാരായ ഉമാപതിധരാദികളുടെയും തന്റെയും പരസമ്മതമായഗുണത്തെ പറയുന്നു.

മൂലം.

വാചഃപല്ലവയത്യുമാപതിധരഃസന്ദൎഭശുദ്ധിംഗിരാം
ജാനീതേജയദേവഏവശരണഃശ്ലാഘ്യോദുരൂഹദ്രുതേഃ
ശൃംഗാരോത്തരസൽപ്രമേയരചനൈരാചാൎയ്യഗോവൎദ്ധന
സ്പൎദ്ധീകോപിനവിശ്രുതഃശ്രുതിധരോധോയീകവിക്ഷ്മാപതിഃ॥

ഉമാപതിധരഃ	ഉമാപതിധരനെന്ന കവി
വാചഃ പല്ലവയതി	വാക്കുകളെ വിസ്തരിക്കുന്നു.
ശരണഃ	ശരണനെന്ന കവി
ദുരൂഹദ്രുതേഃ	ഗൂഢാൎത്ഥത്തോടെ ഗ്രന്ഥം രചിക്കുന്നതിലുള്ള വേഗം കൊണ്ടു.
ശ്ലാഘ്യഃ	ശ്ലാഘിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യനാകുന്നു.
ശൃംഗാരോത്തരസൽപ്രമേയരചനൈഃ	ശൃംഗാരരസപ്രധാനമായ ഉത്തമഗ്രന്ഥനിൎമ്മാണം കൊണ്ടു.
ആചാൎയ്യഗോവൎദ്ധനസ്പൎദ്ധി	ഗോവൎദ്ധനാചാൎയ്യനോട് തുല്യനായിട്ടു
കോപി	ആരും
നവിശ്രുതഃ	പ്രസിദ്ധനായിട്ടില്ല.

ധോയീകവിക്ഷ്മാപതിഃ	ധോയി എന്ന കവിരാജാവു.

ശ്രുതിധരഃ	കേട്ടമാത്രയിൽ ഗ്രന്ഥത്തെ ധരിക്കുന്നു.

ജയദേവഏവ	ജയദേവർതന്നെ

ഗിരാംസന്ദർഭശുദ്ധിം	സമയോചിതമായ വാക്കുകളെ

ജാനീതേ	അറിയുന്നു.

സാരം- ഉമാപതിധരനെന്ന കവി വാക്കുകളെ വിസ്തരിക്കുന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതക്കു അൎത്ഥമാധുൎയ്യം മുതലായ ഗു ണങ്ങളൊന്നുംതന്നെ ഇല്ല. ശരണനെന്ന കവിക്കു ഗൂഢാൎത്ഥത്തോ ടെ കവിതകൾവേഗത്തിൽ രചിപ്പാൻ കഴിയും. പക്ഷെ അദ്ദേഹ ത്തിന്റെ കവിതക്കു ഗൂഢാൎത്ഥതാദോഷവും പ്രസാദാദി ഗുണമി ല്ലായ്മയും പ്രസിദ്ധമാണ്. ശൃംഗാരരസപ്രധാനമായി കവിതക ൾ രചിക്കുന്നതിൽ ഗോവൎദ്ധനാചാൎയ്യരോടു കിടപിടിപ്പാൻ ആരും തന്നെയില്ല. ഇതുകൊണ്ടു അദ്ദേഹത്തിന്ന് അന്യരസപ്രധാനമാ യി കവിതകൾ രചിപ്പാൻ സാമൎത്ഥ്യമില്ലെന്ന് സിദ്ധമായി. ധോ യി എന്ന കവിരാജാവിന്നു ശ്രവണമാത്രയിൽതന്നെ ഗ്രന്ഥത്തെ ഗ്രഹിക്കാൻ ശക്തിയുണ്ടെന്നല്ലാതെ സൽകവിതാരചനയിൽ സാ മൎത്ഥ്യമില്ല. സമയോചിതങ്ങളായ വാക്കുകളുപയോഗിച്ചു ഗുണാ ലങ്കാരാദിയുക്തമായി കവിതകൾ കൃതിപ്പാൻ ജയദേവൎക്കു മാത്രമെ അറിഞ്ഞുകൂടു. ഇതിനാൽ ജയദേവരുടെ കവിതാശ്രവണത്താലു ണ്ടാവുന്ന സന്തോഷംപോലെ അന്യന്മാരുടെ കവിതാശ്രവണത്തി ൽ സന്തോഷമുണ്ടാകുന്നില്ലെന്ന് സിദ്ധമായി. ഇത് ലക്ഷ്മണസേ നമഹാരാജാവിന്റെ, ജയദേവകവിയെകുറിച്ചുള്ള സമ്മതശ്ലോക മാണെന്നു ചില വിചാരശീലന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നുണ്ടു.

ഭഗവാന്റെ ഏതവതാരവും ഭക്തജനങ്ങളുടെ മനോരഥപൂ ൎത്തിക്കുതന്നെ. അതിനാൽ ആ അവതാരവൎണ്ണനം ഭഗവൽകേളി യെ വൎണ്ണിക്കേണമെന്നുള്ള തന്റെ ആഗ്രഹത്തെ സഫലീകരിക്കു മെന്ന് വിചാരിച്ചു കവി ദശാവതാരങ്ങളേയും വൎണ്ണിക്കുന്നു.

മൂലം. അഷ്ടപദി (൧)

മാളവിരാഗം. അടതാളം.

പ്രളയപയോധിജലെധൃതവാനസിവേദം
വിഹിതവഹിത്രചരിത്രമഖേദം.

കേശവധൃതമീനശരീരജയജഗദീശഹരേ(ധ്രുവം)—(൧)
ക്ഷിതിരതിവിപുലതരേതവതിഷ്ഠതിപൃഷ്ഠേ
ധരണിധരണകിണചക്രഗരിഷ്ഠേ

കേശവധൃതകച്ഛപരൂപജയജഗദീശഹരേ (൨)
വസതിദശനശിഖരേധരണീതവലഗ്നാ.
ശശിനികളങ്കകലേവനിമഗ്നാ

കേശവധൃതസൂകരരൂപജയജഗദീശഹരേ (൩)
തവകരകമലവരേനഖമൽഭുതശൃംഗം
ദളിതഹിരണ്യകശിപുതനുഭൃംഗം

കേശവധൃതനരഹരിരൂപജയജഗദീശഹരേ (൪)
ഛലയസിവിക്രമണെബലിമൽഭുതവാമന
പദനഖനീരജനിതജനപാവന

കേശവധൃതവാമനരൂപജയജഗദീശഹരേ (൫)
ക്ഷത്രിയരുധിരമയെജഗദപഗതപാപം
സ്നപയസിപയസിശമിതഭവതാപം

കേശവധൃതഭൃഗുപതിരൂപജയജഗദീശഹരേ (൬)
വിതരസിദിക്ഷുരണെദിക്പതികമനീയം
ദശമുഖമൌലിബലിംരമണീയം

കേശവധൃതരഘുപതിരൂപജയജഗദീശഹരേ (൭)
വഹസിവപുഷിവിശദേവസനംജലദാഭം
ഹലഹതിഭീതിമിളിതയമുനാഭം.

കേശവധൃതഹലധരരൂപജയജഗദീശഹരേ. (൮)

നിന്ദസിയജ്ഞവിധേരഹഹശ്രുതിജാതം
സദയഹൃദയദൎശിതപശുഘാതം.
കേശവധൃതബുദ്ധശരീരജയജഗദീശഹരേ (൯)

മ്ലേച്ഛനിവഹനിധനെകലയസികരവാളം
ധൂമകേതുമിവകിമപികരാളം
കേശവധൃതകല്ക്കിശരീരജയജഗദീശഹരേ. (൧൦)

ശ്രീജയദേവകവേരിദമുദിതമുദാരം
ശൃണുശുഭദംസുഖദംഭവസാരം
കേശവധൃതദശവിധരൂപജയജഗദീശഹരേ. (൧൧)

ഹേധൃതമീനശരീര	അല്ലയൊ മത്സ്യാവതാരമൂൎത്തേ!
(ത്വം)	അങ്ങ്,
പ്രളയപയോധിജലെ	പ്രളയകാലത്തു ഒന്നിച്ചുകൂടിയിരിക്കുന്ന സമുദ്രത്തിൽ വെച്ചു
വിഹിതവഹിത്രചരിത്രം	സംസാരസാഗരത്തിൽ നിന്നു കരകേറുന്ന സൽകൎമ്മങ്ങൾ വിധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന.
വേദം	വേദത്തെ
അഖേദം	പ്രയാസംകൂടാതെ
ധൃതവാൻ അസി	വീണ്ടെടുത്തവനാകുന്നു.
ഹേകേശവ	അല്ലയോ ബ്രഹ്മരുദ്രമൂൎത്തേ!
ഹേജഗദീശ	അല്ലയൊ ലോകനാഥ!
ഹേഹരേ	അല്ലയൊ സകലപാപങ്ങളേയും നശിപ്പിക്കുന്നോവേ!
(ത്വം)	അങ്ങ്

ജയ	(എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ) സർവ്വോൽകർഷേ
	ണ പ്രകാശിച്ചാലും.
ഹേ ധൃതകച്ഛപരൂപ	അല്ലയോ കൂർമ്മാവതാരമൂർത്തേ,
അതിവിപുലതരെ	ഏററവും വിസ്താരമുള്ളതും
	ഭൂമിയെ അഥവാ മന്ദരപർവ്വതത്തെ വ
ധരണിധരണകിണചക്ര	ഹിക്കുന്നതുകൊണ്ടുവലുതായ തഴമ്പോടും
ഗരിഷ്ഠേ	അത്യന്തം കട്ടപ്പത്തോടും കൂടിയതും ആ
	യ.
തവ പൃഷ്ഠേ	അങ്ങയുടെ പുറത്തു
ക്ഷിതിഃ തിഷ്ഠതി	ഭൂമി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.
ഹേ ധൃതസൂകരരൂപ	അല്ലയോ സൂകരാവതാരമൂർത്തേ,
തവ ദശനശിഖരേ	നിന്തിരുവടിയുടെ തേററയുടെതലക്കിൽ
ധരണീ	ഭൂമി
ശശിനി നിമഗ്നാ	ചന്ദ്രങ്കിൽ പററിരിക്കുന്ന
കളങ്കകലാ ഇവ	കളങ്കരേഖാ എന്നപോലെ
ലഗ്നാ വിവസതി	പററിരിക്കുന്നു.
ഹേ ധൃതനരഹരിരൂപ	അല്ലയൊ നരസിംഹാവതാരമൂർത്തേ.
തവ കരകമലവരേ	നിന്തിരുവടിയുടെ കയ്യാകുന്നശ്രേഷ്ഠമാ
	യ താമരപ്പൂവിൽ.
ദളിതഹിരണ്യകശിപുതനു	ഹിരണ്യകശിപു എന്ന അസുരന്റെ ശ
ഭൃംഗം	രീരമാകുന്ന വണ്ടിനെ കീറിയ
നഖം	നഖമാകുന്ന
അത്ഭുതശൃംഗം	ആശ്ചര്യമായ അഗ്രഭാഗം.
തിഷ്ഠതി.	സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു.
ഹേ ധൃതവാമനരൂപ	അല്ലയോ വാമനാവതാരമൂർത്തേ,

ഹേപദനഖനീരജ	അല്ലയൊ കാലിന്റെ നഖത്തിൽനിന്നു
നിതജനപാവന	പുറപ്പെട്ട ജലംകൊണ്ടു ജനങ്ങളേ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നോവേ,
	ഓരോരോ ആശ്ചൎയ്യകൎമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുന്നവരെ തന്റെ പ്രതാപംകൊണ്ടു നി
ഹേ അത്ഭുതവാമന	സ്സാരന്മാരാക്കുന്നോവേ അഥവാ അത്ഭുതമായ വാമനാവതാരമെടുത്ത സ്വാമിൻ!
(ത്വം)	അങ്ങു്
വിക്രമണെ	വിശേഷമായ പാദന്യാസത്താൽ
ബലിം	മഹാബലി എന്ന അസുരനെ
ഛലയസി	വഞ്ചിക്കുന്നു
ഹേധൃതഭൃഗുപതിരൂപ	അല്ലയോ പരശുരാമാവതാരമൂൎത്തേ
(ത്വം)	അങ്ങു്
ക്ഷത്രിയരുധിരമയെ	ക്ഷത്രിയന്മാരുടെ രക്തസ്വരൂപമായ
പയസി	വെള്ളത്തിൽ
ശമിതഭവതാപം	സംസാരസന്താപത്തെ നശിപ്പിച്ചുംകൊണ്ടും
അപഗതപാപം	സകല പാപത്തെ കളഞ്ഞുംകൊണ്ടും
ജഗൽ	ലോകത്തെ (ജനങ്ങളെ)
സ്നപയസി	സ്നാനംചെയ്യിപ്പിക്കുന്നു.
ഹേധൃതരഘുപതിരൂപ	അല്ലയൊ രാമാവതാരമൂൎത്തേ,
ത്വം	അങ്ങു്
രണെ	യുദ്ധത്തിൽ വെച്ചു
രമണീയം	മനോഹരമായ
ദശമുഖമൌലിബലിം	രാവണന്റെ ശിരസ്സുകളാകുന്ന ബലിയെ
ദിക്ഷു	പത്തു ദിക്കുകളിലേക്കും.

ദിക്പതികമനീയം	ഇന്ദ്രാദിദിക്പാലന്മാക്ക് രഞ്ജിക്കത്തക്ക വണ്ണം
വിതരസി	ദാനംചെയ്യുന്നു.
കേശവധൃതഹലധരരൂപ	അല്ലയൊ ബലഭദ്രനായി അവതരിച്ചോവേ,
(ത്വം)	അങ്ങ്,
വിശദേ	വെളുത്ത
വപുഷി	ശരീരത്തിൽ,
ഹലഹതിഭീതിമിളിത	കരിയാകുന്ന് ആയുധംകൊണ്ടുള്ള അടിയെ ഭയന്നു ശരണംപ്രാവിച്ചിരിക്കുന്നേ
യമുനാഭം	കാളിന്ദീനദിയുടെ കാന്തിക്കുതുല്യമായ കാന്തിയുള്ളതും.
ജലദാഭം	കാർമേഘംപോലെ കറുത്തിരിക്കുന്നതും ആയ
വസനം	വസ്ത്രത്തെ
വഹസി	ധരിക്കുന്നു.
കേശവധൃതബുദ്ധശരീര	അല്ലയോ ബുദ്ധനായി അവതരിച്ചോവേ,
കേശവദയഹൃദയ	അല്ലയൊ ദയാശീല,
(ത്വം)	അങ്ങ്
അഹഹ	കഷ്ടം! കഷ്ടം!
ദശിതപശുഘാതം	പശുഹിംസാകാണിക്കപ്പെടുന്ന (അറിയിക്കപ്പെടുന്ന)
യജ്ഞവിധേഃ	യാഗവിധിയുടെ
ശ്രുതിജാതം	വേദസമൂഹത്തെ
നിന്ദസി	നിന്ദിക്കുന്നു.

ഹേധൃതകല്ക്കിശരീര	അല്ലയൊ കല്ക്യവതാരമൂർത്തേ,
(ത്വം)	അങ്ങ്
മ്ലേഛനിവഹനിധനെ	ദുഷ്ടന്മാരുടെ കൂട്ടത്തെ നിഗ്രഹിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ
ധൂമകേതുംഇവ	ധൂമകേതു എന്ന ഗ്രഹത്തെപോലെയും അഥവാ അഗ്നിയേപോലേയും
കിമപി	ഏററവും
കരാളം	ഭയങ്കരമായും ഇരിക്കുന്ന
കരവാളം	വാളിനെ
കലയസി	ധരിക്കുന്നു (എടുക്കുന്നു)
ഹേ ധൃതദശവിധരൂപ	അല്ലയോ ദശാവതാരമൂർത്തേ,
(ത്വം)	അങ്ങ്
ഉദാരം	ഗംഭീരവും
ശുഭദം	മംഗളത്തെ കൊടുക്കുന്നതും
സുഖദം	പരമാനന്ദത്തെ നൽകുന്നതും
ഭവസാരം	സംസാരത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതും
ശ്രീജയദേവകവേഃ	ശ്രീജയദേവരിൽ നിന്നു
ഉദിതം	ഉണ്ടായതും ആയ
ഇദം	ഈ ഗാനത്തെ (ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ).
ശൃണു	കേട്ടാലും

സാരം_ അല്ലയോ കൃഷ്ണ! അങ്ങ് സംസാരസാഗരത്തിൽ നിന്നു കരകേററുന്ന സൽകമ്മങ്ങൾ വിധിക്കപ്പെട്ട വേദത്തെ ഹയഗ്രീവനെന്ന അസുരൻ അപഹരിച്ചു പ്രളയസമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങിപ്പോയ സമയം മത്സ്യമായി അവതരിച്ചു യാതൊരു പ്രയാസംകൂടാതെ അവനെ അവിടെ വെച്ചു നിഗ്രഹിച്ച് വേദത്തെ വീണ്ടെടുത്തു. അല്ലയൊ കേശവ! ജഗദീശ! അങ്ങ് എൻെറ ഹൃദയത്തിൽ നന്നായി പ്രകാശിക്കേണമെ. ഇത്രമാത്രമല്ല, അങ്ങു ആമയുടെ സ്വരൂ

പത്തെ അവലംബിച്ച് പാലാഴിമഥനസമയത്തു മന്ദരപർവ്വതോദ്ധാരണം ചെയ്കയാൽ വട്ടത്തിൽ അതികഠിനമായ തഴമ്പുണ്ടായിട്ടുള്ളതും ഏറാവും വലിയതും ആയ അങ്ങയുടെ പുറത്ത് ഭൂമി സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു. പിന്നീടു ഹിരണ്യാക്ഷനെന്ന മഹാസുരൻ ഗർവ്വംനിമിത്തം ഭൂമിയെ ജലത്തിൽ മുക്കിത്താഴ്ത്തിയപ്പോൾ അങ്ങ് പന്നിയായി അവതരിച്ച് തന്റെ തേറ്റകൊണ്ടു ഭൂമിയെ ഉദ്ധരിച്ചു. ആ തേറ്റയിൽ ഭൂമി ചന്ദ്രങ്കിൽ കളങ്കരേഖപോലെ പററിയിരുന്നു. അല്ലയൊ ഹരേ! അങ്ങ് നരസിംഹമൂർത്തിയായി അവതരിച്ച് അങ്ങയുടെ കയ്യാകുന്ന താമരപ്പൂവ്വിന്റെ നഖങ്ങളാകുന്ന അഗ്രഭാഗങ്ങൾ ഹിരണ്യകശിപുവിന്റെ ശരീരമാകുന്ന വണ്ടിനെ കീറി. ആയതിനാൽ ആ നഖാഗ്രങ്ങൾ ആശ്ചര്യകാരികളാകുന്നു — ആശ്ചര്യകാരിത്വം എന്തെന്നാൽ സാധാരണ വണ്ടിന്നു താമരപ്പൂവിന്റെ അഗ്രങ്ങൾ കീറാനാണു ശക്തിയുള്ളതു അല്ലാതെ താമരപ്പൂവ്വിന്റെ അഗ്രങ്ങൾക്കു വണ്ടിനെ കീറുവാൻ ശക്തിയില്ല. നേരെമറിച്ചു ഇവിടെ കയ്യാകുന്ന താമരപ്പൂവ്വിന്റെ നഖങ്ങളാകുന്ന അഗ്രങ്ങൾ ഹിരണ്യകശിപുവിന്റെ ശരീരമാകുന്ന വണ്ടിനെ കീറി. ഇതു തന്നെ ആശ്ചര്യകാരിത്വം. അങ്ങു വാമനമൂർത്തിയായി മഹാബലിയോടു മൂന്നടി സ്ഥലംചോദിച്ചതിന്ന് ശേഷം തന്റെ മാഹാത്മ്യംകൊണ്ടു ലോകമെല്ലാം രണ്ടടിയായി അളന്ന് ബാക്കി ദത്തമായ ഒരടിസ്ഥലവും കൂടി അവന് തരുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതാക്കി അവനെ ഭൂമിയിൽനിന്ന് പാതാളത്തിലേക്കയച്ചു. ആ സമയത്ത് അടി അളക്കുവാൻ വേണ്ടി കാലുപൊന്തിച്ചപ്പോൾ അത് ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിൽ കൊണ്ടു പൊട്ടി, അതിങ്കൽനിന്ന് കാരണജലം പുറപ്പെട്ടു അങ്ങയുടെ പാദനഖത്തിൽക്കൂടെ ഒഴുകി, പിന്നെ അനേകകാരണത്താൽ ഭൂമിയിൽ വന്ന് ഇപ്പോഴും ആ ഗംഗാ ജനങ്ങളെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. ഇത്രയും വൈഭവമുള്ളോവെ! അങ്ങ് എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ നന്നായി പ്രകാശിക്കണേ. പിന്നെ പരശുരാമനായി അവതരിച്ചു ക്ഷത്രിയന്മാരെ കൊന്നു അവരുടെ രക്തമാകുന്ന ജലംകൊണ്ടു കുരുക്ഷേത്രത്തിലെ രാമഹ്രദം എന്ന തീർത്ഥത്തിൽ പിതൃതർപ്പണം ചെയ്കനിമിത്തം ഇന്നും ആ തീർത്ഥത്തിൽ സ്നാനംചെയ്താൽ

അവരുടെ സൎവ്വപാപവും നശിക്കുന്നു. എന്നുമാത്രമല്ല, സകല സംസാരദുഃഖവും നശിക്കുന്നു. അല്ലയോ രാമാവതാരമൂൎത്തേ! അങ്ങ പോൎക്കളത്തിൽ വെച്ച മനോഹരമായ രാവണന്റെ ശിരസ്സുകളാകുന്ന പൂജാദ്രവ്യത്തെ ഇന്ദ്രാദികളായ ദിക്പതികൾക്ക എത്രയോ സന്തോഷമാകുംവണ്ണം പത്തുദിക്കിലേക്കും ദാനംചെയ്തു. അതിന്ന് ശേഷം അങ്ങ ബലഭദ്രനായി അവതരിച്ച വെളുത്ത ശരീരത്തിൽ കാളിന്ദീനദിയേക്കാളും മേഘത്തേക്കാളും അധികം നീലനിറമായ വസനം ഉടുത്തു. അല്ലയോ പരമദയാലോ! അങ്ങു ബുദ്ധനായി അവതരിച്ച. മഹാകഷ്ടമായ പശ്വാദിഹിംസയെ വിധിക്കുന്ന വേദസമൂഹത്തെ മാത്രം നിന്ദിച്ചു അല്ലയോ. ജഗദീശ! അങ്ങു കല്ക്കിയായി അവതരിച്ച അഗ്നിപോലെ അതിഭയങ്കരമായ ഒരു വാളെടുത്തു എല്ലാ ദുഷ്ടന്മാരേയും നിഗ്രഹിക്കും. അല്ലയൊ ദശവിധമൂൎത്തേ, ഗാംഭീൎയ്യവും (ശബ്ദാൎത്ഥാലങ്കാരാദികളാൽ പുഷ്ടിയുള്ളതും) മംഗളത്തെ നല്കുന്നതും പരമാനന്ദത്തെ കൊടുക്കുന്നതും സംസാരത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നതും ശ്രീജയദേവരിൽനിന്നുണ്ടായതും ആയ ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ അങ്ങ് കേൾക്കണെ

ഈ ഗാനത്തിലെ "അത്ഭുതശൃംഗം" എന്ന പദം "നഖം" എന്ന പദത്തിന്ന് വിശേഷണമാകുമ്പോൾ "കരകമലവരെ" എന്നോടുത്തു പരിണാമാലങ്കാരമംഗീകരിക്കണം. എന്നാലെ സാംഗത്യമുള്ളു.

ഭഗവാന്റെ മത്സ്യാദ്യവതാരങ്ങളിനിയും അതാത് കാലത്തു സംഭവിക്കും എന്നാശയത്തിലാണ് കവി "ധസരിഹ്ലയസി" ഇത്യാദി വൎത്തമാനനിൎദ്ദേശം ചെയ്യുന്നു. മത്സ്യാദ്യാവതാരങ്ങൾക്കും കാരണമായ പരമാത്മാവു തന്നെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്നഭിപ്രായമാണ് കവി ഈ ദശാവതാരവൎണ്ണനത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണനെ പരിഗണിപ്പാതിരിപ്പാൻ കാരണം. "ശ്രീജയദേവകവേരിദമുദിതം" ഈ ഉദിതം (തന്നത്താനുണ്ടായത്) എന്ന പദപ്രയോഗത്താൽ ഈ കവിതാ കവിക്ക് നിഷ്പ്രയാസമുണ്ടായതാണെന്നും തന്നിമിത്തം ഇതിന്നെത്രയോ സാരസ്യമുണ്ടെന്നും ധ്വനിക്കുന്നു. "തൽകുരുഷ്വമദൎപ്പണം" എന്ന ഭഗവദ്വചനത്തെ അനുസരിച്ച കവി ഈ ഗാനത്തിന്റെ ഒടുവില

ത്തെ ചരണംകൊണ്ടു തൻെറ പ്രബന്ധം ഭഗവാങ്കൽ അർപ്പിക്കുന്നു.
വിശിഷ്യ, ഈ കാവ്യത്തിലെ ഗാനങ്ങൾ ഇന്നന്ന രാഗത്തിൽ
പാടുന്നതു ഇന്ന സമയത്താണു വേണ്ടതെന്ന് അറിയേ
ണ്ടതിലേക്കു താഴെ എഴുതുന്ന ശ്ലോകങ്ങൾ ഗായക
ന്മാരെ സഹായിക്കുമെന്നു കരുതുന്നു.

സംഗീതവിദ്യാദർപ്പണം

അഥവക്ഷ്യേമിഹൈതാത
കാലരാഗമനുക്രമാൽ
ദേശാക്ഷീദേവഗാന്ധാരി
ഭാണ്ഡിധന്യാസിമാരുവാ
ദേവക്രിയാ ചമന്ദാളീ
ഗൌരീഭൂപാളഏവച
സപ്തസപ്തൈരശ്വപ്രവർത്തന്തേ
പ്രാതഃകാലേമിനേമിനേ
കുറഞ്ഞി നാട്ടാളീഘണ്ടാ
രാവരാമക്രിയാതഥാ
ബിലഹരി ലഹരി
മുഖാരിയമുനാതഥാ
ഭൈരവീഭൈരവശ്ചൈവ
വർത്തന്തേസംഗമേമിനേ
മേഘരഞ്ജിചസാരംഗ
ജ്യോതിമദ്ധ്യമാവതി
ദേശീനീലാംബരിശ്ചൈവ
തഥാമംഗളദേശികാ
ശ്രീരാഗശ്ചമദ്ധ്യാഹ്നെ
വർത്തന്തേസുമിനേമിനേ

മോഹനാചൈവകല്യാണി
കാപീഗുൎജ്ജരികാതഥാ
ശങ്കരാഭരണാപൃൎവ്വി
വസന്തശ്ചപരെദിനെ.
നാരായണീ ചഹിന്ദോളീ
സൌരാഷ്ട്രാതോടിരാമളീ
ഗൌരീവരാളികാപന്തു
ഉസേനിനാളവസ്ഥഥാ
സായംകാലെപ്രവൎത്തന്തെ
ലളിതാചതഥൈവച
വെളാവലീചകാംബോജി
സാവേരീവേകടാതഥാ
പൃൎവ്വരാത്രൌപ്രവൎത്തന്തെ
പുന്നാഗൊനാടകാദയഃ
ഗ്ഗണ്ഡക്രിയാമനൊഹാരീ
തഥാമംഗളകൌശികാ
കെദരാഹൈയ്യസാവേയ്യാഃ
ബംഗാളൊബൌളികാതഥാ
ഏതെരാഗാഃപ്രവൎത്തന്തെ
മദ്ധ്യരാത്രൌദിനെദിനെ
ഭോഗിനീചിത്രവേളാച
കൎണ്ണാടസുരടാതഥാ
മഞ്ജരീചപ്രവൎത്തന്തെ
പരരാത്രൌദിനെദിനെ

കവി ദശാവതാരങ്ങളേയും സ്തുതിച്ചു ദശാവതാരങ്ങൾക്കും ആദിപുരുഷനായ ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഇപ്പോൾ സ്തുതിക്കുന്നു.

മൂലം.

വേദാനുദ്ധരതേജഗന്തിവഹതെഭൂഗോളമുദ്ബിഭ്രതേ
ദൈത്യന്ദാരയതേബലിംഛലയതേക്ഷത്രക്ഷയംകുർവ്വതെ
പൌലസ്ത്യംജയതേഹലംകലയതെകാരുണ്യമാതന്വതേ
മ്ലേച്ഛാന്മൂർഛയതേദശാകൃതികൃതേകൃഷ്ണായതുഭ്യംനമഃ.

വേദാൻ	വേദങ്ങളെ
ഉദ്ധരതേ	വീണ്ടെടുക്കുന്നവനായും
ജഗന്തി	ലോകങ്ങളെ
വഹതേ	ചുമക്കുന്നവനായും
ഭൂഗോളം	ഭൂമിയെ
ഉദ്ബിഭ്രതേ	ഉദ്ധരിക്കുന്നവനായും
ദൈത്യം	ഹിരണ്യകശിപു എന്ന അസുരനെ
ദാരയതേ	കൊല്ലുന്നവനായും
ബലിം	മഹാബലി എന്ന അസുരനെ
ഛലയതേ	ചതിക്കുന്നവനായും
ക്ഷത്രക്ഷയം	രാജാക്കന്മാരുടെ നാശത്തെ
കുർവ്വതേ	ചെയ്യുന്നവനായും
പൌലസ്ത്യം	രാവണനെ
ജയതേ	ജയിക്കുന്നവനായും
ഹലം	കരിയെ
കലയതെ	ധരിക്കുന്നവനായും
കാരുണ്യം	ദയയെ
ആതന്വതേ	ചെയ്യുന്നവനായും
മ്ലേഛാൻ	ദുഷ്ടന്മാരെ
മൂർഛയതെ	കൊല്ലുന്നവനായും

ദശാകൃതികൃതേ	ഇപ്രകാരം പത്തവതാരസ്വരൂപത്തെ എടുക്കുന്നവനായും ഇരിക്കുന്ന
കൃഷ്ണായ	കൃഷ്ണനാകുന്ന
തുഭ്യം	അങ്ങക്കായ്ക്കൊണ്ടു
നമഃ	നമസ്കാരം.

സാരം — അല്ലയോ ഭഗവൻ! മത്സ്യാവതാരമെടുത്തു ഹയഗ്രീവനെ നിഗ്രഹിച്ചു വേദങ്ങളെ ഉദ്ധരിച്ചും ആദികൂർമ്മമായി അവതരിച്ച് ഹിരണ്യാക്ഷനാൽ സമുദ്രത്തിൽ പതിപ്പിക്കപ്പെട്ട ഭൂമിയെ പൂർവ്വസ്ഥിതിയെ പ്രാപിപ്പിച്ചും നരസിംഹമായി അവതരിച്ച് ഹിരണ്യകശിപുവിനെ നഖാഗ്രംകൊണ്ടു നിഗ്രഹിച്ചും വാമനമൂർത്തിയായി അവതരിച്ച് മഹാബലിയെ പൂർവ്വസ്ഥാനത്തിൽനിന്നു അധഃപതിപ്പിച്ചും പരശുരാമമൂർത്തിയായി അവതരിച്ച് ക്ഷത്രിയന്മാരെ നശിപ്പിച്ചും ശ്രീരാമനായി അവതരിച്ച് രാവണനെ നിഗ്രഹിച്ചും ബലരാമനായി അവതരിച്ചു പ്രലംബാദ്യസുരന്മാരെ ഹനിച്ചും ബുദ്ധനായി അവതരിച്ചു പരമകാരുണ്യത്താൽ വേദവിഹിതമായ ഹിംസയുംകൂടി വിരുദ്ധമാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചും പിന്നെ കല്ക്കിയായി അവതരിച്ച് ദുഷ്ടന്മാരെ ഹിംസിച്ചും ഇങ്ങിനെ യഥാസമയത്തു ഓരോരൊ അവതാരങ്ങളെടുത്തു ദുഷ്ടന്മാരെ നിഗ്രഹിച്ചു ശിഷ്ടന്മാരെ പരിപാലിച്ചും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണനായ നിന്തിരുവടിക്കായ്ക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം.

"സംഭവാമിയുഗേയുഗേ" ഇത്യാദി ഭഗവദ്വാക്യത്തെ അനുസരിച്ച് ഭഗവാനിനിയും അതാതുകാലത്തു അവതരിക്കും എന്ന മനോഭാവനയാലാണു കവി "വേദാനുദ്ധരതെ" ഇത്യാദി വർത്തമാനനിർദ്ദേശം ചെയ്തതു. അതിനാലിതിനു ത്രികാലബോധകത്വമുണ്ടു. കൃഷ്ണൻ എന്ന പദത്തിന്ന് പരബ്രഹ്മമെന്നർത്ഥം.

"കൃഷിർഭൂവാചകശ്ശബ്ദോണശ്ചനിർവൃതിവാചകഃ
തയോരൈക്യംപരബ്രഹ്മകൃഷ്ണഇത്യഭിധീയതെ".

മൂലം. അഷ്ടപദീ (൨).

ഗൂർജ്ജരിരാഗം അടതാളം.

ശ്രിതകമലാകുചമണ്ഡലധൃതകുണ്ഡല
കലിതലളിതവനമാലജയജയദേവഹരേ (൧)
ദിനമണിമണ്ഡലമണ്ഡനഭവഖണ്ഡന
മുനിജനമാനസഹംസജയജയദേവഹരേ (൨)
കാളിയവിഷധരഭഞ്ജനജനരഞ്ജന
യദുകുലനളിനദിനേശജയജയദേവഹരേ (൩)
മധുമുരനരകവിനാശനഗരുഡാസന
സുരകുലകേളിനിദാനജയജയദേവഹരേ (൪)
അമലകമലദളലോചനഭവമോചന
ത്രിഭുവനഭവനനിധാനജയജയദേവഹരേ (൫)
ജനകസുതാകൃതഭൂഷണജിതദൂഷണ
സമരശമിതദശകണ്ഠജയജയദേവഹരേ (൬)
അഭിനവജലധരസുന്ദരധൃതമന്ദര
ശ്രീമുഖചന്ദ്രചകോരജയജയദേവഹരേ (൭)
ശ്രീജയദേവകവേരിദംകുരുതേമുദം
മംഗളമുജ്ജ്വലഗീതംജയജയദേവഹരേ (൮)

ഹേശ്രിതകമലാകുചമണ്ഡല — അല്ലയോ ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ സ്തനതടത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നോവേ,

ഹേധൃതകുണ്ഡല — കർണ്ണാലങ്കാരങ്ങളേയും

ഹേകലിതലളിതവനമാല — മനോഹരമായ വനമാല്യത്തേയും ധരിച്ചിരിക്കുന്നോവേ

ഹേദേവ ഹേഹരേ — അല്ലയോ പ്രപഞ്ചത്താൽ ക്രീഡിച്ചുമേവുന്ന വിഷ്ണോ!

(തു-ം)ജയജയ	അങ്ങ ഉൽകൎഷേണ വൎത്തിച്ചാലും വൎത്തിച്ചാലും.
ഹേദിനമണിമണ്ഡലമണ്ഡന	അല്ലയോ സൂൎയ്യമണ്ഡലംപോലെ ശോഭിക്കുന്ന ആഭരണങ്ങളോടു കൂടിയും
ഹേഭവഖണ്ഡന	സംസാരനാശനനായും
ഹേമുനിജനമാനസഹംസ	മുനിജനങ്ങളുടെ മനസ്സാകുന്ന മാനസമെന്ന താമരപ്പൊയ്കയിലെ അരയന്നമായും (മുനിഹൃദയവാസിയായും)
ഹേകാളിയവിഷധരഭഞ്ജന	കാളിയനെന്ന സൎപ്പത്തെ മൎദ്ദിച്ചും
ഹേജനരഞ്ജന	ജനങ്ങളെ രഞ്ജിപ്പിച്ചും
ഹേയദുകുലനളിനദിനേശ	യാദവവംശമാകുന്ന താമരപ്പൂവ്വിന്ന് സൂൎയ്യനായും
ഹേമധുമുരനരകവിനാശന	മധു മുരൻ നരകൻ ഈ അസുരന്മാരുടെ അന്തകനായും
ഹേഗരുഡാസന	ഗരുഡവാഹനനായും
ഹേസുരകുലകേളിനിദാന	ദേവന്മാരുടെ ക്രീഡക്ക് ആദികാരണനായും (അസുരന്മാരെ നിഗ്രഹിച്ചു ദേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിച്ചും)
ഹേഅമലകമലദളലോചന	നിൎമ്മലമായ (മനോഹരമായ) താമരപ്പൂവ്വിൻെറ ഇതൾപോലെയിരിക്കുന്നകണ്ണുകളോടുകൂടിയും
ഹേഭവമോചന	ജന്മനാശനനായും
ഹേത്രിഭുവനഭവനനിധാന	ത്രൈലോക്യം ഇരിപ്പിടമായും (സൎവ്വഭൂതാന്തൎയ്യാമിയായും)
ഹേജനകസുതാകൃതഭൂഷണ	സീതക്കു വേണ്ടി(ബ്രഹ്മാവിനാൽ) ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ആഭരണമായും

ഹേജിതദൂഷണ	(തന്റെ ധൎമ്മപത്നിയെഉപേക്ഷിച്ചിട്ടും) ജനാപവാദത്തെ കളഞ്ഞും,
ഹേസമരശമിതദശകണ്ഠ	യുദ്ധത്തിൽ വെച്ചു രാവണനെ നിഗ്രഹിച്ചും
ഹേഅഭിനവജലധരസുന്ദര	പുതിയ മഴക്കാറുപോലെ മനോഹരനായും
ഹേധൃതമന്ദര	മന്ദരപൎവ്വതത്തെ മേല്പോട്ടു പൊന്തിച്ചും
ഹേശ്രീമുഖചന്ദ്രചകോര	ശ്രീഭഗവതിയുടെ മുഖചന്ദ്രനു ചകോരമെന്ന പക്ഷിയായും (ശ്രീഭഗവതിയുടെ മുഖാസ്വാദനത്തിൽ തല്പരനായും) സ്ഥിതിചെയ്യുന്നോവെ,
(ത്വം) ജയ ജയ	അങ്ങ ഉൽകൎഷേണ വൎത്തിച്ചാലും വൎത്തിച്ചാലും
ശ്രീജയദേവകവേഃ	ശ്രീജയദേവകവിയുടെ
മംഗളം	മംഗളത്തെ നൽകുന്ന
ഇദം	ഈ
ഉജ്ജ്വലഗീതം	അലങ്കാരാദി ഗുണങ്ങളാൽ പരിശോഭിക്കുന്ന പാട്ടു
മുദം കുരുതേ	സന്തോഷത്തെ ചെയ്യുന്നു

സാരം— അല്ലയോ ശ്രീഭഗവതിയുടെ സ്തനതടത്തെ ആശ്രയിച്ചും കുണ്ഡലങ്ങളേയും പരിമളകോമളമായ *വനമാല്യത്തേയും ധരിച്ചും സംസാരചക്രമാകുന്ന ചൂതുപലകയിൽ ചരാചരങ്ങളാകുന്ന ചൂതുകൾ വെച്ചു് കളിച്ചും ഭക്തന്മാരുടെ സകല പാപങ്ങളേ ഹരിച്ചും സൂൎയ്യകാന്തിസദൃശങ്ങളായ ആഭരണങ്ങളാലലങ്കരിച്ചും സംസാരസംഹാരമൂൎത്തിയായും മുനിജനങ്ങളുടെ ഹൃദയത്തിൽ സ്വൈരമാംവണ്ണം വസിച്ചും കാളിയമൎദ്ദനനായും ഭക്തജനങ്ങളെ സന്തോഷിപ്പിച്ചും യാദവവംശത്തെ പോഷിപ്പിച്ചും മധു മുതലായ അസുര

ന്മാരെ നിഗ്രഹിച്ചും ഗരുഡവാഹനനായും ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാൎക്ക അസുരന്മാരുടെ ഉപദ്രവംകൂടാതെ ക്രീഡിസ്ഥാനമാക്കിയും മനോഹരമായ താമരപ്പൂവ്വിന്റെ ഇതൾപോലെയിരിക്കുന്ന നേത്രങ്ങളോടുകൂടിയും ഭക്തന്മാരുടെ ജനനമരണാദി സംസാരദുഃഖത്തെ ഉന്മൂലനം ചെയ്യും സൎവ്വഭൂതാന്തൎയ്യാമിയായും സീതക്കവേണ്ടി ബ്രഹ്മാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഒരു ഭൂഷണമായും ഗൎഭിണിയായിരിക്കുന്ന തന്റെ ധൎമ്മപത്നിയായ സീതയെ ഉപേക്ഷിച്ച ജനാപവാദത്തെ കളഞ്ഞും പോരിൽവെച്ച രാവണനെ ഹനിച്ചും കാർമേഘംപോലെ മനോഹരനായും പാലാഴിമഥനസമയത്തു ആണുപായ മന്ദരപൎവ്വതത്തെ ഉദ്ധരിച്ചും ശ്രീഭഗവതിയുടെ മുഖാസ്വാദനത്തിൽ സദാ സക്തനായും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നോവേ, അങ്ങ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉൽകൎഷേണ പ്രകാശിക്കേണമേ. ശ്രീജയദേവരാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും നന്മയെ ചെയ്യുന്നതും അലങ്കാരാദി കാവ്യഗുണങ്ങളാൽ, അല്ലെങ്കിൽ ഭഗവന്മഹിമാനുവൎണ്ണനത്താൽ പരിശോഭിതമായും ഇരിക്കുന്ന ഈ ഗാനം സന്തോഷത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

* വനമാലാലക്ഷണം ആജാനുലംബിനീമാലാസൎവ്വൎത്തുകുസുമോജ്ജ്വലാമദ്ധ്യേസ്ഥൂലകദംബാഢ്യാവനമാലേതികീൎത്തിതാ.

"ദിനമണിമണ്ഡലമണ്ഡന" എന്നതിന്ന് മറെറാരൎത്ഥം. സൂൎയ്യമണ്ഡലത്തിന്ന് അലങ്കാരം— സൂൎയ്യമണ്ഡലമദ്ധ്യേ വൎത്തിക്കുന്നവൻ. ഇതിന്നുപ്രമാണവചനം— ധ്യേയസ്സദാസവിതൃമണ്ഡലമദ്ധ്യവൎത്തി നാരായണസ്സരസിജാസനസന്നിവിഷ്ടഃ ഹാരീഹിരണ്മയവപുൎദ്ധൃതശംഖചക്രഃ കേയൂരവാൻ മകരകുണ്ഡലവാൻ കിരീടി_ "മുനിജനമാനസഹംസ" ഈ പദത്തിന്ന് മുനിജനങ്ങളുടെ ഹൃദയാകാശത്തിൽ പ്രകാശിക്കുന്ന സൂൎയ്യൻ. എന്നൊരൎത്ഥവും കൂടിസ്വീകരിക്കാം— "മധുമുരനരകവിനാശനഗരുഡാസന" എന്നേകപദമായിട്ടുമാവാമെന്നൊരു പക്ഷം_ വിനാശനം= നിഗ്രഹം. മധുനിഗ്രഹത്തിങ്കലും മുരനിഗ്രഹത്തിങ്കലും നരകനിഗ്രഹത്തിങ്കലും ഗരുഡനെ ആസനമായി സ്വീകരിച്ചവൻ എന്നും ആസനത്തിന്നു ആയുധം, സേന, വാഹനം, എന്നും അൎത്ഥമാവാം. ആസ്യതേ-

അയക്കപ്പെടുന്നു. വൈരിഷു— വൈരികളിൽ. യൽ_ യതൊന്നു തൽ_ അതു. ആസനം— ആയുധം. ആസതേ— സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. അസ്യാം_ സേനയിൽ. സ്വാമിനഃ— രജാക്കന്മാർ. ഇതുകൊണ്ടു സേനാ എന്നും. ആസ്യതേ_ ഇരക്കപ്പെടുന്നു. അസ്മിൻ— ഇതിങ്കൽ. ഇതുകൊണ്ടുവാഹനം എന്നും അൎത്ഥം സിദ്ധമായി. "ഭവമോചന" ഭവനെ_ പരമേശ്വരനെ. മോചിപ്പിച്ചവൻ— വരം പരിക്ഷിപ്പാൻ വേണ്ടി ഓടി വന്ന വൃകാസുരനാലുണ്ടായ ഉപദ്രവത്തിൽ നിന്നു വെർപെടുത്തിയവൻ. "അമലകമലദളലോചനഭവമോചന" എന്ന് സമസ്തപദമാക്കിയാൽ കടാക്ഷമാത്രംകൊണ്ടു ഭക്തന്മാരുടെ സംസാരദുഃഖത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നവൻ എന്നൊരൎത്ഥമുണ്ടു. "ജിതദൂഷണ" ദൂഷണനെന്നരാക്ഷസനെ ജയിച്ചവൻ അല്ലെങ്കിൽ ദൂഷണങ്ങളെ_ രാഗദ്വേഷാദികളെ, ജയിച്ചവൻ.

മൂലം. കവി, സ്വപ്രബന്ധാഭിലാഷികൾക്കു നന്മയെ പ്രാൎത്ഥിക്കുന്നു.

പത്മാപയോധരതടീപരിരംഭലഗ്ന
കാശ്മീരമുദ്രിതമുരോമധുസൂദനസ്യ
വ്യക്താനുരാഗമിവഖേലദനംഗഖേദ
സ്വേദാംബുപൂരമനുപൂരയതുപ്രിയംവഃ

പത്മാപയോധരതടീപ	ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ സ്തനതടാലിംഗനസ്മ
രിരംഭലഗ്നകാശ്മീരമുദ്രിതം	യത്ത് പററിയ കുങ്കുമത്താൽ അടയാളപ്പെട്ടതും
വ്യക്താനുരാഗംഇവ	അനുരാഗം അതിങ്കൽ സ്പഷ്ടമായി കാണുന്നുവോ എന്നു തോന്നുന്നതും
ഖേലദനംഗഖേദ	കാമക്രീഡാദ്ധ്വാനത്താലുണ്ടായ വല്ലാ
സ്വേദാംബുപൂരം	ത്ത വിയൎപ്പോടുകൂടിയതും ആയ
മധുസൂദനസ്യ ഉരഃ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മാറിടം
വഃ	നിങ്ങൾക്കു
പ്രിയം	ഇഷ്ടത്തെ
അനുപൂരയതു	പൂൎത്തിയാക്കട്ടെ.

സരേം ലക്ഷ്മീദേവിയുടെ കുചാലിംഗനസമയത്തു പററിയ കുങ്കുമത്താൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും അതുനിമിത്തം ആന്തരമായ അനുരാഗം പ്രത്യക്ഷമായി അതിൽ പ്രകാശിച്ചിരിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നുന്നതും കാമക്രീഡാദ്ധ്യാനത്താൽ വളരെ വിശപ്പോടു കൂടിയതും ആയ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മാൎവ്വിടം നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടത്തെ പൂൎത്തിയാക്കട്ടെ.

മൂലം — കവി, വിപ്രലംഭശൃംഗാരത്തെ വൎണ്ണിപ്പാനായ് വിരഹോല്കണ്ഠിതയായ രാധയുടെ സ്ഥിതി വൎണ്ണിപ്പാനാരംഭിക്കുന്നു.

വസന്തെ വാസന്തികുസുമസുകുമാരൈരവയവൈ
ൎഭ്രമന്തിം കാന്താരെ ബഹുവിഹിതകൃഷ്ണാനുസരണാം
അമന്ദം കന്ദൎപ്പജ്വരജനിതചിന്താകുലതയാ
വലദ്ബാധാം രാധാം സരസമിദമൂചേ സഹചരി —

സഹചരി	സഖി
വസന്തേ	വസന്തകാലത്തു
വാസന്തികുസുമസുകുമാരൈഃ	മുല്ലപ്പൂപോലെ അതികോമളമായ
അവയവൈഃ (ഉപലക്ഷിതാം)	അവയവങ്ങളോടു കൂടിയും
കാന്താരേ	മഹാകാട്ടിൽ
ബഹുവിധകൃഷ്ണാനുസരണാം	അനേകപ്രാവശ്യം കൃഷ്ണനെ അന്വേഷിച്ചു
ഭ്രമന്തീം	ചുററിനടന്നും
കന്ദൎപ്പജ്വരജനിതചിന്താകുലതയാ	കാമസന്താപത്താലുണ്ടായ ചിന്താപാരവശ്യം നിമിത്തം
അമന്ദം	ഏററവും
വലദ്ബാധാം	വൎദ്ധിക്കുന്ന വിരഹവേദനയോടു കൂടിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന

രാധാം	രാധയോടു
ഇദം	ഇതിനെ
സരസം	രസത്തോടു കൂടി
ഊചേ	പറഞ്ഞു

സാരം തന്റെ അവയവങ്ങൾ മല്ലപ്പൂപോലെ അതികോമളങ്ങളാണെങ്കിലും വസന്തകാലത്തു അതിദുർഘടമായ കാട്ടിൽ അനേകപ്രാവശ്യം കൃഷ്ണനെ അന്വേഷിച്ചു ചുററിനടന്നും കാമസന്താപത്താലുണ്ടായ മനോരാജ്യത്താൽ പരവശപ്പെട്ടും അതു നിമിത്തം ഏററവും വർദ്ധിച്ച വിരഹവേദനയോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന രാധയോടു സഖി ഇനി പറയുവാൻ ഭാവിക്കുന്ന കാര്യം രസമായി പറഞ്ഞു.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ സ്ത്രീകളോടു കൂടേ ക്രീഡിക്കുന്നു എന്നു സഖി രാധയോടു പറയുന്നു.

മൂലം. അഷ്ടപദി (൩)

വസന്തരാഗം അടതാളം

ലളിതലവംഗലതാപരിശീലനകോമളമലയസമീരേ
മധുകരനികരകരംബിതകോകിലകൂജിതകുഞ്ജകുടീരേ (൧)
വിഹരതി ഹരിരിഹ സരസവസന്തേ നൃത്യതി
യുവതിജനേന സമം സഖി വിരഹിജനസ്യ ദുരന്തേ (൨)
ഉന്മദമദനമനോരഥപഥികവധൂജനജനിതവിലാപേ
അളികുലസങ്കുലകുസുമസമൂഹനിരാകുലബകുളകലാപേ (൩)
വിഹരതി

മൃഗമദസൌരഭരഭസവശംവദനവദളമാലതമാലേ
യുവജനഹൃദയവിദാരണമനസിജനഖരുചികിംശുകജാലേ (൪)
വിഹരതി

മദനമഹീപതികനകദണ്ഡരുചികേസരകുസുമവികാസേ
മിളിതശിലീമുഖപാടലപടലകൃതസ്മരതൂണവിലാസേ (൫)
വിഹരതി

വിഗളിതലജ്ജിതജഗദവലോകനതരുണകരുണകൃതഹാസേ
വിരഹിനികൃന്തനകുന്തമുഖാകൃതികേതകിദന്തുരിതാശേ (൩)
വിഹരതി

മാധവികാപരിമളലളിതേ നവമാലികയാ തിസുഗന്ധൗ
മുനിമനസാമപി മോഹനകാരിണി തരുണാകാരണബന്ധൗ (൬)
വിഹരതി

സ്ഫുരദതിമുക്തലതാപരിരംഭണമുകുളിതപുളകിതചൂതേ
വൃന്ദാവനവിപിനേ പരിസരപരിഗതയമുനാജലപൂതേ (൭)
വിഹരതി

ശ്രീജയദേവഭണിതമിദമുദയതി ഹരിചരണസ്മൃതിസാരം
സരസവസന്തസമയവനവർണ്ണന മനുഗതമദനവികാരം (൮)
വിഹരതി

ഹേ സഖി വസന്തേ	അല്ലയോ സഖി, വസന്തസമയത്ത്
ലളിതലവംഗലതാപരി	ഇലമംഗങ്ങളുടെ മനോഹരകളായ
ശീലനകോമളമലയസമീ	കൊമ്പുകളിൽ സഞ്ചരിക്കകൊണ്ടു മൃദു
രേ	വായ മലയമാരുത(ചന്ദനപർവ്വതത്തിങ്കലെ കാററി)നോടു കൂടിയും
മധുകരനികരകരംബിത	വണ്ടിൻ കൂട്ടങ്ങളോടു കൂടിയ കയിലുകൾ
കോകിലകൂജിതകുഞ്ജകടീ	ശബ്ദിക്കുന്ന വള്ളിക്കുടിലുകളോടു കൂടിയും
രേ	
വിരഹിജനസ്യ	ഭാര്യയോടോ ഭർത്താവിനോടോ വേർപ്പെട്ടവക്കു
ദുരന്തേ	കടുവിൽ ദുഃഖത്തെ ഉണ്ടാക്കിയും
ഉന്മദമദനമനോരഥപ	വൎദ്ധിച്ച കാമവിചാരത്തോടു കൂടിയ വ
ഥികവധൂജനജനിതവി	ഴിപോക്കസ്ത്രീകളുടെ അവലാതിയോടു
ലാപേ	കൂടിയും
അളികുലസങ്കുല	വണ്ടിൻകൂട്ടങ്ങൾ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പൂ

കുസുമസമൂഹനിരാകുല	ക്കലകളാൽ നിറയപ്പെട്ട ഇലഞ്ഞികി
ബകുളകലാപേ	ൾ അലങ്കാരമായും
മൃഗമദസൌരഭരഭസവ	കസ്തൂരിസൌരഭ്യം വേഗത്തിൽ അടി
ശംവദനവദളമാലതമാ	മപ്പെടുന്ന (കസ്തൂരിസൌരഭ്യമുള്ള)
ലേ	ധാരാളം പുതിയ ഇലകളുള്ള പച്ചില
	മരങ്ങളോടു കൂടിയും
യുവജനഹൃദയവിദാരണമ	യുവാക്കന്മാരുടെ ഹൃദയത്തെ പിളക്കു
നസിജനഖരുചികിംശുക	ന്ന മന്മഥന്റെ നഖങ്ങൾ പോലെശോ
ജാലേ	ഭിക്കുന്ന പ്ലാശിൻപൂക്കളോടു കൂടിയും
മദനമഹീപതികനക	കാമരാജാവിന്റെ, സ്വർണ്ണക്കോലുള്ള
ദണ്ഡരുചികേസരകു	വെങ്കൊറ്റക്കുട പോലെ ശോഭിക്കുന്ന പൂ
സുമവികാസേ	ന്നപ്പൂക്കളാൽ പരിശോഭിതമായും
മിളിതശിലീമുഖപാടലപട	കാമദേവന്റെ (അമ്പുകൾ നിറഞ്ഞി
ലകൃതസ്മരതൂണവിലാസേ	രിക്കുന്ന) ആവനാഴികകൾ പോലെ
	വിലസുന്ന, വണ്ടുകൾ കൂടിയ പാതിരി
	പ്പൂക്കലകളുള്ളതായും
വിഗളിതലജ്ജിതജഗദ	നാണമില്ലാത്തവരായി ജനങ്ങളെ നോ
വലോകനതരുണകരു	ക്കുന്ന യുവാക്കന്മാരെ കരുണകുസുമംകൊ
ണകൃതഹാസേ	ണ്ട് പരിഹസിച്ചും
വിരഹിനികൃന്തനകുന്തമു	ഭാര്യയോടും ഭർത്താവിനോടും വേർ
ഖാകൃതികേതകിദന്തുരി	പെട്ടവരെ ഛേദിപ്പാൻ കുന്തങ്ങളുടെ അ
താശേ	ഗ്രഭാഗങ്ങൾ പോലെ ആകൃതിയോടു കൂ
	ടിയ കൈതപ്പൂക്കളാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ട
	ദിക്കുകളോടു കൂടിയും
മാധവികാപരിമളല	മുല്ലയുടെ വാസനകൊണ്ടു മനോഹരമാ
ളിതേ	യും

നവമാലികയാ	പുതിയ പനിനീൎപ്പിച്ചകങ്ങളാൽ
അതിസുഗന്ധൌ	ഏററവും സുഗന്ധത്തോടു കൂടിയും
മുനിമനസാം അപി	മുനികളുടെ മനസ്സിനേയും
മോഹനകാരിണി	മോഹിപ്പിക്കുന്നതായും
തരുണാകാരണബ	യുവാക്കന്മാൎക്കു പ്രകൃത്യാബന്ധു (പ്രണയ
ന്ധൌ	കലഹംകൊണ്ടു വേൎപിരിഞ്ഞിരിക്കുന്ന
	നായികാനായകന്മാരെ യോജിപ്പിക്കാൻ
	സാമൎത്ഥ്യമുള്ള ബന്ധു) വായും
സ്ഫുരദതിമുക്തലതാപരി	ശോഭിക്കുന്ന മുല്ലവള്ളികളുടെ അതിയാ
രംഭണമുകുളിതപുളകി	യ ആലിംഗനംകൊണ്ടു പുഷ്പിച്ചും (അ
തചൂതേ	തുനിമിത്തം) രോമാഞ്ചങ്ങളോടു കൂടിയും
	ഇരിക്കുന്ന മാവുകളോടു കൂടിയും
പരിസരപരിഗതയമു	അടുത്ത നാലുഭാഗവും ഒഴുകുന്ന യമുനാ
നാജലപൂതേ	നദിയിലെ ജലത്താൽ പരിശുദ്ധമായും
	സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
ഇഹ വൃന്ദാവനവിപിനേ	ഈ വൃന്ദാവനമെന്ന വനത്തിൽ
സഃ ഹരിഃ	ആ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
യുവതിജനേന സമം	യൌവനയുക്തകളായ സ്ത്രീകളോടു കൂടേ
വിഹരതി	ക്രീഡിക്കുന്നു
നൃത്യതി	നൃത്തംവെക്കുന്നു
(ത്വം) സര	നീ പോയാലും
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ പറയപ്പെട്ടതായും
സരസവസന്തസമയ	ശൃംഗാരരസത്തോടു കൂടിയ വസന്തസ
വനവൎണ്ണനം	മയത്തിങ്കലെവനവൎണ്ണനസ്വരൂപമായും
ഹരിചരണസ്മൃതി	ഭഗവല്പാദാരവിന്ദസ്മരണം തന്നെ
സാരം	പ്രധാനമായും

അനംഗതമദനവികാരം — കാമവികാരവൎണ്ണനമവാന്തരമായും ഇരിക്കുന്നു

ഇദം ഉദയതി — ഈ ഗാനം പ്രകാശിക്കുന്നു

സാരം — അല്ലയോ സഖി, ഇലമംഗങ്ങളുടെ മനോഹരകളായ ശാഖകളിൽ തട്ടി തട്ടി സഞ്ചരിക്കകൊണ്ടു അതിമൃദുവായും ചന്ദനപൎവ്വതത്തിങ്കലെ വാസം കൊണ്ടു സൌരഭ്യത്തോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന കാററു സൎവ്വത്ര വീശിക്കൊണ്ടും വള്ളിക്കുടില്ലുകളിൽ വണ്ടുകളും കുയില്ലുകളും ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടും ഭൎത്താവിനോടു വേർപെട്ടു അതിയായ കാമവിചാരത്തോടെ പോകുന്ന യുവതികൾ നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടും വണ്ടുകൾ സുഖമാംവണ്ണം മധുപാനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പുഷ്പങ്ങളാൽ പരിപൂൎണ്ണങ്ങളായ എരിഞ്ഞികളാൽ അലങ്കരിച്ചും കസ്തൂരീസൌരഭ്യമുള്ള പുതിയ ദളങ്ങളാൽ പരിപൂൎണ്ണങ്ങളായ പച്ചിലമരങ്ങളോടു കൂടിയും യൌവനയുക്തന്മാരായ ജനങ്ങളുടെ ഹൃദയത്തെ ഭേദിക്കുന്ന കാമദേവന്റെ നഖങ്ങൾ പോലെ ശോഭിക്കുന്ന പ്ലാശിൻകുസുമങ്ങളോടു കൂടിയും കാമരാജാവിന്റെ, സുവൎണ്ണക്കുടയുള്ള വെങ്കററക്കുട പോലെ പരിശോഭിക്കുന്ന കേസര കുസുമങ്ങൾ പ്രകാശിച്ചും വണ്ടുകൾ മധുപാനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കയാൽ കാമദേവന്റെ ബാണങ്ങൾ ഇട്ടു വെച്ചിരിക്കുന്ന ആവനാഴികയോ എന്നു തോന്നുമാറിരിക്കുന്ന പാതിരിപ്പൂവുകളാൽ പരിശോഭിതമായും നാണമില്ലാതെ ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന നമ്മളെ വല്ലവരും കണ്ടു പരിഹസിക്കുന്നുണ്ടോ എന്നു ശങ്കിച്ചു നോക്കുന്ന യുവാക്കന്മാരെ കുറിച്ചു കരുണകുസുമവ്യാജേന പരിഹസിച്ചു ചിരിച്ചും വിരഹിജനങ്ങളെ ഭേദിപ്പാൻ കുന്തത്തിന്റെ അഗ്രംപോലെ ഇരിക്കുന്ന കൈതപ്പൂവുകളാൽ വ്യാപ്തമായും മുല്ലപ്പൂഗന്ധംകൊണ്ടു മനോഹരമായും പുതിയ പനിനീൎപ്പിച്ചകങ്ങളാൽ അതിസുഗന്ധിയായും ജിതേന്ദ്രിയന്മാരായ മുനികളേയും മോഹാന്ധകാരത്തിൽപ്പെടുത്തുന്നതായും പ്രണയകലഹം ഹേതുവായിട്ട് വേർപെട്ട നായികാനായകന്മാരെ യോജിപ്പിക്കാൻ തക്ക ബന്ധുവായും, പരിശോഭിക്കുന്ന മുല്ലവള്ളികളുടെ ആലിംഗനത്താൽ രോമാഞ്ചമുണ്ടായിരിക്കയോ എന്നു തോന്നുമാറു മുകുള

ങ്ങളോടു കൂടിയ മാവുകളാൽ അലംകൃതമായും അടുത്ത നാലു ഭാഗവും ഒഴുകുന്ന യമുനാനദിയിലെ ജലത്താൽ പരിശുദ്ധമായും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഈ വൃന്ദാവനമെന്ന വനത്തിൽ വെച്ചു നീ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ആ ശ്രീകൃഷ്ണൻ യൌവനയുക്തകളായ സുന്ദരിമാരോടു കൂടെ ക്രീഡിക്കയും നൃത്തം വെക്കയും ചെയ്യുന്നു. അതുകൊണ്ടു നീ വിരഹികൾക്ക് ഇത്രയും ദുസ്സഹമായ ഈ വൃന്ദാവനത്തിൽ വൃഥാ മാനം നടിച്ചിരിക്കാതെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽ പോയി യഥേഷ്ടം ക്രീഡിച്ചുകൊള്ളു. ശ്രീജയദേവരുടെ മുഖത്തിൽനിന്ന് പുറപ്പെട്ടതായും പ്രണയകലഹത്താൽ വേർപിരിഞ്ഞിരിക്കുന്ന നായികാനായകന്മാരെ ഒന്നിച്ചു യോജിപ്പിച്ചു രസിപ്പിക്കുന്ന വസന്തസമയത്തിങ്കലെ വനവർണ്ണനസ്വരൂപമായും മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ പാദാരവിന്ദഭക്തി തന്നെ പ്രധാനമായും കാമവികാരവർണ്ണനമവാന്തരമായും ഇരിക്കുന്ന ഈ ഗാനം പ്രകാശിക്കുന്നു.

ലളിതലവംഗലതാദിപദം മുതല്ക്ക് സ്ഫുരദതിമുക്തലതാദിപദം വരെ വൃന്ദാവനവിപിനവിശേഷണങ്ങളായ പദങ്ങളെല്ലാം "വസന്തേ" എന്ന പദത്തിന്നും വിശേഷണങ്ങളാക്കാം.

മൂലം. ഈ വസന്തകാലത്ത് വായുവും വിരഹികളെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു എന്ന് സഖി പറയുന്നു.

ദരവിദളിതമല്ലീവല്ലിചഞ്ചല്പരാഗ
പ്രകടിതപടവാസൈ ർവ്വാസയൻ കാനനാനി
ഇഹ ഹി ദഹതി ചേതഃ കേതകീഗന്ധബന്ധുഃ
പ്രസരദസമബാണപ്രാണവദ്ഗന്ധവാഹഃ

ഇഹ	ഈ വൃന്ദാവനത്തിൽ
ദരവിദളിതമല്ലീവല്ലി ചഞ്ചല്പരാഗപ്രകടിത പടവാസൈഃ	അല്പം വിടൎന്ന മല്ലികാകുസുമങ്ങളിൽനിന്നു പുറപ്പെടുന്ന പൊടികളായ, പ്രകാശിക്കുന്നവാസനാചൂർണ്ണങ്ങളെക്കൊണ്ടു

കാനനാനി	കാട്ടുകളെ
വാസയൻ	വാസനിപ്പിച്ചും
കേതകീഗന്ധബന്ധുഃ	കൈതപ്പൂക്കളുടെ ഗന്ധമാകുന്ന ബന്ധുവിനോടു കൂടിയും
പ്രസരദസമബാണ പ്രാണവൽ	സഞ്ചരിക്കിലും ഓടിനടക്കുന്ന കാമദേവന്ന് പ്രാണസദൃശനായും ഇരിക്കുന്ന
ഗന്ധവാഹഃ	വായു (കാററ്)
ചേതഃ ദഹതി	മനസ്സിനെ ദഹിപ്പിക്കുന്നു

സാരം.- പുതിയ മല്ലികാപ്പൂക്കളിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്ന പൊടികളായ വാസനാചൂർണ്ണങ്ങളേക്കൊണ്ടു വനങ്ങളെ വാസനിപ്പിച്ചും കൈതപ്പൂക്കളുടെ സൌരഭ്യമായ സഹായത്തോടു കൂടിയും പ്രസരിച്ചു ഓടി നടക്കുന്നകാമദേവന് പ്രാണതുല്യനായും ഇരിക്കുന്ന കാററ് ഈ കാട്ടിൽ വിരഹികളുടെ മനസ്സിനെ പൊടിഭസ്മമാക്കുന്നു.

ഈ വസന്തദിവസങ്ങൾ വിരഹികൾക്ക് മഹാദുസ്സഹമാണെന്ന് സഖി രാധയോടു പറയുന്നു.

മൂലം

ഉന്മീലന്മധുഗന്ധലുബ്ധമധുപവ്യാധൂതചൂതാങ്കുര
ക്രീഡൽകോകിലകാകളീകളരവൈ രുൽഗീർണ്ണകർണ്ണജ്വരാഃ
നീയന്തേ പഥികൈഃ കഥം കഥമപി ധ്യാനാവധാനക്ഷണ
പ്രാപ്തപ്രാണസമാസമാഗമരസോല്ലാസൈ രമീ വാസരാഃ.

പഥികൈഃ	വിരഹികളാൽ,
ധ്യാനാവധാനക്ഷണപ്രാപ്തപ്രാണസമാസമാഗമരസോല്ലാസൈഃ	തങ്ങളുടെ ഭാര്യയെത്തന്നെ ദൃഢമായി വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ക്ഷണനേരം മനസ്സിൽ ഉണ്ടാവുന്ന പ്രിയാസമാഗമരസംകൊണ്ടു സന്തുഷ്ടന്മാരായിട്ടു

ഉന്മീലന്മധുഗന്ധലുബ്ധ	പ്രകാശിക്കുന്ന പൂന്തേൻ,ഗന്ധം ഇവക
മധുപവ്യാധൂതചൂ	ളിൽ ആഗ്രഹമുള്ള വണ്ടുകളാൽ ഇള
താങ്കുരക്രീഡൽ	ക്കപ്പെട്ട മാവിൻമൊട്ടുകളിൽ കേളിയാ
കോകിലകാകളീക	ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കുയിലുകളുടെമധുര
ളകലൈഃ	മായ കോലാഹലശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു
ഉൽഗീർണ്ണകർണ്ണജ്വരാഃ	കാതിന്ന് സന്താപത്തെ യുണ്ടാക്കുന്ന
അമീ വാസരാഃ	ഈ വസന്തദിവസങ്ങൾ
കഥം കഥമപി	എങ്ങിനേയോ പണിപ്പെട്ടു
നീയന്തേ	കഴിക്കപ്പെടുന്നു.

സാരം വിരഹികൾ, അവരവരുടെ ഭാൎയ്യമാരെത്തന്നെ സൎവ്വദാ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ തങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ ക്ഷണനേരം തോന്നുന്ന പ്രിയാലിംഗനചുംബനാദിരസത്താൽ സന്തുഷ്ടന്മാരായിട്ടു കുയിലുകൾ മാവിൻമുകുളങ്ങളിൽ കേളിയാടിക്കൊണ്ടിരിക്കും സമയത്തു പൂന്തേൻ, ഗന്ധം ഇവകളിൽ അത്യാഗ്രഹത്തോടു കൂടി വണ്ടുകൾ പറന്നു വന്നിരിക്കയാൽ അതുകളിളകുമ്പോളുണ്ടാവുന്ന ആ കുയിലുകളുടെ അവ്യക്തമധുരമായ ശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു അതിദുസ്സഹമായ ഈ വസന്തദിവസങ്ങൾ എങ്ങിനേയോ പണിപ്പെട്ടു കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു.

മൂലം

അനേകനാരീപരിരംഭസംഭ്രമ
സ്ഫുരന്മനോഹാരിവിലാസലാലസം
മുരാരിമാരാദുപദൎശയന്ത്യസൌ
സഖീസമക്ഷം പുനരാഹ രാധികാം

അസൌ സഖി	ഈ സഖി
അനേകനാരീപരിരംഭ	അനേകനാരികളുടെ ആലിംഗനത്തിന്നു
സംഭ്രമസ്ഫുര	ള്ള ബദ്ധപ്പാടുകൊണ്ടു പ്രകാശിക്കുന്ന
ന്മനോഹാരിവി	മനോമോഹനങ്ങളായ കടാക്ഷാദി ശൃം
ലാസലാലസം	ഗാര ചേഷ്ടകളിൽ അതിതല്പരനായ

മുരാരിം	ശ്രീകൃഷ്ണനെ
ആരാൽ	ദൂരത്തിൽ
സമക്ഷം	കണ്ണിന്നു് നേരിട്ടു്
ഉപദർശയന്തീ	കാണിച്ചുകൊടുത്തു്
രാധികാം	രാധയോടു
പുനഃ ആഹ	പിന്നേയും പറയുന്നു.

സാരം. ആലിംഗനത്തിന്നുള്ള ബദ്ധപ്പാടുകൊണ്ടു പ്രകാശിക്കുന്ന മനോമോഹനങ്ങളായ അനേകഗോപസ്ത്രീകളുടെ രോമാഞ്ചം കടാക്ഷാദി ശൃംഗാരചേഷ്ടകളിൽ അതിതല്പരനായി ക്രീഡിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ ദൂരത്തു് പ്രത്യക്ഷമായി രാധക്കു കാണിച്ചുകൊടുത്തു സഖി പിന്നേയും പറയുന്നു.

മൂലം. അഷ്ടപദി (൪)

രാമക്രിയരാഗം. ഏകതാളം

ചന്ദനചർച്ചിതനീലകളേബര പീതവസനവനമാലി
കേളിചലന്മണികുണ്ഡലമണ്ഡിതഗണ്ഡയുഗഃസ്മിതശാലി (൧)
ഹരിരിഹമുഗ്ദ്ധവധൂനികരേവിലാസിനി വിലസതികേളിപരേ
പീനപയോധരഭാരഭരേണഹരിംപരിരഭ്യ സരാഗം
ഗോപവധൂരനുഗായതികാചിദുദഞ്ചിതപഞ്ചമരാഗം (൨)
(ഹരിരിഹ)

കാപിവിലാസവിലോലവിലോചനഖേലനജനിതമനോജം
ധ്യായതിമുഗ്ദ്ധവധൂരധികംമധുസൂദനവദനസരോജം (൩)
(ഹരിരിഹ)

കാപികപോലതലേമിളിതാലപിതുംകിമപിശ്രുതിമൂലേ
ചാരുചുചുംബനിതംബവതീദയിതംപുളകൈരനുകൂലേ (൪)
(ഹരിരിഹ)

കേളികലാകുതുകേനചകാചിദമുംയമുനാവനകൂലേ

മഞ്ജുളവഞ്ജുളകുഞ്ജഗതംവിചകർഷകരേണദുകൂലേ (൭)

(ഹരിരിഹ)

കരതലതാളതരളവലയാവലികലിതകളസ്വനവംശേ

രാസരസേസഹനൃത്യപരാഹരിണായുവതിഃപ്രശശംസേ (൮)

(ഹരിരിഹ)

ശ്ലിഷ്യതികാമപിചുംബതികാമപികാമപിരമയതിരാമാം

പശ്യതിസസ്മിതചാരുതരാമപരാമനുഗച്ഛതിവാമാം. (൯)

(ഹരിരിഹ)

ശ്രീജയദേവഭണിതമിദമത്ഭുതകേശവകേളിരഹസ്യം

വൃന്ദാവനവിപിനേചരിതംവിതനോതുശുഭാനിയശസ്യം (൰)

(ഹരിരിഹ)

ഹേ വിലാസിനി	അല്ലയോ സുന്ദരി
ചന്ദനചർച്ചിതനീലകളേബരപീതവസനവനമാലി	ചന്ദനം പൂശിയ കറുത്ത ശരീരത്തിൽ മഞ്ഞവസ്ത്രവും വനമാലയും ധരിച്ചും
കേളിചലന്മണികുണ്ഡലമണ്ഡിതഗണ്ഡയുഗഃ	ക്രീഡാനിമിത്തം ഇളകുന്ന രത്നമയമായ കുണ്ഡലങ്ങളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട കവിൾത്തടങ്ങളോടു കൂടിയും
സ്മിതശാലി	മന്ദഹാസത്താൽ മനോഹരനായും ഇരിക്കുന്ന.
ഹരിഃ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
കേളിപരേ	കളിയിൽ താല്പര്യമുള്ള
ഇഹ മുഗ്ദ്ധവധൂനികരേ	ഈ യൌവനയുക്തകളായ സുന്ദരിമാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ
വിലസതി	ക്രീഡിക്കുന്നു
കാചിൽ ഗോപവധൂഃ	ഒരു ഗോപസ്ത്രീ

പീനപയോധരഭാരഭരേണ	തടിച്ച സ്തനഭാരത്തോടു കൂടെ
ഹരിം	ശ്രീകൃഷ്ണനെ
സരാഗം	അനുരാഗത്തോടുകൂടി
പരിരഭ്യ	ആലിംഗനം ചെയ്തിട്ട്
ഉദഞ്ചിതപഞ്ചമരാഗം	ഉച്ചമായ പഞ്ചമസ്വരത്തിൽ
അനുഗായതി	(ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ) കൂടെ പാടുന്നു (ശങ്കിടി പാടുന്നു.)
കാപി മുഗ്ദ്ധവധൂഃ	ഒരു സുന്ദരി
വിലാസവിലോലവിലോചനഖേലനജനിതമനോജം	ശൃംഗാരചേഷ്ടകളാൽ ഇളകുന്ന നേത്രങ്ങളുടെ കളികളാൽ കാമവികാരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന
മധുസൂദനവദനസരോജം	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുഖാരവിന്ദത്തെ
അധികം ധ്യായതി	ഏറ്റവും ധ്യാനിക്കുന്നു.
കാപി നിതംബവതീ	ഒരു സുന്ദരി
കിമപി ആലപിതും	എന്തോ ഒന്നു പറവാനായി
ശ്രുതി മൂലേ	(ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ) ചെവിടിന്റെ കടക്കൽ
മിളിതാ	പററിനിന്നിട്ട്
പുളകൈഃ	രോമാഞ്ചങ്ങളെക്കൊണ്ടു.
അനുകൂലേ	അധീനനാണെന്ന് സൂചിപ്പിക്കുന്ന
കപോലതലേ	കവിൾത്തടത്തിൽ
ദയിതം	പ്രിയനെ (ശ്രീകൃഷ്ണനെ)
ചാരു ചുചുംബ	സരസമായി ചുംബിച്ചു.
കാചിൽ	വേറെയൊരുത്തി
കേളികലാകുതുകേന	ക്രീഡിപ്പാനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ

പ.വ്യ	ഒന്നാം സർഗ്ഗം
യമുനാവനകൂലേ	യമുനാനദിയുടെ വനപ്രദേശമായ തീരത്തിങ്കലക്ക
മഞ്ജുളവഞ്ജുളകുഞ്ജഗതം	മനോഹരമായ വേതസീലതാഗൃഹത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
അമും	ഈ ശ്രീകൃഷ്ണനെ
കരേണ	കൈകൊണ്ടു
ദുകൂലേ	പീതാംബരത്തിൽ
വിചകർഷ ച	പിടിച്ചുവലിക്കയും ചെയ്തു
കരതലതാളതരള വലയാവലികലിതകളസ്വനവംശേ	കൈകൾകൊണ്ടു താളംപിടിക്കുന്നതിനാൽ ഇളകുന്ന വളകളുടെ കൂട്ടത്തോടും (ശബ്ദത്തോടും) അവ്യക്തമധുരമായ വേണുനാദത്തോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന
രാസരസേ (സതി)	രാസക്രീഡാരസം ഉണ്ടായിരിക്കുമ്പോൾ
ഹരിണാ	ശ്രീകൃഷ്ണനാൽ
സഹനൃത്തപരാ	ഒന്നിച്ചു നൃത്തംചെയ്വാൻ താല്പര്യമുള്ള
യുവതിഃ	യൌവനയുക്തയായ ഒരു നാരി
പ്രശശംസേ	പ്രശംസിക്കപ്പെടുന്നു
സഃ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
കാമപി ശ്ലിഷ്യതി	ഒരുത്തിയെ ആലിംഗനംചെയ്കയും
കാമപി ചുംബതി	മറ്റൊരുത്തിയെ ചുംബിക്കയും
കാമപി രാമാം	വേറെയൊരു സുന്ദരിയെ
രമയതി	രമിപ്പിക്കയും
സ്മിതചാരുതരാം	പുഞ്ചിരികൊണ്ടു ഏറ്റവും കൌതുകമുള്ള
അപരാം പശ്യതി	മറ്റൊരു സ്ത്രീയെ നോക്കുകയും

വാമാം അനുഗച്ഛതി	കോപത്തോടുകൂടിയ മററൊരുത്തിയെ (സമാധാനിപ്പിക്കാൻ) അനുഗമിക്കയും ചെയ്യുന്നു.
വൃന്ദാവനവിപിനേ	വൃന്ദാവനമെന്ന കാട്ടിൽവെച്ചുണ്ടായ
കേശവകേളിരഹസ്യം	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ രഹഃ ക്രീഡയോടുകൂടിയതും
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടതുമായ
ഇദം യശസ്യം ചരിതം	ഈ ശ്ലാഘ്യ ചരിത്രം
ശുഭാനി വിതനോതു	നന്മകളെ വിസ്തരിക്ക (ധാരാളംചെയ്യ)ട്ടെ.

സാരം. അല്ലയോ സുന്ദരി, നീലനിറമായ ദേഹത്തിൽ ധാരാളം ചന്ദനം പൂശിയും പീതാംബരം ഉടുത്തും വനമാലധരിച്ചും ക്രീഡാസമയത്ത് ആടുന്ന രത്നകുണ്ഡലങ്ങളുടെ പ്രതിബിംബങ്ങളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട കവിൾത്തടങ്ങളോടും അതികൌതുകമായ പുഞ്ചിരിയോടുംകൂടിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്നോടുകൂടി ക്രീഡിപ്പാൻ അത്യന്തം മോഹത്തോടുകൂടിയ ഈ കാണുന്ന ഗോപസ്ത്രീകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഇതാ ക്രീഡിക്കുന്നു. അതിൽ ഒരു ഗോപസ്ത്രീ പീനസ്തനഭാരത്തോടെ ശ്രീകൃഷ്ണനെ അനുരാഗത്തോടുകൂടി ആലിംഗനം ചെയ്തിട്ടു അദ്ദേഹം പാടുന്നതിന് പിന്നാലേ അത്യുച്ചമായ പഞ്ചമസ്വരത്തിൽ പാടുന്നു. വേറെയൊരുസ്ത്രീ കടാക്ഷങ്ങളേക്കൊണ്ടു കാമവികാരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ മുഖാരവിന്ദത്തെ വിചാരിച്ചുലയിക്കുന്നു. മറെറാരുത്തി, എന്തോ ഒന്നു സ്വകാര്യം പറവാനായി ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ ചെകിട്ടിന്നുലേപററി നിന്നിട്ടു അതു തനിക്കിഷ്ടമാണെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്ന രോമാഞ്ചങ്ങളോടുകൂടിയ അദ്ദേഹത്തിൻെറ കപോലതലത്തിൽ അതിസരസമായി ചുംബിക്കുന്നു. ഇതാ വെറെയൊരു സുന്ദരി കൃഷ്ണനോടുകൂടി ക്രീഡിപ്പാനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ മനോഹരമായ ആററുവഞ്ഞിലതാ

ഗ്രഹത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ വിജനപ്രദേശമായ കാളിന്ദീതീരത്തിങ്കലേക്കു കൊണ്ടുപോകുവാൻ അദ്ദേഹം ഉടുത്തിരിക്കുന്ന പീതാംബരം പിടിച്ചുവലിക്കുന്നു. കൈകൊണ്ടു താളംപിടിക്കുമ്പോൾ ഇളകുന്ന വളകളുടെ ശബ്ദത്തോടും അവ്യക്തമധുരമായ ഓടക്കുഴലിന്റെ ശബ്ദത്തോടും കൂടിയ രാസക്രീഡാരസം അനുഭവിക്കുമ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്നോടൊന്നിച്ചു താല്പൎയ്യത്തോടെ നൃത്തം ചെയ്യുന്ന ഒരു സുന്ദരിയെ പ്രശംസിക്കുന്നു. ഇതാ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഒരുയുവതിയെ ആലിംഗനംചെയ്യുന്നു. മറ്റൊരുയുവതിയെ ചുംബിക്കുന്നു.വേറെയൊരുസുന്ദരിയെരമിപ്പിക്കുന്നു· മന്ദഹാസത്താൽഅതിമോഹിനിയായ ഒരു യുവതിയുടെ നേരെ കടാക്ഷിക്കുന്നു. പ്രണയകലഹത്താൽ കോപിച്ചുപോയിരിക്കുന്ന ഒരുനായികയെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻവേണ്ടി ഇതാ അദ്ദേഹം അവളുടെ പിന്നാലെപ്പോകുന്നു. ഇപ്രകാരം സഖി രാധയോടുപറഞ്ഞു. വൃന്ദാവനത്തിൽവെച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണനാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട അത്ഭുതമായ ക്രീഡാരഹസ്യമായും ശ്രീജയദേവരാൽ വൎണ്ണിതമായും ശ്ലാഘ്യമായും ഇരിക്കുന്ന ഈ ചരിത്രം പ്രേക്ഷിതാദികൾക്കു മംഗളങ്ങൾ ധാരാളമായി ചെയ്യട്ടെ.

ഇനിസഖി ശ്ലോകംകൊണ്ടു ഭഗവല്ലീലയെ വൎണ്ണിക്കുന്നു.

മൂലം.

വിശേഷാമനുരഞ്ജനേന ജനയന്നാനന്ദമിന്ദീവര
ശ്രേണീശ്യാമളകോമളൈരുപനയന്നംഗൈരനംഗോത്സവം
സ്വച്ഛന്ദം വ്രജസുന്ദരീഭിരഭിതഃപ്രത്യംഗമാലിംഗിതഃ
ശൃംഗാരസ്സഖി മൂൎത്തിമാനിവ മധൌ മുഗ്ദ്ധോ ഹരിഃ ക്രീഡതി

ഹേസഖി	അല്ലയോസഖി,
മുഗ്ദ്ധഃ ഹരിഃ	സുന്ദരനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
മധൌ	വസന്തസമയത്ത്
വിശേഷാം	സകലൎക്കും
അനുരഞ്ജനേന	അനുരാഗം ജനിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടു
ആനന്ദം ജനയൻ	സന്തോഷത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നവനായി

ഇന്ദീവരശ്രേണീശ്യാമ കോമളൈഃ	നീലത്താമരപ്പൂവുകളുടെ കൂട്ടംപോലെ കറുത്തും മനോഹരങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന
അംഗൈഃ	മുഖം മുതലായ അവയവങ്ങളെക്കൊണ്ടു
അനംഗോത്സവം	കാമദേവനു സന്തോഷത്തെ അഥവാ കാമസുഖത്തെ
ഉപനയൻ	ഉണ്ടാക്കുന്നവനായി
വ്രജസുന്ദരീഭിഃ	ഗോപികമാരാൽ
അഭിതഃ	നാലു ഭാഗവും
പ്രത്യംഗം	അംഗങ്ങൾ തോറും
സ്വച്ഛന്ദം ആലിംഗിതഃ	യഥേഷ്ടം ആലിംഗനം ചെയ്യപ്പെട്ടവനായി
മൂർത്തിമാൻ	ശരീരത്തോടുകൂടിയ
ശൃംഗാരഃ ഇവ	ശൃംഗാരരസമോ എന്നു തോന്നുമാറ്
ക്രീഡതി	ക്രീഡിക്കുന്നു.

സാരം— അല്ലയോ സഖി, ഈ വസന്തസമയത്തു സുന്ദരനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ തന്റെ ഓരോരോ കടാക്ഷാദിശൃംഗാരചേഷ്ടകളെക്കൊണ്ടു സകലൎക്കും തന്നിൽ അനുരാഗത്തെ ഉണ്ടാക്കിയും തന്നിമിത്തം അവരെ സന്തോഷിപ്പിച്ചും നീലത്താമരപ്പൂപോലെ നീലനിറമായും മനോഹരമായും ഇരിക്കുന്ന മുഖാദ്യവയവങ്ങളെക്കൊണ്ടു കാമദേവന്ന് സന്തോഷത്തെ (കാമിനിമാരെ ജയിപ്പാൻ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അംഗങ്ങൾ തന്നെ മതി. ഇതു എന്റെ ഭാഗ്യം തന്നെ ഈ വിധം സന്തോഷത്തെ) ഉണ്ടാക്കിയും ഒരോരോ ഗോപികമാരാൽ നാലുഭാഗത്തു നിന്നും ഓരോരോ അംഗങ്ങളിൽ യഥേഷ്ടം ചെയ്യപ്പെടുന്ന ആലിംഗനത്തെ അനുഭവിച്ചും ശൃംഗാര രസം മൂർത്തിമത്തായി വന്നു ക്രീഡിക്കയാണൊ എന്നു തോന്നുമാറ് കാമിനികളോടുകൂടെ ക്രീഡിക്കുന്നു— ശൃംഗാരരസം കറുത്തിട്ടാണെന്നാണു കവിപ്രസിദ്ധി— "ശ്യാമോ ഭവതിശൃംഗാരഃ"- ഇപ്പോൾ ഔപമ്യം സ്പഷ്ടമായി.

മൂലം.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സമീപത്തേക്കു പോകുവാൻ സഖി രാധയെ തിടുക്കപ്പെടുത്തുന്നു.

അദ്യോത്സംഗവസത്ഭുജംഗകബളക്ലേശാദിവേശാചലം

പ്രാലേയപ്ലവനേച്ഛയാ നുസരതി ശ്രീഖണ്ഡശൈലാനിലഃ.

കിഞ്ച സ്നിഗ്ദ്ധരസാളമൌളിമുകുളാന്യാ ലോക്യ ഹൎഷോദയാ.

ദുന്മീലന്തി കുഹൂഃ കുഹൂരിതി കളോത്താളാഃ പികാനാം ഗിരഃ

അദ്യ ശ്രീഖണ്ഡശൈലാനിലഃ	ഇപ്പോൾ മലയപൎവ്വതത്തിങ്കലേ വായു
ഉത്സംഗവസത്ഭുജംഗകബളക്ലേശാൽ	അടുത്തുവസിക്കുന്ന സൎപ്പങ്ങളുടെ ഭക്ഷണത്താലുണ്ടാവുന്ന ക്ലേശം ഹേതുവായിട്ടു
പ്രാലേയപ്ലവനേച്ഛയാ	മഞ്ഞിൻവെള്ളത്തിൽ കുളിപ്പാനുള്ള ഇച്ഛകൊണ്ടു
ഈശാചലം അനുസരതി ഇവ	ഹിമവൽപൎവ്വതത്തെ കുറിച്ചുപോകുന്നുവോ എന്നു തോന്നുന്നു.
കിഞ്ച	അത്രയുമല്ല
സ്നിഗ്ദ്ധരസാളമൌളിമുകുളാനി	പുതിയ മാവിൻമുകളിലുള്ള മൊട്ടുകളെ
ആലോക്യ	കണ്ടിട്ട്
ഹൎഷോദയാൽ	സന്തോഷംഉണ്ടായതിനാൽ
കുഹൂഃ കുഹൂഃ ഇതി	കുഹൂ കുഹൂ എന്നിങ്ങനെ
കളോത്താളാഃ	അവ്യക്തമധുരങ്ങളായും അത്യുച്ചങ്ങളായും ഇരിക്കുന്ന
പികാനാംഗിരഃ	കുയിലുകളുടെ ശബ്ദങ്ങൾ
ഉന്മീലന്തി	പ്രകാശിക്കുന്നു (നാലുഭാഗവുംധാരാളമായികേൾക്കുന്നു).

സാരം. ഇപ്പോൾ മലയമാരുതൻ (തെക്കൻകാററ്) തന്റെ വാസസ്ഥലത്തുള്ള ചന്ദനമരങ്ങളുടെ മൂലഭാഗങ്ങളിലും മററുംവസിക്കുന്ന പവനാശനന്മാർ (സർപ്പങ്ങൾ) ഭക്ഷിക്കുന്നതിനാലുണ്ടാകുന്ന വിഷദുഃഖത്തെ ശമിപ്പിപ്പാൻ വേണ്ടി വിഷശാന്തികരമാണെന്നു ആയുർവ്വേദത്താൽ സിദ്ധാന്തിക്കപ്പെട്ട ഹിമജലസ്നാനം ചെയ്വാനായിക്കൊണ്ടു ഹിമവൽ പർവ്വത്തിലേക്കൊ എന്നു തോന്നുംവണ്ണം ഇതാ പോകുന്നു. (വീശുന്നു) അത്രയുമല്ല തേന്മാവുകളുടെ ശാഖാഗ്രങ്ങളിൽ പുതിയതായ മൊട്ടുകൾ കണ്ടിട്ടു നമുക്കു തിന്നുവാൻ നല്ലതരമായി എന്നുള്ള സന്തോഷത്താലുണ്ടാവുന്ന കുയിലുകളുടെ അവ്യക്തമധുരമായി ഗംഭീരമായിരിക്കുന്ന കൂഹൂ, കൂഹൂ, എന്ന ശബ്ദങ്ങൾ ഇതാ കേൾക്കുന്നു. ഇത്രയുംദുസ്സഹമായ ഈ സമയത്ത് നീ കൃഷ്ണനോടു ഇങ്ങിനെ പരിഭവിച്ചിരിക്കുന്നതു് ഒട്ടും നന്നല്ല. എന്ന് സഖി രാധയോടു പറഞ്ഞു. മലയമാരുതന്ന് സ്വതേ വിരഹികളെ വിമോഹിപ്പിക്കാൻ ശീലമായിരിക്കേ 'ഉത്സംഗാ'ദിപദംകൊണ്ടു വിഷസംബന്ധം പറഞ്ഞതിനാൽ അതിവ ദുസ്സഹത്വം സിദ്ധമായി.

കവി,സജ്ജനങ്ങൾക്കു മംഗളം ചെയ്യുന്നു

മൂലം.

രാസോല്ലാസഭരേണവിഭ്രമഭൃതാമാഭീരവാമഭ്രുവാ
മഭ്യർണ്ണേപരിരഭ്യനിർഭരമുരഃപ്രേമാന്ധയാരാധയാ
സാധുത്വദ്വദനംസുധാമയമിതിവ്യാഹൃത്യഗീതസ്തുതി
വ്യാജാലിംഗിതചുംബിതസ്മിതമനോഹാരീഹരിഃപാതുവഃ

രാസോല്ലാസഭരേണ	രാസക്രീഡാരസത്താലുണ്ടായ സന്തോഷാധിക്യം കൊണ്ട്
വിഭ്രമഭൃതാം	എന്താണിനി ചെയ്യേണ്ടതെന്നു നിശ്ചയമില്ലാതെ പരിഭ്രമിക്കുന്ന
ആഭീരവാമഭ്രുവാം	ഗോപികമാരുടെ
അഭ്യർണ്ണേ	അടുക്കെ വെച്ച്
പ്രേമാന്ധയാ രാധയാ	പ്രേമംകൊണ്ടു എന്താണു ചെയ്യേണ്ട

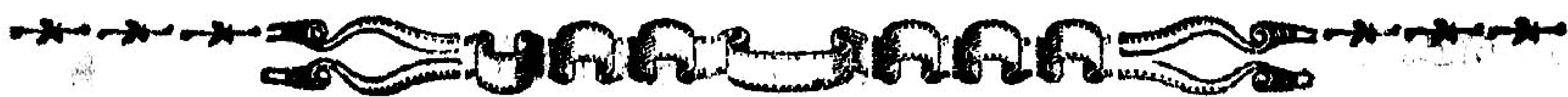
	തന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടാത്ത രാധാദേവി യാൽ,
ഉരഃനിർഭരം പരിരഭ്യ	മാറിനെ(മാറിൽ)ഗാഢമായി ആലിംഗനം ചെയ്തു
സുധാമയം ത്വദ്വദനം	അമൃതമയമായ അങ്ങയുടെ മുഖം
സാധു ഇതി വ്യാഹൃത്യ	ഒന്നാന്തരം എന്ന് പറഞ്ഞിട്ട്
ഗീതസ്തുതിവ്യാജാലിംഗി	(അദ്ദേഹത്തിൻെറ)ഗാനം കേട്ടു അഭിന
തചുംബിതഃ	ന്ദിക്കയാണെന്നുള്ള വ്യാജേന (കേവലം പ്രേമത്താൽതന്നെ) ആലിംഗനവും ചുംബനവും ചെയ്യപ്പെട്ടവനായും
സ്മിതമനോഹാരീ	മന്ദഹാസംകൊണ്ടു മനസ്സിനെ അപഹരിക്കുന്നവനായും
ഹരിഃ	നിജഭക്തന്മാരുടെ സൎവ്വപാപത്തേയും നശിപ്പിക്കുന്നവനായും ഇരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ
വഃ പാതു	നിങ്ങളേ രക്ഷിക്കട്ടെ

സാരം. രാസക്രീഡാരസത്തെ അധികമായി അനുഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു എന്താണിനി ചെയ്യേണ്ടതെന്നു വിവരമില്ലാതെ പരിഭ്രമിക്കുന്ന ഗോപികമാരുടെ മുമ്പാകെവെച്ചു പ്രേമാധിക്യത്താൽ മതിമറന്നുപോയ രാധാദേവി ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ അടുക്കെചെന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉരസ്സിൽ ഇഷ്ടംപോലെ ആലിംഗനം ചെയ്തിട്ടു 'അല്ലയോ കൃഷ്ണ! അമൃതമയമായ (വാക്ക് ഗാനം വേണുനാദം ഇങ്ങിനെ മൂന്നുവിധമായ അമൃതം പൊഴിയുന്ന) നിന്തിരുവടിയുടെ മുഖം മഹാകൌതുകം തന്നെ' എന്ന് പറഞ്ഞു അദ്ദേഹത്തിൻെറ പാട്ടുകേട്ടു അഭിനന്ദിക്കയാണെന്നുനടിച്ചു ചുംബനാലിംഗനങ്ങൾ ചെയ്തു. അപ്പോൾ രാധയുടെ മുഖംനോക്കി പതുക്കേ ചിറിച്ചു ആ ദേവിയുടെ

മനം മയക്കുന്ന ആ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഈ കൃതി ഉപയോഗിക്കുന്ന നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതെ അഷ്ടപദീകാവ്യേ

പ്രഥമഃസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ.

അക്ലേശകേശവോ നാമ

ദ്വിതീയഃസർഗ്ഗഃ

മൂലം.

രാധാ തന്റെ അവസ്ഥയെ പററി സഖിയോടു പറയുവാനാരംഭിക്കുന്നു.

വിഹരതിവനേരാധാസാധാരണപ്രണയേഹരൌ
വിഗളിതനിജോൽകർഷാദീർഷ്യാവശേനഗതാന്യതഃ
ക്വചിദപിലതാകുഞ്ജേഗുഞ്ജന്മധുവ്രതമണ്ഡലീ
മുഖരശിഖരേലീനാദീനാപ്യുവാചരഹസ്സഖീം

അസാധാരണപ്രണയേ	തന്നോക്കാൾ മററുള്ള ഗോപികമാരിൽ അധികം അനുരാഗത്തോടു കൂടിയവനായിട്ടു
ഹരൌ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
വനേ വിഹരതി	കാട്ടിൽ ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
വിഗളിതനിജോൽകർഷാൽ	തന്റെ ഉൽകർഷം (ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പ്രാണപ്രിയാ ഞാൻ തന്നെയാണെന്നും മററും ഉള്ള അഭിമാനം.) പോയതിനാലുണ്ടായ

ഈൎഷ്യാവശേന — പ്രണയകോപാധീനതകൊണ്ടു
അന്യതഃ ഗതാ — മറേറാരേടത്തു പോയി
ഗുഞ്ജന്മധുവ്രതമണ്ഡലീമുഖരശിഖരേ — ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വണ്ടിൻകൂട്ടങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശബ്ദിക്കുന്ന മുകൾഭാഗത്തോടുകൂടിയ
ലതാകുഞ്ജേ — വള്ളിക്കുടിലിൽ
കുചിൽ അപി — ഒരേടത്തു
ലീനാ ദീനാ അപി — ഒളിച്ചിരുന്നു അതിദുഃഖിതയാണെങ്കിലും
രാധാ — രാധാദേവി
രഹഃ — വേറെയാരുമില്ലാത്തേടത്തുവെച്ചു
സഖീം ഉവാച — സഖിയോടു പറഞ്ഞു

സാരം— തന്നെക്കാൾ അധികം പ്രേമത്തോടെ മററുള്ള ഗോപികമാരൊരുമിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണൻ വൃന്ദാവനത്തിൽ ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ രാധാദേവി 'എന്നെത്തന്നെയാണു അദ്ദേഹത്തിന്നു അധികം പ്രേമം ഞാൻ തന്നെയാണ് അദ്ദേഹത്തിൻെറ പ്രാണപ്രിയാ' എന്നുംമററും ഉണ്ടായിരുന്ന തൻെറ വിചാരം തീരെപ്പൊയതിനാൽ വല്ലാതെ കോപിച്ചു അവിടെനിന്നു പോയി വണ്ടുകളുടെ ഝങ്കാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു മുകൾഭാഗം ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന, ലതാഗൃഹത്തിൽ ഒരേടത്തു, ദുസ്സഹമായ അവമാനം സംഭവിക്കയാൽ ഒളിച്ചിരുന്നു അതിദുഃഖിതയാണെങ്കിലും ആരും അറിയാതെ സഖിയോടു പറഞ്ഞു.

അഷ്ടപദി (൩)

ഗുഞ്ജരിരാഗം രൂപകതാളം

സഞ്ചരദധരസുധാമധുരധ്വനിമുഖരിതമോഹനവംശം
ചലിതദൃഗഞ്ചലചഞ്ചലമൌലികപോലവിലോലവതംസം (൧)
രാസേഹരിമിഹവിഹിതവിലാസം

സ്മരതിമനോമമകൃതപരിഹാസം (൨)
ചന്ദ്രകചാരുമയൂരശിഖണ്ഡകമണ്ഡലവലയിതകേശം
പ്രചുരപുരന്ദരധനുരനുരഞ്ജിതമേദുരമുദിരസുവേശം (൩)
(രാസേ)

ഗോപകദംബനിതംബവതീമുഖചുംബനലംഭിതലോഭം
ബന്ധുജീവമധുരാധരപല്ലവകലിതദരസ്മിതശോഭം (൪)
(രാസേ)

വിപുലപുളകഭുജപല്ലവവലയിതവല്ലവയുവതിസഹസ്രം
കരചരണോരസി മണിഗണഭൂഷണകിരണവിഭിന്നതമിസ്രം (൫)
(രാസേ)

ജലദപടലചലദിന്ദുവിനിന്ദകചന്ദനതിലകലലാടം
പീനപയോധരപരിസരമർദ്ദനനിർദ്ദയഹൃദയകപാടം (൬)
(രാസേ)

മണിമയമകരമനോഹരകുണ്ഡലമണ്ഡിതഗണ്ഡമുദാരം
പീതവസനമനുഗതമുനിമനുജസുരാസുരവരപരിവാരം (൭)
(രാസേ)

വികചകദംബതലേമിളിതംകലികലുഷഭയംശമയന്തം
മാമപികിമപിതരംഗദനംഗദൃശാവപുഷാരമയന്തം (൮)
(രാസേ)

ശ്രീജയദേവഭണിതമതിസുന്ദരമോഹനമധുരിപുരൂപം
ഹരിചരണസ്മരണംപ്രതിസമ്പ്രതിപുണ്യവതാമനുരൂപം (൯)
(രാസെ)

മമ മനഃ	എന്റെ മനസ്സ്
സഞ്ചരദധരസുധാമധുര ധ്വനിമുഖരിതമോ ഹനവംശം	ഇളകുന്ന അധരത്തെക്കൊണ്ടു, അമൃതിനെക്കാൾ മധുരമായ ശബ്ദത്തെകൊണ്ടു മോഹിപ്പിക്കുന്നതായ ഓടക്കുഴലൂതിച്ചും

ചലിതദൃഗഞ്ചലചഞ്ചല	വാല്ക്കണ്ണുകളും ഇളകിയും തലകുലുങ്ങുന്ന
മൌളികപോലവി	ത്തുകൊണ്ടു കവിൾത്തടങ്ങളിൽ ആടുന്ന
ലോലവതംസം	കൎണ്ണാഭരണങ്ങളോടുകൂടിയും
ചന്ദ്രകചാരുമയൂരശിഖ	പീലിക്കണ്ണുകളാൽ മനോഹരമായ
ണ്ഡകമണ്ഡലവ	മൈൽപീലികളുടെ കൂട്ടത്താൽ ചുററ
ലയിതകേശം	പ്പെട്ട കുടുമയോടു കൂടിയും
പ്രചുരപുരന്ദരധനുരനുര	വളരെ ഇന്ദ്രചാപത്താൽ അലങ്കരിക്ക
ഞ്ജിതമേദുരമുദിര	പ്പെട്ട ഇടതൂൎമ്മയുള്ള മേഘത്തെപ്പോലെ
സുവേശം	മനോഹരമായ രൂപത്തോടു കൂടിയും
ഗോപകദംബനിതംബ	ഗോപസ്ത്രീകളുടെ മുഖചുംബനത്തിൽ
വതീമുഖചുംബന	ഉണ്ടായ ആഗ്രഹത്തോടു കൂടിയും
ലംഭിതലോഭം	
ബന്ധുജീവമധുരാധരപ	പതിററടിപ്പൂവ്വ്പോലെ മനോഹരമായ
ല്ലവകലിതദരസ്മി	അധരപല്ലവത്തിൽ കൂടെ പ്രസരിക്കു
തശോഭം	ന്ന മന്ദഹാസത്തിന്റെ ശോഭയോടു കൂ
	ടിയും
വിപുലപുളകഭുജപല്ലവ	വൎദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന രോമാഞ്ചത്തോടു കൂടി
വലയിതവല്ലവയു	യ, കൈത്തളിരുകളാൽ ചുററപ്പെട്ട അ
വതിസഹസ്രം	നേകം ഗോപസ്ത്രീകളൊടു കൂടിയും
കരചരണോരസി	കൈകളും കാലുകളും, മാറു, ഇതുകളിലെ
മണിഗണഭൂഷണകിര	രത്നമയങ്ങളായ ആഭരണങ്ങളുടെ കിര
ണവിഭിന്നതമിസ്രം	ണങ്ങളാൽ ഇരുട്ടിനെ നശിപ്പിച്ചും
ജലദപടലചലദിന്ദുവിനി	കാൎമ്മേഘങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഉളകുന്ന
ന്ദകചന്ദനതിലക	(വിളങ്ങുന്ന) ചന്ദ്രനെ നിന്ദിക്കുന്ന ച
ലലാടം	ന്ദനപ്പൊട്ടുള്ള നെററിത്തടത്തോടു കൂടി
	യും

പീനപയോധരപരി സരമർദ്ദനനിർദ്ദയ ഹൃദയകവാടം	തടിച്ച സ്തനതടങ്ങളുടെ മർദ്ദനത്തിങ്കൽ ദയയില്ലാത്തതും വാതിൽ പോലെയിരിക്കുന്നതും ആയ മാറോടു കൂടിയും
മണിമയമകരമനോ ഹരകുണ്ഡലമ ണ്ഡിതഗണ്ഡം	രത്നമയമായ (രത്നംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ) മകരമത്സ്യം കൊണ്ടു മനോഹരങ്ങളായ കുണ്ഡലങ്ങളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട കവിൾത്തടങ്ങളോടു കൂടിയും
ഉദാരം	ഔദാര്യയുക്തനായും
പീതവസനം	മഞ്ഞപ്പട്ടുടുത്തും
അനുഗതമുനിമനുജ സുരാസുരപരിവാരം	പിന്നാലെ നടക്കുന്ന നാരദാദിമുനിശ്രേഷ്ഠന്മാർ, ഭീഷ്മാദിമാനുഷോത്തമന്മാർ, ഇന്ദ്രാദിദേവമുഖ്യന്മാർ, പ്രഹ്ലാദാദി അസുരവരന്മാർ, ഈവക പരിജനങ്ങളോടു കൂടിയും
വികചകദംബതലെ	പൂത്തിരിക്കുന്ന കടമ്പവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ
മിളിതം	ഗോപികമാരോടു ഒന്നിച്ചു ചെന്നു
കലികലുഷഭയം	പ്രണയകലഹത്താൽ ഉളകിത്തീർന്ന ഭയത്തെ
ശമയന്തം	ശമിപ്പിച്ചും
കിമപി തരംഗദ നംഗദൃശാ	ധാരാളമായി പുറപ്പെടുന്ന കാമനോടു (കാമവികാരത്തോടു) കൂടിയകണ്ണുകൊണ്ടും
വപുഷാ	ദേഹംകൊണ്ടും
മാം അപി രമയന്തം	(ഇത്രയുംരൂരത്തിരിക്കുന്ന) എന്നേയും രമിപ്പിച്ചും

ഇഹ രാസെ	ഈരാസക്രീഡയിൽ
വിഹിതവിലാസം	ഓരോശൃംഗാരചേഷ്ടകൾ ചെയ്തും
കൃതപരിഹാസം	(എന്നെക്കുറിച്ച്) പരിഹസിച്ച് ചിരിച്ചും
	സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
ഹരിം സ്മരതി	ശ്രീകൃഷ്ണനെ സ്മരിക്കുന്നു
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ രചിക്കപ്പെട്ട
അതിശയമോഹന	ഏററവും മനോഹരമായ ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ
മധുരിപുരൂപം	രൂപത്തോടു കൂടിയ
ഇദം	ഈഗാനം
സമ്പ്രതി	ഇപ്പോൾ
പുണ്യവതാം	പുണ്യവാന്മാക്ക്
ഹരിചരണസ്മര	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ ചരണാരവിന്ദസ്മരണ
ണം പ്രതി	ത്തിന്നു
അനുരൂപം	അനുകൂലമാകുന്നു.

സാരം. അല്ലയോസഖി, ഇളകുന്ന അധരംകൊണ്ടു അമൃതിനെക്കാൾ മധുരമായ ശബ്ദത്തോടുകൂടി സൎവ്വരേയും മോഹിപ്പിക്കുന്ന ഓടക്കുഴലൂതിച്ചും മനസ്സിനെ ആകൎഷിക്കുന്ന കടാക്ഷങ്ങൾ നേത്രങ്ങളിൽനിന്ന് പ്രസരിച്ചും അതാത് സ്വരതാളാഭിനയങ്ങളെ അനുസരിച്ച് തലകുലുക്കിയും തന്നിമിത്തം കപോലങ്ങളിൽ കിടന്നാടുന്ന കൎണ്ണാഭരണങ്ങളോടു കൂടിയും മേചകങ്ങളാൽ (പീലിക്കണ്ണുകളാൽ) മനോഹരങ്ങളായ മയിൽപ്പീലികൾ കുടുമയിൽചൂടിയും താൻ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന നാനാരത്നമയങ്ങളായ ഓരോരോ ആഭരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു, ഇന്ദ്രചാപത്താൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട കാൎമ്മേഘത്തെപ്പോലെ മനോഹരമായ ശരീരത്തോടു കൂടിയും ഗോപികാവദനചുംബനതല്പരനായും പതിററടിപ്പൂവ്പോലെ ചൊകന്ന് മനോഹരമായും തളിരുപോലെ മാൎദ്ദവാദിഗുണങ്ങളോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന അധരത്തിൽകൂടെ പ്രസരിക്കുന്ന മന്ദഹാസത്താൽ ശോഭിച്ചും ആന്തരമായ അനുരാഗത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന രോമാഞ്ചത്തോടു കൂടിയ

കൈത്തളിരുകളാൽ അനേക ഗോപസ്ത്രീകളെ ആലിംഗനം ചെയ്തും തന്റെ കരചരണാദികളിൽ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്ന രത്നമയങ്ങളായ ഓരോരോ ആഭരണങ്ങളുടെ കാന്തിയാൽ ഇരുട്ടാസകലും നശിപ്പിച്ചും കാർമേഘങ്ങൾപോകുമ്പോൾ അതിനിടയിൽ ഇളകുന്നുണ്ടെന്ന് തോന്നുന്ന ചന്ദ്രനെക്കാൾ അതികൌതുകമായ ചന്ദനപ്പൊട്ട് നീലനിറമായ തന്റെ നെററിയിൽ വിളങ്ങിക്കൊണ്ടും കവാടംപോലെയിരിക്കുന്ന വക്ഷസ്സുകൊണ്ടു ഗോപികമാരുടെ സ്തനതടങ്ങളെ ലേശംപോലും ദയക്കൂടാതെ മർദ്ദനം ചെയ്തും മത്സ്യാകൃതിയിൽ പതിക്കപ്പെട്ട രത്നങ്ങൾകൊണ്ടു മനോഹരങ്ങളായ കുണ്ഡലങ്ങളുടെ പ്രതിബിംബങ്ങൾ കപോലത്തടങ്ങളിൽ പ്രകാശിച്ചും ഔദാര്യയുക്തനായും പീതാംബരധാരിയായും അനുഗതന്മാരായ നാരദാദിപരിജനങ്ങളോടു കൂടിയും പൂത്തിരിക്കുന്നകടമ്പുമരത്തിന്റെ ചോട്ടിൽ ഗോപികമാരോടൊന്നിച്ചുകൂടി അവർക്ക് പ്രണയകലഹത്താലിളകിയിരിക്കുന്ന ഭയത്തെ ഓരോരോ രസമായ വാക്കുകളേക്കൊണ്ടും മററും തീരെകളഞ്ഞും, അതിമനോഹരമായ ദേഹംകൊണ്ടും ഏററവും കാമോദ്ദീപകമായ നേത്രംകൊണ്ടും എന്നേയും രമിപ്പിച്ചും ഈ രാസക്രീഡയിൽ ശൃംഗാരചേഷ്ടകളേ പ്രകടിപ്പിച്ചും എന്നെ ഉദ്ദേശിച്ചു പരിഹസിച്ചുചിരിച്ചും ഇങ്ങിനെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ആ ശ്രീകൃഷ്ണനെ എന്റെമനസ്സ് സ്മരിക്കുന്നു.(സ്നേഹിക്കുന്നു) മഹാകഷ്ടം ഇത്രയും അനാദരവ് കാണിക്കുന്ന ഇദ്ദേഹത്തിൽ നിന്ന് എന്റെ മനസ്സ് വെർപെടുന്നില്ലല്ലൊ എന്നിങ്ങിനെ രാധതന്റെ സഖിയോടു പറഞ്ഞു. ശ്രീജയദേവരാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഏററവും മനോഹരമായ സ്വരൂപത്തെയും മററും പ്രതിപാദിക്കുന്നതും ആയ ഈ ഗാനം പുണ്യവാന്മാൎക്കു ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ സ്മരണത്തിന്നു വളരെ നല്ലതാകുന്നു.

കലികലുഷഭയം എന്നതിന്ന് മറെറാരൎത്ഥം. കലികാലത്താലുണ്ടാവുന്ന പാപത്തിൽ നിന്നുള്ള ഭയത്തെ. അതിശയമോഹനമധുരിപുരൂപം ഈ പദത്തിലുള്ള 'രൂപ'ശബ്ദത്തിന്ന് 'വൃത്താന്തം' എന്നൊരൎത്ഥവും സ്വീകരിക്കാം. ഹരിചരണസ്മരണം ഇതിലുള്ള 'ചരണ'ശബ്ദത്തിന്ന് 'പ്രവൃത്തി' എന്ന അൎത്ഥവും ആവാം.

മൂലം

രാധാ പിന്നെയും ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന തന്റെ മനസ്സിനെ നിന്ദിച്ചു സഖിയോടു പറയുന്നു.

ഗണയതിഗുണഗ്രാമംഭ്രാമംഭ്രമാദപിനേഹതേ
വഹതിചപരിതോഷംദോഷംവിമുഞ്ചതിദൂരതഃ
യുവതിഷുവലത്തൃഷ്ണേകൃഷ്ണേവിഹാരിണിമാംവിനാ
പുനരപിമനോവാമംകാമംകരോതികരോമികിം

കൃഷ്ണേ യുവതിഷു	ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഗോപികാംഗനമാരിൽ
വലത്തൃഷ്ണേ	ആശാബദ്ധനായി
മാം വിനാ	എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു
വിഹാരിണി	ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
വാമം മനഃ	എനിക്കു വിപരീതമായി പ്രവൃത്തിക്കുന്ന (എന്റെ) മനസ്സ്
ഗുണഗ്രാമം ഗണയതി	(അദ്ദേഹത്തിന്റെ) വളരെ ഗുണങ്ങളെ ഗണിക്കുന്നു
ഭ്രമാൽ അപി	പ്രമാദത്തിൽ നിന്നും
ഭ്രാമം ന ഈഹതേ	ഇളക്കത്തെ ഇച്ഛിക്കുന്നില്ല.
പരിതോഷം ച വഹതി	സന്തോഷത്തെ ഭരിക്കു (അനുഭവിക്കു)യും
ദോഷം ദൂരതഃ വിമുഞ്ചതി	ദോഷത്തെ ദൂരത്തുതള്ളുകയും
പുനഃ അപി കാമം കരോതി	പിന്നേയും കാമിക്കയും ചെയ്യുന്നു
അഹം കിം കരോമി	ഞാനെന്തു ചെയ്യുന്നു.

സാരം. അല്ലയോ സഖി! ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്നേയുപേക്ഷിച്ചു ഏററവും അനുരാഗത്തോടെ അന്യസ്ത്രീകളൊരുമിച്ചു ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും താഴെ പറയുംപ്രകാരം എനിക്കു വിപരീതമായി

പ്രവൃത്തിക്കുന്ന എന്റെ മനസ്സു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുണഗണങ്ങളെ ഗണിക്കുകയും ഇത്രയും അപരാധിയായ അദ്ദേഹത്തിനെ കുറിച്ചു വൃഥാവിലുള്ള വിചാരത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു വേറെയൊരു കാൎയ്യത്തിൽ പ്രവേശിപ്പാനുംകൂടി ഇച്ഛിക്കുന്നില്ലെന്നു മാത്രമല്ല അദ്ദേഹത്തിന്റെ നാമശ്രവണംകൊണ്ടും ദൎശനത്താലും വേണുനാദത്താലും മററും ഏററവും സന്തോഷിക്കുകയും പരവനിതാഗ്രഹണാദി ദോഷങ്ങളെ ലേശംപോലും പരിഗണിക്കാതെ പിന്നേയും അദ്ദേഹത്തിനെ കാമിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഇനി ഞാനെന്തു ചെയ്യേണ്ടു. ഇത്രയുംവിപരീതമായി പ്രവൃത്തിക്കുന്ന എന്റെ മനസ്സിനെ സമാധാനിപ്പിപ്പാൻ നീ തന്നെ വല്ല ഉപായവും ആലോചിക്കു.

ഇപ്പോൾ രാധാസഖിയോടു തന്റെ മനോരഥങ്ങളെ പറയുന്നു.

അഷ്ടപദി. (൯)

നിഭൃതനികുഞ്ജഗൃഹംഗതയാനിശിരഹസിനിലീയവസന്തം
ചകിതവിലോകിതസകലദിശാരതിരഭസരസേനഹസന്തം (൧)

സഖിഹേകേശിമഥനമുദാരംരമയമയാസഹ
മദനമനോരഥഭാവിതയാസവികാരം (൨)

പ്രഥമസമാഗമലജ്ജിതയാപടുചാടുശതൈരനുകൂലം
മൃദുമധുരസ്മിതഭാഷിതയാശിഥിലീകൃതജഘനദുകൂലം (൩)
(സഖിഹേ)

കിസലയശയനനിവേശിതയാചിരമുരസിമമൈവശയാനം
കൃതപരിരംഭണചുംബനയാപരിരഭ്യകൃതാധരപാനം (൪)
(സഖിഹേ)

അലസനിമീലിതലോചനയാപുളകാവലിലളിതകപോലം
ശ്രമജലസകലകളേബരയാവരമദനമദാദതിലോലം (൫)
(സഖിഹേ)

കോകിലകളവരവകൂജിതയാജിതമനസിജതന്ത്രവിചാരം
ശ്ലഥകുസുമാകുലകുന്തളയാനഖലിഖിതഘനസ്തനഭാരം (൩)
(സഖിഹേ)

ചരണരണിതമണിനൂപുരയാപരിപൂരിതസുരതവിതാനം
മുഖരവിശൃംഖലമേഖലയാസകചഗ്രഹചുംബനദാനം (൪)
(സഖിഹേ)

രതിസുഖസമയരസാലസയാദരമുകുളിതനയനസരോജം
നിസ്സഹനിപതിതതനുലതയാമധുസൂദനമുദിതമനോജം (൫)
(സഖിഹേ)

ശ്രീജയദേവഭണിതമിദമതിശയമധുരിപുനിധുവനശീലം
സുഖമുൽകണ്ഠിതരാധികയാ കഥിതംവിതനോതുസലീലം (൬)
(സഖിഹേ)

ഹേ സഖി	അല്ലയോ സഖി!
നിഭൃതനികുഞ്ജഗൃഹം ഗതയാ	യാതോരിളക്കമില്ലാത്ത ലതാഗൃഹത്തെ പ്രാപ്തയായി
ചകിതവിലോകിതസകലദിശാ	ഭയന്ന് എല്ലാ ദിക്കുകളിലേക്കും നോക്കിയും
മദനമനോരഥഭാവിതയാ	ഓരോ കാമവിചാരങ്ങൾ വിചാരിച്ചും
പ്രഥമസമാഗമലജ്ജിതയാ	ആദ്യമായ സമാഗമത്തിൽ ലജ്ജിച്ചും
മൃദുമധുരസ്മിതഭാഷിതയാ	മാർദ്ദവത്തോടും മാധുര്യത്തോടും കൂടി ചിറിച്ചും സംസാരിച്ചും
കിസലയശയനനിവേശിതയാ	തളിക്കിടക്കയിൽ (ശ്രീകൃഷ്ണനാൽ) ശയിപ്പിക്കപ്പെട്ടും
കൃതപരിരംഭണചുംബനയാ	ആലിംഗനചുംബനങ്ങൾ ചെയ്തും

അലസനിമീലിതലോചനയാ	ആലസ്യംകൊണ്ടു അടഞ്ഞിരിക്കുന്ന കണ്ണുകളോടു കൂടിയും
ശ്രമജലസകലകളേബരയാ	ദേഹത്തിലാസകലംവിയപ്പോടുകൂടിയും
കോകിലകളരവകൂജിതയാ	കുയിലിന്റെയും മാടപ്രാവിന്റെയും ശബ്ദത്തെപ്പോലെ ശബ്ദിച്ചും
ശ്ലഥകുസുമാകുലകുന്തളയാ	അഴിഞ്ഞതും പൂക്കൾ വ്യാപിച്ചും (അവിടവിടെയായും) ഇരിക്കുന്ന തലമുടിയോടുകൂടിയും
ചരണരണിതമണിനൂപുരയാ	കാലുകളിൽ ശബ്ദിക്കുന്ന രത്നമയങ്ങളായ കാച്ചിലമ്പുകളോടു കൂടിയും
മുഖരവിശൃംഖലമേഖലയാ	ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുക നിമിത്തം അദ്ദേഹം അരഞ്ഞാൺ അഴിച്ചുവെച്ചും
രതിസുഖസമയരസാലസയാ	രതിക്രീഡയുടെ സുഖസമയത്തെ (അവസാനത്തെ) പരമാനന്ദത്താൽ തളൎന്നും
നിസ്സഹനിപതിതതനുലതയാ	സഹിക്കാൻ വയ്യാതയായി പതിച്ചിരിക്കുന്ന ശരീരത്തോടുകൂടിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
മയാ സഹ	എന്നോടുകൂടെ
ഉദാരം മധുസൂദനം	ഔദാൎയ്യയുക്തനായും മധുനാശനനായും
നിശി രഹസി	രാത്രിയിൽ ആരുമില്ലാത്തേടത്തു
നിലീയ വസന്തം	ഒളിച്ചിരുന്നും
രതിരഭസരസേന	രതിക്രീഡക്കുള്ള ഉത്സാഹരസംകൊണ്ടു
ഹസന്തം	ചിരിച്ചും
സവികാരം	കാമവികാരങ്ങളോടു കൂടിയും

പടുചാടുശതൈഃ	(നായികമാരുടെ മനസ്സിനെ ആകൎഷി പ്പാൻ) സാമൎത്ഥ്യമുള്ള അനേകം പ്രിയ വചനങ്ങളെക്കൊണ്ടു
അനുകൂലം	അനുകൂലനായും (സന്തോഷിപ്പിച്ചും)
ശിഥിലീകൃതജഘന	ജഘനദുകൂലത്തെ (പുരോഭാഗത്തെ പട്ടു)
ദുകൂലം	അഴിച്ചും
മമ ഉരസി ഏവ	എന്റെ മാറിൽ തന്നെ
ചിരം ശയാനം	വളരേ നേരം ശയിച്ചും
പരിരഭ്യ കൃതാധരപാനം	ആലിംഗിച്ചു അധരപാനം ചെയ്തും
പുളകാവലിലളിത കപോലം	രോമാഞ്ചങ്ങളുടെ കൂട്ടങ്ങളാൽ മനോ ഹരങ്ങളായ കവുൾത്തടങ്ങളോടു കൂടി യും
വരമദനമദാൽ	വലുതായ കാമസന്തോഷത്താൽ
അതിലോലം	ഏററവും പരവശനായും
ജിതമനസിജതന്ത്രവിചാരം	കാമശാസ്ത്രത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മതത്വത്തെ ജയിച്ച (അതിക്രമിച്ച)വനായും
നഖലിഖിതഘനസ്തന ഭാരം	നഖങ്ങളെക്കൊണ്ടു പരിപൂൎണ്ണങ്ങളായ സ്തനതടങ്ങളിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയും
പരിപൂരിതസുരതവിതാനം	രതിക്രീഡയുടെ വിസ്താരത്തെ (സകല ഭേദങ്ങളേയും) പൂൎത്തിയായി ചെയ്തും
സകചഗ്രഹചുംബന ദാനം	(എന്റെ) തലമുടി പിടിച്ചു ചുംബന ത്തെ തന്നും
ദരമുകുളിതനയന സരോജം	കുറഞ്ഞൊന്നടഞ്ഞിരിക്കുന്ന കണ്ണുക ളോടു കൂടിയും
ഉദിതമനോജം	(പിന്നേയും) ഉണ്ടായ കാമത്തോടു (രതി ക്രീഡയിലുള്ള ആഗ്രഹത്തോടു)കൂടിയും (ഈവണ്ണം) സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനായി

കേശിമഥനം	ശ്രീകൃഷ്ണനെ
രമയ	ക്രീഡിക്കമാറാക്കിയാലും
അതിശയമധുരിപുനി ധുവനശീലം	അതിശയമായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സുരത സ്വഭാവവർണ്ണനമായും
ഉൽകണ്ഠിതരാധികയാ	സംഭോഗേച്ഛയോടുകൂടിയ രാധാദേവിയാൽ
സലീലം കഥിതം	ലീലയോടുകൂടി പറയപ്പെട്ടതും
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടതും ആയ
ഇദം	ഈ ഗാനം
സുഖം വിതനോതു	പരമാനന്ദത്തെ ചെയ്യട്ടെ.

സാരം. അല്ലയോ സഖി, രതിക്രീഡാദികൾക്ക അത്യന്തം സൌകൎയ്യമുള്ള ലതാഗൃഹത്തിൽ ചെന്നിരുന്ന് ഈ സ്ഥിതി സഖികളോ മററുവല്ലവരോ കാണുമൊ എന്നുള്ള ഭയത്താലും ഭ്രമത്താലും നാലുദിക്കിലേക്കും നൊക്കികൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഞാൻ, ആശ്രിതന്മാൎക്ക എന്തും ചെയ്വാനൊരുക്കമുള്ള മധുഹന്താവായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാത്രിയിൽ വെറെ ആരുമില്ലാത്ത ആ ലതാഗൃഹത്തിൽ വന്നൊളിച്ചിരുന്ന് രതിക്രീഡക്കുള്ള ഉത്സാഹംകൊണ്ട് ചിരിച്ചും ഒരോരൊ കാമവികാരങ്ങളുണ്ടാക്കിച്ചും സ്ഥിതിചെയ്യുമ്പോൾ കാമവിചാരങ്ങളോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിനെ ആദ്യമായി ആലിംഗനംചെയ്വാനാരംഭിക്കും സമയത്ത്, എനിക്കുണ്ടാവുന്ന ലജ്ജയെ അദ്ദേഹം ഓരോ രസതരങ്ങളായ വാക്കുകളാൽ ദൂരീകരിച്ച് എന്നെ സന്തോഷിപ്പിച്ചും അതിന്നുശെഷം ഉണ്ടാവുന്ന എന്റെ മൃദുമധുരങ്ങളായ മന്ദഹാസസംഭാഷണങ്ങളെകൊണ്ട് ലജ്ജ തീരെ പൊയി എന്ന അറിഞ്ഞിട്ട് അദ്ദേഹം എന്റെ ജഘനാംബരത്തെ ശിഥിലികരിച്ച തളിൎക്കിടക്കയിൽ എന്നെ ശയിപ്പിച്ച എന്റെ ഉരസ്സിൽ വളരേ നേരം ശയിച്ചും അപ്പോൾ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിനെ ആലിംഗനംചെയ്തും ചുംബിച്ചും അദ്ദേഹം ഇങ്ങോട്ടും ആലിംഗനാധരപാനങ്ങളെ ചെയ്തും ആ രതിസുഖാലസ്യം കൊണ്ടു എന്റെ കണ്ണുകളടഞ്ഞും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിൾത്തടങ്ങ

ൾ രോമാഞ്ചങ്ങളെക്കൊണ്ടു മനോഹരങ്ങളായും ആ സമയത്തു എന്റെ ദേഹമെല്ലാം വിയൎത്തും അദ്ദേഹം അതിയായ കാമസന്തോഷത്താൽ തളൎന്നും എന്റെ ശബ്ദം കുയിലിന്റെയും മാടപ്രാവിന്റെയും ശബ്ദംപോലെയായും അദ്ദേഹം വാത്സ്യായനാദി കാമശാസ്ത്രരീതിയെ അതിക്രമിച്ചു പ്രവൃത്തിച്ചും എന്റെ തലമുടിയഴിഞ്ഞ് പുഷ്പങ്ങൾ അവിടവിടെയായും പിന്നെ നഖങ്ങളെക്കൊണ്ടു എന്റെ സ്തനതടങ്ങളിൽ വ്രണപ്പെടുത്തിയും (സ്തനതടങ്ങളെ വല്ലാതെ മൎദ്ദിച്ചും) എന്റെ മണിമയങ്ങളായ കാഞ്ചിലമ്പുകൾ ശബ്ദിച്ചും അദ്ദേഹം അനേകപ്രകാരമുള്ള രതിക്രീഡകളെല്ലാം പൂൎത്തീകരിച്ചും അപ്പോൾ എന്റെ അരഞ്ഞാൺ ശബ്ദിക്കയാൽ അദ്ദേഹം അതു അഴിച്ചുവെച്ചും പിന്നെ എന്റെ തലമുടി പിടിച്ച് ചുംബിച്ചും ഞാൻ രതിക്രീഡാവസാനത്തിലുള്ള സുഖംകൊണ്ടുതളൎന്നും ആ സുഖംകൊണ്ടുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകൾ താനെ അടഞ്ഞും അപ്പോൾ സഹിക്കാൻ വയ്യാതയായി എന്റെ ശരീരം തളൎന്നു ശയ്യയിൽ വീഴുകയും പിന്നേയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ കാമവിചാരങ്ങളുളിക്കുകയും ഇവയെല്ലാം എനിക്കു അദ്ദേഹത്തിനോടു കൂടെ ക്രീഡിക്കുമാറാകേണമെ.

ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ആശ്ചൎയ്യതരമായ രതിക്രീഡാസ്വഭാവത്തെ പ്രശംസിക്കുന്നതും സംഭോഗാഭിലാഷത്തോടുകൂടിയ രാധാദേവിയാൽ സഖിയോടു സലീലം പറയപ്പെട്ടതും ജയദേവരാൽ വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ടതും ആയ ഈ ഗാനം പാടുന്നവൎക്കും കേൾക്കുന്നവൎക്കും മറ്റും പരമാനന്ദത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യട്ടെ.

"പ്രഥമസമാഗമലജ്ജിതയാ" ഇതുമുതല്ക്കുള്ള രാധാവിശേഷണങ്ങളായ പദങ്ങൾക്കും "അനുകൂലം" ഇതു തൊട്ടുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിശേഷണങ്ങളായ പദങ്ങൾക്കും ഈ ഗാനത്തിൽ ക്രമം സ്വീകരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഇനിയും രാധാതന്റെ ഓരോരോ മനോരാജ്യങ്ങളെ സഖിയോടു പറയുന്നു.

ഹസ്തസ്രസ്തവിലാസവംശമനൃജുഭ്രൂവല്ലിമദ്വല്ലവീ
വൃന്ദോത്സാരിദൃഗന്തവീക്ഷിതമതിസ്വേദാർദ്രഗണ്ഡസ്ഥലം
മാമുദ്വീക്ഷ്യവിലജ്ജിതംസ്മിതസുധാമുഗ്ദ്ധാനനംകാനനേ
ഗോവിന്ദംവ്രജസുന്ദരീഗണവൃതംപശ്യാമിഹൃഷ്യാമി ച

കാനനേ	വൃന്ദാവനത്തിൽ
വ്രജസുന്ദരീഗണവൃതം	അനേകം ഗോപികമാരാൽ ചുററപ്പെട്ടും
സ്മിതസുധാമുഗ്ദ്ധാനനം	മന്ദഹാസമാകുന്ന അമൃതിനാൽ മനോഹരമായമുഖത്തോടു കൂടിയും
മാം ഉദ്വീക്ഷ്യ	എന്നെകണ്ടിട്ട്
ഹസ്തസ്രസ്തവിലാസവംശം	കയ്യിൽനിന്ന് കളിക്കാനുള്ള ഓടക്കുഴല് വീണുപോയിയും
വിലജ്ജിതം	ലജ്ജയോടുകൂടിയും
അതിസ്വേദാർദ്രഗണ്ഡസ്ഥലം	വല്ലാത്തവിയൎപ്പിനാൽ നനഞ്ഞകവിൾത്തടങ്ങളോടുകൂടിയും
അനൃജുഭ്രൂവല്ലിമദ്വല്ലവീ വൃന്ദോത്സാരിദൃഗന്ത വിക്ഷിതം	വളഞ്ഞ പുരികക്കൊടികളോടു കൂടിയ ഗോപികമാരുടെ സമൂഹത്തെ ദൂരത്താക്കുന്ന കടാക്ഷത്തോടുകൂടിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
ഗോവിന്ദം	ശ്രീകൃഷ്ണനെ
(അഹം കദാ) പശ്യാമി	ഞാനെപ്പോൾ കാണുകയും
ഹൃഷ്യാമി ച	സന്തോഷിക്കയും ചെയ്യുന്നു

സാരം. അല്ലയോസഖി, അനേകം ഗോപികമാരുടെ നടുവിൽനിന്ന് അമൃതുപോലെ അതിമനോഹരമായ പുഞ്ചിരി തൂകിക്കൊണ്ടും അപ്പോൾ ഞാനവിടെ കടന്നു ചെല്ലുകയും എന്നെക്കണ്ട് ഭയപ്പെട്ട് ഓടക്കുഴല് കയ്യിൽനിന്ന് താഴത്ത് വീഴുകയും വല്ലാതെ ലജ്ജിച്ചും കവിൾത്തടങ്ങളിൽ അതിയായി വിയൎത്തൊലിച്ചും

എന്നെ അവിടെ കണ്ടതിനാലുണ്ടാവുന്ന കോപംനിമിത്തം വളു ഞ്ഞിരിക്കുന്ന പുരികക്കൊടികളോടുകൂടിയ ഗോപികമാരെ കടാക്ഷം കൊണ്ട് ദൂരത്താക്കുററിയും ഈ വിധം സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ എനിക്ക് എന്ന് കാണ്മാൻ കഴിയും? അതിനാലുണ്ടാവുന്ന പരമാനന്ദത്തെ എന്നനുഭവിക്കാൻ കഴിയും? ഇതെനിക്കു വേഗത്തിൽ സാധിക്കത്തക്കവണ്ണം റി യത്തിക്കണമെ.

മൂലം.

ബദ്ധപ്പെടാതിരിക്കു എന്നു പറയുന്നതാണെങ്കിൽ എൻെറ സ്ഥിതി ഇപ്പോൾ തന്നെ പരുങ്ങലായി എന്നു രാധ സഖിയെ അറിയിക്കുന്നു.

ദൂരാലോകഃസ്തോകസ്തബകനവകാശോകലതികാ-
വികാസഃകാസാരോപവനപവനോപിവ്യഥയതി
അപിഭ്രാമ്യദ്ഭൃംഗീരണിതരമണീയാനമുകുള
പ്രസൂതിശ്ചൂതാനാംസഖിശിഖരിണീയംസുഖയതി

ഹേ സഖി	അല്ലയോ സഖി,
ദൂരാലോകസ്തോകസ്തബ	കാണുമ്പോൾ ദുഃഖത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന,
കനവകാശോകല	അല്പം പൂക്കലകളോട് കൂടിയ അശോക
തികാവികാസഃ	ത്തിൻെറ കൊമ്പുകളുടെ പ്രകാശവും
കാസാരോപവനഃ അ	താമരപ്പൊയ്ക്കക്കടുത്തുള്ള ഉദ്യാനത്തിങ്ക
പി	ലേ കാററും
വ്യഥയതി	ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു
ചൂതാനാം	മാവുകളുടെ
ഭ്രാമ്യദ്ഭൃംഗീരണിതരമ	ചുററിത്തിരിയുന്ന വണ്ടുകളുടെ ശബ്ദം
ണീയാ	കൊണ്ടു മനോഹരയായ,
ഇയം മുകുളപ്രസൂതിഃ	ഈ മൊട്ടുകളുടെ മുളയും
ശിഖരിണീ അപി	മല്ലികയും
ന സുഖയതി	സുഖിപ്പിക്കുന്നില്ല.

സാരം. അല്ലയോ സഖി, എനിക്കു ദൎശനമാത്രത്തിൽ തന്നെ ദുഃഖത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതും പുതിയതും ആയ അശോകപുഷ്പങ്ങളുടെ വികാസവും താമരപ്പൊയ്കയിലും ഉദ്യാനത്തിലുള്ള വൃക്ഷങ്ങളിലും ചെടികളിലും തട്ടിവരുന്നതുകൊണ്ടു ശിതളമായും മന്ദമായും സുരഭിയായും ഇരിക്കുന്ന കേവലം സന്തോഷകരമായ കാററും എന്നെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല ചുററിത്തിരിയുന്ന വണ്ടുകളുടെ ശബ്ദത്താൽ മനോഹരമായ മാവിൻമൊട്ടുകളുടെ ഈ മുളയും മല്ലികയും എനിക്കൊട്ടും സൈരം തരുന്നില്ല. എത്രയൊ ഹൃദയാഹ്ലാദകരങ്ങളായ ഈ വസ്തുക്കൾ തന്നെ എന്നെയിപ്രകാരം ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നതിനാൽ എനിക്കു വിരഹദുഃഖം ധാരാളത്തിലധികം വൎദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു നീ കാണ്കയും ഈ ദുഃഖനിവൃത്തിക്കുവെണ്ടി വേഗം ഉത്സാഹിക്കുകയും വെണം.

'ശിഖരിണീ' എന്ന പദത്തിനു നല്ല അഗ്രഭാഗത്തോടു കൂടിയതെന്നൊരൎത്ഥം സ്വീകരിച്ചു 'മുകുളപ്രസൂതി'ക്കു വിശേഷണമാക്കാം. അതല്ലാതെ മല്ലികാ എന്നൎത്ഥത്തെ സ്വീകരിക്കുന്ന പക്ഷേ ഭ്രാമ്യൽഭൃംഗാദിയായ പദം അതിനും വിശേഷണമായി ഭവിക്കും.

സൎഗ്ഗാവസാനത്തിൽ കവി ആശിസ്സ് ചെയ്യുന്നു.

സാകൂതസ്മിതമാകുലാകുലഗളദ്ധമ്മില്ലമുല്ലാസിത
ഭ്രൂവല്ലീകമലീകദൎശിതഭുജാമൂലാൎദ്ധദൃഷ്ടസ്തനം
ഗോപീനാംനിഭൃതംനിരീക്ഷ്യഗമിതാകാംക്ഷശ്ചിരംചിന്തയ
ന്നന്തൎമ്മുഗ്ദ്ധമനോഹരോഹരതുവഃക്ലേശംനവഃകേശവഃ

ഗോപീനാം	ഗോപികമാരുടെ
സാകൂതസ്മിതം	അഭിപ്രായത്തോടുകൂടിയ മന്ദഹാസത്തെയും
ആകുലാകുലഗളദ്ധമ്മില്ലം	ഏററവും പാരവശ്യത്തോടെ അഴിഞ്ഞു വിഴുന്ന തലമുടിയെയും
ഉല്ലാസിതഭ്രൂവല്ലീകം	വെട്ടിക്കുന്ന പുരികക്കൊടിയെയും

അളീകദൎശിതഭുജാമൂലാൎദ്ധപൃഷ്ഠസ്തനം	വ്യാജേന കാണിക്കപ്പെട്ട കക്ഷങ്ങളുടെ പകുതിയും പിൻഭാഗവും സ്തനങ്ങളും
നിഭൃതം നിരീക്ഷ്യ	ഏററവും നോക്കിക്കണ്ടിട്ട്
ശമിതാകാംക്ഷഃ	മോഹത്തെ സാധിപ്പിച്ചുകൊടുത്തവനും
അന്തഃ ചിരം ചിന്തയൻ	മനസ്സിൽ വളരേ നേരം ചിന്തിക്കുന്നവനും
മുഗ്ദ്ധമനോഹരഃ	ഏററവും മനോഹരനും
നവഃ കേശവഃ	യൌവനയുക്തനുമായിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ
വഃ ക്ലേശം	നിങ്ങളുടെ ക്ലേശത്തെ
ഹരതു	ഹരിക്കട്ടെ

സാരം — തങ്ങൾക്കു ശ്രീകൃഷ്ണനോടുകൂടെ ക്രീഡിപ്പാനതിയായ മോഹമുണ്ടെന്നുള്ള അഭിപ്രായത്തോടെ ഗോപസ്ത്രീകൾ മന്ദഹാസത്തെ ചെയ്യുന്നതും നല്ലവണ്ണം വേറിട്ടുള്ള ചിന്തിമിനുക്കി കെട്ടിവെച്ചിരുന്ന അവരുടെ തലമുടി കാമപാരവശ്യത്താൽ അഴിഞ്ഞുവീഴുന്നതും പിന്നെ അവർ ചൊറിയുക, പിന്നാക്കംതിരിഞ്ഞുപോവുക, വിയൎപ്പു തുടക്കുക, ഈവിധം കാരോന് ചെയ്യുയാണെന്ന നടിച്ച് കക്ഷങ്ങളുടെ അൎദ്ധവും പിൻഭാഗവും സ്തനങ്ങളും കാണിക്കുന്നതും ധാരാളം കണ്ടിട്ട് ആ ഗോപികമാരുടെ മോഹത്തെ അതിസുഖമായി സാധിപ്പിച്ചുകൊടുത്തു. "പിന്നെഎന്നോടൊരുമിച്ചു ചൊന്നിരിക്കുന്ന, എന്നിൽ അത്യന്തം അനുരക്തയായ ആ രാധാ ഇപ്പോളെവിടെ? ഇനി അവളെ കണ്ടുകിട്ടുവാനെന്തൊരുപായം?" എന്ന് വളരേ നേരം വിചാരിച്ചുകൊണ്ടും അതിയായ സൌന്ദൎയ്യം യൌവനം ഇവയോടുകൂടിയുമിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഈ ഗ്രന്ഥം ഉപയോഗിക്കുന്ന നിങ്ങളുടെ ജനിമരണാദി സമസ്തസംസാര ദുഃഖങ്ങളേയും നശിപ്പിക്കട്ടെ.

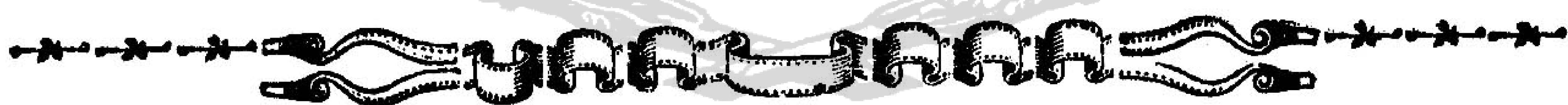
'മുഗ്ദ്ധമനോഹരഃ' എന്ന പദത്തിന്നു മറെറാരൎത്ഥം മുഗ്ദ്ധമാരു

ടെ— മുഗ്ദ്ധകളായ മററു ഗോപികമാരുടെ. മനസ്സിനെ അധീനമാക്കുന്നവൻ ഞാനിവിടെ അധീനമായിരിക്കെ മററു വികൃതികളായ ഗോപികമാരോടുകൂടെ എന്തിന് ശ്രീകൃഷ്ണൻ ക്രീഡിപ്പാൻ പൊകുന്നു എന്ന് രാധയുടെ മനോഗതം. ഇതിനാൽ രാധക്ക് ശ്രീകൃഷ്ണൻ അന്യനാരിമാരോടുകൂടെ ക്രീഡിക്കുന്നതിൽ അസൂയയുണ്ടെന്ന് ധ്വനിതമായി. അനുരക്തകളായ നായികമാർ തങ്ങളുടെ സ്തനതടാദിസ്ഥലങ്ങളെ നായകന്മാക്ക് മറെറാരു വ്യാജേന കാണിച്ചുകൊടുക്കുന്നതുംമററും അനുരാഗസൂചകമാണെന്നാണ് രസികസർവ്വസ്വത്തിൽ പറയുന്നത്.

"നാഭീമൂലകുചോദരപ്രകടനം വ്യാജേനയദ്യോഷിതാം
സാകാംക്ഷം മുഹുരീക്ഷണം സ്ഖലിതതാനീവിനിബന്ധസ്യച
കേശഭ്രംശന സംയമൌചകമിതു മിത്രാദിസന്ദർശനൈഃ
സൌഭാഗ്യാദിഗുണ പ്രശസ്തികഥനൈസ്തത്സാനുരാഗേംഗിതം."

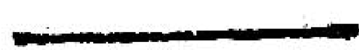
ശ്രീജയദേവകൃതൌ അഷ്ടപദീകാവ്യേ

ദ്വിതീയഃസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ.

മുഗ്ദ്ധമധുസൂദനോനാമ

തൃതീയഃ സർഗ്ഗഃ

കംസാരിരപി സംസാര
വാസനാ ബദ്ധ ശൃംഖലാം
രാധാ മാധായ ഹൃദയേ
തത്യാജ വ്രജസുന്ദരീഃ

കംസാരിഃ അപി	ശ്രീകൃഷ്ണനും
സംസാരവാസനാബദ്ധ ശൃംഖലാം	സംസാരവാസനകളെക്കൊണ്ടു ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ചങ്ങലയോടു കൂടിയ
രാധാം	രാധാദേവിയെ
ഹൃദയെ ആധായ	മനസ്സിൽ വെച്ചിട്ടു
വ്രജസുന്ദരീഃ തത്യാജ	ഗോപസുന്ദരികളെ ഉപേക്ഷിച്ചു

സാരം. വിഷയവിചാരങ്ങൾക്കു അടിമപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന (തന്നിൽകാമപാരവശ്യത്തോടു കൂടിയ) ആ രാധാദേവിയെ മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണൻ മററു സുന്ദരിമാരായ ഗോപികമാരെ ഉപേക്ഷിച്ചു— രാധയെത്തന്നെ വിചാരിച്ചു തുടങ്ങി. സംസാരവാസനാബന്ധശൃംഖലാം എന്നും പാഠം കാണുന്നുണ്ടു. ആ പക്ഷെ അന്യന്മാരുടെ വിഷയവാസനാ ബന്ധനവിഷയത്തിൽ ഒരു ചങ്ങല— ദർശനമാത്രത്തിൽ തന്നെ അന്യന്മാരെ സംസാരബന്ധനത്തിൽഅകപ്പെടുത്തുന്നവൾ— അത്രക്കു മോഹിനിയാണു രാധാ എന്നു താല്പര്യം. ഈ വിധം അർത്ഥവും സ്വീകരിക്കാം. ഈ പദം തന്നെ ലിംഗപരിണാമം ചെയ്താൽ 'കംസാരിഃ' എന്ന പദത്തിനും വിശേഷണമാക്കാം.

മൂലം.

ഇപ്പോൾ കവി, ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ വിരഹാവസ്ഥയെ വർണ്ണിപ്പാനാരംഭിക്കുന്നു.

ഇതസ്തതസ്താമനുസൃത്യ രാധികാ
മനംഗബാണവ്രണഖിന്നമാനസഃ
കൃതാനുതാപഃ സ കളിന്ദനന്ദിനീ
തടാന്തകുഞ്ജേ നിഷസാദ മാധവഃ

സഃ മാധവഃ	ആ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
അനംഗബാണവ്രണഖിന്നമാനസഃ	കാമദേവൻെറ ബാണവ്രണങ്ങളെക്കൊണ്ടു മനോദുഃഖത്തോടു കൂടിയവനായി
കൃതാനുതാപഃ	പശ്ചാത്താപത്തെ ചെയ്തവനായിട്ടു.

താം രാധികാം	ആ രാധയെ
തതഃ ഇതഃ	അങ്ങുമിങ്ങും
അനുസൃത്യ	അനുസരിച്ച്
കളിന്ദനന്ദിനീ	കാളിന്ദി നദിയുടെ തീരത്തിനടുത്തുള്ള
തടാന്തകുഞ്ജേ	വള്ളിക്കുടിലിൽ
നിഷസാദ	ഇരുന്നു.

സാരം. ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാധയെക്കുറിച്ചുണ്ടാവുന്ന കാമവിചാരത്താൽ അത്യന്തം ദുഃഖിതനായി, സ്വതേത്തന്നെ എന്നിൽ അതിയായ അനുരാഗത്തോടു കൂടിയ ആ രാധാ എന്നോടു കോപിച്ചു പോയിട്ടു പിന്നെ ഇവിടെ എങ്ങാനും മറഞ്ഞിരിക്കുന്നുണ്ടാകുമോ എന്നാലോചിക്കാനും കൂടി ഇതേവരെ എനിക്ക് സമയമായില്ലല്ലോ മഹാകഷ്ടം എന്നിങ്ങിനെ പശ്ചാത്താപത്തോടേ അങ്ങുമിങ്ങും ആ രാധയെ അന്വേഷിച്ചു നടന്ന് ഒരേടത്തും കാണാഞ്ഞിട്ടൊടുവിൽ വളരെക്ഷീണിച്ചു കാളിന്ദീനദിയുടെ തീരത്ത് ഒരു ലതാഗൃഹത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്തു.

മൂലം.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പശ്ചാത്താപത്തെത്തന്നെ കവി, വർണ്ണിക്കുന്നു.

അഷ്ടപദീ (൭)

ഗൂർജ്ജരീരാഗം രൂപകതാളം

മാമിയം ചലിതാ വിലോക്യ വൃതം വധൂനിചയേന
സാപരാധതയാ മയാ പി നവാരിതാ തിഭയേന
ഹരി ഹരി ഹതാദരതയാ സാഗതാ കുപിതേവ (൧)
കിം കരിഷ്യതി കിം വദിഷ്യതി സാ ചിരം വിരഹേണ
കിം ധനേന ജനേന കിം മമ ജീവിതേന ഗൃഹേണ. (൨)
(ഹരിഹരി)

ചിന്തയാമി തദാനനം കുടിലഭ്രു കോപഭരേണ

ശോണപത്മ മിവോപരി ഭ്രമതാ കുലം ഭ്രമരേണ (൮)
(ഹരിഹരി)

താമഹം ഹൃദി സംഗതാ മനിശം ഭൃശം രമയാമി
കിംവനേ നുസരാമി താ മിഹ കിം വൃഥാ വിലപാമി (൪)
(ഹരിഹരി)

തന്വിഖിന്ന മസൂയയാ ഹൃദയം തവാ കലയാമി
തന്നവേദ്മി കുതോ ഗതാസി ന തേന തേനുനയാമി (൫)
(ഹരിഹരി)

ദൃശ്യസെ പുരതോ ഗതാഗത മേവ മേ വിദധാസി
കിം പുരേവ സസംഭ്രമംപരിരംഭണം നദദാസി (൬)
(ഹരിഹരി)

ക്ഷമ്യതാ മപരം കദാപി തവേദൃശം ന കരോമി
ദേഹി സുന്ദരിദശ്നം മമ മന്മഥേന ദുനോമി (൭)
(ഹരിഹരി)

വൎണ്ണിതം ജയദേവകേന ഹരേരിദം പ്രവണേന
കിന്ദുബില്വസമുദ്രസംഭവരോഹിണിരമണേന (൮)
(ഹരിഹരി).

ഇയം	ഈ രാധാ
വധൂനിചയേന	ഗോപസ്ത്രീകളുടെ കൂട്ടത്താൽ
വൃതം മാം വിലോക്യ	ചുറ്റപ്പെട്ടവനായി എന്നെ കണ്ടിട്ട്
ചലിതാ	ഗതയായി
സാപരാധതയാ	അപരാധത്തോടു കൂടിയ വനാകയാലു ണ്ടായ
അതിഭയേന	വലുതായ പേടികൊണ്ടു
മയാ അപി	എന്നാലും
നവാരിതാ	വിരോധിക്കപ്പെട്ടില്ല

ഹൃതാദരതയാ	ആദരവുണ്ടാകാത്തതിനാൽ
കുപിതാ ഇവ	കോപിച്ചിട്ടോ എന്നു തോന്നും വണ്ണം
സാ ഗതാ	അവൾ പോയി
ഹരിഹരി	കഷ്ടം കഷ്ടം
സാ ചിരം	അവൾ വളരെനേരം
വിരഹേണ	വേർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതിനാൽ
കിം കരിഷ്യതി	എന്തു ചെയ്യും
കിം വദിഷ്യതി	എന്തു പറയും
മമ ധനേന കിം	എനിക്കു് ധനംകൊണ്ടെന്തു്
ജനേന ജീവിതേന	ജനങ്ങളെക്കൊണ്ടു, ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു,
ഗൃഹേണ കിം	ഭവനം കൊണ്ടു എന്തു?
കോപഭരേണ	അതിയായ ക്രോധംകൊണ്ടു
കുടിലഭ്രു	വളഞ്ഞ പുരികങ്ങളോടു കൂടിയ
തദാനനം	ആരാധയുടെ മുഖത്തെ
ഉപരി ഭ്രമതാ	മുകൾഭാഗത്തു് ചുററിത്തിരിയുന്ന
ഭ്രമരേണ ആകുലം	വണ്ടിനോടു കൂടിയ
ശോണപത്മം ഇവ	ചെന്താമരപ്പൂവെന്ന പോലെ
(അഹം) ചിന്തയാമി	ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു
ഹൃദി സംഗതാം	മനസ്സിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
താം അനിശം	ആരാധയെ എല്ലായ്പ്പോഴും
അഹം ഭൃശം രമയാമി	ഞാൻ ഏററവും രമിപ്പിക്കുന്നു
വനെ കിം താം അനുസരാമി	കാട്ടിൽ എന്തിന്നു അവളെ അന്വേഷിക്കുന്നു
ഇഹ കിം വൃഥാ	ഇവിടെ എന്തിന്നു വൃഥാവിൽ
വിലപാമി	ആവലാതിയിടുന്നു
ഹേ തന്വി	അല്ലയോ സുന്ദരി!

(ത്വം) കുതഃ ഗതാ അസി	നീ എന്തുകൊണ്ടു പോയിരിക്കുന്നു
തൽ (അഹം) ന വേദ്മി	അതു ഞാൻ അറിയുന്നില്ല
തവ ഹൃദയം അസൂയയാ	നിൻെറമനസ്സ് അസൂയാ നിമിത്തം
ഖിന്നം ആകലയാമി	ഖേദിച്ചതായി (ഞാൻ) അറിയുന്നു
തേന ത്വേ ന സാന്ത്വന	അതുകൊണ്ടുനിന്നെ (ഞാൻ) സമാധാ
യാമി	നിപ്പിക്കുന്നില്ല
(ത്വം) ദൃശ്യസെ	നീ കാണപ്പെടുന്നു
(ത്വം) മേ പുരതഃ ഏവ	നീ എൻെറ മുൻഭാഗത്തുതന്നെ
ഗതാഗതം	പോക്കുവരവ്
വിദധാസി	ചെയ്യുന്നു
പുരാ ഇവ	മുമ്പേത്തെപ്പോലെ
സസംഭ്രമം	സംഭ്രമത്തോടെ
പരിരംഭണം	ആലിംഗനത്തെ
കിം ന ദദാസി	എന്തുകൊണ്ട് തരുന്നില്ല
ക്ഷമ്യതാം	(നിന്നാൽ) ക്ഷമിക്കപ്പെടണേ
കദാപി	ഇനി ഒരിക്കലും
(അഹം) തവ	ഞാൻ നിനക്ക്
ഈദൃശം അപരം	ഇപ്രകാരം മറെറാരപരാധത്തെ
നകരോമി	ചെയ്യില്ല
ഹേസുന്ദരി	അല്ലയോ സുന്ദരി!
(തവ) ദർശനം	നിൻെറദർശനത്തെ
മമ ദേഹി	എനിക്കുതന്നാലും
(അഹം) മന്മഥേന	ഞാൻ കാമനെക്കൊണ്ടു
ദുനോമി	ദുഃഖിക്കുന്നു
ഹരേഃ പ്രപന്നേന	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ ഭക്തനായ
കിന്ദുബില്വസമുദ്രസംഭവ-	കിന്ദുബില്വം എന്ന സമുദ്രത്തിൽനിന്നു

രോഹിണീരമണനെന്ന	ണ്ടായ ചന്ദ്രനാകുന്ന
ജയദേവകേന	ജയദേവരാൽ
ഇദം	ഈഗാനം
വൎണ്ണിതം	വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ടു

സാരം_ രാധാ എന്റെ നാലു ഭാഗവും ഗോപസ്ത്രീകളെ കാണുകയാൽ എന്നെ വെടിഞ്ഞു പോയല്ലോ കഷ്ടം എന്നുമാത്രമല്ല പരസ്ത്രീസഹവാസമാകുന്ന എന്റെ അപരാധത്തെ വിചാരിച്ചു ഭയപ്പെട്ട ഞാനും അവൾ പോകുമ്പോൾ പോകരുതെന്നും മറ്റും പറയുവാനും പോയില്ല. അതു അതിലേറെ കഷ്ടമായി, ബഹുമാനിക്കാതെ ഞാൻ ഇത്രയും അനുചിതമായി പ്രവൃത്തിക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടു അവൾ എന്നോടു കോപിച്ചു പോയിരിക്കയാണെന്നോ? അതാവില്ല. അവൾ മുമ്പെത്തന്നെ എന്നിൽ അത്യന്തം അനുരാഗമുള്ളവളല്ലെ പിന്നെ അവൾ കോപിക്കുമോ? എന്നോടു വേർപിരിഞ്ഞിരിക്കയാലുള്ള ദുഃഖം അവൾ ഇങ്ങിനെ വളരെ നേരം അനുഭവിച്ചു സഹിക്കാൻ വെയ്യാതെയായിട്ടു പിന്നെ എന്താണ് ചെയ്യുന്നതാവോ? വിഷപാനാദികൾകൊണ്ടു ആത്മനാശത്തെത്തന്നെ ചെയ്യുമോ? "അനുരക്തയായ എന്നെ വെടിഞ്ഞു ആ നിൎദ്ദയനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ എവിടെ പോയിരിക്കുന്നു" എന്നു അവൾ എന്നെ ശകാരിക്കയോ, അതോ സ്തുതിക്കയോ ചെയ്യുന്നതു? ഏതു വിധമെങ്കിലും അവളെ കണ്ടു കിട്ടാതിരുന്നാൽ പിന്നെ എനിക്കു ധനം കൊണ്ടെന്താണു പ്രയോജനം? അഥവാ ബന്ധുജനങ്ങളേക്കൊണ്ടെന്താണു പ്രയോജനം? എന്നുവേണ്ട ഞാൻ ജിവിച്ചിരിക്കുന്നതു തന്നെ എന്തിനാണ്? പിന്നെ ഗൃഹമെന്തിനാണെനിക്കു? കഷ്ടം കഷ്ടം വണ്ടുകൾ മുകൾഭാഗത്തു ചുററിത്തിരിയുന്ന ചെന്താമരപ്പൂവ്വെന്ന് പോലെ, കോപാധിക്യം കൊണ്ടു വളഞ്ഞ പുരികക്കൊടികളോടും ചൊകപ്പുവൎണ്ണത്തോടുംകൂടിയതായ രാധയുടെ മുഖം ഇതാ എന്റെ മനസ്സിൽ കാണുന്നു. എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രാധയെ ഞാനെപ്പോഴും ഏററവും സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നുണ്ടല്ലോ. പിന്നെ ഞാനെന്തിനായിട്ടാണ് അവളെ ഈ കാട്ടിൽ അന്വേഷിക്കുന്നതു? എ

ൻെറ ഈ അന്വേഷണം മടിയിൽ താക്കോലുവെച്ചു പൂട്ടിടിയിന്മേൽ തിരയുന്നതുപോലെ പരിഹാസാസ്പദം തന്നെ. ഈ കാട്ടിൽ വെച്ചു ഞാൻ വൃഥാ ആവലാതിയിടുന്നുവെല്ലൊ. മഹാകഷ്ടം ബാഹ്യസംഭോഗത്തെക്കാൾ ആന്തരസംഭോഗമാണെല്ലൊ ശ്ലാഘ്യമായിട്ടുള്ളതു. അല്ലയോ സുന്ദരി! നീ എന്തുകൊണ്ടാണ എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു പൊയതെന്നു ഞാനറിയുന്നില്ല. നിൻെറ മനസ്സ് അസൂയകൊണ്ടാണ് ദുഃഖിക്കുന്നതു. അല്ലാതെ ഞാൻ യാതൊരപരാധവും ചെയ്തിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ നിന്നെ സമാധാനിപ്പിക്കുന്നില്ല. ഇതാ ഞാൻ നിന്നെ കാണുന്നു. എൻെറ മുമ്പിൽ ഇതാ നീ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ഗതാഗതം ചെയ്യുന്നു. മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ എന്താണ് നീ സംഭ്രമത്തോടെ എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്യാത്തതു? കഷ്ടം കഷ്ടം അല്ലയോ സുന്ദരി! ഇപ്പോൾ ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള അപരാധങ്ങളെല്ലാം നീ ക്ഷമിക്കണേ. ഇനിമേൽ ഞാൻ യാതൊരപരാധവും ചെയ്കില്ല. ഇപ്പോൾ കാമൻ എന്നെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു നിന്നെ എനിക്ക് കാണാറാക്കേണമേ എന്നിങ്ങിനെ വിരഹിയായ ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ രാധയെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രലാപസ്വരൂപമായ ഈ ഗാനം കിന്ദുബിലപം എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ അവതരിച്ചിരിക്കുന്ന സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണഭക്തനായ ശ്രീജയദേവരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടു.

ഇപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാമദേവനോടു ഓരോ അവലാതി പറയുവാനാരംഭിക്കുന്നു.

മൂലം

കുവലയദളശ്രേണീ കണ്ഠേനസാഗരളദ്യുതിഃ
ഹൃദിബിസലതാഹാരോനായം ഭുജംഗമനായകഃ
മലയജരജോനേദം ഭസ്മപ്രിയാരഹിതേമയി
പ്രഹരനഹരഭ്രാന്ത്യാനംഗക്രുധാകിമുധാവസി

ഹേ അനംഗ	അല്ലയോ— കാമദേവ!
മമ ഹൃദി	എൻെറ ഹൃദയപ്രദേശത്തിൽ
അയം ന ഭുജംഗമനായകഃ	ഇത് സർപ്പശ്രേഷ്ഠനല്ല

ബിസലതാഹാരഃ	താമരവളയംകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ മാലയാകുന്നു
കണ്ഠേ	കഴുത്തിൽ
ന സാ ഗരളദ്യുതിഃ	ആകാളകൂടത്തിൻെറ കാന്തിയല്ല
കുവലയദളശ്രേണീ	നീലത്താമരപ്പൂവിൻെറ ഇതളുകളുടെ കൂട്ടമാകുന്നു
ഇദം ന ഭസ്മ	ഇതു ഭസ്മമല്ല
മലയജരജഃ	ചന്ദനത്തിൻെറ പൊടിയാണ്
പ്രിയാരഹിതേ മയി	പ്രിയയോടു കൂടാതിരിക്കുന്ന എന്നിൽ
(ത്വം) ഹരഭ്രാന്ത്യാ	നീ പരമേശ്വരനാണെന്ന് ഭ്രമിച്ചു
ന പ്രഹര	പ്രഹരിക്കേണ്ട
(ത്വം) ക്രുധാ	നീ കോപത്തോടെ
കിമു ധാവസി	എന്തിന് ഓടിവരുന്നു

സാരം— അല്ലയോ അനംഗൻ! ഞാൻ നിൻെറ ശരീരനാശകർത്താവായ ഹരനല്ല നീ എന്നെ വൃഥാപ്രഹരിക്കേണ്ട എന്തിനാണ് നീ എൻെറ നേരെ ഹരനാണെന്ന് വിചാരിച്ചു വളരേ കോപത്തോടെ ഓടിവരുന്നതു? എൻെറ മാറിൽ കാണുന്നതു സർപ്പമല്ല. കേവലം വിരഹസന്താപ ശാന്തിക്കുവേണ്ടി ധരിച്ചിരിക്കുന്ന താമരവളയം കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ മാലയാണ്. ഈ കഴുത്തിൽ കാണുന്നതു വിഷത്തിൻെറ നിറമല്ല. ഞാൻ താപശാന്തിക്കു ധരിച്ചിരിക്കുന്ന നീലത്താമരപ്പൂക്കളുടെ ഇതളുകളാണ്. എൻെറ ദേഹത്തിൽ കാണുന്നത് ഭസ്മമല്ല. വിയോഗതാപം ശമിപ്പാൻവേണ്ടി ഏററവും തണുത്ത ചന്ദനച്ചാറ് തേച്ചു അത്യുഷ്ണാധിക്യത്താൽ മൊരിഞ്ഞു പൊടിയായതാണ്. പ്രിയതമാവിയോഗത്താൽ ഏററവും വലഞ്ഞിരിക്കുന്ന എന്നെ ഇങ്ങിനെ പ്രഹരിക്കരുതെ. പ്രഹരിക്കരുതെ.

മൂലം

പാർണ്ണൌമാകുരു ചൂതസായകമമും മാ ചാപമാരോപയ

ക്രീഡാനിർജ്ജിതവിശ്വമൂർഛിതജനാഘാതേനകിംപൌരുഷം
തസ്യാ ഏവമൃഗീദൃശോമനസിജപ്രേംഖൽകടാക്ഷാശുഗ
ശ്രേണീജർജ്ജരിതംമനാഗപി മനോനാദ്യാപിസന്ധുക്ഷതേ.

ഹേക്രീഡാനിർജ്ജിതവി ശ്വ	കളികൊണ്ടുതന്നെ ലോകത്തെ ജയിച്ചോവേ!
ഹേമനസിജ	അല്ലയോ കാമദേവൻ!
(ത്വം) അമും ചൂതസായകം	അങ്ങ ഈ മാവിൻപൂവ്വാകുന്ന ശരത്തെ
പാണൌ മാ കുരു	കയ്യിൽ എടുക്കരുതെ
ചാപം മാ ആരോപയ	വില്ലു കുലക്കരുതെ
മൂർഛിതജനാഘാതേന	മോഹാലസ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആളെ അടിക്കുന്നതുകൊണ്ടു
കിം പൌരുഷം	എന്തു സാമർത്ഥ്യം?
തസ്യാഃ മൃഗീദൃശഃ ഏവ	ആ സുന്ദരിയിൽ നിന്ന് തന്നെ
പ്രേംഖൽകടാക്ഷാശുഗ	പുറപ്പെടുന്ന കടാക്ഷങ്ങളാകുന്ന ശരങ്ങ
ശ്രേണീ ജർജ്ജരിതം	ളുടെ കൂട്ടത്താൽ നുറുക്കപ്പെട്ട
മനഃ	മനസ്സ്
അദ്യ അപി	ഇപ്പൊഴും
മനാക് അപി	അല്പമെങ്കിലും
ന സന്ധുക്ഷതേ	സമാധാനിക്കുന്നില്ല

സാരം- അല്ലയോ കാമരാജൻ! അങ്ങ് യാതൊരു പ്രയാസം കൂടാതെ അതിമൃദുക്കളായ പുഷ്പബാണങ്ങളെക്കൊണ്ടു കേവലം കളിപ്രായമായി ലോകമെല്ലാം ജയിച്ചവനല്ലെ? ഇനിയിപ്പോൾ ഇത്രയും പരവശനായ എൻെറ നേരെ അങ്ങു വില്ലു കുലക്കരുതെ ബാണം എടുക്കരുതേ തൊടുക്കരുതെ. ഏററവും ക്ഷീണിച്ച തളൎന്നിരിക്കുന്ന എന്നെ പ്രഹരിച്ചിട്ടു എത്രയോ പരാക്രമശാലിയായ അങ്ങക്കു യാതൊരു കീൎത്തിയും കിട്ടാനില്ലെന്നു മാത്രമല്ല പൂൎവ്വാൎജ്ജിത

യായ കീൎത്തിക്കു ഹാനി സംഭവിക്കയും ചെയ്യും. എനിക്കിത്രയും ക്ഷീണത്തിന്നുള്ള കാരണം, ത്രൈലോക്യമോഹിനിയായ ആ രാധയുടെ അപാംഗത്തിൽ നിന്നിടവിടാതെ പുറപ്പെടുന്ന കടാക്ഷങ്ങളാകുന്ന ബാണങ്ങൾ തറക്കുന്നതുകൊണ്ടു എന്റെ മനസ്സ് നുറുനുറെ നുറുങ്ങിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴും അതിനൊട്ടും ഭേദമില്ല— "മനശ്ശരീരയോസ്താപഃ പരസ്പരമനുവ്രജേൽ, ആധാരാധേയഭാവേനതപ്താജ്യഘടയോരിവ" എന്നീ പ്രമാണമനുസരിച്ചു മനസ്സും ശരീരവും ഒരുപോലെ വല്ലാതെ തളൎന്നിരിക്കുന്നു.

ധ്യാനിച്ചു ധ്യാനിച്ചു മനസ്സിൽ പ്രകാശിക്കുന്ന രാധയുടെ ഓരോരോ അംഗങ്ങൾ തന്നെ ദുഃഖിപ്പിക്കയാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ആ രാധയെ വിളിച്ചു പറയുന്നു.

മൂലം.

ഭ്രൂചാപെനിഹിതഃകടാക്ഷവിശിഖൊനിൎമ്മാതുമൎമ്മവ്യഥാം
ശ്യാമാത്മാകുടിലഃകരോതുകബരീഭാരോപിമാരോദ്യമം
മോഹംതാവദയഞ്ചതനൂതനുതാംബിംബാധരോ രാഗവാൻ
സദ്വൃത്തഃസ്തനമണ്ഡലസ്തവകഥംപ്രാണൈൎമ്മമക്രീഡതി

"ഹേതനൂ	അല്ലയോസുന്ദരി!
തവ ഭ്രൂചാപേ	നിന്റെറപുരികക്കൊടിയാകുന്ന വില്ലിൽ
നിഹിതഃ	വെക്കപ്പെട്ട
കടാക്ഷവിശിഖഃ	കടാക്ഷമാകുന്ന ബാണം
മൎമ്മവ്യഥാം	മൎമ്മവേദനയെ
നിൎമ്മാതു	ഉണ്ടാക്കട്ടെ
ശ്യാമാത്മാ	കറുത്തസ്വരൂപത്തോടുക്കൂടിയും
കുടിലഃ	ചുരുണ്ടും ഇരിക്കുന്ന
കബരീഭാരഃ അപി	തലമുടിയും
മാരോദ്യമം	കാമോത്സാഹത്തെ
കരോതു	ചെയ്യോട്ടെ
അയം രാഗവാൻ	ഈ ചുകപ്പുള്ളതും

ബിംബാധരഃ ച	തൊണ്ടിപ്പഴം പോലെയിരിക്കുന്നതും ആയ അധരവും
മോഹം താവൽ തനുതാം	മോഹാലസ്യത്തെ വിസ്താരിച്ചോട്ടെ (വൎദ്ധിപ്പിച്ചോട്ടെ)
സദ്വൃത്തഃ സ്തനമണ്ഡലഃ	നല്ലതായും വൃത്താകാരമായും ഇരിക്കുന്ന കുചമണ്ഡലം
മമ പ്രാണൈഃ	എന്റെ പ്രാണങ്ങളെക്കൊണ്ടു
കഥം ക്രീഡതി	എങ്ങിനെ ക്രീഡിക്കുന്നു.

സാരം. അല്ലയോ സുന്ദരി! നിന്റെ പുരികക്കൊടിയാകുന്ന വില്ലിൽ തൊടുത്തിരിക്കുന്ന കടാക്ഷമാകുന്ന ബാണം എന്നെ വേദനിപ്പിക്കുന്നു. അതുചെയ്യോട്ടെ അതു അതിന്റെ ധൎമ്മമല്ലെ? സാധാരണയായി വില്ലിൽ തൊടുത്തിരിക്കുന്ന ബാണം പരന്മാൎക്കു പരമ വേദനയുണ്ടാക്കുന്നതാണെല്ലോ. അതിനു പുറമെ കറുത്തു 'കുടില'മായിരിക്കുന്ന കബരീ ഭാരവും എന്നെ കൊല്ലുവാനായി ശ്രമിക്കുന്നു. അതു അങ്ങിനെ ചെയ്യട്ടെ. അതും യുക്തംതന്നെ അന്യന്മാരെ മാരണം ചെയ്വാൻ ശ്രമിക്കുന്നതു മനശ്ശുദ്ധിയില്ലാത്ത ദുഷ്ടന്മാരുടെ പ്രവൃത്തിയാണെല്ലോ. വിശിഷ്യ നിന്റെ രക്തവൎണ്ണമായ ഈ ബിംബാധരവും എന്നെ മോഹിപ്പിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടും എനിക്കു ഖേദമില്ല. മററുള്ളവരെ മോഹിപ്പിക്കുക 'അനുരാഗ'മുള്ളവസ്തുവിന്റെ സ്വഭാവമാണെല്ലോ. ഇതെല്ലാം ഇരിക്കട്ടെ. ഇനിയത്തെ സംഗതിയാണേ മഹാ കഷ്ടം. നല്ലതും വൃത്താകാരമായും ഇരിക്കുന്ന നിന്റെ സ്തനമണ്ഡലവും എന്റെപ്രാണങ്ങളെ ഇട്ടുകൊട്ടയാട്ടുന്നു— ഏററവും വ്യസനിപ്പിക്കുന്നു. ഇതെന്താണിങ്ങിനെ സജ്ജനങ്ങളുടെ വൃത്തിയോടു കൂടിയവർ അന്യന്മാരെ ദുഃഖിപ്പിക്കാറുണ്ടോ? ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു മഹാ അന്യായംതന്നെ.

ശ്യാമാത്മാ= എന്ന പദത്തിന്നു മനസ്സിൽ മാലിന്യമുള്ളവൻ. കുടിലഃ= കപടതയുള്ളവൻ. മാരാരംഭം= കൊല്ലുവാനായ്ക്കൊണ്ടുള്ള ശ്രമത്തെ. രാഗവാൻ= അനുരാഗത്തോടു കൂടിയവൻ സദ്വൃത്തഃ= സ

ജ്ജനങ്ങളുടെ ചരിത്രംപോലെയിരിക്കുന്ന ചരിത്രത്തോടുകൂടിയവൻ. ഈ അൎത്ഥങ്ങളാണ മേൽപറഞ്ഞ സാരത്തിന്നാസ്പദം.

മൂലം.

താനിസ്പൃശ് സുഖാനിതേ ചതരളാഃ സ്നിഗ്ദ്ധാ ദൃശോൎവ്വിഭ്രമാ
സ്തദ്വക്ത്രാംബുജസൌരഭം സചസുധാസ്യന്ദീഗിരാം വക്രിമാ
സാബിംബാധര മാധുരീതിവിഷയാസംഗേപിചേന്മാനസം
തസ്യാംലഗ്നസമാധി ഹന്തവിരഹവ്യാധിഃ കഥംവൎത്തതെ.

സ്പൃശ്സുഖാനി താനി	സ്പൎശ് ത്താലുണ്ടാകുന്ന സുഖങ്ങളും മുമ്പെ അനുഭവിച്ചവ
തരളാഃ സ്നിഗ്ദ്ധാഃ	ഇളകുന്നതും പ്രേമത്തോടു കൂടിയതും ആയ
ദൃശോഃ വിഭ്രമാഃ ച	കണ്ണുകളുകളുടെ ശൃംഗാര ചേഷ്ടകളും (കടാക്ഷാദികളും)
തേ	മുമ്പെഅനുഭവിച്ചവ
വക്ത്രാംബുജസൌരഭം	മുഖത്തെ താമരപ്പൂ ഗന്ധവും
തൽ	മുമ്പെ അനുഭവിച്ചത്
ഗിരാം സുധാസ്യന്ദീ	വാക്കുകളുടെ അമൃതൊഴുകുന്ന
വക്രിമാ ച	വളവും (സാമൎത്ഥ്യവിശേഷവും)
സഃ	മുമ്പെ അനുഭവിച്ചത്
ബിംബാധരമാധുരീ	തൊണ്ടിപ്പഴംപ്പോലെയിരിക്കുന്ന് അധരത്തിന്റെ മാധുൎയ്യവും
സാ	മുമ്പെ അനുഭവിച്ചത്.
ഇതി വിഷയാസംഗേ അപി	ഇപ്രകാരം രൂപശബ്ദാദികളുടെ സംബന്ധം (അനുഭവം) ഉണ്ടായിരിക്കുമ്പോഴും
മാനസം തസ്യാം	മനസ്സ് അവളിൽ (രാധയിൽ)
ലഗ്നസമാധി	ഏകാഗ്രമാകുന്നു
ചേൽ ഹന്ത	എങ്കിൽകഷ്ടം

വിരഹവ്യാധിഃ	വിരഹമാകുന്നരോഗം
കഥം വർത്തതേ	എങ്ങിനെ ഭവിക്കുന്നു

സാരം. രാധയുടെ ഓരോരോ അംഗങ്ങളുടെ സ്പർശനത്താലുണ്ടാവുന്ന സുഖങ്ങളും ഇളകിക്കൊണ്ടു അനുരാഗത്തോടെ പുറപ്പെടുന്ന കടാക്ഷങ്ങളും സ്ത്രീകളിൽവെച്ചുത്തമയായ പത്മിനീജാതിയാകയാൽ മുഖത്തിൽനിന്നുണ്ടാവുന്ന താമരപ്പൂഗന്ധവും അമൃതുപോലെ മനോഹരമായ വാക് ചാതുര്യവും അധരമാധുര്യവും മുമ്പെ ഞാൻ ആ ദേവിയോടൊരുമിച്ചിരുന്നനുഭവിച്ചതുപോലെത്തന്നെ ഇപ്പോൾ വേർപെട്ടിരുന്നിട്ടും (സങ്കല്പശക്തിയാൽ) അതുകളൊക്കെ അങ്ങിനെത്തന്നെ അനുഭവിക്കുന്നുണ്ട്. ഇപ്രകാരം ചക്ഷുരാദിബാഹ്യേന്ദ്രിയ ദ്വാരേണ ദർശനാദി സുഖങ്ങൾ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ എന്റെ മനസ്സ് ആ രാധാവിഷയമായി സമാധിചെയ്യുന്നു— രാധയെത്തന്നെ സർവ്വദാ വിചാരിക്കുന്നു. ചക്ഷുരാദി ബാഹ്യേന്ദ്രിയങ്ങൾ രൂപാദിവിഷയങ്ങളിൽ പ്രവൃത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ മനസ്സിന്ന് സമാധി (ഏകാഗ്രത) കിട്ടുകയില്ലെന്നാണല്ലോ പ്രസിദ്ധി. കഷ്ടം എന്റെ മനസ്സ് സമാധിയിലിരിക്കുമ്പോൾ പിന്നെങ്ങിനെ എനിക്കി വിരഹദുഃഖത്തിന്ന് അവകാശം. മനസ്സ് സമാധിസ്ഥമായാൽ ഏവനും സൌഖ്യമാണെന്നല്ലൊ കേൾവി. എല്ലായിന്ദ്രിയങ്ങളും മനസ്സും രാധാപരമായിത്തന്നെ പ്രവൃത്തിച്ചു സുഖമനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ ആ രാധാവിഷയമായ വിരഹദുഃഖത്തിന്ന് എന്താണു അവകാശം എന്ന് ഫലിതാർത്ഥം.

മൂലം.

ഭ്രൂവല്ലരിഃ ധനുരപാംഗതരംഗിതാനി
ബാണാഗുണഃ ശ്രവണപാളിരിതിസ്മരേണ
അസ്യാമനംഗജയജംഗമദേവതായാ
മസ്ത്രാണിനിർജ്ജിതജഗന്തികിമർപ്പിതാനി

സ്മരേണ	കാമരാജാവിനാൽ
ഭ്രൂവല്ലരിഃ ധനുഃ	പുരികക്കൊടിയാകുന്ന വില്ല്

അപാംഗതരംഗിതാനി	കടാക്ഷങ്ങളാകുന്ന
ബാണാഃ	അമ്പുകൾ
ശ്രവണപാളിഃ	കാതാകുന്ന
ഗുണഃ	ഞാണ്
ഇതി നിൎജ്ജിതജഗന്തി	ഇപ്രകാരമുള്ള, ലോകങ്ങൾ ജയിച്ചിരിക്കുന്ന
അസ്ത്രാണി	ആയുധങ്ങൾ
അനംഗജയജംഗമദേവതായാം	കാമദേവന്റെ ജയത്തിനുള്ള ജംഗമദേവതയാകുന്ന
അസ്യാം	ഇവളിൽ
അൎപ്പിതാനി കിം	അൎപ്പിക്കപ്പെട്ടവയാണൊ?

സാരം — ഒരാൾ തന്റെ പരദേവതയെ സെവിച്ച തൽപ്രസാദത്താൽ കിട്ടിയ ആയുധങ്ങളെക്കൊണ്ടു ലോകമെല്ലാം ജയിച്ചതിന്നു ശേഷം ആ ആയുധങ്ങളെല്ലാം ആ പരദേവതയിൽ അൎപ്പിക്കുന്നതുപോലെ കാമദേവനാൽ, ലോകമെല്ലാം ജയിച്ചതിന്നു ശേഷം ചില്ലീലതയാകുന്ന വില്ല്, കടാക്ഷങ്ങളാകുന്ന ബാണങ്ങൾ, കാതാകുന്ന ഞാണു, ഈ വക ആ ജയത്തിന്നുപയോഗിച്ചിരുന്ന അസ്ത്രങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ലോകജയത്തിന്നുള്ള ജംഗമദേവതയാകുന്ന ഈ രാധാദേവിയിൽ അൎപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നും. മേൽപറഞ്ഞ അംഗങ്ങൾ അത്രക്കു കൌതുകമുള്ളവയാകുന്നു.

കവി സൎഗ്ഗാന്തത്തിൽ പ്രേക്ഷിതാക്കന്മാൎക്കു ആശിസ്സ് ചെയ്യുന്നു.

മൂലം.

തിൎയ്യക്കണ്ഠവിലോലമൌലിതരളോത്തംസസ്യ വംശോച്ചര
ൽഗീതിസ്ഥാനകൃതാവധാനലലനാലക്ഷൈൎന്ന സംലക്ഷിതാഃ
സമ്മുഗ്ദ്ധേ മധുസൂദനസ്യ മധുരേ രാധാമുഖേന്ദൌ മൃദു
സ്പന്ദം കന്ദളിതാശ്ചിരം ദദതു വഃ ക്ഷേമം കടാക്ഷോൎമ്മയഃ

തിൎയ്യക്കണ്ഠവിലോല-	കഴുത്തു തിരിച്ചും ശിരസ്സും അതിലുള്ള

മൌളിതരളോ	(പീലി മുതലായ) അലങ്കാരങ്ങളും ഇള
ത്തംസസ്യ	കിക്കൊണ്ടും ഇരിക്കുന്ന
മധുസൂദനസ്യ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ
സമ്മുഗ്ദ്ധേ	ഏററവും മനോഹരമായും
മധുരേ രാധാമുഖേന്ദൌ	പ്രിയമായും ഇരിക്കുന്ന രാധാദേവിയുടെ
	മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രങ്കിലേക്കു
മൃദുസ്പന്ദം	മാൎദ്ദവത്തോടും ഇളക്കത്തോടും
കന്ദളിതാഃ	പുറപ്പെട്ടതും
വംശോച്ചരൽഗീതിസ്ഥാ	ഓടക്കുഴലിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്ന ഗാന
നകൃതാവധാനല	ത്തിന്റെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ തന്നെ മന
ലനാലക്ഷ്യൈഃ	സ്സുറപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന അനവധി ഗോ
	പികമാരാൽ
ന സംലക്ഷിതാഃ	കാണപ്പെടാത്തതും ആയ
കടാക്ഷോൎമ്മയഃ	കടാക്ഷങ്ങളാകുന്ന തിരമാലകൾ
വഃ ക്ഷേമം	നിങ്ങൾക്കു ക്ഷേമത്തെ
ചിരം ദദതു	വളരെക്കാലം തരട്ടെ.

സാരം. ഓടക്കുഴലൂതുവാൻ വേണ്ടി കഴുത്തു തിരിച്ചും അതിലുള്ള രസംകൊണ്ടു തലകുലുക്കിയും അപ്പോൾ ശിരസ്സിലെ അലങ്കാരങ്ങൾ ഇളകിയും ഇരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കണ്ണിൽനിന്നു മാൎദ്ദവത്തോടും ഇളക്കത്തോടും കൂടി പുറപ്പെട്ടു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗാനങ്ങളിൽ തന്നെ മനസ്സ് ലയിച്ചിരിക്കനിമിത്തം മററു ഗോപികമാരറിയാതെ, പ്രിയമായും അതിമനോഹരമായും ഇരിക്കുന്ന രാധാദേവിയുടെ മുഖത്തേക്കു തിരമാലകൾ പോലെ അലയലയായി പോകുന്ന കടാക്ഷങ്ങൾ നിങ്ങൾക്കു വളരെക്കാലം മംഗളത്തെ തരട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതൌ അഷ്ടപദീകാവ്യേ

തൃതീയസൎഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

സ്നിഗ്ദ്ധമധുസൂദനഃ

ചതുൎത്ഥസൎഗ്ഗഃ

മൂലം.

യമുനാതീരവാനീരനികുഞ്ജേമന്ദമാസ്ഥിതം
പ്രാഹപ്രേമഭരോൽഭ്രാന്തംമാധവംരാധികാസഖീ

രാധികാസഖീ	രാധാദേവിയുടെ സഖി
പ്രേമഭരോൽഭ്രാന്തം	സ്നേഹാധിക്യത്താൽ വല്ലാതെ ഭ്രമിച്ച്
യമുനാതീരവാനീരനികു ഞ്ജേ	യമുനാനദിയുടെ വക്കത്തുള്ള വഞ്ജുള വ ള്ളിക്കുടിലിൽ
മന്ദം ആസ്ഥിതം	യാതൊരുത്സാഹവുമില്ലാതെ ഇരിക്കുന്ന
മാധവം പ്രാഹ	ശ്രീകൃഷ്ണനോട് പറയുന്നു

സാരം — രാധാദേവിയോടുള്ള പ്രേമാധിക്യത്താൽ എന്താണിനി ചെയ്യേണ്ടതെന്ന് നിശ്ചയമില്ലാതെ ദുഃഖിച്ച കാളിന്ദിനദിയുടെ തീരത്തുള്ള വള്ളിക്കുടിലിൽ യാതോരുത്സാഹവുമില്ലാതെയിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനോട് രാധയുടെ സഖി പറയുന്നു.

രാധാദേവിയുടെ വിരഹാവസ്ഥയെ സഖി ശ്രീകൃഷ്ണനോട പറയുന്നു.

അഷ്ടപദീ (വ്വ)

മൂലം.

കൎണ്ണാടകരാഗം. ഏകതാളം

നിന്ദതി ചന്ദനമിന്ദുകിരണമനുവിന്ദതിഖേദമധീരം
വ്യാളനിലയമിളനേനഗരളമിവകലയതിമലയസമീരം (൧)

മാധവമനസിജവിശിഖഭയാദിവഭാവനയാത്വയിലീനാ
സാവിരഹേതവദീനാ (൨)

അവിരളനിപതിതമദനശരാദിവഭവദവനായവിശാലം
സ്വഹൃദയമർമ്മണിവർമ്മകരോതിസജലനളിനീദളജാലം (൩)
(സാവിരഹേ)

കുസുമവിശിഖശരതല്പമനല്പവിലാസകലാകമനീയം
വ്രതമിവതവപരിരംഭസുഖായകരോതികുസുമശയനീയം (൪)
(സാവിരഹേ)

വഹതി ച വിഗളിതലോചനജലഭരമാനനകമലമുദാരം
വിധുമിവവികടവിധുന്തുദദന്തദളനഗളിതാമൃതധാരം (൫)
(സാവിരഹേ)

വിലിഖതിരഹസികുരംഗമദേനഭവന്തമസമശരഭൂതം
പ്രണമതിമകരമധൊവിനിധായകരേചശരന്നവചൂതം (൬)
(സാവിരഹേ)

പ്രതിപദമിദമപിനിഗദതിമാധവതവചരണേപതിതാഹം
ത്വയിവിമുഖേമയിസപദിസുധാനിധിരപിതനുതേതനുദാഹം (൭)
(സാവിരഹേ)

ധ്യാനലയേനപുരഃപരികല്പ്യഭവന്തമതീവദുരാപം
വിലപതിഹസതിവിഷീദതിരോദിതിചഞ്ചതിമുഞ്ചതിതാപം (൮)
(സാവിരഹേ)

ശ്രീജയദേവഭണിതമിദമധികംയദിമനസാനടനീയം
ഹരിവിരഹാകുലവല്ലവയുവതിസഖീവചനംപഠനീയം (൯)
(സാവിരഹേ)

ഹേ മാധവ	അല്ലയോ മാധവ!
തവ വിരഹേ	അങ്ങയുടെ വിയോഗത്തിൽ (അങ്ങയോടു വേർപിരിഞ്ഞിരിക്കയാൽ)
ദീനാ സാ	ദുഃഖിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന രാധാ

മനസിജവിശഖഭയാൽ ഇവ	കാമദേവന്റെ അമ്പുകളിൽ നിന്നുള്ള ഭയം ഹേതുവായിട്ടോ എന്നു തോന്നുംവണ്ണം
ഭാവനയാ	ധ്യാനംകൊണ്ട്
ത്വയി ലീനാ	അങ്ങയിൽ ലയിച്ചു
ചന്ദനം നിന്ദതി	ചന്ദനത്തെ നിന്ദിക്കുകയും
അധീരം	അധികം (കാമബാണങ്ങളെ) പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന
ഇന്ദുകിരണം അനു	ചന്ദ്രന്റെ കിരണം നിമിത്തം
ഖേദം വിന്ദതി	ദുഃഖത്തെ അനുഭവിക്കുകയും
മലയസമീരം	മലയപർവ്വതത്തിങ്കലേ കാററിനെ
വ്യാളനിലയമിളനേന	സർപ്പങ്ങളുടെ ഇരിപ്പിടമായ ചന്ദനമരങ്ങളിൽ തട്ടുന്നതുകൊണ്ടു
ഗരളം ഇവ കലയതി	വിഷത്തെപ്പോലെ വിചാരിക്കുകയും
അവിരളനിപതിതമദനശരാൽ	ഇടവിടാതെ വന്നു തറക്കുന്ന കാമബാണത്തിൽ നിന്നു
ഭവദവനായ ഇവ	(എല്ലായ്പ്പോഴും ഹൃദയത്തിൽസ്ഥിതിചെയ്യുന്ന)ഭവാനെ രക്ഷിപ്പാനൊ എന്നുതോന്നുംവണ്ണം
സ്വഹൃദയമർമ്മണി	തന്റെ ഹൃദയമാകുന്ന മർമ്മസ്ഥലത്തിൽ
സജലനളിനീദളജാലം	വെള്ളത്തോടു കൂടിയ താമര ഇലകളെക്കൊണ്ട്
വിശാലം വർമ്മ	വിസ്താരത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ചട്ടയെ
കരോതി	ഉണ്ടാക്കി ധരിക്കുകയും
അനല്പവിലാസകലാകമനീയം	അനേകവിധമുള്ള ശൃംഗാരക്രീഡകൾക്ക് ആശ്രയിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യമായ (സൈപ്രകയ്യുമായി),

ശ്ലോ	നാലാം സർഗ്ഗം
കസ്തൂരശയനീയം	പൂമെത്തയെ
തവ പരിരംഭസുഖായ	അങ്ങയുടെ ആലിംഗനസുഖത്തിന്നായ്ക്കൊണ്ടുള്ള
വ്രതം ഇവ	വ്രതത്തെ അനുഷ്ഠിക്കയൊ എന്നു തൊന്നുംവണ്ണം
കുസുമവിശിഖശരതല്പം	കാമദേവന്റെ അമ്പുകളെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ കിടക്കയാക്കി
കരോതി	ചെയ്യുകയും
വിഗളിതലോചനജലഭരം	കണ്ണുകളിൽനിന്ന കണ്ണുനീരൊഴുകിയും
വികടവിധുന്തുദദന്ത ദളനഗളിതാമൃതധാരം	(തന്നിമിത്തം,) ക്രൂരനായ രാഹുവിന്റെ പല്ലുകൊണ്ടു കടിക്കുന്നതിനാലൊഴുകുന്ന അമൃതധാരയോടു കൂടിയ
വിധും ഇവ	ചന്ദ്രനെപ്പോലെ
ഉദാരം ആനനകമലം	മനോഹരമായും ഇരിക്കുന്ന മുഖകമലത്തെ
വഹതി ച	വഹിക്കുകയും
രഹസി	ആരുമില്ലാത്തേടത്തു വെച്ച്
കുരംഗമദേന	കസ്തൂരികൊണ്ട്,
അസമശരഭൂതം	കാമദേവനായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്ന (കാമസുന്ദരനായ)
ഭവന്തം	ഭവാനെ
വിലിഖതി	എഴുതുകയും
അധഃ മകരം	താഴത്ത് മത്സ്യത്തേയും
കരേ നവചൂതം ശരം	കയ്യിൽ പുതിയ മാവിൻപൂവ്വാകുന്ന ബാണത്തേയും
വിനിധായ	വെച്ചിട്ടു (എഴുതീട്ടു)

പ്രണമതി	നമസ്കരിക്കുകയും
ഹേ മാധവ	അല്ലയോ മാധവ!
അഹം തവ ചരണേ	ഞാൻ അങ്ങയുടെ കാക്കിൽ
പതിതാ	വീണിരിക്കുന്നു
ത്വയി മയി വിമുഖെ	അങ്ങ എന്നിൽ വിരക്തനായിരിക്കുമ്പോ ൾ
സ്വപദി സുധാനിധിഃ അപി	പൊടുന്നനവെ അമൃതമയനായ ചന്ദ്രനം
തനുദാഹം തനുതേ	ശരീരസന്താപത്തെ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.
ഇദം അപി പ്രതിപദം	ഇതിനെ എല്ലായ്പോഴും
നിഗദതി	പറയുകയും
അതിവദുരാപം	പ്രാപിക്കാൻ ഏററവും പ്രയാസമായ
ഭവന്തം	ഭവാനെ
ധ്യാനലയേന	ദൃഢതരമായ സങ്കല്പംകൊണ്ട്
പുരഃ പരികല്പ്യ	മുൻഭാഗത്തുണ്ടെന്നുറച്ചിട്ട്
വിലപതി	ആവലാതിയിടുകയും
ഹസതി	ചിരിക്കുകയും
വിഷീദതി	ദുഃഖിക്കുകയും
രോദിതി	കരയുകയും
ചഞ്ചതി	തിരഞ്ഞ് നടക്കുകയും
താപം മുഞ്ചതി	സന്താപത്തെ കളയുകയും ചെയ്യുന്നു.
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരുടെ വാക്ക് (കവിതം)
മനസാ അധികം	മനസ്സുകൊണ്ടു ഏററവും
യദി നടനീയം	നടിക്കേണ്ടതാണെങ്കിൽ (രസിക്കേണ്ട താണെങ്കിൽ)
ഹരിവിരഹാകുലവല്ലവയു-	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ വിയോഗത്താൽ പരവ

വതിസഖീവചനം — ശയായ ഗോപസ്ത്രീയുടെ (രാധയുടെ) സഖിയുടെ വാക്ക്. സ്വരൂപമായ

ഇദം പഠനീയം — ഈ പാട്ട് പഠിക്കേണ്ടതാണ്.

സാരം. അല്ലയോ മാധവ, അങ്ങയുടെ വിരഹത്താൽ ദുഃഖിച്ചിരിക്കുന്ന രാധാ അങ്ങയുടെ സ്വരൂപത്തെത്തന്നെ ധ്യാനിച്ചു അതിൽതന്നെ ലയിച്ചു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു കണ്ടാൽ അവൾ അങ്ങയെത്തന്നെ വിചാരിച്ചു വിചാരിച്ചു അങ്ങയുടെ സ്വരൂപമായിത്തിന്നാൽ പിന്നെ അവൾക്കു കാമബാണങ്ങളിൽനിന്നു ഭയപ്പെടാതിരിക്കാമെന്ന് വിചാരിച്ചിട്ടാണൊ എന്നു തോന്നും. പിന്നെ ഞാൻ അവളുടെ ദേഹത്തിൽ; വിരഹതാപം പോകാൻ വേണ്ടി ചന്ദനച്ചാറ് തെക്കുമ്പോൾ വല്ലാതെ ചുടുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു അവൾ അതിനെ നിന്ദിക്കുകയും എത്രയൊ ആഹ്ലാദകരമായ ചന്ദ്രരശ്മി ദേഹത്തിൽ തട്ടുമ്പോൾ കാമോപദ്രവം വദ്ധിച്ചു വല്ലാതെ ദുഃഖിക്കുകയും മലയപവ്വതത്തിൻനിന്ന് കാററു സപ്പങ്ങളുടെ ഇരിപ്പിടമായ ചന്ദന തരുക്കളിൽ തട്ടി വരുന്നതുകൊണ്ടു അവളുടെ ദേഹത്തിൽ തട്ടുമ്പോൾ വിഷം തട്ടുംപോലെ നടിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതിനും പുറമെ വെള്ളത്തോടുകൂടി താമരഇലകളെടുത്തു അതികലശലായ ഉഷ്ണം ശമിപ്പാൻ വേണ്ടി തന്റെ മാറത്ത് വിസ്താരത്തിൽ അട്ടിയട്ടിയായി വെക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ഇടവിടാതെ വന്നുതറക്കുന്ന കാമബാണങ്ങളിൽനിന്ന് അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ സവ്വദാ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഭവാനെരക്ഷിപ്പാൻവേണ്ടി കവചം ധരിക്കയാണോ എന്നു തോന്നും. പിന്നെ അനേകവിധമായ കാമക്രീഡകൾക്കുപയോഗിക്കാൻ തക്കതായ പൂമെത്തയിൽ അവൾ കിടക്കുന്നതു കണ്ടാൽ ഭവാന്റെ ആലിംഗനസുഖം കിട്ടാൻവേണ്ടി അതിദുസ്സഹമായ ശരശയനമെന്ന വ്രതത്തെ അനുഷ്ഠിക്കയാണൊ എന്നുതോന്നും. എല്ലായ്പ്പോഴും കരഞ്ഞു കണ്ണുനീര് ഒഴകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു എങ്കിലും ആ രാധയുടെ മുഖം, രാഹുവിന്റെ പല്ലുകൊണ്ടു പിളന്നു അമൃതൊഴുകുന്ന ചന്ദ്രബിംബംപോലെ മനോഹരമായിരിക്കുന്നു. അവൾ ആരുമില്ലാത്തേടത്തു പോയി കാമസുന്ദരനായ ഭവാന്റെ ചിത്രം കസ്തൂരികൊ

ണ്ടെഴുതി, ആ ചിത്രത്തിന്റെ താഴത്ത് മത്സ്യത്തേയും കയ്യിൽ പു തിയതായ ഒരു ചൂതബാണത്തേയും എഴുതി നമസ്കരിച്ചു, 'അല്ല യോ മാധവ, ഞാൻ അങ്ങയുടെ കാക്കിൽ വീണിരിക്കുന്നു. അങ്ങ ക്ക് എന്നോടു രസമില്ലാത്തതുകൊണ്ടു അമൃതമയനായ ചന്ദ്രനും കൂ ടി ക്ഷണത്തിൽ എന്റെ ശരീരത്തെ തപിപ്പിക്കുന്നു.' എന്നിങ്ങി നെ എല്ലായ്പ്പോഴും പറയുന്നു. അതിന്നു ശേഷമവൾ ഭവാനെ ഇ നി പ്രത്യക്ഷമായി ലഭിക്കില്ലെന്നു തിച്ചയാക്കി, മുൻഭാഗത്ത് മന സ്സുകൊണ്ടു ഭവാനെ സങ്കല്പിച്ചു ആവലാതിയിടുകയും അപ്പോഴക്ക് ഭവാന്റെ മുഖം പ്രസന്നമായ് കണ്ടിട്ട് സന്തോഷിച്ചു ചിറിക്കുകയും പിന്നെ 'ഇദ്ദേഹം എന്റെമുമ്പിൽതന്നെ നിന്നിട്ടും എന്നെ ആലിം ഗനാദികളെക്കൊണ്ട് സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നില്ലല്ലൊ' എന്നു വിചാരി ച്ചു ദുഃഖിക്കുകയും അപ്പോഴയ്ക്കു് അങ്ങയെ കാണാതേകണ്ടായിട്ട് കര യുകയും അന്വേഷിച്ചു അങ്ങുമിങ്ങും നടക്കുകയും പിന്നെ പെട്ടെന്നു ഭവാനെ കണ്ടിട്ടുകണ്ടതുതന്നെ പുണ്യമായിഎന്ന് കരുതി താപ ത്തെ കളയുകയും ചെയ്യുന്നു. അല്ലയൊ ജനങ്ങളെ, ജയദേവരുടെ കവിതയെ നിങ്ങൾക്കു നോക്കി രസിക്കേണ്ടതാണെങ്കിൽ രാധയു ടെ സഖീ വചനവർണ്ണനമായ ഈ ഗാനം പഠിക്കുവിൻ.

രാധയുടെ വിരഹാവസ്ഥയെത്തന്നെ സഖി ശ്രീകൃഷ്ണനോടുപ റയുന്നു.

മൂലം

ആവാസോവിപിനായതേപ്രിയസഖീമാലാപിജാലായതേ
താപോനിശ്വസിതേനദാവദഹനജ്വാലാകലാപായതേ
സാപിത്വദ്വിരഹേണഹന്തഹരിണീരൂപായതേഹാകഥം
കന്ദർപ്പോപിയമായതേവിരചയഞ്ഛാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം

ത്വദ്വിരഹേണ	അങ്ങയുടെ വിരഹംകൊണ്ടു
ആവാസഃ വിപിനാ യതേ	താമസിക്കുന്ന സ്ഥലം കാടുപോലെ ആ ചരിക്കുന്നു.

വൃന്ന	നാലാം സ൪ഗ്ഗം
പ്രിയസഖീമാലാ അപി	പ്രിയസഖികളുടെ കൂട്ടവും
ജാലായതേ	വലപോലെ ആചരിക്കുന്നു.
താപഃ	വിരഹസന്താപം
നിശ്വസിതേന	നിശ്വസിച്ച വായുകൊണ്ടു
ദാവദഹനജ്വാലാകലാപായതേ	കാട്ടുതീയ്യിന്റെ ജ്വാലക്കൂട്ടംപോലെ ആചരിക്കുന്നു.
ഹന്ത സാ അപി	കഷ്ടം അവളും
ഹരിണീരൂപായതേ	മാൻപേടയുടെ രൂപംപോലെ ആചരിക്കുന്നു.
ഹാ കഥം കന്ദർപ്പഃ അപി	കഷ്ടം എങ്ങിനെ കാമദേവനും
ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതം	പുലിയുടെ കളിയെ
വിരചയൻ	ചെയ്യുന്നവനായി
യമായതേ	അന്തകനെപ്പോലെ ആചരിക്കുന്നു.

സാരം അല്ലയോ മാധവ, കാട്ടിൽ വലകളെങ്ങിനെ മൃഗങ്ങൾക്കു ഉപദ്രവമായിത്തീരുന്നുവോ അതുപോലെ ആ രാധക്കു അവളുടെ പ്രിയസഖികളും അങ്ങയുടെ വിരഹത്താൽ ഉപദ്രവകാരിണികളായ്ത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു. കാററിനാൽ വൎദ്ധിക്കപ്പെട്ട കാട്ടുതീപോലെ, നിശ്വസിക്കപ്പെടുന്ന വായുവിനാൽ അവളുടെ വിരഹതാപവും ജ്വലിക്കുന്നു. അവളൊ അങ്ങയുടെ വിരഹത്താൽ ഒരു മാനിനെപ്പോലെ സാധുവായിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്ന അവളെ വ്യാഘ്രത്തെപ്പോലെ ഭയങ്കരനായ കാമദേവനോ ഹിംസിപ്പാനാരംഭിക്കുന്നു. ഈ വക സംഗതികളെക്കൊണ്ടു അവളുടെ ഭവനം കാടിനു തുല്യമാകുന്നു.— പ്രകൃത്യാ സാധുവായ ഒരു മാനിന്റെ നാലു ഭാഗവും കാട്ടുതീ കത്തി ജ്വലിക്കുകയും അതിന്നും പുറമെ അതിഭയങ്കരനായ ഒരു വ്യാഘ്രം അതിനെ ഹിംസിപ്പാനാരംഭിക്കുകയും ഇങ്ങിനെയുള്ള ആപത്തുകളിൽനിന്നു ഓടിപ്പോയി നിവൃത്തിപ്പാൻ നോക്കുന്ന സമയം മുമ്പിൽ കണ്ണികൾ കാണുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ ആ

പെണ്മാൻ യാതൊരു പ്രകാരം ദുഃഖിക്കുമോ അതുപ്രകാരം ആരാധ യും കാമാഗ്നി ജ്വാലാജ്വലിക്കുന്നതുകൊണ്ടും അതിക്രൂരനായ കാമ ദേവന്റെ ഉപദ്രവംകൊണ്ടും സഹിക്കാൻ വെയ്യാതേ കണ്ടായിട്ടു അവിടെനിന്നു കടന്നു പോകുവാൻ ഭാവിക്കുമ്പോൾ ഗമനത്തെ തട സ്ഥംചെയ്യുന്ന സഖികളായ കണ്ണികളെക്കൊണ്ടും അമേയം വ്യസ നിക്കുന്നു.

പിന്നേയും രാധയുടെ വിരഹാവസ്ഥയെ സഖി ശ്രീകൃഷ്ണനെ അറിയിക്കുന്നു.

അഷ്ടപദി (൯)

ദേശാക്ഷിരാഗം — ഏകതാളം

മൂലം.

സ്തനവിനിഹിതമപിഹാരമുദാരം
സാമനുതെകൃശതനുരതിഭാരം (൧)
രാധികാതവവിരഹേകേശവ
സരസമസൃണമപിമലയജപങ്കം
പശ്യതിവിഷമിവവപുഷിസശങ്കം (൨)
(രാധികാ)

ശ്വസിതപവനമനുപമപരിണാഹം
മദനദഹനമിവവഹതിസദാഹം (൩)
(രാധികാ)

ദിശിദിശികിരതിസജലകണജാലം
നയനനളിനമിവവിഗളിതനാളം (൪)
(രാധികാ)

നയനവിഷയമപികിസലയതല്പം
കലയതിവിഹിതഹുതാശനകല്പം (൫)
(രാധികാ)

ത്യജതിനപാണിതലേനകപോലം
ബാലശശിനമിവസായമലോലം (൬)
(രാധികാ)

ഹരിരിതിഹരിരിതിജപതിസകാമം
വിരഹവിഹിതമരണേവനികാമം (൭)
(രാധികാ)

ശ്രീജയദേവഭണിതമിതിഗീതം
സുഖയതുകേശവപദമുപനീതം (൮)
(രാധികാ)

ഹേകേശവ	അല്ലയോകേശവ!
തവ വിരഹേ	അങ്ങയുടെ വിയോഗത്തിൽ
കൃശതനുഃ സാ രാധികാ	ശരീരം മെലിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ആ രാധാ
സ്തനവിനിഹിതം	സ്തനങ്ങളിലിട്ടിരിക്കുന്ന
ഉദാരം ഹാരം	ഉൽകൃഷ്ടമായ മുത്തുമാലയെ
അതിഭാരം മനുതേ	വലുതായ ഭാരമായിട്ടു വിചാരിക്കുകയും
സരസമസൃണം അപി	ആയത്തതും മിനുപ്പുള്ളതും ആയ
മലയജപങ്കം	ചന്ദനച്ചാറിനെ
വപുഷി വിഷം ഇവ	ദേഹത്തിൽ വിഷത്തെപ്പോലെ
സശങ്കം പശ്യതി	ശങ്കയോടെ നോക്കുകയും
അനുപമപരിണാഹം	സാദൃശ്യമില്ലാത്ത ദൈർഘ്യത്തോടു കൂടിയും
മദനദഹനം ഇവ	കാമാഗ്നിയെപ്പോലെ
സദാഹം	ചൂടോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
ശ്വസിതപവനം	ശ്വാസവായുവിനെ
വഹതി	വഹിക്കുകയും
വിഗളിതനാളം	തണ്ടില്ലാത്തതായും

സജലകണജാലം	വെള്ളത്തുള്ളികളുടെ കൂട്ടത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
നയനനളിനം ഇവ	കണ്ണാകുന്ന താമരപ്പൂവിനെ. അഥവാ താമരപ്പൂപോലെയിരിക്കുന്ന കണ്ണിനെ.
ദിശി ദിശി കിരതി	ദിക്കിൽ ദിക്കിൽ എറിയുകയും (അയക്കുകയും)
നയനവിഷയം	കണ്ണിനു നേരേ കണ്ടിട്ടുള്ള
കിസലയതല്പം അപി	തളിൎക്കിടക്കയെയും
വിഹിതഹുതാശനകല്പം	കത്തുന്ന അഗ്നിക്കു തുല്യമായി
കലയതി	വിചാരിക്കുകയും
ബാലശശിനം ഇവ	ബാലചന്ദ്രനെപ്പോലേയും
അലോലം	ഇളക്കമില്ലാതേയും ഇരിക്കുന്ന
കപോലം	കവിൾത്തടത്തെ
സായം	സന്ധ്യാസമയത്തു
പാണിതലേന ന ത്യജതി	കരതലംകൊണ്ടു് വിടാതിരിക്കുകയും
വിരഹവിഹിതമരണാ ഇവ	(അങ്ങയുടെ) വിരഹത്താൽ മരിക്കാറായവളെപ്പോലെ
നികാമം സകാമം	ഏററവും കാമത്തോടെ
ഹരിഃ ഇതി ഹരിഃ ഇതി	ഹരി ഹരി എന്നിങ്ങിനെ
ജപതി	ജപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ടതും (ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും
കേശവപദം	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ പാദാരവിന്ദത്തിൽ
ഉപനീതം	അൎപ്പിക്കപ്പെട്ടതും ആയ
ഗീതം സുഖയതു	ഗാനം സുഖിപ്പിക്കട്ടെ.

സാരം — അല്ലയൊ ശ്രീകൃഷ്ണ! അങ്ങയെ വേർപിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാൽ ദേഹം മെലിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ആ രാധാ തൻെറ സ്തന

ങ്ങളിൽ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്ന അത്യൽകൃഷ്ടമായ മുത്തുമാലയുംകൂടി വലിയഭാരമായി കരുതുകയും — അപ്പോഠം കടകാദ്യാഭരണങ്ങളണിഞ്ഞാലത്തെ സ്ഥിതി പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. അതിശീതളമായ പനിനീർതുടങ്ങി അനേകം ദ്രവദ്രവ്യങ്ങളിൽ കുഴച്ചു കുഴമ്പാക്കിയിരിക്കുന്ന ചന്ദനച്ചാറ് ദേഹത്തിൽ തേക്കുമ്പോഴും വിഷമാണെന്നു ശങ്കിച്ചു നോക്കുകയും കാമാഗ്നിപോലെ അത്യുഷ്ണമായ ദീൎഘശ്വാസം വിടുകയും കണ്ണിൽ വെള്ളവും നിറച്ചു (കണ്ണുനീരോടുകൂടി) ഭവാൻെറ വരവു കാണ്മാനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ നാലു ദിക്കിലേക്കും നോക്കുകയും കിടക്ക തളിർകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നതാണെന്നു അവഠംക്കു കണ്ടു നല്ല ബോദ്ധ്യം വന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അതു കത്തിജ്വലിക്കുന്ന തിയ്യിന്നു തുല്യമാണെന്നു വിചാരിക്കുകയും വൈകുന്നേരമാകുമ്പോഠം പകൽ എങ്ങിനേയോ കഷ്ടപ്പെട്ടു കഴിച്ചുകൂട്ടി ഇനി എങ്ങിനെ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടു എന്നു വിചാരിച്ചു വിഷാദിച്ചു, വിളൎത്ത് ഇളക്കമില്ലാതിരിക്കുന്ന തൻെറ കവിഠംത്തടത്തിൽ കൈവെച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുകയും അങ്ങയുടെ വിരഹത്താൽ മരിക്കാറായവളെപ്പോലെ സകല ദുഃഖസംഹാരിയായ മഹാ വിഷ്ണുതന്നെ എന്നെ രക്ഷിക്കുമെന്ന് വിചാരിച്ചു ഹരി ഹരി എന്നിങ്ങിനെ ജപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഇപ്രകാരം ശ്രീജയദേവരാൽ ഉണ്ടാക്കി ഭഗവൽപദാരവിന്ദത്തിൽ അൎപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഈ പാട്ട് പാടുന്നവൎക്കും കേഠംക്കുന്നവൎക്കുംമററും സുഖംകൊടുക്കട്ടെ.

മൂലം.

സാരോമാഞ്ചതിസീൽകരോതിവിലപത്യൽകമ്പതേതാമ്യതി
ധ്യായത്യൽഭ്രമതിപ്രമീലതിപതത്യുദ്യാതിമൂൎഛത്യപി
എതാവത്യതനുജ്വരേവരതനുൎജ്ജീവേന്നകിന്തേരസാ
ത്സ്വൎവൈദ്യപ്രതിമപ്രസീദസിയദിത്യക്താന്യഥാന്യൽപരം

സാ രോമാഞ്ചതി — ആ രാധാ രോമാഞ്ചത്തോടുകൂടിയിരിക്കുകയും

സീൽകരോതി	സീൽകാരത്തെ ചെയ്യുകയും
വിലപതി	ആവലാതിയിടുകയും
ഉൽകമ്പതേ	വിറക്കുകയും
താമ്യതി ധ്യായതി	ക്ഷീണക്കുകയും ധ്യാനിക്കുകയും (വിചാരിക്കുകയും)
ഉൽഭ്രമതി പ്രമീലതി	ചുററിനടക്കുകയും കണ്ണു് ചിമ്പുകയും
പതതി ഉദ്യാതി	വീഴുകയും എഴുന്നില്ക്കുകയും
മൂർഛതി അപി	മോഹാലസ്യപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു
ഹേ സുവൈദ്യപ്രതിമ	അല്ലയോ ദേവവൈദ്യന്മാരായ അശ്വനീദേവകൾക്കു തുല്യനായിരിക്കുന്നോവേ!
ഏതാവതി അതനുജ്വരേ	ഇത്രമാത്രമായ കാമജ്വരത്തിൽ
ത്വം യദി പ്രസീദസി	അങ്ങ പ്രസാദിക്കുന്നു എങ്കിൽ
തേ രസാൽ	അങ്ങയുടെ ശൃംഗാരരസംകൊണ്ടു (ഔഷധരസംകൊണ്ടു)
വരതനുഃ ന ജീവേൽ കിം	സുന്ദരി ജീവിക്കാതിരിക്കുമോ?
അന്യഥാ	അങ്ങ പ്രസാദിക്കാതിരിക്കയാണെങ്കിൽ
ത്യക്താ (സ്യാൽ)	ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടവളാകും.
അന്യൽ പരം	പിന്നത്തെ സ്ഥിതി അധികം (കഷ്ടം)

സാരം_ ഭവാനെ മനസ്സിൽ സങ്കല്പിച്ചു ആലിംഗന ചുംബനാദികൾ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു ആ രാധക്കു രോമാഞ്ചമുണ്ടാവുകയും പിന്നെയവൾ ആ സുഖമാലോചിച്ചു സീൽകാരത്തെ ചെയ്കയും അതിന്നുശേഷം ഭവാനെ പെട്ടെന്നു മനസ്സിൽ കാണാതെയായപ്പോൾ അനാഥയായ എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു അങ്ങ എവിടെ പോകുന്നു എന്നു വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുകയും എന്നിട്ടും അങ്ങയെ കാണായ്കയാൽ അവളുടെ അപരാധം കൊണ്ടു കോപിച്ചു പോയിരിക്കയാണൊ എന്നു

വിചാരിച്ചുഭയന്നു വിറക്കകയും പിന്നെന്താണിനിചെയ്യേണ്ടതെന്ന് വിചാരിച്ചും വിരഹസന്താപം കൊണ്ടു വല്ലാതെ ക്ഷീണിക്കകയും അങ്ങയെ കണ്ടെത്തുവാൻ വഴിയെന്താണെന്നാലോചിച്ചു അങ്ങുമിങ്ങും നടക്കകയും അതിന്നിടക്ക ഭവാനെ കാണാഞ്ഞ ദുഃഖത്താൽ തളൎന്നു കണ്ണടയുകയും പെട്ടെന്നു വീഴകയും വേഗം പെരനെഴുനില്ക്കുകയും അഃപ്പോഴക്ക് മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു വീഴകയും ചെയ്യുന്നു. അല്ലയോ സ്വൎല്ലോകവൈദ്യന്മാരായ അശ്വനീദേവകളോടു തുല്യനായിരിക്കുന്നോവെ! അങ്ങയുടെഅംഗസംഗാദി രസമാകുന്നഔഷധരസംകൊണ്ടു കാമസന്താപമായ ഈ മഹാജ്വരത്തിൽനിന്നു അവൾ ജീവിക്കാതിരിക്കുമോ? അങ്ങയുടെ പ്രസാദമുണ്ടെങ്കിൽ അവൾ നിശ്ചയമായും ജീവിക്കും. അങ്ങ പ്രസാദിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ഞങ്ങളും അവളെ കൈവിടും അവളുടെ പിന്നത്തെ അവസ്ഥ മഹാകഷ്ടം. വിരഹത്തിന്റെ ദശമാവസ്ഥയെത്തന്നെ പ്രാപിക്കും.

"അതനുജ്വരേ." ഈ പദത്തിന്നു വലുതായ പനി എന്നൊരൎത്ഥവും ഉണ്ടു. ആ പക്ഷത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്നു അശ്വനീദേവകളോടുള്ള ഔപമ്യം ചികിത്സാപാണ്ഡിത്യം മുതലായവ. ഒരു സന്നിപാതജ്വരത്തിന്റെ പ്രവൃത്തിയായ ലക്ഷണവും കവിയാൽ ഈ ശ്ലോകത്തിൽ പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കാമസന്താപമെന്ന പ്രകൃതാൎത്ഥപക്ഷെ സൌന്ദൎയ്യാദി ഗുണങ്ങളാകുന്നു ഔപമ്യം.

മൂലം.

സഖി, കൃഷ്ണനോടു കുറച്ചുശകാരമായി പറയുന്നു.

സ്മരാതുരാം ദൈവതവൈദ്യഹൃദ്യ
ത്വദംഗസംഗാമൃതമാത്രസാദ്ധ്യാം
വിമുക്തബാധാം കുരുഷേ ന രാധാ
മുപേന്ദ്രവജ്രാദപി ദാരുണോസി

ദൈവത വൈദ്യ ഹൃദ്യ അല്ലയോ അശ്വനീദേവകളെക്കാൾ മനോഹരനായിരിക്കുന്നോവേ

ഹെ ഉപേന്ദ്ര	അല്ലയോ ഉപേന്ദ്ര
ത്വം സ്മരാതുരാം	അങ്ങ കാമപരവശയായും
ത്വദംഗസംഗാമൃത മാത്രസാദ്ധ്യാം	അങ്ങയുടെ അംഗസംഗമാകുന്ന അമൃതു കൊണ്ടു മാത്രം സാധിക്ക (രക്ഷിക്ക)പ്പെട്ടുവാൻ കഴിയുന്നവളായും ഇരിക്കുന്ന
രാധാം വിമുക്തബാധാം	രാധയെ ഉപദ്രവത്തോടു കൂടാത്തവളാക്കി
ന കുരുഷേ	ചെയ്യുന്നില്ല
(ത്വം) വജ്രാൽ അപി	അങ്ങ വജ്രായുധത്തേക്കാളും
ദാരുണഃ അസി	ഭയങ്കരനാകുന്നു.

സാരം. അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! അശ്വനീദേവകളേക്കാളും അതിസുന്ദരനായുള്ളോവെ! അങ്ങയെക്കുറിച്ചു കാമപരവശയായി മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു കിടക്കുന്ന ആ രാധയെ അങ്ങയുടെ അംഗസംഗമമാകുന്ന അമൃതുകൊണ്ടു തന്നെ ആ മോഹാലസ്യത്തിൽ നിന്നു നിവൃത്തിപ്പിക്കേണ്ടതായിരിക്കേ അങ്ങ അതിൽനിന്ന് അവളെ രക്ഷിക്കാതിരിക്കുന്നതു മഹാകഷ്ടം തന്നെ അങ്ങയെ യാണെല്ലൊ ജനങ്ങൾ ദീനദയാലു ആശ്രിതരക്ഷകൻ എന്നിങ്ങിനെ പറയുന്നതു ഇത്രയും ദീനയായ അവളെ രക്ഷിക്കാത്തതിനാൽ അങ്ങ വജ്രത്തേക്കാൾ മഹാകഠിനൻ.

മൂലം.

രാധ വല്ലാതെ പണിപ്പെട്ടാണ് ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന് സഖി, ശ്രീകൃഷ്ണനോടു പറയുന്നു.

കന്ദർപ്പജ്വരസജ്ജ്വരാതുരതനൊരത്യർത്ഥമസ്യാശ്ചിരം
ചേതശ്ചന്ദനചന്ദ്രമഃകമലിനിചിന്താസുസന്താമ്യതി
കിന്തുക്ലാന്തിവശേനശീതളതനുന്ത്വാമേകമേവപ്രിയം
ധ്യായന്തിരഹസിസ്ഥിതാകഥമപിക്ഷീണാക്ഷണംപ്രാണിതി

ചന്ദനചന്ദ്രമഃകമലിനി	ചന്ദനമോ ചന്ദ്രനോ താമരയോ എ
ചിന്താസു	ന്നിങ്ങിനെ വിചാരിക്കുമ്പോൾ
കന്ദർപ്പജ്വര സഞ്ജ്വരാ	കാമപ്പനിയാലുണ്ടായ സന്താപത്താൽ
തുരതനോഃ-	പരവശമായ ശരീരത്തോടു കൂടിയ
അസ്യാഃ ചേതഃ	ഈ രാധയുടെ മനസ്സ്
ചിരം അത്യർത്ഥം	വളരേനേരം ഏററവും
സന്താമ്യതി	തളരുന്നു
കിന്തു ക്ഷീണാ രഹസി	എന്നാൽ ക്ഷീണിച്ചു ആരുമില്ലാത്തെട
സ്ഥിതാ	ത്തു ഇരുന്ന്
(സാ)	അവൾ
ക്ലാന്തിവശേന	ക്ഷീണാധീനതകൊണ്ടു
ശീതളതനും ത്വാം	തണുത്ത (സകലതാപത്തേയും നശിപ്പി
	ക്കുന്ന) ശരീരത്തോടു കൂടിയ അങ്ങയെ
ഏകം ഏവ പ്രിയം	ഒരാളെത്തന്നെ പ്രിയനായിട്ട്
ധ്യായന്തീ	വിചാരിക്കുന്നവളായി
കഥമപി	പ്രയാസപ്പെട്ട്
ക്ഷണം പ്രാണിതി	അല്പനേരം ജീവിക്കുന്നു.

അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! അങ്ങയെക്കുറിച്ചുണ്ടായ കാമസന്താപത്താൽ പരവശയായ ആ രാധയുടെ താപം ശമിപ്പാൻ ചന്ദനമോ ചന്ദ്രനോ താമരയോ നല്ലതെന്നു വിചാരിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴുക്കു അവൾ വളരെ നേരം വല്ലാതെ മോഹാലസ്യപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നാലിത്രയും കഷ്ടാവസ്ഥയിൽ പെട്ടവളെ രക്ഷിപ്പാൻ ഞാൻ വിചാരിച്ചാലും കഴികയില്ലെല്ലൊ എന്നു അങ്ങ വിചാരിക്കേണ്ടു. ആ മോഹാലസ്യത്തിൽനിന്നുണന്ന ശേഷം അവൾ വല്ലാതെ തളന്നു വെയ്യാതെയായി ഞങ്ങളെ എല്ലാവരേയും വെടിഞ്ഞു ആരുമില്ലാത്തേടത്തു പോയിരുന്ന് സകല സന്താപത്തെയും ശമിപ്പിക്കത്തക്കതായ ശരീരത്തോടു കൂടിയ അങ്ങയെത്തന്നെ തന്റെ

ഭർത്താവായി ധ്യാനിച്ചിരുന്നിട്ടാണ ഇപ്പോഠം അല്പനെരമെങ്കിലും പ്രയാസപ്പെട്ടു ജിവിക്കുന്നതു അതുകൊണ്ടു അങ്ങ അവളുടെ അടുക്കലേക്കു വേഗത്തിൽ പോകെണമെ. അല്ലെങ്കിൽ അവളെ കാണ്മാൻ തന്നെ സംഗതിവരുമൊ എന്നു സംശയമാണ്.

മൂലം

ഇത്ര കാലം ജീവിച്ചില്ലെ അതുപോലെ ഇനിയും അവഠം ജീവിക്കും എന്നു അങ്ങ വിചാരിക്കണ്ട എന്നിങ്ങിനെ സഖി, ശ്രീകൃഷ്ണനെ അറിയിക്കുന്നു.

> ക്ഷണ മപി വിരഹഃ പുരാ ന സേഹേ
> നയനനിമീലനഖിന്നയാ യയാ തേ
> ശ്വസിതു കഥ മസൌ രസാളശാഖാം
> ചിര വിരഹേ പി വിലോക്യ പുഷ്പിതാഗ്രാം

നയന നിമീലന ഖിന്നയാ	കണ്ണടയുന്നതു കൊണ്ടു ദുഃഖിച്ചിരുന്ന
യയാ തേ വിരഹഃ	യാതൊരു രാധയാൽ അങ്ങയുടെ വിരഹം (അങ്ങയോടു വേർപെട്ടിരിക്കൽ)
ക്ഷണം അപി	അല്പനേരം പോലും
പുരാ ന സേഹേ	പണ്ടു സഹിക്കപ്പെട്ടിരുന്നില്ല
സാ അസൌ	ആ ഈ രാധാ
ചിരവിരഹേ അപി	വളരേക്കാലമായ വിരഹത്തിങ്കലും
പുഷ്പിതാഗ്രാം	അഗ്രങ്ങളിൽ പുഷ്പങ്ങളോടു കൂടിയ
രസാളശാഖാം	മാവിൻ കൊമ്പു
വിലോക്യ	കണ്ടിട്ടു
കഥം ശ്വസിതു	എങ്ങിനെ ജിവിക്കും

സാരം— അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! കണ്ണ് ചിമ്മുക എന്ന സ്ഥിതി ബ്രഹ്മാവിനാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതിനാൽ നിന്തിരുവടിയുടെ വദനാര

വിന്ദത്തെ സർവ്വദാ കണ്ടാനന്ദിപ്പാൻ തരമില്ലല്ലൊ എന്ന് വിചാരിച്ചു വ്യസനിക്കുന്ന യാതൊരു രാധാദേവിയാൽ അങ്ങയുടെ വിരഹം അല്പനേരം പോലും പണ്ടു സഹിക്കപ്പെട്ടിരുന്നില്ലയൊ ആ രാധാ ഇപ്പോൾ കാമോദ്ദീപകമായ മാവ് പൂത്തിരിക്കുന്നതു കണ്ടും വളരേക്കാലമായ അങ്ങയുടെ വിരഹത്തെ സഹിച്ചും എങ്ങിനെ ജീവിച്ചിരിക്കും അതുകൊണ്ടു അങ്ങ് അവളുടെ അടുക്കലേക്കു പോകുവാൻ ഒട്ടും തന്നെ താമസിക്കരുതെ.

മൂലം

വൃഷ്ടിവ്യാകുലഗോകുലാവനരസാദുദ്ധൃത്യഗോവർദ്ധനം
ബിഭ്രദ്വല്ലവവല്ലഭാഭിരധികാനന്ദാച്ചിരംചുംബിതഃ
ദർപ്പേണേവതദർപ്പിതാധരതടീസിന്ദൂരമുദ്രാങ്കിതോ
ബാഹുർഗോപപതേസ്തനോതുഭവതാം ശ്രേയാംസികംസദ്വിഷഃ

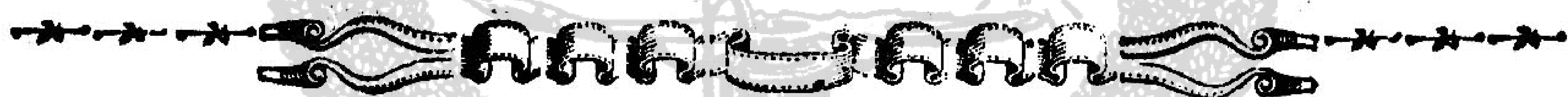
വൃഷ്ടിവ്യാകുലഗോകുലാവനരസാൽ	മഴകൊണ്ടു പരവശമായ അമ്പാടിയുടെ രക്ഷയിലുള്ള താല്പര്യംകൊണ്ടു
ഗോവർദ്ധനം ഉദ്ധൃത്യ	ഗോവർദ്ധനപർവ്വതത്തെ പറിച്ചു പൊന്തിച്ചു
ബിഭ്രൽ	പിടിച്ചിരിക്കുന്നതും
വല്ലവവല്ലഭാഭിഃ	ഗോപികമാരാൽ
അധികാനന്ദം	ഏററവും സന്തോഷത്തോടെ
ചിരം ചുംബിതഃ	വളരേകാലം ചുംബിക്കപ്പെട്ടതും
തദർപ്പിതാധരതടീസിന്ദൂരമുദ്രാങ്കിതഃ	(ആ സമയത്ത്) അവരാൽ വെക്കപ്പെട്ട അധരതലത്തിങ്കലെ സിന്ദൂരത്താൽ അടയാളപ്പെട്ടതും
(അതഃ) ദർപ്പേണ ഇവ	(ഇത് ഹേതുവായിട്ട്) ഗർവ്വോടു കൂടിയതോ എന്നുതോന്നുമാറിരിക്കുന്നതും ആയ
ഗോപപതേഃ കംസദ്വിഷഃ	ഗോപപതിയായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ
ബാഹുഃ ഭവതാം	കൈ ഭവാന്മാൎക്കു

ശ്രേയാംസി തനോതു ശ്രേയസ്സുകളെ വൎദ്ധിപ്പിക്കട്ടെ.

സാരം വൎഷത്താൽ ഏററവും ദുഃഖിതന്മാരായ ഗോകുലവാസി ജനങ്ങളെ രക്ഷിപ്പാനുള്ള താല്പൎയ്യത്താൽ ഗോവൎദ്ധനപൎവ്വതം പറച്ചെടുത്ത് കൊടയാക്കി പിടിച്ചു അവരെ രക്ഷിച്ചതും ഗോപികമാരാൽ തന്നിമിത്തവും ബഹുമാനന്ദത്തോടെ വളരേക്കാലം ചുംബിക്കപ്പെട്ടതും ആ ചുംബനസമയത്ത് അവരുടെ അധരങ്ങളിൽനിന്നു പററിയ സിന്ദൂരത്താൽ അടയാളപ്പെട്ടതും അതുനിമിത്തം അന്തൎഗ്ഗതമായ, (താൻഗോവൎദ്ധനപൎവ്വതത്തെ പറച്ചെടുത്തു പിടിച്ചുവല്ലൊ എന്നും മററുമായ) ഗൎവ്വം പുറത്തേക്കു പ്രകാശിച്ചു പോകുന്നിരിക്കയാണൊ എന്നു തോന്നുമാററിരിക്കുന്നതും ആയ, ആ ഗോപാലപാലകനായ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ കൈ ഭവാന്മാൎക്കു ശ്രേയസ്സുകളെ വൎദ്ധിപ്പിക്കട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതൌ അഷ്ടപദികാവ്യേ

ചതുൎത്ഥസൎഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ.

സാകാംക്ഷ പുണ്ഡരീകാക്ഷോനാമ

പഞ്ചമഃ സൎഗ്ഗഃ

മൂലം.

അഹമിഹനിവസാമിയാഹിരാധാ
മനുനയമദ്വചനേനചാനയേഥാഃ
ഇതിമധുരിപുണാസഖീനിയുക്താ
സ്വയമിദമേത്യപുനൎജ്ജഗാദരാധാം

അഹം ഇഹ നിവസാമി ഞാനിവടെ താമസിക്കാം
ത്വം യാഹി നീ പോയാലും

മ ദചനേന രാധാം	എൻെറ വാക്കുകൊണ്ടു രാധയെ
അനുനയ	സമാധാനിപ്പിക്കകയും
ആനയഥാഃ	കൊണ്ടു വരികയും ചെയ്യാലും
ഇതി മധുരിപുണാ	ഇപ്രകാരം ശ്രീകൃഷ്ണനാൽ
നിയുക്താ	കല്പിച്ചയക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന
സഖീ പുനഃ	സഖി പിന്നെ
സ്വയം രാധാം ഏത്യ	തന്നെത്താൻ രാധയെ പ്രാപിച്ചിട്ടു
ഇദം ജഗാദ	ഇതിനെ പറഞ്ഞു.

സാരം. അല്ലയോസഖി! ഞാനിവിടെ ഇരിക്കാം നീയവിടെ പ്പോയി, എനിക്ക് നടക്കാൻ അശേഷം വയ്യാ അതുകൊണ്ടു രാധ ഇങ്ങോട്ട് തന്നെ വന്നാൽ നന്നെന്നും ഞാനിനി യാതൊരപരാധവും ചെയ്യില്ലെന്നും മററും ഞാൻ പറഞ്ഞയച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന് പറഞ്ഞ് അവളെ സമാധാനിപ്പിച്ച് ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടികൊണ്ടു വരു. എന്നിങ്ങിനെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞതു കെട്ടു ആ സഖി തന്നെത്താൻ രാധയുടെ അടുക്കൽ പോയി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

അഷ്ടപദി (൧൦)

വരാളിരാഗം രൂപകതാളം

മൂലം.

വഹതി മലയസമീരേ മദനമുപനിധായ
സ്ഫുടതി കുസുമനികരേ വിരഹിഹൃദയദളനായ (൧)
തവ വിരഹേ വനമാലീ സഖി സീദതി രാധേ

ദഹതി ശിശിരമയൂഖേ മരണമനുകരോതി
പതതി മദനവിശിഖേ വിലപതി വികലതരോതി (൨)
(തവവിരഹേ)

ധ്വനതി മധുപസമൂഹേ ശ്രവണമപിദധാതി
മനസി കലിതവിരഹേ നിശി നിശി രുജമുപയാതി (൩)
(തവവിരഹേ)

വസതി വിപിനവിതാനേ ത്യജതി ലളിതധാമ
ലുഠതി ധരണിശയനേ ബഹു വിലപതി തവ നാമ (൮)
(തവവിരഹേ)

ഭണതി കവി ജയദേവേ വിരഹവിലസിതേന
മനസി രഭസവിഭവേ ഹരിരുദയതു സുകൃതേന (൯)
(തവവിരഹേ)

ഹേസഖി ഹേരാധേ	അല്ലയോസഖി! രാധെ!
വിരഹിഹൃദയദളനായ	വിരഹികളുടെ മനസ്സുകളെ ഭേദിപ്പാൻ വേണ്ടി
മലയസമീരേ മദനം	മലയവായു (തെക്കൻകാററ്) കാമദേവനെ
ഉപനിധായ വഹതി	അരികത്തിരുത്തി (പുറത്ത്‌വെച്ചു) എടുത്തുകൊണ്ടു പോകുമ്പോഴും (കാമോദ്ദീപകതയോടെ വീശുമ്പോഴും)
കുസുമനികരേ സ്ഫുടതി	പൂക്കളുടെ കൂട്ടം വിരിയുമ്പോഴും
വനമാലി തവ വിരഹെ സീദതി	ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിന്റെ വിരഹത്തിൽ തളരുകയും
ശിശിരമയൂഖേ ദഹതി	ചന്ദ്രൻ ദഹിപ്പിക്കുമ്പോഴും
മരണം അനുകരോതി	മരണത്തെ അനുകരിക്കുകയും (മരിച്ചതിനൊക്കുകയും)
മദനവിശിഖേ പതതി	കാമബാണം തറക്കുമ്പോഴും
അതി വികലതരഃ വിലപതി	ഏററവും ദുഃഖിതനായിട്ടു നിലവിളിക്കുകയും
മധുപസമൂഹേ ധ്വനതി	വണ്ടിൻകൂട്ടം ശബ്ദിക്കുമ്പോഴും
ശ്രവണം അപിദധാതി	ചെവി പൊത്തുകയും
നിശി നിശി	രാത്രിയിൽ രാത്രിയിൽ

മനസി	മനസ്സ്
കലിതവിരഹേ	വിരഹദുഃഖത്തോടു കൂടുമ്പോൾ
രുജം ഉപയാതി	വേദനയെ പ്രാപിക്കുകയും
ലളിതധാമ ത്യജതി	മനോഹരമായ ഗൃഹത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുകയും
വിപിനവിതാനേ വസതി	വിസ്താരമായകാട്ടിൽ താമസിക്കുകയും
ധരണിശയനേ ലുഠതി	ഭൂമിയാകുന്ന ശയ്യയിൽ (വെറുനിലത്ത്) കിടന്നുരുളുകയും
തവ നാമ	നിന്റെ നാമത്തെ
ബഹു വിലപതി	അനവധിപ്രാവശ്യം വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു
കവിജയദേവേ	കവിയാകുന്ന ശ്രീജയദേവർ
വിരഹവിലസിതേന	വിരഹവിലാസം കൊണ്ടും (രാധയോടു വേർപിരിഞ്ഞു ദുഃഖിച്ചിരിക്കുമ്പോളുണ്ടായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ചേഷ്ടകളെ)
സുകൃതേന ഭണതി	പുണ്യത്താൽ വർണ്ണിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
മനസി	(ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ) മനസ്സ്
രഭസവിഭവേ	ബദ്ധപ്പാടുകൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരിക്കും സമയത്ത്
ഹരിഃ- ഉദയതു	ശ്രീകൃഷ്ണൻ പ്രത്യക്ഷമാകണേ

സാരം. അല്ലയോരാധേ, കാമരാജാവിന്റെ വാഹനമായ മലയവായു (തെക്കൻകാറ്റു) കാമദേവനെ വഹിച്ചുകൊണ്ടു (കാമോദ്ദീപകത്വത്തോടെ) വിരഹികളെ അത്യന്തം വ്യസനിപ്പിക്കാനായി സഞ്ചരിക്കുമ്പോഴും (വിശുമ്പോഴും) അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബാണങ്ങളാകുന്ന കുസുമസമൂഹങ്ങൾ വികസിക്കുമ്പോഴും നിന്റെ വിരഹത്താൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ, വല്ലാതെ തളരുന്നു എന്നുമാത്രമല്ല. അതി

ശീതളങ്ങളായ കിരണങ്ങളോടുകൂടിയ ചന്ദ്രൻ ഉദിക്കുമ്പോൾ താപം സഹിയാതെ മരിച്ചതുപോലെ കിടക്കുകയും കാമബാണങ്ങൾ വന്നു തറക്കുമ്പോൾ (നിന്നെക്കുറിച്ച കാമവിചാരം വല്ലാതെ മനസ്സിലുദിക്കുമ്പോൾ) അതിയായി ദുഃഖിച്ചു കരയുകയും വണ്ടുകളുടെ ശബ്ദം കേൾക്കുമ്പോൾ സഹിക്കാൻ വയ്യാഞ്ഞിട്ടു ചെകിടു പൊത്തുകയും രാത്രിതോറും അദ്ദേഹത്തിന്നു മനസ്സിൽ വിരഹദുഃഖം ഇടക്കിടെ യതിയായുദിക്കുമ്പോൾ വല്ലാതെ വേദന അനുഭവിക്കുകയും അതിമനോഹരമായ തന്റെ ഗൃഹത്തിലിരിക്കാതെ വിരഹവ്യഥയെ പോക്കാൻവേണ്ടി അങ്ങുമിങ്ങും ചുററിനടക്കാൻ തക്കവിസ്തീർണ്ണമായ കാട്ടിൽ വസിക്കുകയും ആ കാട്ടിൽ വെറുംനിലത്തു തന്നെ കിടന്നുരുണ്ടു പലേ പ്രാവശ്യവും നിന്നെ വിളിച്ചു നിലവിളിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇപ്രകാരം ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിരഹാവസ്ഥയെ ജയദേവകവി ജന്മാന്തരസുകൃതത്താൽ വർണ്ണിക്കുന്നത് അറിഞ്ഞിട്ടു ഓ ഇവൻ എന്റെ ശുദ്ധവൃത്താന്തത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നുവെല്ലോ മഹാഭക്തൻ തന്നെ അതുകൊണ്ടു ഇവനെ രക്ഷിപ്പാൻ ബഹു തിടുക്കമായി എന്നു മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ മുമ്പിൽ പ്രത്യക്ഷമായി വരേണമേ. എന്നു കവി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

"മനസി" എന്ന പദം അധികരണാർത്ഥ സപ്തമിയായും സ്വീകരിക്കാം ആ പക്ഷത്തിൽ ജയദേവരുടെ മനസ്സിൽ എന്നാണു അർത്ഥം. അപ്പോൾ "രഭസവിഭവേ" എന്ന പദത്തിലെ രഭസശബ്ദാർത്ഥത്തിന്റെ ആകാരവും മാറും. അതാവിതു സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ കണ്ടാനന്ദിച്ചിരിപ്പാൻ തിടുക്കമായി എന്നു.

മൂലം

പിന്നേയും സഖി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിരഹചേഷ്ടകളെ രാധയോടു പറയുന്നു.

പൂർവ്വംയത്രസമംത്വയാരതിപതേരാസാദിതാഃസിദ്ധയ
സ്തസ്മിന്നേവനികുഞ്ജമന്മഥമഹാതീർത്ഥേപുനർമ്മാധവഃ
ധ്യായംസ്ത്വാമനിശംജപന്നപിതവൈവാലാപമന്ത്രാവലിം

ഭൂയസ്ത്വൽകുചകുംഭനിൎഭരപരീരംഭാമൃതംവാഞ്ഛതി

പൂൎവ്വം യത്ര ത്വയാ സമം	മുമ്പു യാതൊന്നിങ്കൽവെച്ചു നിന്നോടു കൂടെ
രതിപതേഃ സിദ്ധയഃ	കാമദേവന്റെ സിദ്ധികൾ (ആലിംഗന ചുംബനാദികൾ)
ആസാദിതാഃ	അനുഭവിക്കപ്പെട്ടുവോ
തസ്മിൻ നികുഞ്ജമന്മഥ മഹാതീൎത്ഥേ ഏവ	ആ വള്ളിക്കുടിലാകുന്ന മന്മഥമഹാ തീൎത്ഥത്തിങ്കൽ വെച്ചു തന്നെ (കാമദേവൻ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന വലുതായ പുണ്യസ്ഥലത്തു)
മാധവഃ ത്വാം അനിശം ധ്യായൻ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിന്നെ എല്ലായ്പോഴും ധ്യാനിച്ചും
തവ ആലാപമന്ത്രാവലീം ഏവ	നിന്റെ സ്വകാൎയ്യസംഭാഷണങ്ങളാകുന്ന മന്ത്രങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തെത്തന്നെ.
ജപൻ	ജപിച്ചും
പുനഃ അപി ഭൂയഃ	പിന്നേയും പിന്നേയും
ത്വൽകുചകുംഭനിൎഭരപരീരംഭാമൃതം വാഞ്ഛതി	നിന്റെ കുചകുംഭങ്ങളുടെ ഗാഢാലിംഗനമാകുന്ന മോക്ഷത്തെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു.

സാരം. അല്ലയോ രാധേ, മുമ്പു നിന്നോടു കൂടെ ആലിംഗന ചുംബനാദികൾ അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആ വള്ളിക്കുടിലാകുന്ന മന്മഥമഹാതീൎത്ഥത്തിൽ (കാമോദ്ദീപകമായ സ്ഥലത്തു) തന്നേ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഇരുന്നു നിന്നെത്തന്നെ സൎവ്വദാ സ്മരിച്ചും നിന്റെ ആ സൈ്വരസല്ലാപങ്ങളെത്തന്നെ സദാ മന്ത്രിച്ചും ഇനിയും നിന്റെ കുചകുംഭങ്ങളെ ഗാഢമായി ആലിംഗനംചെയ്തു അതിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന പരമാനന്ദാത്മകമായ മോക്ഷത്തെ ലഭിപ്പാനാഗ്രഹിച്ചും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു.

അഷ്ടപദി (൨)

മൂലം

ഗൌഡരാഗം ഏകതാളം

രതിസുഖസാരേ ഗതമഭിസാരേ മദനമനോഹരവേഷം
ന കുരു നിതംബിനി ഗമനവിളംബന മനുസര തം ഹൃദയേശം (൧)

ധീരസമീരേ യമുനാതീരെ വസതി വനേ വനമാലീ
ഗോപീപീനപയോധരമർദ്ദന ചഞ്ചലകരയുഗശാലീ

നാമസമേതം കൃതസങ്കേതം വാദയതേ മൃദുവേണും
ബഹു മനുതേ നനു തേ തനുസംഗത പവനചലിതമപി രേണും (൨
(ധീരസമീരേ)

പതതി പതത്രേ വിചലതി പത്രേ ശങ്കിതഭവദുപയാനം
രചയതി ശയനം സചകിതനയനം പശ്യതി തവ പന്ഥാനം (൩)
(ധീരസമീരേ)

മുഖരമധീരം ത്യജ മഞ്ജീരം രിപുമിവ കേളിസുലോലം
ചല സഖി കുഞ്ജം സതിമിരപുഞ്ജം ശീലയ നീലനിചോളം (൪)
(ധീരസമീരേ)

ഉരസി മുരാരേരുപഹിതഹാരേ ഘന ഇവ തരളബലാകേ
തടിദിവ പീതേ രതിവിപരീതേ രാജസി സുകൃതവിപാകേ (൫)
(ധീരസമീരേ)

വിഗളിതവസനം പരിഹൃതരശനം ഘടയ ജഘനമപിധാനം
കിസലയശയനേ പങ്കജനയനേ നിധിമിവ ഹർഷനിദാനം (൬)
(ധീരസമീരേ)

ഹരിരഭിമാനീ രജനിരിദാനീമിയമുപയാതി വിരാമം
കുരു മമ വചനം സത്വരരചനം പൂരയ മധുരിപുകാമം (൭)
(ധീരസമീരേ)

ശ്രീജയദേവേ കൃതഹരിസേവേ ഭണതി പരമരമണീയം
പ്രമുദിതഹൃദയം ഹരിമതിസദയം നമത സുകൃതിഗമനീയം (വ്വ)
(ധീരസമീരേ)

ഹേ നിതംബിനി	അല്ലയോ സുന്ദരി!
ഗോപീപീനപയോധര	ഗോപികമാരുടെ തടിച്ചിരിക്കുന്ന സ്തന
മർദ്ദനചഞ്ചലകര	ങ്ങളെ മർദ്ദനം ചെയ്യാനിളകുന്ന കൈക
യുഗശാലി	ളോടു കൂടിയ
വനമാലീ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
ധീരസമീരേ	ഇളങ്കാററു വീശുന്ന അഥവാ മനസ്സിനേ ഇളക്കുന്ന കാററുള്ള
യമുനാതീരെ വനേ	യമുനാനദിയുടെ വക്കത്തുള്ള കാട്ടിൽ
വസതി	താമസിക്കുന്നു
രതിസുഖസാരേ	രതിസുഖത്തിന്ന് പ്രധാനമായ
അഭിസാര	സങ്കേതസ്ഥലത്ത്
ഗതം	പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നവനും
മദനമനോഹരവേശം	കാമദേവനെക്കാൾ മനോഹരനും
ഹൃദയേശം	(നിന്റെ) ഹൃദയത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവ നും ആയ
തം (ത്വം) അനുസര	അദ്ദേഹത്തിനെ (ശ്രീകൃഷ്ണനെ) നീ അ നുസരിച്ചാലും
ഗമനവിളംബനം മാ കുരു	യാത്രക്ക് താമസം ചെയ്യരുത്
വനമാലീ വേണും	ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഓടക്കുഴല
നാമസമേതം	പേരോടുകൂടിയും
കൃതസങ്കേതം	സങ്കേതത്തെ ചെയ്തും (അറിയിച്ചും)
മൃദു	മനോഹരമായും
വാദയതി	ഊതിക്കുകയും

നനു തേ	അല്ലയൊ നിന്റെ
തനുസംഗതപവനചലിതം	ശരീരത്തിൽ തട്ടിയിരിക്കുന്ന കാറ്റുകൊണ്ടു ഇളകിപ്പുറപ്പെട്ട
രേണും അപി	പൊടിയെപ്പോലും
ബഹുമനുതേ	വല്ലാതെ ബഹുമാനിക്കുകയും
പതത്രേ	പക്ഷികളുടെ ചിറക്
പതതി	ഇളകുമ്പോഴും
പത്രേ വിചലതി	ഇല ഇളകുമ്പോഴും
ശങ്കിതഭവദുപയാനം	ഭവതി അടുക്കെക്ക വരുന്നുണ്ടൊ എന്നു ശങ്കിച്ചു
ശയനം രചയതി	ശയ്യാ ഉണ്ടാക്കുകയും (വിരിപ്പ് വിരിക്കുകയും).
തവ പന്ഥാനം	നിന്റെ വഴിയെ
സചകിതനയനം പശ്യതി	ഭയപ്പെട്ട കണ്ണുകളോടു കൂടെ നോക്കുകയും ചെയ്യുന്നു
ഹേ സഖി, ത്വം	അല്ലയോ സഖി! നി
അധീരം മുഖരം	ഒറക്കെ ശബ്ദിക്കുന്നതും
കേളിസുലോലം	ക്രീഡയിൽ എററവും ഇളകുന്നതും
രിപും ഇവ മഞ്ജീരം	ശത്രുവിനെപ്പോലെ ഇരിക്കുന്നതും ആയ കാച്ചിലമ്പു
ത്യജ	വെണ്ടെന്നു വെച്ചാലും
നീലനിചോളം ശിലയ	കറുത്ത ഒരു മൂടപ്പുടവ ധരിച്ചാലും
സതിമിരപുഞ്ജം കുഞ്ജം	കൂരിരുട്ടോടുകൂടിയ ലതാഗൃഹത്തെ കുറിച്ചു
ചല	പോയാലും
ഹേ പിതേ	അല്ലയോ മഞ്ഞനിറത്തോടു കൂടിയവളെ,

ഹേ സുകൃതവിപാകേ	അല്ലയോ സുകൃതത്തെ അനുഭവിക്കുവാൻ പോകുന്നവളെ
ത്വം രതിവിപരീതേ	നീ വിപരീതസുരതസമയത്ത്
മുരാരേഃ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ
ഉപഹിതഹാരേ	മുത്തുമാലകൾ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന
ഉരസി	മാറിൽ
തരളവലാകേ	ഇളകുന്ന വെള്ളിപ്പക്ഷികളോടു കൂടിയ
ഘനേ	മേഘത്തിൽ
തടിൽ ഇവ	ഇടിമിന്നൽ പോലെ
രാജസി	ശോഭിക്കാൻ പോകുന്നു
ഹേ പങ്കജനയനേ ത്വം	അല്ലയോതാമരക്കണ്ണി! നീ
വിഗളിതവസനം	വസ്ത്രം അഴിഞ്ഞുപോയതും
പരിഹൃതരശനം	അരഞ്ഞാൺ അഴിച്ചിട്ടതും
അപിധാനം	മറവില്ലാത്തതും
നിധിം ഇവ ഹർഷനിദാനം	നിധിയെപ്പോലെ സന്തോഷത്തിന്ന് മുഖ്യകാരണമായും ഇരിക്കുന്ന
ജഘനം കിസലയശയനേ	ജഘനത്തെ തളിർക്കിടക്കയിൽ
ഘടയ	യോജിപ്പിച്ചാലും (വെച്ചാലും)
ഹരിഃ അഭിമാനി	ശ്രീകൃഷ്ണൻ അഭിമാനിയാകുന്നു
ഇയം രജനിഃ ഇദാനീം	ഈരാത്രി ഇപ്പോൾ
വിരാമം ഉപയാതി	അവസാനത്തെ പ്രാപിക്കാൻ അടുത്തിരിക്കുന്നു
മമ സത്വരരചനം	എന്റെ ബദ്ധപ്പാടോടു കൂടിയ
വചനം കുരു	വാക്കിനെ ചെയ്താലും
മധുരിപുകാമം പൂരയ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ആഗ്രഹത്തെ സാധിപ്പിച്ചാലും

കൃതഹരിസേവേ	സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണനെ സേവിച്ചിരിക്കുന്ന
ശ്രീജയദേവേ	ശ്രീജയദേവർ
പരമരമണീയം ഭണതി	അതിമനോഹരമായി വർണ്ണിക്കുമ്പോൾ
പ്രമുദിതഹൃദയം	സന്തോഷമാനസനായും
അതിസദയം	ഏററവും ദയാലുവായും
സുകൃതിഗമനീയം	പുണ്യവാന്മാരാൽ അറിയപ്പെടുവാൻ യോഗ്യനായും ഇരിക്കുന്ന
ഹരിം (യൂയം) നമത	ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ നിങ്ങൾ നമസ്കരിച്ചാലും

സാരം — അല്ലയോസുന്ദരി! ഗോപികമാരുടെ പീനങ്ങളായ സ്തനങ്ങളെ മർദ്ദനം ചെയ്വാൻ അതിതല്പരനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ, ഹേരാധേ! പ്രാണനാഥേ! ഞാനിവടെത്തന്നെയുണ്ടു നീ വേഗം ഇങ്ങോട്ടു വരും എന്നിങ്ങിനെ കർണ്ണാനന്ദകരമായി ഓടക്കുഴലൂതിക്കുകയും നിന്റെ ശരീരത്തിൽ തട്ടിവരുന്ന കാററുകൊണ്ടിളകി പുറപ്പെടുന്ന പൊടിയേയുംകൂടി കണക്കില്ലാതെ ആദരിക്കുകയും പക്ഷികളുടെ ചിറകിളകുന്ന ശബ്ദം ഇലകളനങ്ങുന്ന ശബ്ദം ഇതുകൾ കേൾക്കുമ്പോഴും ഓ! ഭവതി വരുന്നുവോ എന്നു ശങ്കിച്ചു വേഗം ക്രീഡക്കുചിതയായ ശയ്യവിരിച്ചു തെയ്യാറാക്കുകയും നീ ചെല്ലുന്ന വഴിയെ, താൻചെയ്ത അപരാധത്താൽ ഭയപ്പെട്ട് കണ്ണുകളിളകിക്കൊണ്ടു നോക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടു മന്ദവായു വീശുന്ന യമുനാനദീതീരത്തുള്ള വനത്തിൽ സുരതസുഖാനുഭവത്തിന്നു അത്യന്തം സൌകര്യമായ ആ സങ്കേതസ്ഥലത്ത് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു അതിനാൽ കാമദേവനെക്കാൾ സുന്ദരനായും എപ്പൊഴും നീ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവനും ആയ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കലേക്ക് നീ വേഗം പോകണം അതിനൊട്ടും താമസിക്കരുത് എന്നാൽ വഴിക്കു ഒറക്കെ ശബ്ദിക്കുന്നതും ക്രീഡാസമയത്ത് വല്ലാതെ ഇളകുന്നതും തന്നിമിത്തം ഭവതിയെ ഉപദ്രവിക്കുന്നതും ആയ കാഞ്ചിലമ്പുകൾ ഒന്നാമതായി അഴിച്ചുവെക്കു.

വഴിക്കാരുമറിയാതിരിപ്പാൻ ഒരു കറുത്ത വസ്ത്രമെടുത്ത് തലയോടു കൂടിമൂട എന്നിട്ടു ഗൂഢമായി ക്രീഡിപ്പാൻ തക്ക കുരിരുട്ടുള്ള ആ വള്ളിക്കുടിലിലേക്കു നീ വേഗം ചെല്ലു എന്നാൽ സ്വൎണ്ണവൎണ്ണയായ നി നിന്റെ സുകൃതപരിപാകത്താൽ കാൎമ്മുകിൽവൎണ്ണനായ കൃഷ്ണനോടുകൂടെ പുരുഷായിതസുരതം ചെയ്യുമ്പോൾ വെള്ളിപ്പക്ഷികൾ ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാൎമ്മേഘത്തിൽ ഇടിമിന്നൽ പോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുത്തുമാലകളണിഞ്ഞിരിക്കുന്ന മാറിൻ കിടന്നു വിളങ്ങും അല്ലയോ സുന്ദരി കൊടികന്ദൎപ്പസുന്ദരനായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ദൎശനമാത്രത്താൽ സ്വയമേവ വസ്ത്രം അഴിഞ്ഞുപോയതും ശ്രീകൃഷ്ണനാൽതന്നെ അരഞ്ഞാളഴിച്ചു കളയപ്പെട്ടതും യാതൊരാച്ഛാദനത്തോടു കൂടാത്തതും നിധിപൊലെ പരമാനന്ദത്തെ ജനിപ്പിക്കുന്നതും ആയ നിന്റെ ജഘനം കിസലയശയനത്തിങ്കൽവെച്ചാലും. ഇനി ഞാൻ പറഞ്ഞത് കേൾക്കു (ചെയ്യു) നീ വേഗം പോയി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മോഹത്തെ സാധിപ്പിക്ക പരുക്കേയാവാമെന്നു വിചാരിച്ചാൽ അദ്ദേഹം നിന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു എന്നും വന്നേക്കാം ഇങ്ങോട്ടു വരുമെന്നു നീ ഒട്ടും വിചാരിക്കേണ്ട. അദ്ദേഹം മഹാ അഭിമാനിയാണെ. വിശേഷിച്ചു ഗൂഢയാത്രക്കും മററും എത്രയോ സൌകൎയ്യമായ ഈ രാത്രിയും ഇപ്പോൾ കഴിയും. അല്ലയോ ജനങ്ങളേ ശ്രീകൃഷ്ണസ്വാമിയെ സദാ സെവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ശ്രീജയദേവർ ഭഗവൽകഥയെ അതിമനോഹരമായി വൎണ്ണിക്കുന്നതറിഞ്ഞിട്ടു സന്തോഷമാനസനായി പരമദയാലുവായി സുകൃതികളാൽ അറിയപ്പെടുവാനഹനായിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ നിങ്ങൾ സദാ ഭജിക്കുവിൻ!

ഈ ഗാനം പാടിനെയ്യുമ്പോൾ ഒരു തന്തുവായന്ന് ഭഗവാൻ പ്രത്യക്ഷമായിരിക്കുന്നു. ഇതു ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്നു മഹാമഹിമ തന്നെ.

മൂലം

വികിരതി മുഹു ശ്ശ്വാസാനാശാം പുരോ മുഹു രിക്ഷതേ
പ്രവിശതി മുഹുഃ കുഞ്ജം ഗുഞ്ജ ന്മുഹു ബ്ബഹു താമ്യതി
രചയതി മുഹു ശ്ശയ്യാം പൎയ്യാകുലോ വലതേ മുഹുഃ
മദനകദനക്ലാന്തഃ കാന്തേ പ്രിയ സ്തവ വൎത്തതേ.

ഹേ കാന്തേ	അല്ലയോ സുന്ദരി!
തവ പ്രിയഃ	നിന്റെ പ്രിയൻ
മദനകദനക്ലാന്തഃ	കാമബാധകൊണ്ടു ഖിന്നനായിട്ടു
വർത്തതേ	ഇരിക്കുന്നു
ശ്വാസാൻ മുഹുഃ	ശ്വാസങ്ങളെ പിന്നേയും
വികിരതി	വിടുകയും
പുരഃ ആശാം	മുൻഭാഗത്തു ദിക്കിനെ
മുഹുഃ ഈക്ഷതേ	പിന്നേയും നോക്കുകയും
മുഹുഃ കുഞ്ജം പ്രവിശതി	പിന്നേയും ലതാഗൃഹത്തെ പ്രവേശിക്കുകയും
ഗുഞ്ജൻ മുഹുഃ	അക്ഷരം വ്യക്തമാകാതെ ശബ്ദിച്ചു പിന്നേയും
ബഹുതാമ്യതി	വല്ലാതെ തളരുകയും
മുഹുഃ ശയ്യാം രചയതി	പിന്നേയും ശയ്യയെ ഉണ്ടാക്കുകയും
പര്യാകുലഃ മുഹുഃ വലതേ	പരവശനായിട്ടു പിന്നേയും ചുററിത്തിരിയുകയും ചെയ്യുന്നു.

സാരം അല്ലയോ സുന്ദരി! ഭവതിയുടെ പ്രാണപ്രിയനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാമബാധയാൽ മഹാഖിന്നനായി അത്യുഷ്ണങ്ങളായ ദിർഘനിശ്വാസങ്ങൾ കൂടക്കൂടെ വിടുകയും ഭവതി വരുന്നുണ്ടോ എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടിടക്കിടെ ലതാഗൃഹത്തിൽനിന്നു പുറത്തുവന്നു മുൻഭാഗത്തേക്കു നോക്കുകയും ഭവതിയെ കാണാഞ്ഞിട്ടു ലതാഗൃഹത്തിലേക്കു തന്നെ കടന്നു പോവുകയും അവിടെ ചെന്നു നാവു പേരാത്തൊരോരോ ശബ്ദം പുറപ്പെടിച്ചു വല്ലാതെ തളന്നു കിടക്കുകയും പിന്നെ ഭവതി ഇപ്പോൾ വരുമെന്നു കരുതി ശയ്യവിരിച്ചു തെയ്യാറാക്കുകയും പിന്നെയും ഭവതിയെ കാണാഞ്ഞിട്ടത്യന്തം പരവശനായി അങ്ങുമിങ്ങും നടക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

മൂലം

ത്വദ്വാമ്യേന സമം സമഗ്രമധുനാതിഗ്മാംശുരസ്തംഗതോ

ഗോവിന്ദസ്യമനോരഥേന ചസമം പ്രാപ്തം തമഃസാന്ദ്രതാം
കോകാനാം കരുണസ്വനേന സദൃശീ ദീർഘാ മമാഭ്യർത്ഥനാ
തന്മുഗ്ദ്ധേ വിഫലം വിളംബനമസൌ രമ്യോഭിസാരക്ഷണഃ

ഹേ മുഗ്ദ്ധ അധുനാ	അല്ലയോ മുഗ്ദ്ധേ! ഇപ്പോൾ
ത്വദ്ബാധ്യേന സമം	നിന്റെ കഷ്ടപ്പാടോടു കൂടെ
തിഗ്മാംശുഃ	സൂര്യൻ
സമഗ്രം അസ്തം ഗതഃ	സംപൂർണ്ണമായ അസ്തമനത്തെ പ്രാപ്തനായി
ഗോവിന്ദസ്യ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ
മനോരഥേന സമം	മനോരഥത്തോടു കൂടെ
തമഃ സാന്ദ്രതാം ച	അന്ധകാരം പരിപൂർത്തിയേയും
പ്രാപ്തം	പ്രാപ്തമായി
കോകാനാം	ചക്രവാകപ്പക്ഷികളുടെ
കരുണസ്വനേന	ദീനസ്വനത്തോടു
സദൃശീ മമ അഭ്യർത്ഥനാ	തുല്യയായ എന്റെ അപേക്ഷ
ദീർഘാ	നീണ്ടതാകുന്നു
തൽ വിളംബനം വിഫലം	അതിനാൽ താമസം വെറുതെ
അസൌ അഭിസാര ക്ഷണഃ	ഈ സങ്കേതസ്ഥലത്തേക്കു പോകുവാനുള്ള സമയം
രമ്യം	മനോഹരമാകുന്നു (വളരേ സൌകര്യമുള്ളതാകുന്നു)

സാരം— അല്ലയോമുഗ്ദ്ധേ! സൂര്യൻ അസ്തമിച്ചതോടു കൂടെ നിന്റെ കഷ്ടപ്പാടുകളെല്ലാം തീൎന്നു നിനക്കിഷ്ടം പോലെ സഞ്ചരിക്കാം ഇരുട്ടു പൂർണ്ണമായപ്പോഴക്കു നി ഇപ്പോൾ ചെല്ലുമെന്ന് വിചാരിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണന് നിന്നോടു കൂടി ക്രീഡിപ്പാനുള്ള അനുഗ്രഹവും വൎദ്ധിച്ചുവശായി ചക്രവാകങ്ങൾ വിരഹത്താൽ നിലവിളിക്കുന്നതുപോലെ വളരേനേരമായി ഞാൻ നിന്നോടു പോകുവാനപേക്ഷിക്കുന്നു. ഇനിപോകാൻ താമസിച്ചിട്ട് പ്രയോജനമില്ല ഈ ഗൂഢയാത്രക്കു വളരേ സൌകര്യമായ സമയം ഇതു തന്നെയാണ്

മൂലം

ആശ്ലേഷാദ നു ചുംബനാ ദനു നഖോല്ലേഖാ ദനു സ്വാന്തജ
പ്രോൽബോധാ ദനു സംഭ്രമാ ദനു രതാരംഭാ ദനു പ്രീതയോഃ
അന്യാൎത്ഥം ഗതയൊ ൎഭ്രമാ ന്മിളിതയൊ സ്സംഭാഷണൈ ൎജ്ജാനതൊ
ൎദ്ദമ്പത്യോ രിഹ കോനു കോ൭ തമസി വ്രീളാ വിമിശ്രോ രസഃ

ഇഹ തമസി	ഈ ഇരുട്ടിൽ
അന്യാൎത്ഥം	പരസംസൎഗ്ഗത്തിന്നായി
ഗതയോഃ	ചെന്നവരും
ഭ്രമാൽ മിളിതയോഃ	അങ്ങുമിങ്ങും ചുററിനടക്കുക ഹേതുവായിട്ടു ഒന്നിച്ചുചേൎന്നവരും
ആശ്ലേഷാൽ അനു	ആലിംഗനം ഹേതുവായിട്ടും പിന്നെ
ചുംബനാൽ	ചുംബനം ഹേതുവായിട്ടും
അനു നഖോല്ലേഖാൽ	പിന്നെ നഖോല്ലേഖം ഹേതുവായിട്ടും
അനു സ്വാന്തജപ്രോൽ ബോധാൽ	പിന്നേ കാമവികാരം ഉണ്ടാവുന്നതുകൊണ്ടും
അനു സംഭ്രമാൽ	പിന്നെ സംഭോഗത്തിന്നുള്ള ബദ്ധപ്പാടുകൊണ്ടും
അനു രതാരംഭാൽ	പിന്നെ രതിക്രീഡക്കു തുടങ്ങുന്നതുകൊണ്ടും
അനു പ്രീതയൊഃ	അനന്തരം സന്തോഷത്തോടു കൂടിയവരും
സംഭാഷണൈഃ	സല്ലാപങ്ങളെകൊണ്ടു
ജ്ഞാനതോഃ	അന്യോന്യം ആളെ അറിഞ്ഞവരും ആയ
ദമ്പത്യോഃ	ഭാൎയ്യാഭൎത്താക്കന്മാരുടെ
വ്രീളാമിശ്രഃ	ലജ്ജകലൎന്നിരിക്കുന്ന
രസഃ കോനു കോനു	രസം എന്തൊരു വിശേഷം!! വിശേഷം!

സാരം അല്ലയോരാധേ! രാത്രിഇരുട്ടത്തു പരസംസർഗ്ഗത്തിന്നായി ചെന്ന് അങ്ങുമിങ്ങും നടക്കുമ്പോൾ കൂട്ടിമുട്ടി അന്യോന്യം ആലിംഗനം ചെയ്തും ചുംബിച്ചും കൈകൊണ്ടു സ്തനതടാദികളിൽ മർദ്ദിച്ചും തദനന്തരം കാമവികാരങ്ങൾ പൂർണ്ണമായുദിച്ചതിനാൽ അതിതിടുക്കത്തോടെ രതിക്രീഡക്ക ആരംഭിക്കുകയും തന്നിമിത്തം പരമാനന്ദത്തോടു കൂടിയ ആ ദമ്പതിമാർ തങ്ങളുടെ സല്ലാപസ്വരത്താൽ അന്യോന്യം ആളെ അറിഞ്ഞു ലജ്ജയോടുകൂടി അപ്പോളുവക്കുണ്ടാകുന്ന രസം എത്ര വിശേഷം!! വിശേഷം!! അതുകൊണ്ടു ഭവതിക്കും ഇപ്പോൾ അവിടെ പോയാൽ വലുതായ രസം അനുഭവിക്കാം. അതിനാൽ പോകാൻ ഒട്ടും താമസിക്കേണ്ട.

മൂലം

സഭയചകിതം വിന്യസ്യന്തീം ദൃശൌതിമിരേപഥി
പ്രതിതരുമുഹുഃ സ്ഥിത്വാമന്ദം പദാനിവിതന്വതീം
കഥമപിരഹഃ പ്രാപ്താമംഗൈരനംഗതരംഗിഭിഃ
സുമുഖിസുഭഗഃ പശ്യൻസത്വാമുപൈതുകൃതാർത്ഥതാം

ഹേസുമുഖി	അല്ലയോസുന്ദരി!
തിമിരേ പഥി	ഇരുട്ടത്തു വഴിയിൽ
സഭയചകിതം	പേടിച്ചരണ്ടു
ദൃശൌ വിന്യസ്യന്തീം	കണ്ണുകളെ വെച്ചുകൊണ്ടും (നോക്കികൊണ്ടും)
പ്രതിതരു	വൃക്ഷങ്ങൾതോറും
മുഹുഃ സ്ഥിത്വാ	കൂടക്കൂടെ ഇരുന്നിട്ടു
മന്ദം പദാനി	പതുക്കെ കാലടികളെ
വിതന്വന്തീം	എടുത്ത് വെച്ചുകൊണ്ടും
കഥമപി	വളരേ പ്രയാസപ്പെട്ട്
രഹഃ പ്രാപ്താം	ഗൂഢമായ സ്ഥലത്തു എത്തിയിരിക്കുന്ന
അനംഗതരംഗിഭിഃ	കാമനെക്കൊണ്ട് (കാമബാധകൊണ്ട്) ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന

അംഗൈഃ (ഉപലക്ഷിതാം)	അവയവങ്ങളോടു കൂടിയ
ത്വാം പശ്യൻ	നിന്നെ ദശിക്കുന്നവനായിട്ട് (കണ്ടിട്ട്)
സുഭഗഃ സഃ	സുന്ദരനായിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ
കൃതാൎത്ഥതാം	കൃതാൎത്ഥതയെ (സമാധാനത്തെ)
ഉപൈതു	പ്രാപിക്കട്ടെ

സാരം— അല്ലയോസുന്ദരി! കുരിരുട്ടത്തു വഴിക്കു പേടിച്ചുവിറച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടും നടന്ന ക്ഷീണം തീൎപ്പാൻവേണ്ടി ഇടക്കിടെ ഓരോരോ മരങ്ങളുടെ ചുവട്ടിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടും പതുക്കെ പതുക്കെ നടന്നൊരുവിധം കഷ്ടപ്പെട്ട് ആ ഗൂഢമായ സ്ഥലത്തെത്തി കാമബാധയാൽ കരചരണാദ്യവയവങ്ങളിളകിക്കൊണ്ടു സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന നിന്നെ അതിമനോഹരനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കണ്ടറിഞ്ഞിട്ടു ആവൂ ഇനി സമാധാനമായി എന്നു വിചാരിച്ചു സന്തോഷിക്കട്ടെ.

എന്നിങ്ങിനെ സഖി, രാധയെ പോകുവാനായി പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു.

കവി, സൎഗ്ഗാന്തത്തിൽ മംഗളം ചെയ്യുന്നു.

മൂലം.

രാധാമുഗ്ദ്ധമുഖാരവിന്ദമധുപ സ്ത്രൈലോക്യമൌലിസ്ഥലീ
നേപത്ഥ്യോചിതനീലരത്നമവനീഭാരാവതാരാന്തകഃ
സ്വച്ഛന്ദംവ്രജസുന്ദരീജനമനസ്തോഷപ്രദോഷ ശ്ചിരം
കംസധ്വംസനധൂമകേതു രവതു ത്വാം ദേവകീനന്ദനഃ

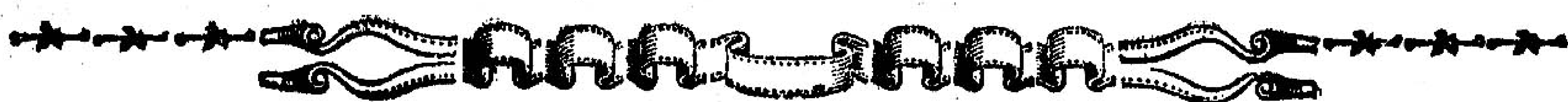
ഹേജന!	അല്ലയോ ജനങ്ങളെ!
രാധാമുഗ്ദ്ധമുഖാരവിന്ദമധുപഃ	രാധാദേവിയുടെ മനോഹരമായ മുഖമാകുന്ന താമരപ്പൂവിലേ വണ്ടായും (രാധയുടെ മുഖാസ്വാദനത്തിൽ അതിതല്പരനായും)

ത്രൈലോക്യമൌളിസ്ഥലിനെ പത്ഥോചിതനീലരത്നം	മൂന്നുലോകവാസികളുടെയും ശിരോരത്നത്തിന്ന് ഉചിതമായ ഇന്ദ്രനീലക്കല്ലായും (മൂന്നുലോകവാസികളിലും വെച്ച് ശ്രേഷ്ഠനായും)
അവനിഭാരാവതാരാന്തകഃ	ഭൂമിയുടെ ഭാരത്തിന്നായി ജനിച്ചിരിക്കുന്നവരുടെ കാലനായും
വ്രജസുന്ദരീ ജനമനസ്തോഷപ്രദോഷഃ	ഗോപികാജനങ്ങളുടെ മനസ്സന്തോഷത്തിന്ന് കാരണനായും
കംസധ്വംസനധൂമകേതുഃ	കംസന്റെ നാശസൂചകനായും ഇരിക്കുന്ന
ദേവകീനന്ദനഃ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
ത്വാം ചിരം	നിങ്ങളെ വളരെക്കാലം
സ്വച്ഛന്ദം	ഇഷ്ടംപോലെ
അവതു	രക്ഷിക്കട്ടെ

സാരം— അല്ലയോ ജനങ്ങളെ! രാധയുടെ മുഖാരവിന്ദമാധുര്യത്തെ ആസ്വദിപ്പാൻ അതിതല്പരനായും സമസ്തലോകവാസികളായ സകലമഹാത്മാക്കളുടേയും ശിരോലങ്കാരമായ വിശേഷപ്പെട്ട ഇന്ദ്രനീലരത്നമായും (സകലമഹാത്മാക്കളിലും വെച്ചുശ്രേഷ്ഠനായും) ഭൂമിഭാരത്തിന്നായി ജനിച്ചിരിക്കുന്ന ശിശുപാലദന്തവക്ത്രാദി ദുഷ്ടന്മാരുടെ അന്തകനായും ഗോപികമാരുടെ മനസ്സന്തോഷത്തിന്ന് കാരണനായും ജനനമാത്രംകൊണ്ടു തന്നെ കംസന്റെ വിനാശസൂചകനായും ഇരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടംപോലെ വളരേക്കാലം നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതെ അഷ്ടപദീകാവ്യെ

പഞ്ചമസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ.

ധൃഷ്ടവൈകുണ്ഠോനാമ
ഷഷ്ഠഃ സൎഗ്ഗഃ

രാധയുടെ സഖി, ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അടുക്കെ ചെന്ന് രാധയുടെ വിരഹാവസ്ഥയെപററി പറയുവാൻ ആരംഭിക്കുന്നു.

അഥ താം ഗന്തുമശക്താം
ചിരമനുരക്താം ലതാഗൃഹേദൃഷ്ട്വാ
തച്ചരിതം ഗോവിന്ദേ
മനസിജമന്ദേ സഖി പ്രാഹ.

അഥ സഖീ	അനന്തരം സഖീ
ചിരം അനുരക്താം	വളരേക്കാലമായി അനുരാഗത്തോടു കൂടിയ
താം ലതാഗൃഹേ	ആ രാധയെ ലതാഗൃഹത്തിലേക്ക്
ഗന്തും അശക്താം	നടക്കുവാൻ ശക്തിയില്ലാത്തവളായി
ദൃഷ്ട്വാ	കണ്ടിട്ട്
മനസിജമന്ദേ	കാമദേവൻ നിമിത്തം ആലസ്യത്തോടു കൂടിയ
ഗോവിന്ദേ	ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഉദ്ദേശിച്ചു
തച്ചരിതം	രാധാദേവിയുടെ വൎത്തമാനത്തെ
പ്രാഹ	പറയുന്നു.

സാരം. അതിന്നു ശേഷം രാധാദേവിയുടെ സഖി, വളരേക്കാലമായി ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ അനുരക്തയായതു നിമിത്തം വിരഹദുഃഖത്താൽ വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചിരിക്കുന്ന രാധക്കു അദ്ദേഹം വസിക്കുന്ന ലതാഗൃഹത്തിലേക്കു നടപ്പാൻ ലേശം ശക്തിയില്ലെന്നു കണ്ടിട്ട് (ഭ

വതിയിവിടെത്തന്നെയിരിക്ക ഞാൻ ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഇങ്ങോട്ടുകൊണ്ടു വരുവാൻ ശ്രമിക്കട്ടെ എന്ന രാധയോടു പറഞ്ഞ് പോയി അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കെചെന്ന) കാമബാധയാൽ വല്ലാതെ കുഴങ്ങിയിരിയിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനോടു ആ ദേവിയുടെ വൎത്തമാനങ്ങൾ പറയുന്നു.

അഷ്ടപദീ (൧൨)

മൂലം.

ശങ്കരാഭരണരാഗം അടതാളം

പശ്യതി ദിശി ദിശി രഹസി ഭവന്തം
ത്വദധര മധുര മധൂനി പിബന്തം (൧)

നാഥ ഹരേ സീദതി രാധാവാസ ഗൃഹേ
ത്വദഭിസരണ രഭസേന വലന്തീ
പതതി പദാനി കിയന്തി ചലന്തീ (൨)
(നാഥഹരേ)

വിഹിത വിശദ ബിസ കിസലയ വലയാ
ജീവതി പരമിഹ തവ രതികലയാ (൩)
(നാഥഹരേ)

മുഹു രവലോകിത മണ്ഡന ലീലാ
മധുരിപു രഹ മിതി ഭാവനശീലാ (൪)
(നാഥഹരേ)

ത്വരിത മുപൈതി ന കഥ മഭിസാരം
ഹരി രിതി വദതി സഖീ മനുവാരം (൫)
(നാഥഹരേ)

ശ്ലിഷ്യതി ചുംബതി ജലധര കല്പം
ഹരിരുപഗത ഇതി തിമിര മനല്പം (൬)
(നാഥഹരേ)

ഭവതി വിളംബിനി വിഗളിതലജ്ജാ
വിലപതി രോദിതി വാസകസജ്ജാ (൭)
(നാഥഹരേ)

ശ്രീജയദേവകവേ രിദമുദിതം
രസികജന ന്തനുതാ മതിമുദിതം (൮)
(നാഥഹരേ)

ഹേനാഥ! ഹരേ!	അല്ലയോനാഥ! ഹരേ!
രാധാ വാസഗൃഹേ	രാധാ താമസിക്കുന്ന ഗൃഹത്തിൽ
സീദതി	തളൎന്നിരിക്കുന്നു
രഹസി	ഗൂഢമായ സ്ഥലത്തു വെച്ച്
തപദധരമധുരമധൂനി	മററു ഗോപികമാരുടെ അധരങ്ങളിലെ മാധുൎയ്യത്തോടു കൂടിയ മധുക്കളെ
പിബന്തം	പാനം ചെയ്യുന്നവനായി
ഭവന്താ	ഭവാനെ
ദിശി ദിശി	എല്ലാദിക്കിലും
പശ്യതി	കാണുകയും
തപദഭിസരണരഭസെന	അങ്ങയുടെ നേരിട്ടുവരാനുള്ള ഉത്സാഹം കൊണ്ടു
വലന്തീ	ചുററിത്തിരിഞ്ഞ്
കിയന്തി പദാനി	രണ്ടു നാലടികളെ
ചലന്തീ	നടക്കുന്നവളായി (നടന്ന്)
പതതി	വീഴുകയും
വിഹിതവിശദബിസ കിസലയവലയാ	ഏററവും അനുകൂലമായും നിൎമ്മലമായും ഇരിക്കുന്ന താമരവളയം തളിരു് ഇതുകളെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ വളകളോടു കൂടിയവളായി

ദ്രവ്യ	ആറാം സർഗ്ഗം
ഇഹ പരം	ഇപ്പോൾ കേവലം
തവ രതികലയാ	അങ്ങയുടെ സുരതവിദ്യകൊണ്ടു (സുരത
	ചാതുര്യത്തെ മേലിൽ അനുഭവിക്കാമെ
	ന്നു വിചാരിക്കുന്നതു കൊണ്ടു
ജീവതി	മരിക്കാതെ ഇരിക്കുകയും
മുഹുഃ അവലോകി	കൂടക്കൂടെ (താൻ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന) അ
തമണ്ഡനലീലാ	ലങ്കാരങ്ങളുടെ ഭംഗി നോക്കി
അഹം മധുരിപുഃ ഇതി	ഞാൻ ശ്രീകൃഷ്ണനാണ് എന്നിങ്ങിനെ
ഭാവനശീലാ	ധ്യാനിക്കുന്നവളായി
ഹരിഃ കഥം	ശ്രീകൃഷ്ണൻഎങ്ങിനെയാണ് (എന്താ
	ണ്)
ത്വരിതം അഭിസാരം	വേഗം സമീപത്തേക്കു
ന ഉപൈതി ഇതി	വരാതിരിക്കുന്നത് എന്നിങ്ങിനെ
സഖീം അനുവാരം	സഖിയോട് കൂടക്കൂടെ
വദതി	പറയുകയും
ഹരിഃ ഉപഗതഃ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ അടുത്തുവന്നു
ഇതി (മത്വാ)	എന്ന് വിചാരിച്ചിട്ട്
ജലധരകല്പം	കാർമേഘത്തോടു തുല്യമായ
അനല്പം തിമിരം	കൂരിരുട്ടിനെ
ശ്ലിഷ്യതി ചുംബതി	ആലിംഗനം ചെയ്യുകയും ചുംബിക്കുക
	യും
ഭവതി വിളംബിനി	ഭവാൻ (വരാൻ) താമസിക്കുമ്പോൾ
വാസകസജ്ജാ രാധാ	ഗൃഹത്തിൽ (രതിക്രീഡക്കു) തെയ്യാറാ
	യിരിക്കുന്ന രാധാ
വിഗളിതലജ്ജാ	ലജ്ജയില്ലാതെയായി
വിലപതി രോദിതി	ആവലാതിയിടുകയും കരയുകയും ചെ
	യ്യുന്നു

ശ്രീജയദേവകവേഃ	ശ്രീജയദേവ കവിയിൽ നിന്ന
ഉദിതം ഇദം	ഉണ്ടായ ഈഗാനം
രസികജനം	രസികന്മാരെ
അതിമുദിതം	ഏററവും സന്തോഷത്തോട കൂടിയവരാക്കി
തനോതു	ചെയ്യട്ടെ

സാരം. അല്ലയോ ലോകനാഥ! ഹരേ! രാധാ ഭവാൻെറ വിരഹദുഃഖത്താൽ തന്നെ വല്ലാതെ തളൎന്നു നടക്കാൻ വയ്യാതെ താൻ താമസിക്കുന്ന ഗൃഹത്തിൽ തന്നെ സ്ഥിതിചെയ്കയും അപ്പോൾ ഭവാൻ ഗൂഢമായ സ്ഥലത്തുവെച്ചു മററുള്ള ഗോപികമാരുടെ അധരപാനം ചെയ്തുകൊണ്ടു അവിടവിടെ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതായി ആ ദേവി കണ്ടിട്ടു ഭവാൻെറ അടുക്കലേക്കു വരുവാനത്യുത്സാഹത്തോടെ ബദ്ധപ്പെട്ടു രണ്ടുനാലടി നടക്കുമ്പോൾ പെരണ്ടു വീഴുകയും വിരഹവ്യഥ ശമിപ്പാൻ അനുകൂലമായും നിൎമ്മലമായും ഇരിക്കുന്ന താമരവളയം തളിര് ഇതുകളെക്കൊണ്ടു വളയുണ്ടാക്കിയിട്ടു ആ ദേവി ഇപ്പോൾ കേവലം ഭവാൻെറ സുരതചാതുൎയ്യത്തെ മേലിൽ അനുഭവിക്കാമെന്ന് വിചാരിച്ച് ജീവിച്ചിരിക്കുകയും തനിക്കുചിതങ്ങളായ ആഭരണങ്ങളുപേക്ഷിച്ചു പുരുഷവേഷത്തിന്ന് വേണ്ടത്തക്ക ഭൂഷണങ്ങളണിഞ്ഞ് ഭംഗിയായോ എന്ന് കൂടക്കൂടെ നോക്കി ഞാൻ തന്നെയാണ് ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്നു വിചാരിച്ചു വിചാരിച്ചു കുറച്ചൊന്നാശ്വസിക്കുകയും അതിന്ന് ശേഷം സഖിയോട ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്താണ് വരാത്തതെന്ന് കൂടക്കൂടെ ചോദിക്കുകയും അപ്പോഴക്കിതാ ശ്രീകൃഷ്ണൻ വന്നു എന്ന് കരുതി കാൎമ്മേഘത്തോട് തുല്യമായ കൂരിരുട്ടിനെ (അങ്ങയാണെന്ന് ഭ്രമിച്ചു) ആലിംഗനം ചെയ്കയും ചുംബിക്കുകയും ആ ആലിംഗനാദികൾക്കാലംബമില്ലാഞ്ഞിട്ടു തളൎന്നു വീഴുകയും ഭവാൻ വരാൻ താമസിച്ചു കണ്ടാൽ ആ ഗൃഹത്തിൽ രതിക്രീഡക്കു തെയ്യാറായിരിക്കുന്ന ആ ദേവി ലജ്ജ വിട്ടുവലാതിയിടുകയും കരയുകയും ചെയ്യുന്നു. അതുകൊണ്ടു അങ്ങ് ദയവുചെയ്തു അങ്ങോട്ടുതന്നെ വരണെ.

ശ്രീജയദേവകവിയാൽ രചിക്കപ്പെട്ട ഈ ഗാനം സംഗീതസാഹിത്യാദിരസികന്മാരെ ഏററവും രസിപ്പിക്കട്ടെ എന്നു കവിപ്രാൎത്ഥിക്കുന്നു.

മൂലം.

വിപുലപുളകപാളിഃ സ്ഫീതസീല്ക്കാര മന്ത-
ൎജ്ജനിതജഡിമകാകുവ്യാകുലം വ്യാഹരന്തീ
തവ കിതവ വിധത്തേ മന്ദ കന്ദൎപ്പ ചിന്താം
രസജലനിധിമഗ്നാ ധ്യാനലഗ്നാ മൃഗാക്ഷീ

രസജലനിധിമഗ്നാ	ശൃംഗാര രസസമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങിയും
ധ്യാനലഗ്നാ	അങ്ങയുടെ സ്വരൂപധ്യാനത്തിൽ തന്നെ ലയിച്ചും
വിപുലപുളകപാളിഃ	(ദേഹത്തിൽ) സൎവ്വാംഗം രോമാഞ്ചത്തോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
മൃഗാക്ഷി	സുന്ദരി (രാധാ)
സ്വേദസീല്ക്കാരം	വിയൎപ്പോടും സീല്ക്കാരത്തോടും
അന്തൎജ്ജനിതജഡിമ കാകുവ്യാകുലം	മനസ്സിലുണ്ടായ മന്ദതയോടും അസൂയ ദുഃഖം കോപം ഇത്യാദി നിമിത്തമുണ്ടാകുന്ന ശബ്ദത്തോടും കൂടി
ഹേ കിതവ	അല്ലയോ ധൂൎത്ത
ഹേ മന്ദകന്ദൎപ്പ	അല്ലയോ കാമവിചാരം ശമിച്ചോവേ
(ഇതി) വ്യാഹരന്തീ	എന്നിങ്ങിനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ട്
തവ ചിന്താം വിധത്തേ	അങ്ങയുടെ ചിന്തയെ ചെയ്യുന്നു

സാരം. ശൃംഗാരരസസമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങിയും സദാ അങ്ങയുടെ സ്വരൂപത്തെ തന്നെ ധ്യാനിച്ചും തന്നിമിത്തം ദേഹമാസകലം രോമാഞ്ചത്തോടു കൂടിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന സുന്ദരിയായ രാധാ ഭവാന്റെ വിരഹത്താൽ വിയൎപ്പോടും സീല്ക്കാരത്തോടും മനസ്സിൽ മന്ദതയോടും അസൂയാ, ദുഃഖം ഇത്യാദി നിമിത്തമുണ്ടാവുന്ന ശബ്ദവി

ശേഷത്തോടും കൂടി, അല്ലയോ ധൂർത്ത, കാമവിചാരരഹിത! (കാമവിചാരമുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങയിൽ ഇത്രയും അനുരക്തയായ എന്നോടുകൂടി അങ്ങ് രമിക്കാതിരിക്കുമോ) എന്നിങ്ങിനെ ഭവാനെത്തന്നെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ഭവാനെത്തന്നെ സദാ സ്മരിച്ചും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു.

മൂലം

അംഗേഷ്വാഭരണം കരോതി ബഹുശഃ പത്രേഽപി സഞ്ചാരിണി
പ്രാപ്തം ത്വാം പരിശങ്കതേ വിതനുതേ ശയ്യാം ചിരം ധ്യായതി
ഇത്യാകല്പവികല്പതല്പരചനാസങ്കല്പലീലാശത
വ്യാസക്താപി വിനാ ത്വയാ വരതനുർന്നൈഷാ നിശാം നേഷ്യതി

ഏഷാ വരതനുഃ	ഈ സുന്ദരി (രാധ)
അംഗേഷു	കൈകാൽ മുതലായ അവയവങ്ങളിൽ
ബഹുശഃ	അനേകപ്രാവശ്യം
ആഭരണം കരോതി	ആഭരണത്തെ ചെയ്യുന്നു (ധരിക്കുന്നു)
പത്രേ അപി	ഇലയും
സഞ്ചാരിണി	ഇളകുമ്പോൾ
ത്വാം പ്രാപ്തം	അങ്ങയെ വന്നു എന്നു
പരിശങ്കതേ	ശങ്കിക്കുന്നു
ശയ്യാം വിതനുതേ	ശയ്യയെ വിരിക്കുന്നു
ചിരം ധ്യായതി	വളരേനേരം (അങ്ങയെ) ധ്യാനിക്കുന്നു.
ഇതി ആകല്പ വികല്പതല്പ രചനാ സങ്കല്പ ലീലാ ശത വ്യാസക്താ അപി	ഇപ്രകാരം ആഭരണങ്ങളണിയുക, അങ്ങ വന്നു എന്നു ശങ്കിക്കുക ശയ്യ വിരിക്കുക അങ്ങയെത്തന്നെ മനസ്സിൽ വിചാരിക്കുക ഈവക അനേകലീലകളിൽ ആസക്തിയോടു കൂടിയിരിക്കുന്നു എങ്കിലും
ത്വയാ വിനാ നിശാം	അങ്ങയോടു കൂടാതെ രാത്രിയെ
ന നേഷ്യതി	കഴിച്ചുകൂട്ടില്ല.

സാരം- അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! ഈ സുന്ദരിയായ രാധാ കരചരണാദ്യവയവങ്ങളിൽ കൂടക്കൂടെ ആഭരണങ്ങളണിയുകയും ഇല ഇളകുമ്പോഴം അങ്ങ വരികയാണെന്നു ശങ്കിച്ചു ശയ്യ വിരിക്കുകയും പിന്നെ വരുന്നതു കാണാഞ്ഞിട്ട വളരേ നേരം അങ്ങയേത്തന്നെ വിചാരിക്കുകയും ഇപ്രകാരം ആഭരണങ്ങളണിയുക, അങ്ങ വരുന്നുണ്ടെന്നു ശങ്കിക്കുക, ശയ്യ വിരിക്കുക, അങ്ങയെത്തന്നെ വിചാരിക്കുക, ഈവക ലീലകളെക്കൊണ്ടു സമയം പോകുന്നുണ്ടെങ്കിലും അങ്ങയോട കൂടാതെ ഈ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടില്ല — അതുകൊണ്ടു അങ്ങ രാധയുടെ അടുക്കലേക്കു വേഗം പോകണേ എന്നു താല്പൎയ്യം.

കവി സർഗ്ഗാന്തത്തിൽ ആശീരൂപമായ മംഗളത്തെ ചെയ്യുന്നു.

മൂലം

കിംവിശ്രാമ്യസികൃഷ്ണഭോഗിഭവനേഭാണ്ഡീരഭൂമീരുഹി
ഭ്രാതൎയ്യാഹിനദൃഷ്ടിഗോചരമിതഃസാനന്ദനന്ദാസ്പദം
രാധായാവചനംതദധ്വഗമുഖാന്നന്ദാന്തികേഗോപതോ
ഗോവിന്ദസ്യജയന്തിസായമതിഥിപ്രാശസ്ത്യഗർഭാഗിരഃ

ഹേ ഭ്രാതഃ	അല്ലയോ ഭ്രാതാവേ!
കൃഷ്ണഭോഗിഭവനെ	കൃഷ്ണസൎപ്പങ്ങൾക്കു ഇരിപ്പിടമായ
ഭാണ്ഡീരഭൂമീരുഹി	ഭാണ്ഡീരമെന്ന വടവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ
(ത്വം)	അങ്ങ
കിം വിശ്രാമ്യസി	എന്തിനു വിശ്രമിക്കുന്നു
ഇതഃ സാനന്ദനന്ദാ സ്പദം	ഇവിടേനിന്നു ആനന്ദത്തോടുകൂടിയനന്ദഗോപരുടെ ഭവനം
ന ദൃഷ്ടിഗോചരം	കാണ്മാൻ കഴിയുന്നതല്ലേ
(തത്ര) യാഹി	അവിടേക്കു പോകാം
(ഇതി) അധ്വഗമുഖാൽ	എന്നിങ്ങിനെ വഴിപോക്കന്റെ മുഖത്തിൽനിന്നു

ഗളിതം രാധായാഃ	പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന രാധയുടെ
തൽ വചനം	ആ വാക്കിനെ
നന്ദാന്തികെ	നന്ദഗോപരുടെ അടുക്കൽവെച്ചു
ഗോപതഃ ഗോവിന്ദസ്യ	മറക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ
സായമതിഥിപ്രാശസ്ത്യ ഗർഭാഃ	വൈകുന്നേരം വന്നിരിക്കുന്ന വഴിപോക്കന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെ ഗർഭീകരിച്ചിരിക്കുന്ന
ഗിരഃ ജയന്തി	വാക്കുകൾ ഉൽകൎഷേണ വൎത്തിക്കുന്നു.

സാരം_ അല്ലയോ ഭ്രാതാവേ! കൃഷ്ണസൎപ്പങ്ങൾക്കു ഇരിപ്പടമായ ഭാണ്ഡീരമെന്ന വടവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ ഇരുന്നു എന്തിനാണ് അങ്ങ് വിശ്രമിക്കുന്നതു സകല ക്ഷീണത്തേയും തീൎത്തു പരമാനന്ദത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്ന നന്ദഗോപരുടെ ഗൃഹം ഇതാ ഇവിടെനിന്നു കാണ്മാനുണ്ടല്ലൊ അവിടെക്കു പോകാം എന്നിങ്ങിനെ രാധയുടെ വാക്കു കെട്ട ആ വഴി പോക്കൻ നന്ദഗോപരുടെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു രാധ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ നന്ദഗോപരുടെ അടുക്കൽ പറയുമ്പൊൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അതിനെ മറച്ചുവെച്ചു വൈകുന്നേരം വന്നിരിക്കുന്ന അതിഥിയുടെ മാഹാത്മ്യത്തെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന വാക്കുകൾ സൎവ്വോൽകൎഷേണ വൎത്തിക്കുന്നു.

കൃഷ്ണഭോഗിഭവനേ=എന്ന പദത്തിന്നു മറ്റൊരൎത്ഥം=ശ്രീകൃഷ്ണനാകുന്ന ഭോഗി(വിഷയാനുഭവി)യുടെ ഇരിപ്പടമായ

ശ്രീജയദേവകൃതേ അഷ്ടപദികാവ്യേ

ഷഷ്ഠസൎഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

നാഗനാരായണോനാമ

സപ്തമഃ സൎഗ്ഗഃ

മൂലം.

കവി, ആ സമയത്തെ ചന്ദ്രോദയത്തെ വൎണ്ണിക്കുന്നു

അത്രാന്തരേ ച കുലടാ കുലവർത്മ ഘാത.
സഞ്ജാത പാതക ഇവ സ്ഫുടലാഞ്ഛനശ്രീഃ
വൃന്ദാവനാന്തരമദീപയ ദംശുജാലൈ
ർദ്ദിക്സുന്ദരീവദന ചന്ദനബിന്ദു രിന്ദുഃ

അത്ര അന്തരേ	ഈ അവസരത്തിൽ
കുലടാകുലവർത്മഘാത	വ്യഭിചാരിണീക്കൂട്ടത്തിന്ന് വഴിക്കുത
സഞ്ജാതപാതകഃ ഇവ	ടസ്ഥം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടുണ്ടായ പാ
	പമോ എന്നു തോന്നുംവണ്ണം
സ്ഫുടലാഞ്ഛനശ്രീഃ	സ്പഷ്ടമായ കളങ്കത്തിന്റെ ശോഭയോടു
	കൂടിയും
ദിക്സുന്ദരീവദനചന്ദന	(കിഴക്കേ) ദിക്കാകുന്ന സുന്ദരിയുടെ മുഖ
ബിന്ദുഃ ച	ത്തിന്നു ചന്ദനപ്പൊട്ടായും ഇരിക്കുന്ന
ഇന്ദുഃ	ചന്ദ്രൻ
അംശുജാലൈഃ	രശ്മിക്കൂട്ടങ്ങളേക്കൊണ്ട്
വൃന്ദാവനാന്തരം	വൃന്ദാവനത്തിന്റെ അന്തർഭാഗം
അദീപയൽ	പ്രകാശിപ്പിച്ചു

സാരം. നിലാവുകൊണ്ട് വ്യഭിചാരിണികളായ സ്ത്രീകൾക്കു യഥേഷ്ടം ജാരഗൃഹത്തിലേക്കു പോകുവാൻ വയ്യാതാക്കുന്നതിനാലു ണ്ടായ പാപമോ എന്നുതോന്നുമാറ് പ്രകാശിക്കുന്ന കളങ്കത്തോടു കൂടിയും ദിക്സുന്ദരിയുടെ നെററിയിലെ ചന്ദനപ്പൊട്ടായും ഇരിക്കുന്ന പൂർണ്ണചന്ദ്രൻ ഈ സമയത്ത് തന്റെ കിരണങ്ങളെ കൊണ്ട് വൃന്ദാവനാന്തർഭാഗത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചു.

രാധ ചന്ദ്രോദയസമയത്ത് വിരഹതാപത്താൽ വല്ലാതെ വ്യസനിക്കുന്നു.

മൂലം.

പ്രസരതി ശശധരബിംബേ
വിഹിതവിളംബേ ച മാധവേ വിധുരാ

വിരചിത വിവിധവിലാപം
സാ പരിതാപം ചകാരോ ച്ചൈഃ

ശശധരബിംബേ	ചന്ദ്രബിംബം
പ്രസരതി	ഉദിച്ചു പൊങ്ങുമ്പോഴും
മാധവേ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
വിഹിതവിളംബേ ച	(ചെല്ലുവാൻ) താമസിച്ചപ്പോഴും
സാ വിധുരാ	ആ രാധാ ദുഃഖിതയായിട്ടു
ഉച്ചൈഃ	ഒറക്കെ
വിരചിതവിവിധവിലാപം	അനവധി അവലാതി പറഞ്ഞുകൊണ്ടു്
പരിതാപം ചകാര	ദുഃഖിച്ചു

സാരം__ (കാമോദ്ദീപകമായ) ചന്ദ്രബിംബം ഉദിച്ചുപൊങ്ങി വരുമ്പോഴും ശ്രീകൃഷ്ണൻ ചെല്ലുവാൻ താമസിച്ചപ്പോഴും രാധാ വല്ലാതെ ദുഃഖിച്ചു ഒറക്കെ അനവധി അവലാതി പറഞ്ഞുകരഞ്ഞു.

രാധാദേവിയുടെ ആ വിവിധവിലാപത്തെ കവി, ഈ ഗാനം കൊണ്ടു പറയുന്നു.

മൂലം.

അഷ്ടപദി (൧൩)

ആഹരിരാഗം ചമ്പതാളം

കഥിതസമയേപി ഹരി രഹഹ ന യയൌ വനം
മമ വിഫല മിദ മമല രൂപ മപി യൌവനം (൧)
യാമി ഹെ കമിഹ ശരണം സഖീജനവചനവഞ്ചിതാ
യദനുഗമനായ നിശി ഗഹന മപി ശീലിതം
തേന മമ ഹൃദയ മിദ മസമശരകീലിതം (൨)
(യാമിഹേ)
മമ മരണ മേവ വര മതിവിതഥകേതനാ
കി മിതി വിഷഹാമി വിരഹാനല മചേതനാ (൩)
(യാമിഹേ)

അഹഹ കലയാമി വലയാദി മണിഭൂഷണം
ഹരി വിരഹദഹനവഹനേന ബഹുദൂഷണം (൨)
(യാമിഹേ)

മാ മഹഹ വിധുരയതി മധുരമധുയാമിനീ
കാപി ഹരി മനുഭവതി കൃതസുകൃതകാമിനീ (൩)
(യാമിഹേ)

കുസുമസുകുമാരതനു മതനുശരലീലയാ
സ്രഗപി ഹൃദി ഹന്തി മാ മതിവിഷമശീലയാ (൪)
(യാമിഹേ)

അഹമിഹ നിവസാമി ന ഗണിതവനവേതസാ
സ്മരതി മധുസൂദനോ മാ മപി ന ചേതസാ (൫)
(യാമിഹേ)

ഹരിചരണശരണജയദേവകവിഭാരതീ
വസതു ഹൃദി യുവതി രിവ കോമളകലാവതീ (൬)
(യാമിഹേ)

ഹേ (ഈശ്വര)	അല്ലയോ ഈശ്വര
സഖീജനവചനവഞ്ചിതാ	സഖീജനത്തിന്റെ വാക്കിനാൽ ചതിക്കപ്പെട്ട
അഹം	ഞാൻ
ഇഹ കം ശരണം	ഇവിടെ ആരെ ശരണം
യാമി	പ്രാപിക്കുന്നു
ഹരിഃ കഥിതസമയേ അപി	ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞ സമയത്തെങ്കിലും
വനം ന യയൌ	വനത്തെ പ്രാപിച്ചില്ല
അഹഹ	കഷ്ടം കഷ്ടം
മമ അമലരൂപം	എന്റെ അതിശോഭിതമായ സൌന്ദര്യത്തോടു കൂടിയ

ഇദം യൌവനം അപി	ഈ യൌവനവും
വിഫലം	നിഷ്ഫലമായി
യദനുഗമനായ	യാതൊരു ശ്രീകൃഷ്ണനേ അനുസരിക്കാനായി
നിശി ഗമനം അപി	രാത്രിയിൽ നടത്തവും
ശീലിതം	ശീലിക്കപ്പെട്ടുവോ
തേന	അദ്ദേഹം നിമിത്തം
മമ ഇദം ഹൃദയം	എന്റെ ഈ ഹൃദയം
അസമശരകീലിതം	കാമദേവനാൽ ശരം കൊണ്ടു തുളക്കപ്പെട്ടു
മമ മരണം ഏവ വരം	എനിക്കു മരിക്കുക തന്നെ നല്ലതു.
അതിവിതഥകേതനാ	ഏറ്റവും നിഷ്പ്രയോജനമായ ദേഹത്തോടു കൂടിയവളും
അചേതനാ അഹം	ജീവനില്ലാത്തവളും ആയ ഞാൻ
ഇതി വിരഹാനലം	ഇപ്രകാരമിരിക്കുന്ന വിയോഗാഗ്നിയെ
കിം വിഷഹാമി	സഹിക്കുമോ
അഹഹ	കഷ്ടം കഷ്ടം
അഹം	ഞാൻ
ഹരി വിരഹ ദഹന വഹനേന	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വിയോഗാഗ്നിയെ വഹിക്കുന്നതു കൊണ്ടു
വലയാദിമണിഭൂഷണം	വളമുതലായരത്നമയമായ ആഭരണവും
ബഹുദൂഷണം	വളരെ ഉപദ്രവകരമായി
കലയാമി	വിചാരിക്കുന്നു
അഹഹ മധുർമധുയാമിനീ	കഷ്ടം കഷ്ടം മനോഹരയായ വസന്തരാത്രി
മാം വിധുരയതി	എന്നെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു

പദം	ഏഴാം സർഗ്ഗം
കാപി കൃതസുകൃതകാമിനീ	ഒരു പുണ്യവതിയായ സ്ത്രീ
ഹരിം അനുഭവതി	ശ്രീകൃഷ്ണനെ അനുഭവിക്കുന്നു
അതിവിഷമശീലയാ	അതികഠിനസ്വഭാവമായ
അതനുശരലീലയാ	കാമദേവൻെറ ബാണങ്ങളുടെ വിലാസം നിമിത്തം
സ്രക്ക് അപി	മാലയും
കുസുമസുകുമാരതനും	പുഷ്പംപോലെ മാർദ്ദവമുള്ള ശരീരത്തോടു കൂടിയ
മാം ഹൃദി ഹന്തി	എന്നെ മനസ്സിൽ ഉപദ്രവിക്കുന്നു
അഹം ഇഹ	ഞാൻ ഇവിടെ
നഗണിതവനവേതസാ	കാട് ആററുവഞ്ചി ഇതുകളെകണക്കാക്കാതെ
നിവസാമി	താമസിക്കുന്നു
മധുസൂദനഃ മാം	ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്നെ
ചേതസാ അപി ന സ്മരതി	മനസ്സുകൊണ്ടും സ്മരിക്കുന്നില്ല
യുവതിഃ ഇവ	യൌവനയുക്തയായ ഒരു സ്ത്രീരത്നംപോലെ
കോമളകലാവതീ*	മൃദുവായും കാമവിദ്യയോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
ഹരിചരണശരണജയദേവകവിഭാരതീ	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ ചരണം തന്നെ ശരണമായ ശ്രീജയദേവകവിയുടെ വാക്ക്
ഹൃദി വസതു	മനസ്സിൽ ഇരിക്കട്ടെ

---

* ഭാരതീ ശബ്ദത്തിന്നു വിശേഷണമായി സ്വീകരിക്കുമ്പോൾ 'കലാ' ശബ്ദത്തിന്നു താളമെന്നും അർത്ഥമുണ്ടു.

സാരം. അല്ലയോ ഈശ്വര! ബാല്യംമുതല്ക്ക് ഇതേവരെ പ്രാണപ്രിയയായിരുന്ന എൻെറ സഖിയുംകൂടി കൃഷ്ണനെ ഞാനിങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരാം എന്ന് പറഞ്ഞു എന്നെ ചതിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു. എനിക്കിനി ഈ കാട്ടിൽ ആരാണ് ശരണം? ആ ശ്രിതവത്സലനായ ശ്രീകൃഷ്ണനെ ശരണം പ്രാപിക്കാമെങ്കിൽ അദ്ദേഹവും നിശ്ചയിച്ച സമയത്തെങ്കിലും ഇങ്ങോട്ടു വന്നില്ലല്ലോ. കഷ്ടം! കഷ്ടം! അതിവിശേഷമായ സൌന്ദൎയ്യത്തോടു കൂടിയ എൻെറ ഈ യൌവനവും നിഷ്ഫലമായിപ്പോയല്ലോ! കേവലം അബലയായ ഞാൻ ശ്രീകൃഷ്ണനെ അനുസരിച്ചിരിക്കാമെന്ന് വിചാരിച്ചിട്ടാണ് രാത്രിയിൽ തന്നെ ഈ കാട്ടിൽ നടന്ന് വലഞ്ഞു. എന്നാലിപ്പോൾ അദ്ദേഹം നിമിത്തം തന്നെ എൻെറ മനസ്സ് കാമശരസന്തപ്തമായിരിക്കുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണനോടുകൂടി രമിക്കാഞ്ഞാൽ എൻെറ ദേഹം നിഷ്ഫലം തന്നെ. ഈ ജീവനില്ലാത്ത ഞാൻ ഇത്രയും കഠിനമായ വിരഹദുഃഖത്തെ എങ്ങിനെ സഹിക്കും? ഇതു സഹിച്ചിരിക്കുന്നതിനെക്കാൾ മരിക്കയാണു നല്ലത്. കഷ്ടം കഷ്ടം! രത്നമയങ്ങളായ കടകാദ്യാഭരണങ്ങളും ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ വിരഹദുഃഖത്താൽ എനിക്ക് വലുതായ ഉപദ്രവകരങ്ങളായി തോന്നുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല മനസ്സിനെ രഞ്ജിപ്പിക്കുന്ന ഈ വസന്തരാത്രിയും എന്നെ വല്ലാതെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു. നിൎഭാഗ്യവതിയായ ഞാൻ ഇതേവരെ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടി രമിക്കേണമെന്ന് വിചാരിച്ചു പ്രയത്നിച്ചു. ഇപ്പോൾ ഏതോ ഭാഗ്യശാലിനിയായ യൊരുത്തി അദ്ദേഹത്തോടൊരുമിച്ചു രമിക്കുന്നു. പൂവ്വ് പോലെ മൃദുവായ ശരീരത്തോടു കൂടിയ എൻെറ മനസ്സിനെ അതിദുസ്സഹമായ കാമബാണോപദ്രവം നിമിത്തം പുഷ്പമാലയും വല്ലാതെ വേദനിപ്പിക്കുന്നു. ഞാനൊ ഇതു കാടാണെന്നും മറ്റും വിചാരിക്കാതെ ശ്രീകൃഷ്ണനെയോൎത്തു തന്നെ ഇവിടെത്താമസിക്കുന്നു. അദ്ദേഹമോ എന്നെ മനസ്സിലോൎക്കുകപോലും ചെയ്യുന്നില്ല. ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ ചരണമേവ ശരണമായ ശ്രീജയദേവകവിയാൽ രചിക്കപ്പെട്ടതും യുവതിയെപ്പോലെ കോമളമായും കാമവിദ്യയോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന ഈ ഗാനം ഭഗവൽഭക്തന്മാരുടെ മനസ്സിൽ വിലസട്ടെ—

ശ്രീകൃഷ്ണൻ വരാതിരിപ്പാനുള്ള കാരണത്തെ രാധ പലേ പ്രകാരത്തിലും ഊഹിക്കുന്നു.

മൂലം.

തൽ കിം കാമപി കാമിനീ മഭിസൃതഃ കിംവാ കലാകേളിഭിഃ
ബദ്ധോ ബന്ധുഭി രന്ധകാരിണി വനോപാന്തെ കിമു ഭ്രാമ്യതി
കാന്തഃ ക്ലാന്തമനാ മനാഗപി പഥി പ്രസ്ഥാതു മേവാ ക്ഷമഃ
സങ്കേതീകൃതമഞ്ജുവഞ്ജുളലതാകുഞ്ജേപി യന്നാ ഗതഃ.

കാന്തഃ	ഭൎത്താവ് (കൃഷ്ണൻ)
യൽ സങ്കേതീകൃതമഞ്ജു വഞ്ജുളലതാകുഞ്ജേ	യാതൊന്നുകൊണ്ട്, നിശ്ചയച്ചിരിക്കുന്ന മനോഹരമായ ആററുവഞ്ജിവള്ളി
അപി	കുടിലിലും
ന ആഗതഃ	വന്നില്ല
തൽ കാമപി കാമിനീം	അതു ഒരു സുന്ദരിയുടെ
അഭിസൃതഃ കിം	മുമ്പിൽപ്പെട്ടിട്ടൊ
ബന്ധുഭിഃ കലാകേളിഭിഃ	സഖികളാൽ വിലാസക്രീഡകളെക്കൊണ്ട്
ബദ്ധഃ കിം വാ	കെട്ടപ്പെട്ടിട്ടൊ
അന്ധകാരിണി	ഇരുട്ടോടു കൂടിയ
വനോപാന്തേ	കാട്ടിന്നുള്ളിൽ
ഭ്രാമ്യതി കിം	ചുററിത്തിരിഞ്ഞിട്ടൊ
ക്ലാന്തമനാഃ	ഖിന്നമാനസനായിട്ടു
പഥി പ്രസ്ഥാതും	വഴിയിൽ പുറപ്പെടാനായ്ക്കൊണ്ടു
മനാക് അപി	അല്പമെങ്കിലും
അക്ഷമഃ ഏവ	ശക്തിയില്ലാത്തവനായിട്ട് തന്നെയൊ.

സാരം. എന്റെ പ്രാണപ്രിയനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സുന്ദരിയായ ഒരുനാരിയുടെ മുമ്പിൽപ്പെട്ടിട്ടൊ അതൊ സഖികളുടെ വിലാസ

ക്രീഡകളിൽ അകപ്പെട്ടിട്ടോ കൂരിരുട്ടുള്ളകാട്ടിൽ വഴിയറിയാതെ ചുററിത്തിരിഞ്ഞിട്ടൊ അതോ എന്റെ വിരഹത്താലുള്ള മനോവേദനയാൽ വലഞ്ഞ് വഴി നടക്കാനൊട്ടും വെയ്യാഞ്ഞിട്ടൊ തീച്ചയായി വരാമെന്നുനിശ്ചയിച്ച ഈ മനോഹരമായ ലതാഗൃഹത്തിൽ വരാഞ്ഞത്?

മൂലം.

അഥാഗതാം മാധവമന്തരേണ
സഖീമിയം വീക്ഷ്യ വിഷാദമൂകാം
വിശങ്കമാനാ രമിതം കയാപി
ജനാർദ്ദനം ദൃഷ്ടവദേതദാഹ.

അഥ ഇയം	അനന്തരം ഇവൾ (രാധ)
മാധവം അന്തരേണ	ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടാതെ
വിഷാദമൂകാം	ദുഃഖംകൊണ്ടു മിണ്ടാതെ
ആഗതാം	വരുന്ന
സഖീം വീക്ഷ്യ	സഖിയെ കണ്ടിട്ടു
ജനാർദ്ദനം	ശ്രീകൃഷ്ണനെ
കയാ അപി	ഏതോരു സ്ത്രീയാൽ
രമിതം	രമിക്കപ്പെട്ടവനായി
വിശങ്കമാനാ	ശങ്കിച്ചുംകൊണ്ട്
ദൃഷ്ടവൽ ഏതൽ ആഹ	കണ്ടതുപോലെ ഇതിനെ പറയുന്നു.

സാരം. അനന്തരം രാധ, കൃഷ്ണനെകൊണ്ടു വരുവാനായി പോയ തന്റെ സഖി കൃഷ്ണനോടു കൂടാതെ ദുഃഖിച്ചു മിണ്ടാതെ മടങ്ങിവരുന്നതു കണ്ടിട്ട് ഇപ്പോൾ ഏതോരു നായിക ശ്രീകൃഷ്ണനൊടു കൂടി രമിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ശങ്കിച്ചു കണ്ടനുഭവംപോലെ ഇതാ പറഞ്ഞു തുടങ്ങുന്നു.

മൂലം

അഷ്ടപദീ (൧൪)

കേദാരബന്ധുരാഗം അടതാളം

സ്മരസമരോചിതവിരചിതവേഷാ

ഗളിതകുസുമദരവിലുളിതകേശാ (൧)
കാചിമധുരിപുണാ വിലസതി യുവതിരധികഗുണാ
ഹരിപരിരംഭണചലിതവികാരാ
കുചകലശോപരിതരളിതഹാരാ (൨)
(കാചിമധുരിപുണാ)
വിചലദളകലളിതാനനചന്ദ്രാ
തദധരപാനരഭസകൃതതന്ദ്രാ (൩)
(കാചി)
ചഞ്ചലകുണ്ഡലലളിതകപോലാ
മുഖരിതരശനജഘനഗതിലോലാ (൪)
(കാചി)
ദയിതവിലോകിതലജ്ജിതഹസിതാ
ബഹുവിധകൂജിതരതിരസരസിതാ (൫)
(കാചി)
വിപുലപുളകപൃഥുവേപഥുഭംഗാ
ശ്വസിതനിമീലിതവികസദനംഗാ (൬)
(കാചി)
ശ്രമജലകണഭരസുഭഗശരീരാ
പരിപതിതോരസി രതിരണധീരാ (൭)
(കാചി)
ശ്രീജയദേവഭണിതഹരിരമിതം
കലികലുഷം ജനയതു പരിശമിതം (൮)
(കാചി)

സ്മരസമരോചിത വിരചിതവേഷാ — കാമക്രീഡക്ക ഉചിതമായ വേഷവും ധരിച്ച
അധികഗുണാ — (എന്നെക്കാൾ) അധികം ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ

കാ അപി യുവതിഃ	ഒരു യൌവനയുക്തയായ സ്ത്രീ
മധുരിപുണാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ
ഗളിതകുസുമദരവിലുളിതകേശാ	പൂവ്വ് വീണുപോയതും അല്പം അഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നതും ആയ തലമുടിയോടും
ഹരിപരിരംഭണചലിതവികാരാ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ആലിംഗനം കൊണ്ടു ഇളകി പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന രോമാഞ്ചാദി കാമവികാരങ്ങളോടും
കുചകലശോപരി തരളിതഹാരാ	കുചകുംഭങ്ങളുടെ (സ്തനതടങ്ങളുടെ) മുകളിൽ ഇളകുന്ന മുത്തുമാലകളോടും
വിചലദളകലളിതാനനചന്ദ്രാ	ഇളകുന്ന കുറുനിരകളെക്കൊണ്ട് മനോഹരമായ മുഖചന്ദ്രനോടും
തദധരപാനരഭസകൃതതന്ദ്രാ	അദ്ദേഹത്തിന്റെ അധരപാനത്താലുണ്ടായ സന്തോഷംകൊണ്ട് ചെയ്യപ്പെട്ട ആലസ്യ (മയക്ക)ത്തോടും
ചഞ്ചലകുണ്ഡലലളിതകപോലാ	ഇളകുന്ന കുണ്ഡലങ്ങളേക്കൊണ്ട് (കുണ്ഡലങ്ങളുടെ പ്രതിബിംബങ്ങളേക്കൊണ്ട്) മനോഹരങ്ങളായ കവിൾത്തടങ്ങളോടും
മുഖരിതരശനജഘനഗതിലോലാ	ശബ്ദിക്കുന്ന അരഞ്ഞാളോടു കൂടിയ ജഘനപ്രദേശത്തിന്റെ ഗതികൊണ്ട് ഇളക്കത്തോടും
ദയിതവിലോകിതലജ്ജിതഹസിതാ	ഭർത്താവാകുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ നോട്ടം കൊണ്ട് ലജ്ജയോടും പുഞ്ചിരിയോടും
ബഹുവിധകൂജിതരതിരസരസിതാ	അനേകപ്രകാരങ്ങളായ (രതിക്രീഡാസമയത്തുണ്ടാകുന്ന) ശബ്ദങ്ങളോടും രതിക്രീഡാരസത്താലുണ്ടാവുന്ന സന്തോഷത്തോടും (സീൽകാരാദി ശബ്ദത്തോടും)

വിപുലപുളകപൃഥുവേ പഥുഭംഗാ	സർവ്വാംഗം വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്ന രോമാഞ്ചങ്ങളുടേയും വലുതായിരിക്കുന്ന വിറയുടേയും പരമ്പരയോടും (മീതേക്കു മീതെയുള്ളവരവോടും)
ശ്വസിതനിമീലിത വികസദനംഗാ	സുരതായാസംകൊണ്ടു ശ്വാസം വിടുക കണ്ണടയുക ഇതുകൾക്കു ശേഷം പ്രകാശിക്കുന്ന കാമനോടും
ശ്രമജലകണഭരസുഭ ഗശരീരാ	വിയർപ്പു വെള്ളത്തുള്ളികളുള്ളതുകൊണ്ടു മനോഹരമായ ശരീരത്തോടും
രതിരണധീരാ	സുരതയുദ്ധത്തിൽ ധൈര്യത്തോടും കൂടിയവളായിട്ട്
ഉരസി പരിപതിതാ	മാറിൽ ശയിച്ചു
വിലസതി	രമിക്കുന്നു
ശ്രീജയദേവഭണിത ഹരിരമിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ട ശ്രീകൃഷ്ണലീലാ
കലികലുഷം	കലിയാലുണ്ടാവുന്ന പാപത്തെ
പരിശമിതം ജനയതു	ശമിപ്പിക്കട്ടെ

സാരം. സൌന്ദര്യ സൌഭാഗ്യാദി സൽഗുണങ്ങളോടു കൂടിയ യൌവനയുക്തയായ ഒരു ഗോപസ്ത്രീ രതിക്രീഡക്കുചിതമായ വേഷം ധരിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ തലയിൽ ചൂടിയ പുവ്വ്കൊഴിഞ്ഞും അല്പം തലമുടിയഴിഞ്ഞും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആലിംഗനം കൊണ്ട് രോമാഞ്ചാദികാമവികാരങ്ങളുണ്ടായിയും സ്തനകുംഭങ്ങളിൽ മുത്തുമാലകൾ കിടന്നാടിയും ഇളകുന്ന കുറുനിരകളെക്കൊണ്ട് മനോഹരമായ മുഖത്തോടുകൂടിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അധരപാനരസംകൊണ്ട് മയങ്ങിയും ഇളകുന്ന കർണ്ണാഭരണങ്ങളെക്കൊണ്ട് മനോഹരമായ മുഖത്തോടു കൂടിയും അരഞ്ഞാൺ ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ജഘനത്തിന്റെ ഗതാഗതം കൊണ്ട് ഇളകിയും ശ്രീകൃഷ്ണ

ന്റെ കടാക്ഷത്താൽ ലജ്ജിച്ചും പതുക്കെ ചിരിച്ചും രതിസാനുഭവ സമയത്ത് അനേകവിധം സീൽകാരാദിശബ്ദങ്ങൾ പുറപ്പെടിവിച്ചും രസിച്ചും തന്നിമിത്തം ദേഹമാസകലം രോമാഞ്ചവും വിറയും മീതെക്കമീതെയുണ്ടായിയും സുരതായാസം കൊണ്ടു ശ്വാസം വിട്ടുക സുരതാനന്ദാനുഭവത്താൽ കണ്ണടയുക ഇതിന്നു ശേഷം പിന്നേയും കാമവിചാരങ്ങൾ മനസ്സിലുദിച്ചും രതിക്രീഡാദ്ധ്വാനം കൊണ്ടുണ്ടായ വിയൎപ്പുതുള്ളികളാൽ മനോഹരമായ ശരീരത്തോടു കൂടിയും രതിക്രീഡയിൽ അതിസമൎത്ഥയായും സുരതാവസാനമുണ്ടാവുന്ന സുഖാനുഭവത്തോടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉരസ്സിൽ ശയിച്ചും ഇതാ രമിക്കുന്നു.

ശ്രീജയദേവരാൽ വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ട ഈ ശ്രീകൃഷ്ണലീല പാടുന്നവരുടെയും കേൾക്കുന്നവരുടേയും മററും കലികല്മഷത്തെ നശിപ്പിക്കട്ടെ.

മൂലം.

വിരഹപാണ്ഡു മുരാരിമുഖാംബുജ
ദ്യുതി രയം തിരയന്ന പി വേദനാം
വിധുര തീവ തനോതി മനോഭുവഃ
സുഹൃ ദയേ ഹൃദയേ മദനവ്യഥാം

അയേ സഖി	അല്ലയോ സഖി
വിരഹപാണ്ഡുമുരാരി	(എന്റെ) വിരഹംകൊണ്ട് വിളൎത്ത,
മുഖാംബുജദ്യുതിഃ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുഖാരവിന്ദത്തിന്റെ ശോഭപോലെയിരിക്കുന്ന ശോഭയോടു കൂടിയും
മനോഭുവഃ സുഹൃൽ	കാമദേവന്റെ ബന്ധുവായും ഇരിക്കുന്ന
അയം വിധുഃ	ഈ ചന്ദ്രൻ
വേദനാം തിരയൻ അപി	വിരഹദുഃഖത്തെ മറക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും
(മമ) ഹൃദയേ	(എന്റെ) മനസ്സിൽ
മദനവ്യഥാ	കാമവേദനയെ

അതീവ തനോതി — ഏററവും വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു

സാരം.- അല്ലയോ സഖി! എൻെറ വിയോഗത്താൽ വിളത്തിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ മുഖാരവിന്ദം പോലെ ശോഭിക്കുന്ന ഈ ചന്ദ്രനെ കാണുന്നതു കൊണ്ടു എനിക്കു് വിരഹദുഃഖത്തിന്നു കുറെ കുറവുണ്ടെങ്കിലും കാമൻെറ ബന്ധുവാകയാൽ ഈ ചന്ദ്രൻ തന്നെ എൻെറ മനസ്സിൽ കാമവ്യഥയെ വല്ലാതെ വദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.

മൂലം

അഷ്ടപദീ (൧൪)

മുഖാരിരാഗം അടതാളം

സമുദിതമദനേ രമണീവദനേ ചുംബനവലിതാധരേ
മൃഗമദതിലകം ലിഖതി സപുളകം മൃഗമിവ രജനികരേ (൧)

രമതേ യമുനാപുളിനവനേ വിജയീ മുരാരി രധുനാ
ഘനചയരുചിരേ രചയതി ചികുരേ തരളിതതരുണാനനേ
കുരവകകുസുമം ചപലാസുഷമം രതിപതിമൃഗകാനനേ (൨)
(രമതേ)

ഘടയതി സുഘനേ കുചയുഗഗഗനേ മൃഗമദരുചിരൂഷിതേ
മണിസരമമലം താരകപടലം നഖപദശശിഭൂഷിതേ (൩)
(രമതേ)

ജിതബിസശകലേ മൃദുഭുജയുഗളേ കരതലനളിനീദളേ
മരതകവലയം മധുകരനിചയം വിതരതി ഹിമശീതളേ (൪)
(രമതേ)

രതിഗൃഹജഘനേ വിപുലാപഘനേ മനസിജകനകാസനേ
മണിമയരശനം തോരണഹസനം വികിരതി കൃതവാസനേ (൫)
(രമതേ)

ചരണകിസലയേ കമലാനിലയേ നഖമണിഗണപൂജിതേ

ബഹി രപവരണം യാവകഭരണം ജനയതി ഹൃദി യോജിതേ (൬)
(രമതേ)

രമയതി സുദൃശം കാമപി സുഭൃശം ഖലഹലധരസോദരേ
കി മഫല മവസം ചിര മിഹ വിരസം വദ സഖി വിടപോദരേ
(രമതേ)

ഇഹ രസഭണനേ കൃതഹരിഗുണനേ മധുരിപുപദസേവകേ
കലിയുഗചരിതം ന വസതു ദുരിതം കവിനൃപജയദേവകേ (൮)
(രമതേ)

വിജയീ മുരാരിഃ	ജയശീലനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
അധുനാ	ഇപ്പോൾ
യമുനാപുളിനവനേ	കാളിന്ദീനദിയുടെ മണൽപ്പുറത്തു കാട്ടിൽ വെച്ചു
രമതേ	ക്രീഡിക്കുന്നു
സമുദിതമദനേ	കാമോദ്ദീപകമായും
ചുംബനവലിതാധരേ	ചുംബനത്തിന്നായി (നേരിട്ട് കാണിച്ചു) അകത്തേക്കു ചുരുക്കുന്ന അധരത്തോട് കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
രമണീവദനേ	സുന്ദരിയുടെ മുഖത്തിങ്കൽ
രജനികരേ മൃഗം ഇവ	ചന്ദ്രങ്കിലെ മൃഗത്തെപ്പോലെ ഇരിക്കുന്ന
മൃഗമദതിലകം	കസ്തൂരിപ്പൊട്ട്
സപുളകം	രോമാഞ്ചത്തോട് കൂടെ
ലിഖതി	എഴുതുകയും (തൊടീക്കുകയും)
ഘനചയരുചിരേ	കാർമേഘക്കൂട്ടം പോലെ മനോഹരമായും
തരളിതതരുണാനനേ	യൌവനശാലികളുടെ മുഖത്തെ ഇളക്കുന്നതും
രതിപതിമൃഗകാനനേ	കാമദേവനാകുന്ന മൃഗത്തിന്നു കാടായും ഇരിക്കുന്ന

ചികുരേ	തലമുടിയിൽ
ചപലാസുഷമം	ഇടിമിന്നലിൻെറ ശോഭപോലെ വലു തായ ശോഭയോടു കൂടിയ
കുരവകകുസുമം	ചെങ്കുറുഞ്ഞിപ്പൂവ്
രചയതി	ചൂടിക്കുകയും
സുഘനേ	ഏററവും ഇടതിങ്ങിയതും
മൃഗമദരുചിരൂഷിതേ	കസ്തൂരിയുടെ കാന്തിയാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതും.
നഖപദശശിഭൂഷിതേ	നഖത്തിൻെറ പാടാകുന്ന ചന്ദ്രനാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതും ആയ
കുചയുഗഗഗനേ	സ്തനയുഗമാകുന്ന ആകാശത്തിൽ
അമലം മണിസരം	നിർമ്മലമായ (ശോഭിക്കുന്ന) മുത്തുമാലയാകുന്ന
താരകപടലം	നക്ഷത്രങ്ങളുടെ മാലയെ (കൂട്ടത്തെ)
ഘടയതി	ചാർത്തുകയും
ജിതബിസശകലേ	ജയിക്കപ്പെട്ട താമരവളയത്തിൻെറ കണ്ണോടുകൂടിയതും (താമരവളയത്തിൻെറ കണ്ണിനെക്കാൾ മൃദുവായതും)
കരതലനളിനീദളേ	താമരപ്പൂവിൻെറ ഇതളുപോലെയിരിക്കുന്ന ഉള്ളനടിയോടുകൂടിയതും
ഹിമശീതളേ	മഞ്ഞുപോലെ തണുത്തതും ആയ
മൃദുഭുജയുഗളേ	മനോഹരമായ രണ്ടു കൈകളിൽ
മരതകവലയം	മരതകരത്നമയമായ വളയാകുന്ന
മധുകരനിചയം	വണ്ടിൻ കൂട്ടത്തെ
വിതരതി	കൊടുക്കുകയും (ഇടുകയും)
മനസിജകനകാസനേ	കാമദേവൻെറ സ്വർണ്ണമയമായ സിംഹാസനമായും

വിപുലാപഘനേ	വിസ്താരമായ അവയവത്തോടുകൂടിയും
കൃതവാസനേ	ഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു വാസനിപ്പിച്ചതായും
രതിഗൃഹജഘനേ	ശൃംഗാരരസത്തിന്നു ഇരിപ്പിടമായും ഇരിക്കുന്ന ജഘനത്തിൽ
തോരണഹസനം	മംഗളമാലയെ പരിഹസിക്കുന്ന (മംഗളമാലയേക്കാൾ വിശേഷമായ)
മണിമയരശനം	രത്നമയമായ അരഞ്ഞാൺ
വികിരതി	വെക്കുകയും (കെട്ടുവാൻ ശ്രമിക്കുകയും)
കമലാനിലയേ	ശ്രീക്കു ഇരിപ്പിടമായും
നഖമണിഗണപൂജിതേ	നഖങ്ങളാകുന്ന രത്നസമൂഹത്താൽ അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടതായും
ഹൃദിയോജിതേ	ഹൃദയത്തിൽ (മാറിൽ) യോജിപ്പിക്കപ്പെട്ടതായും ഇരിക്കുന്ന
ചരണകിസലയേ	തളിരോടു തുല്യമായ കാലിൽ
ബഹിരപവരണം	മറവുകൂടാതിരിക്കുന്ന (എല്ലാടത്തും)
യാവകഭരണം ജനയതി	ചെമ്പിനിച്ചാർ തേക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.
ഹേസഖി! (ത്വം)വദ	അല്ലയോ സഖി! നീ പറയു
ഖല ഹലധരസോദരേ	ദുഷ്ടനായ ബലരാമാനുജൻ (കൃഷ്ണൻ)
കാമപി സുദൃശം	ഒരു സുന്ദരിയേ
സുഭൃശം രമയതി	ഏററവും ക്രീഡിപ്പിക്കുമ്പോൾ
(അഹം)ഇഹ വിടപോദരേ	ഞാൻ ഈവള്ളിക്കുടിലിനുള്ളിൽ
അഫലം വിരസം	ഫലമില്ലാതേയും രസമില്ലാതേയും
ചിരം കിം അവസം	വളരേ സമയം എന്തിനുതാമസിച്ചു
രസഭണനേ ഇഹ	ശൃംഗാരരസവൎണ്ണനമായ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ

കൃതഹരിഗണനേ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മാഹാത്മ്യ വിചാരത്തെ ചെയ്തും
മധുരിപുപാദസേവകേ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ തൃപ്പാദങ്ങളെ സേവിച്ചും സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന
കവിനൃപജയദേവകേ	കവിരാജാവായ ജയദേവങ്കൽ
കലിയുഗചരിതം	കലിയുഗം നിമിത്തം ചെയ്യപ്പെട്ട
ദുരിതം ന വസതു	പാപം ഇരിക്കരുതെ.

"സമുദിതമദനേ ചുംബനവലിതാധരേ" ഈ രണ്ടു പദങ്ങ ൾക്ക് സമാസത്തിൽ അല്പം വ്യത്യാസം വരുത്തിയാൽ "രജനീക രേ" എന്ന പദത്തോടു അനന്വയം സിദ്ധിക്കും.

"സുഘനേ— മൃഗമദരുചിഭൂഷിതേ" ഇതുകൾ ഗഗനശബ്ദ ത്തിന്നു വിശേഷണമായാൽ ശോഭന (മനോഹര) മായമേഘത്തോ ടുകൂടിയതെന്നും കസ്തൂരിയുടെ കാന്തിപോലെയിരിക്കുന്ന കാന്തിയാ ൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതെന്നും അൎത്ഥം സ്വീകരിക്കാം. കൃതവാസനേ= എന്ന പദത്തിന് രതിവാസനയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതെന്നും' അഥവാ കാമദേവനാൽ അധിവാസം ചെയ്യപ്പെടുന്നതെന്നും മററും അൎത്ഥ മുണ്ടു.

സാരം. എന്നെ തോല്പിച്ചു ജയം നേടി പോയിരിക്കുന്ന ശ്രീ കൃഷ്ണൻ ഇപ്പോൾ കാളിന്ദീനദിയുടെ മണപ്പുറത്തു കാട്ടിൽവെച്ചു അതിസുന്ദരിയായ ഒരു സ്ത്രീയുടെ കാമോദ്ദീപകമായും ചുംബനത്തി ന്നായി മുഖത്തോടു മുഖം കാണിച്ചു അകത്തേക്കു വലിക്കുന്ന അധര ത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന മുഖത്തിൽ ചന്ദ്രബിംബത്തിങ്കലെ മാനി നെപ്പോലെ മനോഹരമായ കസ്തൂരിപ്പൊട്ടുതൊടീക്കുകയും ആ സമയ ത്തു അദ്ദേഹത്തിന്നു സന്തോഷത്താൽ രോമാഞ്ചമുണ്ടാവുകയും കാ ർമ്മേഘക്കൂട്ടംപോലെ മനോമോഹനമായും യുവാക്കന്മാർ കണ്ടാൽബ ലെബലെ എന്നു പറഞ്ഞു തല കുലുക്കുന്നതും കാമദേവനാകുന്ന മൃഗ ത്തിന്നു ഒരു വനമായും (കാമോദ്ദീപകമായും) ഇരിക്കുന്നഅവളുടെതല മുടിയിൽ മിന്നൽപോലെ മഹാകാന്തിയുള്ള കുരവക (ചെങ്കുറുഞ്ഞി)

കസുമത്തെ ചൂടിക്കുകയും ഏററവും നിറഞ്ഞുതിങ്ങിയതായും (ആകാശവിശേഷണമായാൽ മനോഹരമായ മേഘത്തോടുകൂടിയും) കസ്തൂരി കാന്തിയാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടതായും (ആകാശത്തോടു അന്വയിക്കുമ്പോൾ കസ്തൂരിയുടെ കാന്തിക്കു് തുല്യയായ കാന്തിയാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ടും) മദ്ദനാദിസമയത്തു സംഭവിച്ച നഖത്തിൻെറ പാടാകുന്ന ബാലചന്ദ്രനാൽ അലംകൃതമായും ഇരിക്കുന്ന സ്തനയുഗളമാകുന്ന ആകാശത്തിൽ ഏററവും നിമ്മലമായ മുത്തുമാലയാകുന്ന നക്ഷത്രമാല ചാത്തുകയും (സ്തനതടത്തിൽ മുത്തുമാല അണിയിക്കുകയും) താമരവളയത്തിൻെറ കണ്ണത്തെക്കാൾ മുദ്ദവായും ചെന്താമരപ്പൂവിൻെറ ഇതൾപോലെ ചോകന്ന ഉള്ളനടിയോടുകൂടിയും മഞ്ഞുപോലെ തണുത്തും ഇരിക്കുന്ന മനോഹരമായ രണ്ടു കൈകളിലും വണ്ടിൻമാലപോലെയിരിക്കുന്ന മരതകരത്നമയമായ വള ഇടീക്കുകയും കാമരാജാവിൻെറ സ്വണ്ണമയമായ സിംഹാസനമായും സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളാൽ വാസനിപ്പിച്ചതായും അതിമാംസളമായും ശൃംഗാരരസത്തിന്നു് ഇരിപ്പിടമായും ഇരിക്കുന്ന ജഘനത്തിൽ മംഗല്യമാലയേക്കാൾ മനോഹരമായും രത്നമയമായും ഇരിക്കുന്ന അരഞ്ഞാൾ കെട്ടിക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയും ശ്രീക്കു ഇരിപ്പിടമായും നഖങ്ങളാകുന്ന രത്നങ്ങളാൽ അലംകൃതമായും തളിരുപോലെ ചുകന്നും അതിമുദുവായും ഇരിക്കുന്ന കാലടി തൻെറ മാറത്തുചേത്തു് പിടിച്ചു അതിലെല്ലായിടത്തും ചെമ്പിന്നിച്ചാർ ധാരാളം തേക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇങ്ങിനെ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഓരോരോ അംഗങ്ങളിൽ ആഭരണങ്ങൾ അണിയിച്ചുകൊണ്ടു് അവളോടൊരുമിച്ചു് ക്രീഡിക്കുന്നു. അല്ലയോ സഖി! നിവറയു ദുഷ്ടനായിരിക്കുന്ന ബലരാമാനുജനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു ഈ വണ്ണം വേറെ ഒരു സുന്ദരിയോടു കൂടി സുഖമായി രമിക്കുമ്പോൾ ഞാനെന്തിനാണു് ഈ വള്ളിക്കുടിലിൽ യാതൊരു രസവും ഫലവും ഇല്ലാതെ ഇത്രവളരെ നേരം ഇരുന്നതു്. ശൃംഗാരരസവണ്ണനമായ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ മാഹാത്മ്യത്തെ പ്രതിപാദിച്ചും അദ്ദേഹത്തിൻെറ തൃപ്പാദങ്ങളെ സേവിച്ചും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കവിരാജാവായ ജയദേവന്നു് കലിയുഗം നിമിത്തം ചെയ്യപ്പെടുന്ന പാപം ഉണ്ടാകരുതെ.

രാധ അസൂയയോടെ സഖിയോടു പറയുന്നു

മൂലം.

നായാതഃസഖിനിർദ്ദയോയദിശഠസ്ത്വംദൂതികിന്ദൂയസേ
സ്വച്ഛന്ദംബഹുവല്ലഭഃസരമതേകിംതത്രതേദൂഷണം
പശ്യാദ്യപ്രിയസംഗമായദയിതസ്യാകൃഷ്യമാണംഗുണൈ
രുൽകണ്ഠാർത്തിഭരാദിവസ്ഫുടദിദംചേതഃസ്വയംയാസ്യതി

ഹേസഖി	അല്ലയോസഖി!
നിർദ്ദയഃ ശഠഃ സഃ	ദയയില്ലാത്തവനും ധൂർത്തനും ആയ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
ന ആയാതഃ യദി	വന്നില്ലഎങ്കിൽ
ഹേദൂതി ത്വം	അല്ലയോ ദൂതി!നീ
കിം ദൂയസേ	എന്തിന്ന ദുഃഖിക്കുന്നു
സഃ ബഹുവല്ലഭഃ	അദ്ദേഹം അനേകം ഭാര്യമാരോടുകൂടിയവനായിട്ട്
സ്വച്ഛന്ദം	യഥേഷ്ടം
രമതേ	ക്രീഡിക്കുന്നു
തത്ര തെ കിം ദൂഷണം	അതിങ്കൽ നിണക്കെന്താ ദോഷം
ദയിതസ്യ ഗുണൈഃ	ഭർത്താവിൻെറ സൌന്ദര്യാദിഗുണങ്ങളാൽ
ആകൃഷ്യമാണം	ആകർഷിക്കപ്പെടുന്നതും
ഉൽകണ്ഠാർത്തിഭരാൽ	പ്രേമപീഡകളുടെ ആധിക്യത്താൽ (ഭരത്താൽ)
സ്ഫുടൽ ഇവ	പൊളിയുന്നതോ എന്ന് തോന്നുവണ്ണം ഇരിക്കുന്നതും ആയ
ചേതഃ ഇദം	മനസ്സ് ഇതാ
അദ്യ പ്രിയസംഗമായ	ഇപ്പോൾ പ്രിയനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ സംഗമത്തിന്നായി

സ്വയം	തന്നെത്താൻ
യാസ്യതി	പോകും
ത്വം പശ്യ	നീ നോക്ക

സാരം_ അല്ലയോ സഖി! നിർദ്ദയനായി ധൂർത്തനായിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഇങ്ങോട്ടു വരാത്തതിനാൽ നീ എന്തിനാണ ദുഃഖിക്കുന്നതു. അദ്ദേഹം അനേകം ഭാര്യമാരോടുകൂടെ യഥേഷ്ടം ക്രീഡിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു നിണക്കെന്താ ദൂഷ്യം. പ്രിയനായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ സൌന്ദര്യാദി ഗുണങ്ങളാൽ ആകൎഷിക്കപ്പെടുന്നതും പ്രേമം പീഡ ഇതുകളെ ഭരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു പൊളിയുന്നുവോ എന്നു തോന്നുമാറിരിക്കുന്നതും ആയ എന്റെ മനസ്സ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംഗമത്തിന്നായി ഇപ്പോളിതാ തന്നത്താൻ പോകും. (എന്റെ പ്രാണൻ ഇപ്പോൾ പോകും.) നീ നോക്കിക്കൊള്ളു രാധാ സഖികളുടെ പരസ്പരസംവാദരൂപമായാൽ

സാരം മറ്റൊരു വിധം.

അല്ലയോ സഖി! നിർദ്ദയനായി ധൂർത്തനായിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഞാൻ വളരേ പ്രാവശ്യം ഉത്സാഹിപ്പിച്ചിട്ടും ഇങ്ങോട്ടു പോന്നില്ല. (രാധാ) അല്ലയോ ദൂതി! എന്നാൽ നീ എന്തിനാണ് ദുഃഖിക്കുന്നതു(അദ്ദേഹം വരാഞ്ഞാൽ എനിക്കല്ലെ ദണ്ഡം? നിണക്കുനിന്റെ കാര്യം സാധിച്ചില്ലെ) (ദൂതി) അല്ലയോ സഖി! അദ്ദേഹം അനേകം ഭാര്യമാരോടുകൂടെ യഥേഷ്ടം ക്രീഡിക്കുന്നു. (രാധാ) ഹാ ദൂതി! അതുകൊണ്ടു നിണക്കെന്താണ ദൂഷ്യം? അദ്ദേഹത്താലുള്ള സുഖാനുഭവത്തിന്നു നിയ്യും പാത്രമായി ഭവിച്ചില്ലേ? ആ പ്രിയന്റെ സൌന്ദര്യാദി ഗുണങ്ങളാൽ ആകൎഷിക്കപ്പെടുന്നതും അദ്ദേഹത്തോടൊരുമിച്ചു രമിപ്പാനുള്ള മോഹാധിക്യംകൊണ്ടും അതു സാധിക്കാത്തതിനാലുള്ള വ്യസനാധിക്യംകൊണ്ടും തകരുന്നുവോ എന്നു തോന്നുമാറിരിക്കുന്നതും ആയ എന്റെ മനസ്സു അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംഗമത്തിന്നായി ഇപ്പോളിതാ തന്നത്താൻ പോകും. നീ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടന്നു വെറുതെ ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ട. എന്റെ പ്രാണൻ ഇപ്പോൾ പോകും. നീ അതു കണ്ടുകൊള്ളൂ.

ഏഴാം സർഗ്ഗം

മൂലം.

അഷ്ടപദീ (൧൩)

പുന്നാഗരാഗം അടതാളം

അനിലതരളകുവലയനയനേന
തപതിനസാകിസലയശയനേന (൧)

സഖിയാരമിതാവനമാലിനാ

വികസിതസരസിജലളിതമുഖേന
സ്ഫുടതിനസാമനസിജവിശിഖേന (൨)
(സഖിയാരമിതാ)

അമൃതമധുരമൃദുതരവചനേന
ജ്വലതിനസാമലയജപവനേന (൩)
(സഖിയാരമിതാ)

സ്ഥലജലരുഹരുചികരചരണേന
ലുഠതിനസാഹിമകരകിരണേന (൪)
(സഖിയാരമിതാ)

സജലജലദസമുദയരുചിരേണ
ദളതിനസാഹൃദിവിരഹഭരേണ (൫)
(സഖിയാരമിതാ)

കനകനികഷരുചിശുചിവസനേന
ശ്വസിതിനസാപരിജനഹസനേന (൬)
(സഖിയാരമിതാ)

സകലഭുവനജനവരതരുണേന
വഹതിനസാരുജമതികരുണേന (൭)
(സഖിയാരമിതാ)

ശ്രീജയദേവഭണിതവചനേന
പ്രവിശതുഹരിരപിഹൃദയമനേന (൮)
(സഖിയാരമിതാ)

ഹേ സഖി!	അല്ലയോ സഖി!
അനിലതരളകുവലയന യനേന	കാററുകൊണ്ടു ഇളകുന്ന നീലത്താമരപ്പൂവ്വ് പോലെയിരിക്കുന്ന കണ്ണുകളോടു കൂടിയ
വനമാലിനാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ
യാ രമിതാ	യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവൊ
സാ കിസലയശയനേന	അവൾ തളിരിൽകിടക്കുന്നതുകൊണ്ടു്
ന തപതി	ദുഃഖിക്കുന്നില്ല
വികസിതസരസിജലളി തമുഖേന	വിടൎന്നിരിക്കുന്ന താമരപ്പൂവ്വുപോലെ മനോഹരമായ മുഖത്തോടു കൂടിയ
വനമാലിനാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ
യാ രമിതാ	യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ
സാ മനസിജവിശിഖേന	അവൾ കാമദേവൻെറ ബാണംകൊണ്ടു
ന സ്ഫുടതി	ഭേദിക്കുന്നില്ല.
അമൃതമധുരമൃദുതരവച നേന	അമൃതിനെക്കാൾ മനോഹരകളായും ഏററവും കോമളകളായും ഇരിക്കുന്ന വാക്കുകളോടു കൂടിയ
വനമാലിനാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ
യാ രമിതാ	യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ
സാ മലയജപവനേന	അവൾ മലയവായുവിനെക്കൊണ്ടു
ന ജ്വലതി	ജ്വലിക്കുന്നില്ല (ദഹിക്കുന്നില്ല)
സ്ഥലജലരുഹരുചികര ചരണേന	നിലത്തുണ്ടായ താമരപ്പൂവ്വുപോലെ മനോഹരങ്ങളായ കാലുകളോടു കൂടിയ
വനമാലിനാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ
യാ രമിതാ	യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ
സാ ഹിമകരകിരണേന	അവൾ ചന്ദ്രരശ്മികൊണ്ടു
ന ഗ്ലാതി	കിടന്നുരുകുന്നില്ല

സജലജലദസമുദയരുചിരേണ	കാർമ്മേഘക്കൂട്ടം പോലെ മനോഹരനായ
വനമാലിനാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോട് കൂടെ
യാ രമിതാ	യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ
സാ വിരഹഭരേണ	അവൾ വിരഹാധിക്യം കൊണ്ടു
ഹൃദി ന ദളതി	ഹൃദയത്തിൽ പിളരുന്നില്ല
കനകനികഷരുചിശുചിവസനേന	സ്വർണ്ണം ഉരയ്ക്കുന്ന കല്ലിൻെറ കാന്തി പോലെയിരിക്കുന്ന കാന്തിയോടുകൂടിയതും യാതൊരു കെടില്ലാത്തതും (വിശേഷമായതും) ആയ വസ്ത്രത്തോടു കൂടിയ
വനമാലിനാ യാ രമിതാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോട് കൂടെ യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ
സാ പരിജനഹസനേന	അവൾ നാലുഭാഗവും ഉള്ള ആളുകളുടെ പരിഹാസം കൊണ്ടു
ന ശ്വസിതി	ദീർഘനിശ്വാസം വിടുന്നില്ല
സകല ഭുവനജനവരതരുണേന	സകലലോകങ്ങളിലുള്ള ജനങ്ങളിൽ വെച്ച് ശ്രേഷ്ഠയുവാവായും
അതികരുണേന	ഏററവും ദയാലുവായും ഇരിക്കുന്ന
വനമാലിനാ	ശ്രീകൃഷ്ണനോട് കൂടെ
യാ രമിതാ	യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ
സാ രുജം ന വഹതി	അവൾ വിരഹവേദനയെ അനുഭവിക്കുന്നില്ല
ശ്രീജയദേവഭണിത വചനേന	ശ്രീജയദേവരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ട വചനസ്വരൂപമായ
അനേന	ഇതിനാൽ (ഈ ഗാനത്താൽ)
ഹരി അപി	ശ്രീകൃഷ്ണനും
ഹൃദയം പ്രവിശതു	മനസ്സിൽ പ്രവേശിക്കട്ടെ

"സ്ഥലജലരുഹരുചികരചരണേന" ഈ പദത്തിന്നു സ്ഥലകമലത്തിന്റെ കാന്തിപോലെയിരിക്കുന്നകാന്തിയുള്ള കരചരണങ്ങളോടു= കൈകാലുകളോടു കൂടിയവൻ എന്നൊരൎത്ഥവും സ്വീകരിക്കാം.

സാരം. അല്ലയോസഖി! കാററുകൊണ്ടിളകുന്ന നീലത്താമരപ്പൂവ് പോലെ മനോഹരങ്ങളായ കണ്ണുകളോടുകൂടിയ ശ്രീകൃഷ്ണനൊരുമിച്ചു യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ അവൾ അതിശീതളമായ തളിരക്കിടക്കയിൽ കിടന്നാൽ എന്നെപ്പോലെ തപിക്കുന്നില്ല. വിടൎന്ന താമരപ്പൂവ് പോലെ അതികൌതുകമായ മുഖമുള്ള ശ്രീകൃഷ്ണനോടുകൂടെ യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ പിന്നെയവളെ കാമബാണം എന്നെ ഉപദ്രവിക്കുന്നതുപോലെ ഉപദ്രവിക്കുന്നില്ല. അമൃതിനെക്കാൾ അതിമധുരമായും കോമളമായും ഇരിക്കുന്ന വാക്കോടുകൂടിയ ശ്രീകൃഷ്ണനൊരുമിച്ചു യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ അവൾക്കു തെക്കൻകാററു തട്ടുമ്പോൾ ചുട്ടെരിയുന്നില്ല. സ്ഥലകമലം പോലെ ശോഭിക്കുന്ന കാലുകളോടു കൂടിയ ശ്രീകൃഷ്ണനൊരുമിച്ചു യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ അവൾ ചന്ദ്രരശ്മി തട്ടുമ്പോൾ എന്നെപ്പോലെ ചുട്ടു നിലത്തു കിടന്നുരുളുന്നില്ല. കാളമേഘം പോലെ മനോമോഹനനായ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ അവളുടെ മനസ്സ് വിരഹവേദനകൊണ്ടു ഭേദിക്കുന്നില്ല. അതിവിശേഷമായ പീതാംബരം ഉടുത്തിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനൊരുമിച്ചു യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ അവൾ നാലുഭാഗത്തും ഉള്ളജനങ്ങളുടെ പരിഹാസം കൊണ്ടു ദുഃഖിച്ചു ദീൎഘശ്വാസം വിടുന്നില്ല. സകലലോകങ്ങളിൽ വെച്ചുത്തമ യുവാവായ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു കൂടെ യാവളൊരുത്തി രമിച്ചുവോ അവൾ വിരഹവേദനയെ (കാമവേദനയെ) അനുഭവിക്കുന്നില്ല. അതിനാൽ ത്രുയും മഹിമയേറിയ ആ ശ്രീകൃഷ്ണനോടൊരുമിച്ചു ക്രീഡിച്ചു സുഖിക്കമാറാകണെ, എന്നു രാധ പറഞ്ഞു. ശ്രീജയദേവരാൽ വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ട രാധയുടെ വാക് സ്വരൂപമായ ഈ പാട്ടു പാടുന്നതു കൊണ്ടു ആ പാടുന്നവരുടെയും മററുംമനസ്സിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പ്രത്യക്ഷമാകട്ടെ.

രാധാമലയമാരുതനെ ഉദ്ദേശിച്ചു പറയുന്നു.

മൂലം.

> മനോഭവാനന്ദന ചന്ദനാനില
> പ്രസീദ മേ ദക്ഷിണ മുഞ്ച വാമതാം
> ക്ഷണം ജഗൽപ്രാണ വിധായ മാധവം
> പുരോ മമ പ്രാണഹരോ ഭവിഷ്യസി.

ഹേ ചന്ദനാനില!	അല്ലയോ മലയസമീര! (തെക്കൻ കാററ!)
(ത്വം) മേ പ്രസീദ	അങ്ങ എനിക്ക വേണ്ടി (എന്നെ) പ്രപ്രസാദിച്ചാലും
ഹേ മനോഭവാനന്ദന!	അല്ലയോ കാമദേവനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നോവേ!
ഹേ ദക്ഷിണ!	അല്ലയോ ദക്ഷിണദേശജാത! അഥവാ പരന്മാക്ക ഇഷ്ടത്തെ ചെയ്യുന്നോവേ!
(ത്വം) വാമതാം മുഞ്ച	അങ്ങ പ്രതികൂലതയെ കളയു
ഹേ ജഗൽപ്രാണ!	അല്ലയോ ലോകങ്ങളുടെ ജീവനായുള്ളോവേ!
(ത്വം) മാധവം മമ	അങ്ങ ശ്രീകൃഷ്ണനെ എന്റെ
പുരഃ ക്ഷണം വിധായ	മുൻഭാഗത്ത് അല്പനേരം നിത്തിട്ട
(പുനഃ) പ്രാണഹരഃ ഭവിഷ്യസി	പിന്നെ പ്രാണഹരനായിട്ട ഭവിച്ചുകൊള്ളു.

സാരം. അല്ലയോ മലയമാരുത! കാമദേവന്റെ ഇഷ്ടത്തെ ചെയ്യുന്നോവേ! അങ്ങു എന്നെ പ്രസാദിക്കണെ! അന്യന്മാക്ക അനുകൂലകാരിയായ അങ്ങ് എന്നെ ഇനി ഉപദ്രവിക്കാതിരിക്കണേ! അതല്ലെങ്കിൽ സകലപ്രാണികളുടെയും പ്രാണനായുള്ളോവേ! അങ്ങ ശ്രീകൃഷ്ണനെ എന്റെമുമ്പിൽ അല്പനേരം നിത്തിയിട്ട (എന്നെതപിപ്പിക്കുന്നതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിനെ തപിപ്പിച്ചു എന്റെ മുമ്പിൽ കൊണ്ടുവന്നാക്കീട്ട) പിന്നെ അങ്ങയുടെ അംശങ്ങളായ പ്രാണങ്ങളെ എന്നിൽനിന്ന യഥേഷ്ടം അപഹരിച്ചുകൊള്ളു.

പിന്നെയും രാധാ തന്റെ വിരഹാവസ്ഥയെ പററി സഖിയോടു പറയുന്നു.

മൂലം.

> രിപുരിവ സഖീസംവാസോയം ശിഖീവ ഹിമാനിലാ
> വിഷമിവ സുധാരശ്മിര്യസ്മിന്ദുനോതി മനോഗതേ
> ഹൃദയമദയേ തസ്മിന്നേവം പുനർവ്വലതേ ബലാൽ
> കുവലയദൃശാം വാമഃ കാമോ നികാമനിരങ്കുശഃ

യസ്മിൻ ഗതേ	യാവനൊരുത്തൻ (ശ്രീകൃഷ്ണൻ) പോയിരിക്കുമ്പോൾ
അയം സഖീസംവാസഃ	സഖികളൊന്നിച്ചുള്ള ഈ താമസം
രിപുഃ ഇവ	ശത്രുപോലേയും,
ഹിമാനിലഃ	തണുത്ത കാററ്
ശിഖീ ഇവ	തീയ്യുപോലേയും,
സുധാരശ്മിഃ	അമൃതമയനായ ചന്ദ്രൻ
വിഷം ഇവ	വിഷംപോലേയും,
മനഃ ദുനോതി	മനസ്സിനെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു
അദയേ തസ്മിൻ	നിർദ്ദയനായ ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ
ഹൃദയം ബലാൽ	ഹൃദയം ബലാല്ക്കാരേണ
പുനഃ ഏവം വലതേ	പിന്നേയും ഈവണ്ണം ചാറി തിരിയുന്നു
നികാമനിരങ്കുശഃ	ഒട്ടും ഒരേടത്തും തടസ്ഥമില്ലാത്ത
കാമഃ	കാമദേവൻ
കുവലയദൃശാം	സുന്ദരിമാൎക്ക്
വാമഃ	പ്രതികൂലകാരിയാകുന്നു

"യസ്മിൻ മനോഗതേ" = യാതൊരു ശ്രീകൃഷ്ണനെ വിചാരിക്കുമ്പോൾ എന്നിയൎത്ഥവും അംഗീകരിക്കാം

സാരം. അല്ലയോ സഖി! ശ്രീകൃഷ്ണൻ പോയതിന്ന് ശേഷം എത്രയോ രസകരമായ സഖീസഹവാസം ശത്രുസംസൎഗ്ഗംപോ

ലേയും ഏററവും തണുത്ത കാററ് തിയ്യ്പോലേയും അമൃതമയനായ ചന്ദ്രൻ വിഷംപോലേയും എൻെറ മനസ്സിനെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു. എന്നെ ഇത്രയും കഷ്ടാവസ്ഥയെ പ്രാപിപ്പിക്കുന്ന ആ നിർദ്ദയനായ ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ തന്നെ എൻെറ മനസ്സ് എന്നെ കൂട്ടാക്കാതെ പിന്നേയും ചുററിത്തിരിയുന്നു. ഒട്ടും ഒരേടത്തും തടസ്ഥമില്ലാത്ത കാമദേവൻ സുന്ദരിമാൎക്ക വിരോധിയാകുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ ഇത്രയും അനിഷ്ടകാരിയായ ആ ശ്രീകൃഷ്ണനെകുറിച്ചു കാമൻ എൻെറ മനസ്സിനെ പിന്നേയും പ്രേരിപ്പിക്കുമോ?

രാധാ കാമാന്ധതനിമിത്തം പിന്നേയും പറയുന്നു.

മൂലം.

ബാധാം വിധേഹി മലയാനില പഞ്ചബാണ
പ്രാണാൻ ഗൃഹാണ ന ഗൃഹം പുനരാശ്രയിഷ്യേ
കിന്തേ കൃതാന്തഭഗിനി ക്ഷമയാ തരംഗൈ
രംഗാനി സിഞ്ച മമ ശാമ്യതു ദേഹദാഹഃ

ഹേ മലയാനില! (ത്വം)	അല്ലയോ തെക്കൻകാററെ, അങ്ങ
ബാധാം വിധേഹി	ഉപദ്രവത്തെ ചെയ്താലും
ഹേ പഞ്ചബാണ!	അല്ലയോ പഞ്ചായുധ! (കാമൻ)
പ്രാണാൻ ഗൃഹാണ	പ്രാണങ്ങളെ ഗ്രഹിച്ചാലും
(അഹം) പുനഃ ഗൃഹം	ഞാൻ ഇനി ഗൃഹത്തെ
ന ആശ്രയിഷ്യേ	ആശ്രയിക്കില്ല
ഹേ കൃതാന്തഭഗിനി!	അല്ലയോ യമസോദരി! (കാളിന്ദി)
തേ ക്ഷമയാ കിം	നിൻെറ ക്ഷമകൊണ്ട് എന്ത്
തരംഗൈഃ മമ	ഓളങ്ങളെക്കൊണ്ട് എൻെറ
അംഗാനി സിഞ്ച	അവയവങ്ങളെ നനച്ചാലും
ദേഹദാഹഃ ശാമ്യതു	ശരീരസന്താപം ശമിക്കട്ടെ

സാരം. അല്ലയോ മലയമാരുത! അങ്ങ എന്നെ ഉപദ്രവിച്ചുകൊള്ളൂ (കൊന്നുകൊള്ളൂ). ഞാനിനി എൻെറ ഗൃഹത്തിലേക്ക മട

ങ്ങിപ്പോകുമെന്നു നിങ്ങൾ വിചാരിക്കേണ്ട. കൃഷ്ണനോടു കൂടാതെ ഒരിക്കലും ഞാൻ പോകയില്ല. അല്ലയോ യമസോദരിയായ കാളിന്ദീ! നീ ക്ഷമിക്കുന്നതുകൊണ്ടെന്താണ് കാര്യം? നിന്റെ ഓളങ്ങളെക്കൊണ്ട് എന്റെ അവയവങ്ങളെ നനച്ചു കൊള്ളു. വിരഹജന്യമായ എന്റെ ദേഹസന്താപം ശമിക്കട്ടെ (ഈ ശരീരസന്താപം നശിച്ചാൽ നിന്റെ സോദരനായ അന്തകന്ന് എന്റെ പ്രാണഹരണത്തിന് പ്രയാസമായി വരുമെന്ന് വിചാരിച്ചു നീ മടിച്ചിരിക്കേണ്ട. എങ്ങിനെയായാലും എന്റെ പ്രാണഹരണം ബഹു എളുപ്പമായിരിക്കുന്നു.)

കവി സർഗ്ഗാന്തത്തിൽ ആശിസ്സ് ചെയ്യുന്നു.

പ്രാത ർന്നീലനിചോള മച്യുത മുരസ്സംവീതപീതാംബരം
രാധായാ ശ്ചകിതം വിലോക്യ ഹസതി സ്വൈരം സഖീമണ്ഡലെ
വ്രീളാചഞ്ചല മഞ്ചലം നയനയൊ രാധായ രാധാനനെ
സ്വാദുസ്മേരമുഖോയ മസ്തു ജഗദാനന്ദായ നന്ദാത്മജഃ

പ്രാതഃ സഖീമണ്ഡലേ	പ്രഭാതകാലത്ത് സഖികളുടെ കൂട്ടം
നീലനിചോളം	കറുത്ത മൂടുപുടവയോടും
ഉരസ്സംവീതപീ-	മാറിൽ ചിററിരിക്കുന്ന
താംബരം	മഞ്ഞപ്പട്ടോടും കൂടിയും
രാധായാഃ	രാധയിൽനിന്ന്
ചകിതം	ഭയപ്പെട്ടും ഇരിക്കുന്ന
അച്യുതം	ശ്രീകൃഷ്ണനെ
വിലോക്യ	കണ്ടിട്ട്
ഹസതി	ചിറിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
വ്രീളാചഞ്ചലം	ലജ്ജകൊണ്ടിളകുന്ന
നയനയോഃ	കണ്ണുകളുടെ
അഞ്ചലം	അററം
രാധാനനേ	രാധാദേവിയുടെ മുഖത്തിൽ

ഗൂഢം ആധായ	ആരു അറിയാതെ വെച്ചിട്ട് (കടാക്ഷിച്ചിട്ട്)
സ്മേരമുഖ! അയം	ചിരിക്കുന്ന മുഖത്തോടുകൂടിയ ഈ
നന്ദാത്മജഃ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
ജഗദാനന്ദായ അസ്തു	ജഗത്തിന്റെ സന്തോഷത്തിന്നായി ഭവിക്കട്ടെ

സാരം, പ്രഭാതസമയത്ത് നീലവസ്ത്രം കൊണ്ട് ദേഹംമൂടിയും മാറിൽ പീതാംബരം ചുററിയും രാധയെ ഭയന്നും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടിട്ട് സഖീവർഗ്ഗം ചിരിക്കുമ്പോൾ ലജ്ജയാലിളകുന്ന അപാംഗങ്ങളെക്കൊണ്ട് രാധയെ ഗൂഢമാംവണ്ണം കടാക്ഷിച്ചു പുഞ്ചിരിയിടുന്ന ഈ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ലോകത്തിന്നു പരമാനന്ദത്തെ നൽകട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതൌ അഷ്ടപദികാവ്യേ

സപ്തമസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

വിലക്ഷ്യലക്ഷ്മീപതിഃ

അഷ്ടമഃ സർഗ്ഗഃ

മൂലം.

അഥ കഥമപി യാമിനീം വിനീയ
സ്മരശരജർജ്ജരിതാപി സാ പ്രഭാതേ
അനുനയവചനം വദന്ത മഗ്രേ
പ്രണത മപി പ്രിയ മാഹ സാഭ്യസൂയം.

അഥ സ്മരശരജര്‍ജ്ജരിതാ അപി	അനന്തരം കാമശരങ്ങളാല്‍ പീഡിതയാണെങ്കിലും
സാ യാമിനീം	അവള്‍ (രാധ) രാത്രിയെ
കഥമപി വിനീയ	പണിപ്പെട്ടു കഴിച്ചുകൂട്ടീട്ടു
പ്രഭാതേ	പ്രകാശമാകുമ്പോള്‍
അഗ്രേ പ്രണതം	മുമ്പില്‍ നമസ്കരിച്ചും
അനുനയവചനം വദന്തം അപി	സമാധാനവാക്കിനെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടും ഇരിക്കുന്നവനാണെങ്കിലും
പ്രിയം	പ്രിയനോടു
സാഭ്യസൂയം ആഹ	അസൂയയോടു കൂടി പറയുന്നു.

സാരം. അനന്തരം രാധാ കാമബാണങ്ങളാല്‍ ഏററവും പീഡിതയാണെങ്കിലും വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി പിന്നെ പ്രഭാതമായപ്പോള്‍ ശ്രീകൃഷ്ണന്‍ തന്റെമുമ്പില്‍ വന്നു നമസ്കരിച്ച് ഓരോരോ സമാധാനവാക്കുകള്‍ പറഞ്ഞിട്ടും അദ്ദേഹത്തിനോടു ആ രാധാദേവി ഈര്‍ഷ്യയോടു കൂടി പറയുന്നു.

അഷ്ടപദി (൧൭)

മൂലം.

മലഹരിരാഗം രൂപകതാളം

രജനിജനിതഗുരുജാഗരരാഗകഷായിതമലസ നിമേഷം
വഹസി നയനമനുരാഗ മിവ സ്ഫുട മുദിതരസാഭിനിവേശം (൧)

യാഹി മാധവ യാഹി കേശവ മാ വദ കൈതവവാദം
താ മനുസര സരസീരുഹലോചന യാ തവ ഹരതി വിഷാദം

കജ്ജലമലിനവിലോചനചുംബനവിരചിതനീലിമരൂപം
ദശനവസന മരുണം തവ കൃഷ്ണ തനോതി തനോരനുരൂപം (൨)
(യാഹിമാധവ)

വപു രനുസരതി തവ സ്മരസംഗരനവനഖരക്ഷതരേഖം
മരതകശകലകലിതകളധൌതലിപേ രിവ രതിജയലേഖം (൨)
(യാഹിമാധവ)

ചരണകമലഗള ദലക്തകസിക്ത മിദ ന്തവ ഹൃദയ മുദാരം
ദശ്യതീവ ബഹി ർമ്മദനദ്രുമനവകിസലയപരിവാരം (൩)
(യാഹിമാധവ)

ദശനപദം ഭവദധരഗതം മമ ജനയതി ചേതസി ഖേദം
കഥയതി കഥ മധുനാപി മയാ സഹ തവ വപു രേതദ ഭേദം (൪)
(യാഹിമാധവ)

ബഹി രിവ മലിനതരം തവ കൃഷ്ണ മനോ പി ഭവിഷ്യതി നൂനം
കഥ മഥ വഞ്ചയസേ ജന മനുഗത മസമശരജ്വരദൂനം (൫)
(യാഹിമാധവ)

ഭ്രമതി ഭവാ നബലാകബളായ വനേഷു കിമത്ര വിചിത്രം
പ്രഥയതി പൂതനികൈവ വധൂവധനിർദ്ദയ ബാലചരിത്രം (൬)
(യാഹിമാധവ)

ശ്രീജയദേവഭണിതരതിവഞ്ചിതഖണ്ഡിതയുവതിവിലാപം
ശൃണുത സുധാമധുരം വിബുധാ വിബുധാലയതോ പി ദുരാപം(൭)
(യാഹിമാധവ)

ഹേ മാധവ! ഹേകേശവ	അല്ലയോ മാധവ! കേശവ!
(ത്വം) യാഹി, യാഹി	അങ്ങ പോയാലും പോയാലും
കൈതവവാദം മാ വദ	വ്യാജവാക്ക പറയെണ്ട.
ഹേ സരസീരുഹലോചന!	അല്ലയോ താമരക്കണ്ണ!
യാ തവ വിഷാദം	യാവളൊരുത്തി അങ്ങയുടെ ദുഃഖത്തെ

ഹരതി താം അനുസര	കളയുന്നുവോ അവളെ അനുസരിച്ചാലും
(ത്വം) രജനിജനിതഗുരു	അങ്ങ, രാത്രിയിൽ ഉണ്ടായ വല്ലാത്ത ഉ
ജാഗരരാഗകഷാ	റക്കമില്ലായ്മയാൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന ചുക
യിതം	പ്പിനാൽ ചൊകന്നിരിക്കുന്നതും
അലസനിമേഷം	പതുക്കെ ചിമ്മുന്നതും
ഉദിതരസാഭിനിവേശം	ശൃംഗാരരസത്തിൽ ആഗ്രഹത്തോടുകൂ ടിയതും ആയ
നയനം	കണ്ണിനെ
സ്ഫുടം അനുരാഗം	സ്പഷ്ടമായ അനുരാഗത്തെയൊ എന്നു
ഇവ	തോന്നുമാറു.
വഹസി	വഹിക്കുന്നു
ഹേ കൃഷ്ണ:	അല്ലയോ കൃഷ്ണ!
അരുണം	ചുകന്നിരിക്കുന്നതും
കജ്ജളമലിനവിലോച	മഷികൊണ്ടു കറുത്തിരിക്കുന്ന കണ്ണുകളി
നചുംബനവിര	ലെ ചുംബനംകൊണ്ടുണ്ടായ കറുത്തനി
ചിതനീലിമരൂപം	റത്തോടു കൂടിയിരിക്കുന്നതും ആയ
തവ ദശനവസനം	അങ്ങയുടെ അധരം
തനോഃ അനുരൂപം	ശരീരത്തിൻെറ സാദൃശ്യത്തെ
തനോതി	ചെയ്യുന്നു
തവ സ്മരസംഗരനവന	അങ്ങയുടെ മാരക്രീഡയാലുണ്ടായ പു
ഖരക്ഷതരേഖം	തിയ നഖവ്രണരേഖകളോടു കൂടിയ
വപുഃ	ശരീരം
മരതകശകലകലിത	മരതകരത്നഖണ്ഡത്തിൽ എഴുതപ്പെട്ട
കലധൌതലി	സ്വൎണ്ണാക്ഷരത്തിൻെറ
പേഃ	
രതിജയലേഖം	രതിക്രീഡാവിജയപത്രത്തെ

അനുസരതി ഇവ	അനുസരിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നും
തവ ഉദാരം	അങ്ങയുടെ വിശാലമായതും
ചരണകമലഗളദലക്തകസിക്തം	താമരപ്പൂവുപോലെയിരിക്കുന്ന കാലിൽ നിന്നു ഒഴുകുന്ന ചെമ്പിനിച്ചാറാൽ നനക്കപ്പെട്ടതും ആയ
ഹൃദയം	ഹൃദയം
മദനദ്രുമകിസലയപരിവാരം	കാമദേവനാകുന്ന വൃക്ഷത്തിന്റെ തളിരുകളുടെ കൂട്ടത്തെ
ബഹിഃ ദർശയതി ഇവ	പുറത്തേക്കു കാണിക്കുന്നുവോ എന്നുതോന്നും
ഭവദധരഗതം	ഭവാന്റെ അധരത്തിലുണ്ടായ
ദശനപദം	പല്ലിന്റെപാട
മമ ചേതസി	എന്റെ മനസ്സിൽ
ഖേദം ജനയതി	ദുഃഖത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.
തവ ഏതൽ വപുഃ	അങ്ങയുടെ ഈ ശരീരം
മയാ സഹ	എന്നോടുകൂടെ
അഭേദം അധുനാ അപി	ഭേദമില്ലായ്മയെ ഇപ്പോഴും
കഥം കഥയതി	എങ്ങിനെപറയുന്നു (തോന്നിക്കുന്നു)
ഹേ കൃഷ്ണ! തവ മനഃ അപി	അല്ലയോ കൃഷ്ണ! അങ്ങയുടെ മനസ്സും
ബഹിഃ ഇവ	പുറം പോലെ
മലിനതരം ഭവിഷ്യതി നൂനം	ഏററവും മലിനമായിട്ടു ഭവിച്ചിരിക്കും നിശ്ചയം
അഥ അസമശരജ്വരദൂനം	അങ്ങിനെ ഭവിച്ചിട്ടില്ലാ എങ്കിൽ കാമശരസന്താപത്താൽ ദുഃഖിതനായി
അനുഗതം ജനം	പിന്നാലെ പൊന്നിരിക്കുന്ന ജനത്തെ

(ത്വം) കഥം വഞ്ചയസേ	അങ്ങ എങ്ങിനെ വഞ്ചിക്കുന്നു
ഹേവധൂവധനിർദ്ദയ	അല്ലയോ സ്ത്രീവധത്തിൽദയയില്ലാത്തോവേ!
ഭവാൻ വനേഷു	ഭവാൻ കാടുകളിൽ
അബലാകബളായ ഭ്രമതി	സ്ത്രീകളെ മിഴുങ്ങാനായിട്ടാണല്ലൊ ചുററിനടക്കുന്നതു
അത്ര കിം വിചിത്രം	ഈ കാര്യത്തിലെന്താണ് ആശ്ചര്യം
പൂതനികാ ഏവ	പൂതനതന്നെ
ബാലചരിത്രം പ്രഥയതി	ബാലവൃത്താന്തത്തെ വെളിവാക്കുന്നു
ഹേ വിബുധാഃ	അല്ലയോ വിദ്വാന്മാരെ! അഥവാ ദേവന്മാരെ!
സുധാമധുരം	അമൃതിനെക്കാൾ മധുരമായതും
വിബുധാലയതഃ അപി	സ്വർഗ്ഗത്തിലും
ദുരാപം	ദുർല്ലഭമായതും
ശ്രീജയദേവഭണിതര തിവഞ്ചിതഖണ്ഡിത യുവതിവിലാപം	ശ്രീജയദേവരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടതും ആയ രതിക്രീഡാവിഷയത്തിൽ ചതിക്കപ്പെട്ട ഖണ്ഡിതനായികയായ രാധയുടെ ആവലാതിയെ (തത്സ്വരൂപമായ ഈ ഗാനത്തെ)
ശൃണുത	കേട്ടാലും.

ഖണ്ഡിതനായികയുടെ ലക്ഷണം—

"നിദ്രാകഷായമുകുളീകൃതതാമ്രനേത്രോ
നാരീനഖവ്രണവിശേഷവിചിത്രിതാംഗഃ
യസ്യാഃകുതോപിപതിരേതിഗൃഹംപ്രഭാതേ
സാഖണ്ഡിതേതികഥിതാകവിഭിഃപുരാണൈഃ."

സാരം, അല്ലയോ മാധവ! അല്ലയോ കേശവ! അങ്ങ പോയാലും പോയാലും. എന്നോടു വ്യാജം പറയേണ്ട; ഹേ താമരക്കണ്ണ! യാ

വളൊരുത്തിയാണ് അങ്ങയുടെ ദുഃഖത്തെ മാററുന്നത് അവളുടെ പിന്നാലെത്തന്നെ അങ്ങ നടന്നുകൊള്ളൂ. രാത്രി ക്രീഡാനിമിത്തം വളരെ ഉറക്കൊഴിച്ചതു കൊണ്ടു ചുകന്നിരിക്കുന്നതും പതുക്കെ അടയുന്നതും ശൃംഗാരരസാഗ്രഹത്തോടുകൂടിയതും (ശൃംഗാരരസത്തിലാഗ്രഹം ഉണ്ടെന്ന് സൂചിപ്പിക്കുന്നതും) ആയ അങ്ങയുടെ കണ്ണു കണ്ടാൽ ഇന്നലെ രാത്രിയൊരുമിച്ചു രമിച്ച നായികയെക്കുറിച്ചു മനസ്സിലുള്ള അനുരാഗം സ്പഷ്ടമായി പ്രകാശിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നും. ഹേ കൃഷ്ണ! സ്വാഭാവികമായി ചുകന്നിരിക്കുന്ന അങ്ങയുടെ അധരം മഷിയാൽ മലിനങ്ങളായ അവളുടെ നേത്രങ്ങളിൽ ചുംബിച്ചതുകൊണ്ടു അങ്ങയുടെ കറുത്ത ശരീരത്തോടു തുല്യമാകുന്നു. മാരക്രീഡാസമയത്തുണ്ടായ നൂതനങ്ങളായ നഖരേഖകളോടുകൂടിയ അങ്ങയുടെ നീലനിറമായ ദേഹം കണ്ടാൽ മരതകരത്നഖണ്ഡത്തിൽ എഴുതപ്പെട്ട സ്വൎണ്ണാക്ഷരങ്ങളോടുകൂടിയ രതിക്രീഡാവിജയപത്രമോ എന്നുതോന്നും. അത്രയുമല്ല പ്രേമാതിശയത്താൽ അവളുടെ പാദാരവിന്ദങ്ങളെടുത്തുവെച്ചപ്പോൾ അതിൽനിന്നൊഴുകിയ ചെമ്പിന്നിച്ചാർ അങ്ങയുടെ വിശാലമായ ഹൃദയപ്രദേശത്തിൽ പുരണ്ടിരിക്കുന്നതു കണ്ടാൽ അന്തൎഭാഗത്ത് സ്ഥിതനായ കാമദേവനാകുന്ന വൃക്ഷത്തിന്റെ തളിർക്കൂട്ടത്തെ (അവളെകുറിച്ചുള്ള ആന്തരമായ അനുരാഗത്തെ) പുറത്തേക്ക് കാണിക്കയാണോ എന്നു തോന്നും. ഭവാന്റെ അധരത്തിൽ ദന്തവ്രണം കണ്ടിട്ട് എന്റെ മനസ്സ് വല്ലാതെ വേദനിക്കുന്നു. നമ്മുടെ ശരീരത്തിന്ന് ഭേദമുണ്ടായിരുന്നില്ല. പണ്ട് അങ്ങയുടെ ദേഹത്തിൽ ഏതേതു സുഖദുഃഖകാരണങ്ങൾ ഉണ്ടാകുമൊ അപ്പോളതുകളെനിക്കും അങ്ങിനെതന്നെയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അങ്ങ് ഭേദമായി ഓരോന്നു പ്രവൃത്തിച്ചു തുടങ്ങിട്ടും അങ്ങിനെ ഭവിക്കുന്നതെങ്ങിനെ. അല്ലയോ കൃഷ്ണ! അങ്ങയുടെ പുറംപോലെ അകവും മലിനമായിത്തന്നെയിരിക്കും അല്ലെങ്കിൽ കാമപീഡിതയായി ഭവാനെത്തന്നെ ആശ്രയിച്ചു പിന്നാലെ പോന്നിരിക്കുന്ന ഈ എന്നെ ഇങ്ങിനെ ചതിക്കുമോ? ബലഹീനകളായ സ്ത്രീകളെ പിടിച്ചു ശാപ്പടാനാണ് ഭവാൻ ഈ വനപ്രദേശങ്ങളിൽ ചുററിനടക്കുന്നതു. അല്ലയോ സ്ത്രീകളെ കൊല്ലുവാൻ മടിയില്ലാം

ത്തോവേ! ബാല്യകാലത്തുതന്നെ അങ്ങയാൽ നിൎവ്വഹിക്കപ്പെട്ട ആസന ചെയ്യപ്പെട്ട പൂതനാവധം തന്നെ അങ്ങയുടെ സ്ത്രീവധപാടവത്തെ വെളിവാക്കുന്നുണ്ട്. പിന്നെന്താണ് ഈ കാൎയ്യത്തിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനുള്ളത്? അമൃതിനെക്കാൾ അതിമധുരമായും തന്നിമിത്തം സ്വൎഗ്ഗത്തിലും ദുൎല്ലഭമായും ശ്രീജയദേവരാൽ വൎണ്ണിതമായും ശ്രീകൃഷ്ണനാൽ രതിക്രീഡാവിഷയത്തിൽ ചതിക്കപ്പെട്ട ഖണ്ഡിതനായികയായ രാധാദേവിയുടെ വിലാപസ്വരൂപമായും ഇരിക്കുന്ന ഈ ഗാനത്തെ അല്ലയോ വിദ്വാന്മാരെ! നിങ്ങൾ കേൾക്കുകയും പാടുകയും ചെയ്യുവിൻ.

മൂലം.

തവേദം പശ്യന്ത്യാഃ പ്രസരദനുരാഗം ബഹിരിവ
പ്രിയാപാദാലക്തച്ഛുരിതമരുണദ്യോതി ഹൃദയം
മമാദ്യപ്രഖ്യാതപ്രണയഭരഭംഗേന കിതവ
ത്വദാലോകശ്ശോകാദപി കിമപി ലജ്ജാം ജനയതി.

ഹേ കിതവ!	അല്ലയോ ധൂൎത്ത!
തവ പ്രിയാപാദാലക്തച്ഛുരിതം	അങ്ങയുടെ പ്രിയയുടെ കാലുകളിലെ ചെമ്പിഞ്ഞിച്ചാർ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതും
അരുണദ്യോതി	ചുകപ്പുനിറത്തോടു കൂടിയതും
ബഹിഃ പ്രസരദനുരാഗം ഇവ	പുറത്തേക്കു പുറപ്പെടുന്ന അനുരാഗത്തോടുകൂടിയതോ എന്നു തോന്നുന്നതും ആയ
ഇദം ഹൃദയം	ഈ ഹൃദയത്തെ
പശ്യന്ത്യാഃ മമ	കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന എനിക്കു
അദ്യ ത്വദാലോകഃ	ഇപ്പോൾ അങ്ങയുടെ ദൎശനം
പ്രഖ്യാതപ്രണയഭരഭംഗേന	പ്രസിദ്ധമായ പ്രേമാധിക്യത്തിന്റെ നാശംകൊണ്ടുണ്ടായ
ശോകാൽ അപി	ദുഃഖത്തെക്കാളും

കിമപി ലജ്ജാം ജനയതി	വലുതായ ലജ്ജയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു.

സാരം. അല്ലയോ ധൂൎത്ത! അങ്ങയുടെ പ്രിയയുടെ പാദങ്ങളിലെ ചെമ്പഞ്ഞിച്ചാറ് പററിച്ചുകന്നിരിക്കുന്ന ഈ ഹൃദയം (മാറു) കണ്ടാൽ ആ പ്രിയതമയെ കുറിച്ചു അങ്ങക്കുള്ള അനുരാഗം അകത്തു നിറഞ്ഞു പുറത്തേക്കു പ്രകാശിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നും. ഇപ്രകാരമായ ഈ ഹൃദയത്തെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന എനിക്കു അങ്ങയുടെ പ്രസിദ്ധമായ പ്രേമാധിക്യം പോയ ദുഃഖത്തേക്കാൾ വലുതായ ലജ്ജയുണ്ടാകുന്നു.

മൂലം.

അന്തൎമ്മോഹനമൌലിഘൂൎണ്ണനചല ന്മന്ദാരവിസ്രംസനഃ
സ്തബ്ധാകൎഷണലോചനോത്സവമഹാമന്ത്രഃ കുരംഗീദൃശാം
ദൃപ്യദ്ദാനവദൂയമാനദിവിഷദ്ദുൎവ്വാരദുഃഖാപദാം
ധ്വംസഃ കംസരിപോഃ പ്രരോപയതു വഃ ശ്രേയാംസി വംശീരവഃ

കുരംഗീദൃശാം	സുന്ദരിമാരുടെ
അന്തൎമ്മോഹനമൌലിഘൂ ൎണ്ണനചലന്മന്ദാര വിസ്രംസനഃ	മനസ്സിനെ മോഹിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് തലകുലുക്കുകയും (അതുനിമിത്തം) ഇളകുന്ന മന്ദാരകുസുമങ്ങളെ വീഴ്ത്തുന്നതും
സ്തബ്ധാകൎഷണലോചനോ ത്സവമഹാമന്ത്രഃ	ഉറച്ചു നില്ക്കുന്നവയേയും (സ്ഥാവരങ്ങളേയും) ആകൎഷിക്കുന്നതും നേത്രങ്ങളെ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നതും ആയ മഹാമന്ത്രമാകുന്നതും
ദൃപ്യദ്ദാനവദൂയമാനദിവി ഷദ്ദുൎവ്വാരദുഃഖാപദ നാധ്വംസഃ	ഗൎവ്വിഷ്ഠന്മാരായ അസുരന്മാരാൽ ദുഃഖിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ദേവന്മാരുടെ അതികഠിനമായ വേദനയെ നശിപ്പിക്കുന്നതും ആയ
കംസരിപോഃ വംശീരവഃ	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വേണുനാദം

വഃ ശ്രേയാംസി	നിങ്ങൾക്ക ശ്രേയസ്സുകളെ
പ്രരോപയതു	ഉണ്ടാക്കട്ടെ

കർണ്ണാനന്ദകരമായ വേണുനാദത്തിന്ന് ലോചനോത്സവത്വം (നേത്രാനന്ദകരത്വം) എങ്ങിനെ സിദ്ധമായി? എന്നാൽ ഈ നാദത്തെകേട്ടസൎവ്വവും ഉപേക്ഷിച്ച വന്ന് ഭഗവാനെ കണ്ട് നേത്രദ്വാരാ ജനങ്ങൾ പരമാനന്ദത്തെ അനുഭവിച്ചിരുന്നതിനാൽ ഈ വേണുനാദത്തിന്ന നേത്രാനന്ദകരത്വം സിദ്ധം തന്നെ.

സാരം.-- ഉൎവ്വശി, രംഭ, മുതലായ ദിവ്യസ്ത്രീകളുടെ മനസ്സിനെ മോഹിപ്പിക്കുന്നതും അതുനിമിത്തം അവർ രസിച്ച തലകുലുക്കുമ്പോൾ ഇളകുന്ന മന്ദാരകുസുമങ്ങളെ വീഴ്ത്തുന്നതും സംസാരത്തിൽനിന്ന് വിരക്തന്മാരായി സമാധിയിൽ ഉറച്ചുനില്ക്കുന്ന മുനികളേയും അഥവാ അചരങ്ങളായ വൃക്ഷലതാദികളെയുംകൂടി സമീപത്തെ പ്രാപിപ്പിച്ച് ശ്രീകൃഷ്ണദൎശനത്താലും മററും നേത്രാനന്ദഭരിതന്മാരാക്കിത്തീൎക്കുന്നതും ഗൎവ്വിഷ്ഠന്മാരായ അസുരന്മാരാൽ ദുഃഖിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ദേവന്മാൎക്ക ആ കഠിനമായ ദുഃഖത്തെ നിക്കി പരമാനന്ദത്തെ നല്കുന്നതും ആയ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ വേണുനാദം ഈ ഗ്രന്ഥം പഠിക്കുന്നോൎക്കും വേണ്ട കേൾക്കുന്നവൎക്കും മററും യഥേഷ്ടം ധൎമ്മാൎത്ഥകാമമോക്ഷങ്ങൾ നല്കട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതൌ അഷ്ടപദികാവ്യേ

അഷ്ടമസൎഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

മുഗ്ദ്ധമുകുന്ദഃ

നവമഃ സൎഗ്ഗഃ.

മൂലം.

താമഥ മന്മഥഖിന്നാം

രതിരസഭിന്നാം വിഷാദസമ്പന്നാം

അനുചിന്തിതഹരിചരിതാം
കലഹാന്തരിതാമുവാച രഹഃസഖീം

അഥ സഖി	അനന്തരം സഖീ
മന്മഥഖിന്നാം	കാമദേവനാൽ ഖേദിപ്പിക്കപ്പെട്ടും
രതിരസഭിന്നാം	സുരതക്രീഡാരസംകൊണ്ട് കുഴഞ്ഞിയും
വിഷാദസമ്പന്നാം	പശ്ചാത്താപത്തോടു കൂടിയും
അനുചിന്തിതഹരിചരിതാം	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ചരിതത്തെ വീണ്ടും വീണ്ടും വിചാരിച്ചും ഇരിക്കുന്ന
കലഹാന്തരിതാം	കലഹാന്തരിതയായ
താം രഹഃ ഉവാച	രാധയോടു ഗൂഢമായ സ്ഥലത്തുവെച്ചു പറഞ്ഞു

സാരം.— അനന്തരം കാമപാരവശ്യത്തോടും രതിക്രീഡകളുള്ള മോഹംകൊണ്ടു വലഞ്ഞ് പശ്ചാത്താപത്തോടും ശ്രീകൃഷ്ണനാൽ മുമ്പു ചെയ്യപ്പെട്ട ഓരോരോ പ്രവൃത്തിയുടെ അനുസ്മരണത്തോടും കൂടി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രാധയോടു സഖി ഗൂഢമായ സ്ഥലത്തുവെച്ചു ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

കലഹാന്തരിതാ എന്ന നായികയുടെ ലക്ഷണം

പ്രാണേശഃ പരം പ്രണയകോപഭരേണ ഭിതം
യാ ചാടുകാരമവധീര്യ വിശേഷവാഗ്ഭിഃ
സന്തപ്യതേ മദനവഹ്നിശിഖാസഹസ്രൈ-
ർവ്വ്യാകുലാ ച കലഹാന്തരിതാ ഹി സാ സ്യാൽ.

കലഹാന്തരിതാ എന്ന പദത്തിന്റെ അൎത്ഥം പ്രണയകോപത്താൽ മറഞ്ഞിരിക്കുന്നവൾ

അഷ്ടപദി (൧൮)

മൂലം.

മദ്ധ്യമാദിരാഗം. ഏകതാളം

ഹരിരഭിസരതി വഹതി മധുപവനേ

കിമ പര മധികസുഖം സഖി ഭുവനേ (൧)

മാധവേ മാകുരു മാനിനിമാന മയേ

താലഫലാ ദപിഗുരു മതിസരസം

കിം വിഫലീകുരുഷേ കുചകലശം (൨)

(മാധവേ)

കതി ന കഥിത മിദ മനുപദ മചിരം

മാ പരിഹര ഹരിമതിശയരുചിരം (൩)

(മാധവേ)

കി മിതി വിഷീദസി രോദിഷി വികലാ

വിഹസതി യുവതിസഭാ തവ സകലാ (൪)

(മാധവേ)

മൃദുനളിനീദളശീതളശയനേ

ഹരി മവലോകയ സഫലയ നയനേ (൫)

(മാധവേ)

ജനയസി മനസി കി മിതി ഗുരു ഖേദം

ശൃണു മമ വചന മനീഹിതഭേദം (൬)

(മാധവേ)

ഹരി രുപയാതു വദതു ബഹുമധുരം

കിമി തി കരോഷി ഹൃദയ മതിവിധുരം (൭)

(മാധവേ)

ശ്രീജയദേവഭണിത മതിലളിതം

സുഖയതു രസികജനം ഹരിചരിതം (൮)

(മാധവേ)

അയേ മാനിനി!	അല്ലയോ മാനത്തോടു കൂടിയവളേ!
(ത്വം) മാധവേ മാനം	നീ ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ മാനത്തെ
മാ കുരു	ചെയ്യരുത
മധുമാസേ	വസന്തക്കാററ്

വഹതി	വീശുമ്പോൾ
ഹരിഃ അഭിസരതി	ശ്രീകൃഷ്ണൻ വരുന്നു
ഹേ സഖി! ഭുവനേ	അല്ലയോ സഖി! ലോകത്തിൽ
അധികസുഖം	അധികം സുഖമുള്ളതു
അപരം കിം	മറെറാന്ന് എന്ത്
താലഫലാൽ അപി	താലഫലത്തേക്കാളും
ഗുരും അതിസരസം	കഠിനമായും ഏററവും രസത്തോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
കുചകലശം	സ്തനകുംഭത്തെ
(ത്വം) കിം വിഫലീകുരുഷേ	നീ എന്തിന്നു നിഷ്ഫലമാക്കുന്നു
അതിശയരുചിരം	ഏററവും മനോഹരനായ
ഹരിം മാ പരിഹര	ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഉപേക്ഷിക്കരുത്
ഇദം അചിരം	ഇതു ഇപ്പോൾ
അനുപദം	വേണ്ടസമയത്തൊക്കെ
(മയാ) കതി ന കഥിതം	എന്നാൽ എത്രയൊ പ്രാവശ്യം പറയപ്പെട്ടില്ലെ?
(ത്വം) കിം വിഷീദസി	നീ എന്തിന്നു വിഷാദിക്കുന്നു
വികലാ രോദിഷി	പരവശയായിട്ട് കരയുന്നു?
തവ സകലാ യുവതിസഭാ	നിന്റെ എല്ലാ സ്ത്രീ സംഘവും
വിഹസതി	പരിഹസിച്ചു ചിരിക്കുന്നു
(ത്വം) മൃദുനളിനീദളശീതളശയനേ	നീ മാർദ്ദവത്തോടുകൂടിയ താമരദളങ്ങളേക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ തണുത്തശയ്യയിൽ
ഹരിം അവലോകയ	ശ്രീകൃഷ്ണനെ നോക്കിയാലും
നയനേ സഫലയ	കണ്ണുകളെ സഫലമാക്കിയാലും
(ത്വം) കിം ഇതി മനസി	നീ എന്തിനു ഇപ്രകാരം മനസ്സിൽ
ഗുരുഖേദം ജനയസി	വലുതായ ദുഃഖത്തെ ഉണ്ടാക്കിത്തീക്കുന്നു
അനീഹിതഭേദം	(നിങ്ങളുടെ) ഭിന്നതയെ ഇച്ഛിക്കാത്ത
മമ വചനം ശൃണു	എന്റെ വാക്കിനെകേട്ടാലും

ഹരിഃ ഉപയാതു	ശ്രീകൃഷ്ണൻ (നിൻെറ) അടുക്കെവരും
ബഹുമധുരം വദതു	വളരെമാധുൎയ്യത്തോടുകൂടേസംസാരിക്കും
(ത്വം) കിം ഇതി ഹൃദയം	നീ എന്തിന്നു ഇപ്രകാരം മനസ്സിനെ
അതിവിധുരം കരോഷി	ഏററവും ദുഃഖത്തോടു കൂടിയതാക്കി ചെയ്യുന്നു
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ടതും
അതിലളിതം	അതിമനോഹരവും ആയ
ഹരിചരിതം	ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം
രസികജനം സുഖയതു	രസികജനത്തെ സുഖിപ്പിക്കട്ടെ.

സാരം. അല്ലയോ മാനശാലിനി! സാക്ഷാൽലക്ഷ്മീവല്ലഭനായ ശ്രീകൃഷ്ണനോട് നീ മാനം നടിക്കരുത്. വസന്തവായുവീശുമ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിൻെറ അടുക്കലേക്കു വരും. അല്ലയോ സഖി! അദ്ദേഹത്തിനെ ഒരുനോക്കു കണ്ടാൽമതി എന്നു വിചാരിച്ചു അനേകംദിവ്യാംഗനമാർ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അത്രയും ലാവണ്യകാരുണ്യാദിസൽഗുണങ്ങളോടു കൂടിയ ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിന്നോടു കൂടി രമിപ്പാനായി നിൻെറ സമീപത്തേക്കു വരുന്നതാണെങ്കിൽ, അതിലധികം സുഖമായിട്ടു ലോകത്തിലെന്താണുള്ളത്. അതുകൊണ്ടു നീ അദ്ദേഹത്തിനോടൊട്ടും തന്നെ ദുൎമ്മുഖം കാണിക്കരുത്. താലഫലത്തേക്കാളും കഠിനമായും അതിമധുരമായും ഇരിക്കുന്ന നിൻെറ കുചകുംഭത്തെ എന്തിനാണു നിഷ്ഫലമാക്കുന്നത്? അദ്ദേഹിൻെറ കരസ്പൎശത്താലാണ് അതിന്നുസാഫല്യം. അതില്ലെങ്കിൽവിഫലംതന്നെ. അല്ലയോസഖി! ഏററവും സുന്ദരനായ ശ്രീകൃഷ്ണനെ നീ ഉപേക്ഷിക്കരുതു. എന്നിങ്ങിനെ എന്നാലിപ്പോൾ വേണ്ട സമയത്തോക്കു വളരെപ്രാവശ്യം പറയപ്പെട്ടില്ലെ? നീ എന്തിന്നു ദുഃഖിക്കുന്നു. എന്തിന്നു കരയുന്നു. നീ ഇങ്ങിനെ കരയുന്നതു കണ്ടിട്ടു നിൻെറ സഖികളൊക്കെ നിന്നെ പരിഹസിച്ചു ചിറിക്കുന്നു. മാൎദ്ദവത്തോടു കൂടിയ താമരദളങ്ങളെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ നിൻെറ ശയ്യയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണനെ സല്ക്കരിച്ചിരുത്തി അദ്ദേഹത്തിൻെറ ദൎശനത്താൽ നിൻെറ നേത്രങ്ങളെ സഫലീകരിച്ചാലും. നീ എന്തിനാണ് മനസ്സിൽ വല്ലാതെ ഖേദം ഉണ്ടാക്കി

ത്തിക്കുന്നതു. നിങ്ങളന്യോന്യം ഭിന്നിക്കാതിരിക്കേണമെന്നാഗ്രഹിച്ചു പറയുന്ന എന്റെ ഈ വാക്കു നീ കേൾക്കു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിന്റെ അരികത്തു വന്നു നിന്നോടു അതിരസമായി സംസാരിക്കും. പിന്നെന്തിനു നീ വല്ലാതെ മനസ്സിനെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നതു? ശ്രീജയദേവരാൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ട അതിമനോഹരമായ ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം രസികജനങ്ങളെ രസിപ്പിക്കട്ടെ.

മൂലം.

സ്നിഗ്ദ്ധേ യൽ പരുഷാസി യൽ പ്രണമതി സ്തബ്ധാസി യദ്രാഗിണി
ദ്വേഷസ്ഥാസി യദുന്മുഖേ വിമുഖതാം പ്രാപ്താസി തസ്മിൻ പ്രിയേ
തദ്യുക്തം വിപരീതകാരിണി തവ ശ്രീഖണ്ഡചർച്ചാ വിഷം
ശീതാംശുസ്തപനോ ഹിമം ഹുതവഹഃ ക്രീഡാമുദോ യാതനാഃ

പ്രിയേ തസ്മിൻ	പ്രിയനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
സ്നിഗ്ദ്ധേ	സ്നേഹത്തോടുകൂടിയിരിക്കുമ്പോൾ
യൽ (ത്വം) പരുഷാ അസി	യാതൊന്നു് ഹേതുവായിട്ടു് നീ കഠിനയായി ഭവിക്കുന്നു
പ്രണമതി യൽ	നമസ്കരിക്കുമ്പോൾ യാതൊന്നു് ഹേതുവായിട്ടു്
(ത്വം) സ്തബ്ധാ അസി	നീ ഒരു കുലുക്കമില്ലാത്തവളായി ഭവിക്കുന്നു.
രാഗിണി യൽ	അനുരാഗത്തോടു കൂടിരിക്കുമ്പോൾ യാതൊന്നു് ഹേതുവായിട്ടു്
(ത്വം) ദ്വേഷസ്ഥാ അസി	നീ ദ്വേഷത്തോടു കൂടിയവളായ്ക്കുന്നു
ഉന്മുഖേ	ഉത്സാഹിയായിരിക്കുമ്പോൾ
യൽ (ത്വം) വിമുഖതാം	യാതൊന്നു ഹേതുവായിട്ടു് നീ ദുർമ്മുഖതയെ
പ്രാപ്താ അസി	പ്രാപിച്ചവളാകുന്നു.

ഹേ വിപരീതകാരിണി!	അല്ലയോ വിപരീതാചരണശീലേ!
തൽ യുക്തം	അതുകൊണ്ട് യുക്തം ഉചിതം
ശ്രീഖണ്ഡചർച്ചാ	ചന്ദനംപൂശൽ
തവ വിഷം	നിണക്ക് വിഷമാകുന്നു
ശീതാംശുഃ തപനഃ	ചന്ദ്രൻ, തപിപ്പിക്കുന്ന സൂര്യനാകുന്നു.
ഹിമം ഹുതവഹഃ	മഞ്ഞ് തീയ്യാകുന്നു.
ക്രീഡാമുദഃ	ലീലയാലുണ്ടാവുന്ന ആനന്ദങ്ങൾ
യാതനാഃ	കഠിനവേദനകളാകുന്നു.

സാരം. അല്ലയോ വിപരീതാചരണശീലേ! നിൻെറ പ്രിയനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിന്നോട് സ്നേഹമായിരിക്കുമ്പോൾ നീ കഠിനയായും നിൻെറ മാനാപനോദത്തിനായി നമസ്കരിക്കുമ്പോൾ ഒരു കുലുക്കംകൂടാതെയും അനുരാഗത്തോടു കൂടിരിക്കുമ്പോൾ ദ്വേഷത്തോടുകൂടിയും ആലിംഗനാദികൾ ചെയ്യാനുത്സാഹിക്കുമ്പോൾ ദുർമ്മുഖത്തോടുകൂടിയും സ്ഥിതിചെയ്യുവെല്ലൊ. മഹാകഷ്ടം! അതിന്ന് ശരിയായിട്ടുതന്നെ നിൻെറ ഇപ്പോഴത്തെ അനുഭവവും. അത്യന്തമാഹ്ലാദകരമായ ചന്ദനച്ചാറ് തേക്കുമ്പോൾ നിണക്കു വിഷംപോലെ അതിദുസ്സഹമായും അതിശീതളനായ ചന്ദ്രൻ സൂര്യനെപ്പോലെ ഏററവും സന്താപകരനായും മഞ്ഞുവെള്ളംപോലും തീയ്യുപോലെ അതി ചൂടായും സഖികളൊന്നിച്ചുള്ള ലീലയാലുണ്ടാവുന്ന ആനന്ദങ്ങൾ കഠിനവേദനകളായും ഭവിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ, വിപരീതമായി പ്രവൃത്തിക്കുന്നവൎക്ക് വിപരീതം തന്നെ ഫലം.

മൂലം.

സാന്ദ്രാനന്ദപുരന്ദരാദിദിവിഷദ്വൃന്ദൈരമന്ദാദരാ
ദാനമ്രൈർമ്മകുടേന്ദ്രനീലമണിഭിഃസന്ദർശിതേന്ദിന്ദിരം
സ്വച്ഛന്ദംമകരന്ദസുന്ദരഗളന്മന്ദാകിനീമേദുരം
ശ്രീഗോവിന്ദപദാരവിന്ദമശുഭസ്കന്ദായവന്ദാമഹേ

സ്വച്ഛന്ദം	യഥേഷ്ടം (ധാരാളം)

ഹന്ദാവ്യ ഒമ്പതാം സൎഗ്ഗം

മകരന്ദസുന്ദരഗളന്മന്ദാകിനീമേദുരം	പൂന്തേൻപോലെ മനോഹരമായി ഒഴുകുന്ന ആകാശഗംഗാ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതും,
അമന്ദാദരാൽ	പൂൎണ്ണമായ ആദരവോടെ
ആനമ്രൈഃ	നമസ്കരിക്കുന്ന
സാന്ദ്രാനന്ദപുരന്ദരാദി ദിവിഷദ്വൃന്ദൈഃ	പൂൎണ്ണാനന്ദത്തോടു കൂടിയ ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരുടെ കൂട്ടത്താൽ
മകുടേന്ദ്രനീലമണിഭിഃ	കിരീടങ്ങളിലെ ഇന്ദ്രനീലരത്നങ്ങളെക്കൊണ്ട്.
സന്ദൎശിതേന്ദിന്ദിരം	കാണിക്കപ്പെട്ട വണ്ടുകളോടു കൂടിയ
ശ്രീഗോവിന്ദപദാരവിന്ദം	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പാദാരവിന്ദത്തെ
അശുഭസ്കന്ദായ	അശുഭനാശത്തിന്നായി
വന്ദാമഹേ	വന്ദിക്കുന്നു

സാരം. പൂന്തേൻപോലെ കൌതുകമായി ധാരാളം ഒഴുകുന്ന ആകാശഗംഗയാൽ വ്യാപ്തമായും പരമാനന്ദമഗ്നന്മാരായ ദേവന്മാരുടെ വൃന്ദങ്ങൾ പൂൎണ്ണാദരവോടെ നമസ്കരിക്കുമ്പോൾ അവരുടെ കിരീടങ്ങളിലെ വണ്ടുകളോ എന്നു തോന്നിപ്പിക്കുന്ന ഇന്ദ്രനീലരത്നങ്ങളോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പാദാരവിന്ദത്തെ അശുഭനാശത്തിന്നായി വന്ദിക്കുന്നു.

ശ്രീജയദേവകൃതൌ അഷ്ടപദീകാവ്യേ

നവമസൎഗ്ഗഃ

സമാപ്തഃ

ചതുരചതുർഭുജഃ

ദശമഃസർഗ്ഗഃ

മൂലം.

അത്രാന്തരേമസൃണരോഷവശാദസീമ
നിശ്വാസനിസ്സഹമുഖീംസുമുഖീമുപേത്യ
സവ്രീളവീക്ഷിതസഖീവദനാംദിനാന്തേ
സാനന്ദഗൽഗദപദംഹരിരിത്യുവാച.

അത്ര അന്തരേ	ഈ സമയത്തിങ്കൽ
ഹരിഃ മസൃണരോഷ വശാൽ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ, കുറഞ്ഞിരിക്കുന്നകോപത്തിന്നു അധീനയായതുകൊണ്ട്
അസീമനിശ്വാസനിസ്സ ഹമുഖീം	അതിരില്ലാത്ത നിശ്വാസങ്ങളെക്കൊണ്ടു സഹിക്കാൻ കഴിയാത്ത മുഖത്തോടു കൂടിയും
സവ്രീളവീക്ഷിതസഖീവ ദനാം	(തന്നാൽ) ലജ്ജയോടുകൂടി നോക്കപ്പെട്ട സഖീമുഖത്തോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
സുമുഖീം	സുന്ദരിയെ (രാധയുടെ)
ഉപേത്യ	അടുക്കെ ചെന്നിട്ടു
ദിനാന്തേ	സന്ധ്യാസമയത്തു
സാനന്ദഗൽഗദപദം	സന്തോഷംകൊണ്ടു ഇടറിഞ്ഞു പൊട്ടിക്കൊണ്ടു പുറപ്പെടുന്ന വാക്കുകളോടുംകൂടി
ഉവാച	പറഞ്ഞു

സാരം. ഈ സമയത്തു സഖിയുടെ ശകാരംകൊണ്ടു കോപം

കുറച്ചു ശമിക്കയാൽ വിരഹദുഃഖം വർദ്ധിച്ചു് തന്നിമിത്തം കണിക്കില്ലാത്ത ദീർഘനിശ്വാസത്താൽ കഷ്ടപ്പെട്ടും ലജ്ജയോടുകൂടി സഖീമുഖത്തു നോക്കിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രാധാദേവിയുടെ അടുക്കൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ സന്ധ്യക്കു ചെന്നിട്ടു സന്തോഷത്താൽ ഇടനെഞ്ഞു മുട്ടിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

മൂലം.

അഷ്ടപദീ (൧൯)

മുഖാരി രാഗം ചമ്പതാളം

വദസിയദികിഞ്ചിദപിദന്തരുചികൌമുദീ
ഹരതിദരതിമിരമതിഘോരം
സ്ഫുരദധരശീധവേ തവവദനചന്ദ്രമാഃ
രോചയതിലോചനചകോരം (൧)
പ്രിയേ ചാരുശീലേമുഞ്ചമയിമാനമനിദാനം
സപദിമദനാനലോദഹതിമമമാനസം.
ദേഹിമുഖകമലമധുപാനം
സത്യമേവാസിയദിസുദതിമയികോപിനി
ദേഹിഖരനഖരശരഘാതം
ഘടയഭുജബന്ധനംജനയരദഖണ്ഡനം
യേനവാഭവതിസുഖജാതം (പ്രിയേ!) (൨)
ത്വമസിമമഭൂഷണംത്വമസിമമജീവനം
ത്വമസിമമഭവജലധിരത്നം
ഭവതുഭവതീഹമയിസതതമനുരോധിനി
തത്രമമഹൃദയമതിയത്നം (പ്രിയേ!) (൩)
നീലനളിനാഭമപിതന്വിതവലോചനം
ധാരയതികോകനദരൂപം
കുസുമശരബാണഭാവേനയദിരഞ്ജയസി
കൃഷ്ണമിദമേതദനുരൂപം (പ്രിയേ!) (൪)

സ്ഫുരതുകുചകുംഭയോരുപരിമണിമഞ്ജരീ
ഭൂഷയതുതവഹൃദയദേശം
രസതുരശനാപിതവഘനജഘനമണ്ഡലേ
ഘോഷയതുമന്മഥനിദേശം (പ്രിയേ!) (൫)

സ്ഥലകമലഭഞ്ജനംമമഹൃദയരഞ്ജനം
ജനിതരതിരംഗപരഭാഗം
ഭണമസൃണവാണികരവാണി ചരണദ്വയം
സരസലസദലക്തകരാഗം (പ്രിയേ!) (൬)

സ്മരഗരളഖണ്ഡനംമമശിരസിമണ്ഡനം
ധേഹിപദപല്ലവമുദാരം
ജ്വലതിമയിദാരുണോമദനകദനാരുണോ
ഹരതുതദുപാഹിതവികാരം (പ്രിയേ!) (൭)

ഇതിചടുലചാടുപടുചാരുമുരവൈരിണോ
രാധികാമധിവചനജാതം
ജയതിപത്മാവതീരമണജയദേവകവിഭാരതീ
ഭണിതമിതിഗീതം (പ്രിയേ!) (൮)

ഹേ പ്രിയേ!	അല്ലയോ പ്രിയേ!
ഹേ ചാരുശീലേ!	അല്ലയോ മനോഹരശീലേ!
(ത്വം) മയി അനിദാനം	നീ എന്നിൽ അകാരണമായ
മാനം മുഞ്ച	ഈർഷ്യയെ കളയു.
സപദി മദനാനലഃ	അതിവേഗത്തിൽ കാമാഗ്നി
മമ മാനസം ദഹതി	എന്റെ മനസ്സിനെ ഭസ്മമാക്കുന്നു.
(ത്വം) മുഖകമലമധു	നീ മുഖമാകുന്ന താമരപ്പൂവിലെ മധുപാ
പാനം ദേഹി.	നത്തെ തന്നാലും
(ത്വം) കിഞ്ചിൽ അപി	നീ കുറച്ചെങ്കിലും സംസാരിക്കുന്നു എങ്കി
വദസി യദി	ൽ

ദന്തരുചികൌമുദീ	പല്ലുകളുടെ ശോഭയാകുന്ന നിലാവ്
അതിഘോരം ദര തിമിരം	അതികഠിനമായിരിക്കുന്ന ഭയമാകുന്ന ഇരുട്ടിനെ
ഹരതി	കളയുന്നു.
തവ വദനചന്ദ്രമാഃ	നിന്റെ മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രൻ
(മമ) ലോചന ചകോരം	എന്റെ കണ്ണാകുന്ന ചകോരപ്പക്ഷിയെ
സ്ഫുരദധരശീധവേ	ശോഭിക്കുന്ന അധരത്തിലെ ആസവത്തിനായ്ക്കൊണ്ടു
രോചയതി	രുചിപ്പിക്കുന്നു.
ഹേ സുദതി!	അല്ലയോ സുന്ദരി!
(ത്വം) മയി കോപിനി അസി	നീ എന്നിൽ കോപത്തോടുകൂടിയവളാകുന്നു.
സത്യം ഏവ യദി	സത്യം തന്നെയാണെങ്കിൽ
(ത്വം) ഖരനഖരശര ഘാതം	നീ അതിക്രൂരമായ നഖങ്ങളാകുന്ന ശരങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള പ്രഹരത്തെ
ദേഹി	തന്നാലും (ചെയ്താലും)
ഭുജബന്ധനം ഘടയ	കൈകൾകൊണ്ടുള്ള ബന്ധനത്തെ യോജിപ്പിച്ചാലും (ആലിംഗനം ചെയ്താലും)
രദഖണ്ഡനം ജനയ	പല്ലുകൊണ്ടുള്ള മുറിയെ ഉണ്ടാക്കിയാലും
യേന വാ സുഖജാതം	യാതൊന്നുകൊണ്ടോ സുഖസമൂഹം (ധാരാളം സുഖം)
ഭവതി	ഉണ്ടാകുന്നു
(തൽ കുരു)	അതിനെ ചെയ്താലും
ത്വം മമ ഭൂഷണം അസി	നീ എനിക്കു ആഭരണമാകുന്നു

ത്വം മമ ജീവനം അസി	നീ എന്റെ ജീവനമാകുന്നു. (എന്നെ ജീവിപ്പിക്കുന്നവളാകുന്നു.)
ത്വം മമ ഭവജലധി രത്നം അസി	നീ എനിക്കു സംസാരസമുദ്രത്തിങ്കലെ രത്നമാകുന്നു.
ഭവതി ഇവ മയി	ഭവതി ഈ എന്നിൽ
സതതം അനുരോധിനീ	എല്ലായ്പ്പോഴും അനുകൂലത്തെ ചെയ്യുന്നവളായി
ഭവതു	ഭവിക്കണേ
തത്ര മമ ഹൃദയം	ആ കാൎയ്യത്തിൽ എന്റെ മനസ്സു
അതിയത്നം	അതിയായ അദ്ധ്വാനത്തോടു കൂടിയതാകുന്നു
ഹേ തന്വി! തവ	അല്ലയോ സുന്ദരി! നിന്റെ
ലോചനം നീലനളിനാഭം അപി	കണ്ണിനെ നീലത്താമരപ്പൂവിന്റെ ശോഭപോലെയിരിക്കുന്ന ശോഭയോടു കൂടിയതാണെങ്കിലും
കോകനദരൂപം	ചെന്താമരപ്പൂവിന്റെ നിറത്തെ
(ഭവതി)	ഭവതി
ധാരയതി	ധരിപ്പിക്കുന്നു
(ത്വം) കൃഷ്ണം ഇദം	നീ കറുത്തിരിക്കുന്ന ഈ കണ്ണിനെ
കുസുമശരബാണഭാവേന	കാമദേവന്റെ ബാണമാണെന്ന വിചാരത്തോടെ
രഞ്ജയസി യദി	ചുകപ്പിക്കയാണെങ്കിൽ
ഏതൽ അനുരൂപം	ഇതു യുക്തമാകുന്നു
തവ കുചകുംഭയോഃ ഉപരി	നിന്റെ കുചകുംഭങ്ങളുടെ മുകളിൽ
മണിമഞ്ജരീ സ്ഫുരതു	മണിമാലാ ശോഭിക്കട്ടെ
ഹൃദയദേശം ഭൂഷയതു	ഹൃദയദേശത്തെ അലങ്കരിപ്പിക്കട്ടെ
തവ ഘനജഘനമണ്ഡലേ	നിന്റെ തടിച്ചിരിക്കുന്ന ജഘനമണ്ഡലത്തിൽ

രശനാ അപി രസതു	അരഞ്ഞാളും ശബ്ദിക്കട്ടെ
മന്മഥനിദേശം ഘോഷയതു	കാമദേവന്റെ ആജ്ഞയെ ഘോഷിപ്പിക്കട്ടെ
ഹേ മസൃണവാണി	അല്ലയോ മഞ്ജുഭാഷിണി!
ത്വം ഭണ	നീ പറയു
സ്ഥലകമലഭഞ്ജനം	സ്ഥലത്താമരപ്പൂവിനെ ഭഞ്ജിക്കുന്നതും
മമ ഹൃദയരഞ്ജനം	എന്റെ മനസ്സിനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതും
ജനിതരതിരംഗപരഭാഗം	സുരതമോഹത്തിന്റെ ആധിക്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതും ആയ
(തവ) ചരണദ്വയം	നിന്റെ രണ്ടു പാദങ്ങളേയും
(അഹം)	ഞാൻ
സരസലസദലക്തക രാഗം	സരസമായി ശോഭിക്കുന്ന ചെമ്പിന്നീച്ചാറിന്റെ ചുകപ്പോടുകൂടിയതാക്കി
കരവാണി	ചെയ്യാം
സ്മരഗരളഖണ്ഡനം	കാമവിഷത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതും
ഉദാരം പദപല്ലവം	സൌന്ദൎയ്യത്തോടുകൂടിയതും ആയ കാൽത്തളിരിനെ
(ത്വം)	നീ
മമ ശിരസി	എന്റെ ശിരസ്സിൽ
മണ്ഡനം ദേഹി	അലങ്കാരമായി വെച്ചാലും
മയി ദാരുണഃ	എന്നിൽ ഭയങ്കരനായ
മദനകദനാരുണഃ	കാമസന്താപമാകുന്ന സൂൎയ്യൻ
ജ്വലതി	ജ്വലിക്കുന്നു
ഉപാഹിതവികാരം	ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വികാരത്തെ
തൽ ഹരതു	അതു (നിന്റെ പാദന്യാസം) നശിപ്പിക്കട്ടെ

ഇതി മുരവൈരിണഃ	ഇപ്രകാരം ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ
ചടുലചാടുപടു ചാരു	ഇളക്കത്തോടുകൂടിയതും പ്രിയമായും ചതുരമായും മനോഹരമായും ഇരിക്കുന്ന
രാധികാം അധിവചനജാതം	രാധയെക്കുറിച്ചുള്ള വാക്സമൂഹമായ
പത്മാവതീരമണജയദേവകവിഭാരതീ ഭണിതം	പത്മാവതീഭർത്താവായ ജയദേവകവിയാൽ ഭാരതീരീതിയിൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ട
ഇതി ഗീതം	ഇപ്രകാരമിരിക്കുന്ന ഗാനം
ജയതി	ഉൽകർഷേണ വർത്തിക്കുന്നു

സാരം. അയേ പ്രിയേ! മനോജ്ഞമാനശീലേ! നീ എന്നിൽ യാതൊരു കാരണവും കൂടാതെ കോപിക്കുന്നത് മതിയാക്കു. എന്റെ മനസ്സിൽ കാമാഗ്നി അതിവേഗത്തിൽ കത്തിജ്വലിക്കുന്നു. ഇതു ശമിപ്പാൻ നിന്റെ മുഖമാകുന്ന താമരപ്പൂവിലെ മധുപാനം ചെയ്വാനനുവദിക്കു. നീ എന്തെങ്കിലും കുറച്ചു വല്ലതും സംസാരിക്കുന്നു എങ്കിൽ അപ്പോൾ പ്രകാശിക്കുന്ന നിന്റെ ദന്തകാന്തിയാകുന്ന ചന്ദ്രികാ അതികഠിനമായ എന്റെ ഭയമാകുന്ന അന്ധകാരത്തെ കളയും. നിന്റെ മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രൻ എന്റെ നേത്രങ്ങളാകുന്ന ചകോരങ്ങളെ അതിമോഹനമായ അധരത്തിങ്കലെ മധുവിനായി മോഹിപ്പിക്കുന്നു. അല്ലയോ സുന്ദരി! നീ എന്നോടു വാസ്തവമായി കോപിക്കുന്നതാണെങ്കിൽ ആ കോപത്തിന്നു തക്കവണ്ണം പ്രവൃത്തിക്കു. ഒന്നാമതായി അതിമൂർച്ചയോടുകൂടിയ നഖങ്ങളെക്കൊണ്ടു നീ മാന്തു (എന്നെ രസിപ്പിക്കു) പിന്നെ നിന്റെ കൈകളെക്കൊണ്ടു എന്നെ പിടിച്ചുകെട്ടു (ആലിംഗനം ചെയ്യു). പല്ലുകൾകൊണ്ടു വ്രണം ഉണ്ടാക്കു (അധരപാനം ചെയ്യു). എന്നുവേണ്ടാ എന്താണു നിനക്കിഷ്ടം എന്നുവെച്ചാൽ അതൊക്കെ ചെയ്തുകൊള്ളു. നീ തന്നെ എനിക്കു ഭൂഷണം (നിന്നോടു കൂടാഞ്ഞാൽ ഞാൻ ശോഭിക്കില്ല. നീ നിമിത്തം ഞാൻ ജീവിക്കുന്നു. നീ എനിക്കു സംസാരസമുദ്രത്തിങ്കലെ രത്നമാകുന്നു. ഇത്രയും ആശ്രയിക്കുന്ന

എന്നിൽ ഭവതി എല്ലായ്പോഴും അനുസരണത്തോടുകൂടിയിരുന്നാലും. അതിനുവേണ്ടി എൻെറ മനസ്സ വളരെ യത്നിക്കുന്നുണ്ടു. അല്ലയോ സുന്ദരി!നിൻെറ കണ്ണുകൾ നീലത്താമരപ്പൂവുപോലേ കറുത്തതാണെങ്കിലും നീ അതുകളെ ചെന്താമരപ്പൂവുപോലെ ചുകപ്പിക്കുന്നു. സ്വതെത്തന്നെ കറുത്തിരിക്കുന്ന ഈ കണ്ണുകളെ ഭവതീ കാമബാണങ്ങളാണെന്നുവിചാരിച്ചു ചുകപ്പിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഇതു യുക്തംതന്നെ. ശരങ്ങൾ പരഭേദനത്താൽ രക്തംകൊണ്ടു ചുകന്നിരിക്കുമെല്ലൊ. അതുപോലെ എന്നെ ഭേദിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഭവതിയുടെ നേത്രങ്ങളും ചുകന്നിരിക്കേണ്ടതു തന്നെ. നിൻെറ കുചകുംഭങ്ങളിൽ രത്നമാലകൾ അണിയു. അതിനാൽ ഹൃദയപ്രദേശം ശോഭിക്കട്ടെ. അതിമാംസളമായ നിൻെറ ജഘനത്തിൽ അരഞ്ഞാൾകെട്ടി അതിൻെറ ശബ്ദം 'ക്രീഡിക്കു ക്രീഡിക്കു' എന്നുള്ള കാമദേവാജ്ഞയെ ഘോഷിപ്പിക്കട്ടെ. അയേ മനോഹരഭാഷിണി! നീ എന്നോടു കല്പിക്കു. എന്നാൽ ഞാൻ സ്ഥലകമലത്തേക്കാൾ അതിമനോഹരമായും എൻെറ മനസ്സിനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതായും കാമോദ്ദീപകമായും ഇരിക്കുന്ന നിൻെറ കാലടികളിൽ ഞാൻ ചെമ്പിനിച്ചാർ വളരേ ഭംഗിയായി തേച്ചു ചുകപ്പിക്കാം. കാമവിഷത്തെ കളയുന്നതും സൌന്ദൎയ്യത്തോടുകൂടിയതും അഥവാ ഉൽകൃഷ്ടമായതും ആയ നിൻെറ കാൽത്തളിര് എൻെറ ശിരസ്സിൽ അലങ്കാരമായി വെച്ചാലും. എന്നാൽ അതിക്രൂരമായ കാമദുഃഖമാകുന്ന സൂൎയ്യൻ എന്നെ വല്ലാതെ തപിപ്പിക്കുന്നു. അതിനാലുണ്ടാവുന്ന വികാരങ്ങളെ ആ പാദന്യാസം നശിപ്പിക്കും. ഈ പ്രകാരം ചഞ്ചലമായും പ്രിയമായും ചതുരമായും മനോഹരമായും ഇരിക്കുന്നതും ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാധയോടു പറഞ്ഞതും ശ്രീജയദേവരാൽ ഭാരതീരീതിയിൽ വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ടതും ആയ ഈഗാനം ഉൽകൎഷേണ വൎത്തിക്കുന്നു. ഈ ഗാനത്തിൻെറ ഔൽകൃഷ്ട്യത്തിന്നു പ്രധാനമായ കാരണം ഭഗവദ്വാക്യത്വം തന്നെ. ഇതിൽ മററൊരുമഹിമ "സ്മരഗരളഖണ്ഡനം" ഇത്യാദിയായ ചരണംനിമിത്തമാണ് ഈഗ്രന്ഥകൎത്താവിൻെറ ധൎമ്മപത്നിയായ പത്മാവതിക്കു ഭഗവദ്ദൎശനത്തിന്നു സംഗതിവന്നതു.അതുനിമിത്തംഈ ഗാനം മുതൽക്കുതന്നേ ഗ്രന്ഥകൎത്താവു "പത്മാവതി" എന്ന മുദ്രയെ പ്രദൎശിപ്പിക്കുന്നു.

മൂലം.

പരിഹര കൃതാതങ്കേ ശങ്കാം ത്വയാ സതതം ഘന
സ്തനജഘനയാ ക്രാന്തേ സ്വാന്തേ പരാനവകാശിനി
വിശതി വിതനോരന്യോ ധന്യേ ന കോപി മമാന്തരം
സ്തനഭരപരീരംഭാരംഭേ വിധേഹി വിധേയതാം

ഹേ കൃതാതങ്കേ!	അല്ലയോ സന്താപകാരിണി!
ഘനസ്തനജഘനയാ	തടിച്ച സ്തനജഘനങ്ങളോടു കൂടിയ
ത്വയാ	നിന്നാൽ
സതതം ആക്രാന്തേ	എല്ലായ്പോഴും സ്ഥിതിചെയ്യപ്പെടുന്നതും (നിന്നെത്തന്നെ എല്ലായ്പോഴും വിചാരിക്കുന്നതും)
പരാനവകാശിനി	അന്യന് പ്രവേശിപ്പാൻ പഴുതില്ലാത്തതും ആയ
മമ സ്വാന്തേ	എന്റെ മനസ്സിൽ
വിതനോഃ അന്യഃ	ശരീരമില്ലാത്ത കാമനിൽനിന്നു അന്യനായ
കഃ അപി	ഒരുത്തനും
ഹേ ധന്യേ!	അല്ലയോ ധന്യേ!
(മമ) അന്തരം ന വിശതി	എന്റെ അകത്ത് പ്രവേശിക്കുന്നില്ല
(ത്വം) ശങ്കാം പരിഹര	നീ ശങ്കയെ കളഞ്ഞാലും
സ്തനഭരപരീരംഭാരംഭേ	സ്തനാലിംഗനം തുടങ്ങാൻ
വിധേയതാം	സമ്മതത്തെ
വിധേഹി	തന്നാലും

സാരം:— അല്ലയോ സന്താപകാരിണി! ഏററവും വലുതായ സ്തനജഘനങ്ങളോടു കൂടിയ നീ എല്ലായ്പോഴും സ്ഥിതിചെയ്കനിമിത്തം വെറെയൊന്നിനും പ്രവേശിപ്പാൻ സ്ഥലമില്ലാതിരിക്കുന്ന എന്റെ മനസ്സിൽ അനംഗനായ കാമനല്ലാതെ വെറെയാരുമില്ല (ഇതു തന്നെ അനംഗനാകകൊണ്ടാണ്) അല്ലയോ ശ്രേഷ്ഠേ! എനി

ക്ക് ഭവതിയെയൊഴിച്ചു മററാരെക്കുറിച്ചും വിചാരമുണ്ടെന്ന് കൂട്ടും ശങ്കിക്കേണ്ട ഭവതിയുടെ സ്തനാലിംഗനത്തിന്ന് എന്നെ സമ്മതിക്ക.

മൂലം

വ്യഥയതി വൃഥാ മൌനം തന്വി പ്രപഞ്ചയ പഞ്ചമം
തരുണി മധുരാലാപൈ സ്താപം വിനോദയ ദൃഷ്ടിഭിഃ
സുമുഖി വിമുഖീഭാവം താവദ്വിമുഞ്ച ന മുഞ്ച മാം
സ്വയ മതിശയസ്നിഗ്ദ്ധോ മുഗ്ദ്ധേ പ്രിയോഹ മുപസ്ഥിതഃ

ഹേതന്വി! വൃഥാ മൌനം	അല്ലയോ സുന്ദരി! വൃഥാവിലുള്ള മൌനം
വ്യഥയതി	ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു
(ത്വം) മധുരാലാപൈഃ	നീമധുരമായ സംഭാഷണങ്ങളെക്കൊണ്ട്
പഞ്ചമം പ്രപഞ്ചയ	പഞ്ചമസ്വരത്തെ വിസ്തരിച്ചാലും
ഹേ തരുണി!	അല്ലയോ യൌവനയുക്തേ!
ദൃഷ്ടിഭിഃ താപം	കടാക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ട് താപത്തെ
വിനോദയ	കളഞ്ഞാലും
ഹേ സുമുഖി!	അല്ലയോ ശോഭനമുഖസഹിതേ!
വിമുഖീഭാവം താവൽ	വൈമുഖ്യത്തെ നിശ്ചയമായി
വിമുഞ്ച	കളഞ്ഞാലും
ഹേ മുഗ്ദ്ധേ!	അല്ലയോ മൂഢേ!
അതിശയസ്നിഗ്ദ്ധഃ	ഏററവും സ്നേഹമുള്ള
പ്രിയഃ അഹം	ഭൎത്താവായ ഞാൻ
സ്വയം ഉപസ്ഥിതഃ	തന്നെത്താൻ സമീപസ്ഥനായിരിക്കുന്നു.
ത്വം മാം ന മുഞ്ച	നീ എന്നെ ഉപേക്ഷിക്കരുത്

സാരം— അല്ലയോസുന്ദരി! നിൻെറ അകാരണമായ ഈ മൌനം എന്നെ വല്ലാതെ ദുഃഖിപ്പിക്കുന്നു. അല്ലയോ യുവതി! പ്ര

കൃത്യാ പഞ്ചമസ്വരത്തിൽ, നിന്റെ മനോഹരങ്ങളായ സംഭാഷണങ്ങളേക്കൊണ്ടും കടാക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടും എന്നെ ഈ സന്താപത്തിൽ നിന്നു മോചിപ്പിക്കണേ. അല്ലയോ സുമുഖി! നിന്റെ ഈ വൈമുഖ്യം നിശ്ചയമായി കളയണേ. സുമുഖിക്കു വൈമുഖ്യം നല്ലതല്ലല്ലൊ. അല്ലയൊ മുഗ്ദ്ധേ! നിന്നിൽ അത്യന്തവത്സലനായി പ്രിയനായിരിക്കുന്ന ഞാൻ നിന്റെ സമീപത്തിൽ തന്നെത്താൻ വന്നിരിക്കുന്നു. ഇനി നീ എന്നെ ഉപേക്ഷിക്കരുത്.

മുഗ്ദ്ധേ വിധേഹി മയി നിർദ്ദയദന്തദംശ
ദോർവ്വല്ലിബന്ധനിബിഡസ്തനപീഡനാനി
ചണ്ഡി ത്വമേവ മുദ മഞ്ച ന പഞ്ചബാണ
ചണ്ഡാലകാണ്ഡദളനാദസവഃ പ്രയാന്തു

ഹേ ചണ്ഡി!	അല്ലയോ കോപനശീലേ!
ഹേ മുഗ്ദ്ധേ! ത്വം	അല്ലയോ വിവേകശൂന്യേ! നീ
മയി	എന്നിൽ
നിർദ്ദയദന്തദംശദോർവ്വല്ലിബന്ധനിബിഡസ്തനപീഡനാനി	ദയയോടു കൂടാത്ത ദന്തദംശനം കൈകളാകുന്ന വള്ളികളെക്കൊണ്ടുള്ള ബന്ധനം, (ആലിംഗനം) നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന സ്തനങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള മർദ്ദനം, ഇവകളെ
വിധേഹി	ചെയ്താലും
ത്വം ഏവ	നീ തന്നെ
മുദം അഞ്ച	സന്തോഷത്തെ പ്രാപിച്ചാലും
പഞ്ചബാണചണ്ഡാലകാണ്ഡദളനാൽ	കാമദേവനാകുന്ന ചണ്ഡാലന്റെ ശരങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള ഭേദനം ഹേതുവായിട്ട്.
അസവഃ ന പ്രയാന്തു	പ്രാണങ്ങൾ പൊകാതിരിക്കട്ടെ.

സാരം.— അല്ലായോ കോപനശീലേ! അല്ലയോ യുക്തായുക്തവിചാരരഹിതേ! നീ എന്നെ ദയകൂടാതെ ദന്തപാദനം, കൈകളാകുന്ന വള്ളികളെക്കൊണ്ടുള്ള ബന്ധനം, (ആലിംഗനം) നിന്റെ മാറിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന സ്തനങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള മൎദ്ദനം, (ഗാഢാലിംഗനം) ഈവക ശിക്ഷകൾ ചെയ്യാലും. ഇതുകൊണ്ടു നീ തന്നെ സുഖത്തെ അനുഭവിക്ക. ഞാൻ ഈ ശിക്ഷകളെല്ലാം അനുഭവിച്ചുകൊള്ളാം. ഇതിനാൽ കാമദേവനാകുന്ന ചണ്ഡാലന്റെ ശരങ്ങളേക്കൊണ്ടു ഭേദിച്ചു എന്റെ പ്രാണങ്ങൾ പോകാതിരിക്കട്ടെ. നിചന്മാരുടെ ശരങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രാണൻ പോകുന്നതിനെക്കാൾ, നിന്റെ ശിക്ഷ അനുഭവിക്കുന്നതു തന്നെയാണ് നല്ലതു.

മൂലം.

ബന്ധൂകദ്യുതിബാന്ധവോയമധരഃസ്നിഗ്ദ്ധോ മധൂകച്ഛവി
ൎഗ്ഗണ്ഡേ ചണ്ഡി ചകാസ്തി നീലനളിനശ്രീമോചനം ലോചനം
നാസാ നേതി തിലപ്രസൂനപദവീം കുന്ദാഭദന്തിപ്രിയേ
പ്രായ സ്ത്വന്മുഖസേവയാ വിജയതേ വിശ്വം സ പുഷ്പായുധഃ.

ഹേ ചണ്ഡി!	അല്ലയോ ഏററവും കോപനശീലെ!
ഹേ കുന്ദാഭദന്തി!	അല്ലയോ മുല്ലപ്പൂവ്വിന്റെ ശോഭപോലെയിരിക്കുന്നശോഭയുള്ള പല്ലുകളോടു കൂടിയവളെ! (സുന്ദരി!)
ഹേ പ്രിയേ	ഹേ പ്രിയേ!
സഃ പുഷ്പായുധഃ	ആ കാമൻ
ത്വന്മുഖസേവയാ	നിന്റെ മുഖസേവകൊണ്ട്
വിശ്വം വിജയതെ പ്രായഃ	ലോകത്തെ വിജയിക്കുന്നുവൊ എന്നു തോന്നുന്നു
അയം അധരഃ	ഈ അധരം
ബന്ധൂകദ്യുതി ബാന്ധവഃ	പതിററടിപുവ്വിന്റെ ശോഭക്ക് തുല്യയായ ശോഭയോടു കൂടിയതായിട്ടും

ഗണ്ഡ	കവിൾത്തടത്തിൽ
സ്നിഗ്ദ്ധാ മധൂകച്ഛവിഃ	മനോഹരയായ ഇരിപ്പപ്പൂവ്വിന്റെ കാന്തിയും
ലോചനം	കണ്ണ്
നീലനളിന ശ്രീമോചനം	നീലത്താമരപ്പൂവ്വിന്റെ കാന്തിയെ അപഹരിക്കുന്നതായിട്ടും (അതിനെക്കാൾ അധികം കാന്തിയുള്ളതായിട്ടും)
ചകാസ്തി	ശോഭിക്കുന്നു
നാസാ	മൂക്കു
തിലപ്രസൂനപദവീം	എള്ളിൻപൂവ്വിന്റെ സ്ഥാനത്തെ
അനേതി	പ്രാപിക്കുന്നു.

സാരം. അല്ലയോ അത്യന്തം കോപനശീലേ! അല്ലയോ സുന്ദരി! പ്രിയേ! ആ പ്രസിദ്ധനായ കാമദേവൻ നിന്റെ മുഖസേവ കൊണ്ടു തന്നെ ലോകമെല്ലാം ജയിക്കുന്നു എന്ന് വിചാരിക്കാം (അയാളുടെ ബാണങ്ങൾ പുഷ്പങ്ങളാണെല്ലോ. തത്തുല്യങ്ങളായ സാധനങ്ങൾ നിന്റെ മുഖത്തിലുണ്ടു.) നിന്റെ ഈ അധരം പതിററടിപ്പൂവ്വിന്നു തുല്യമായും കവിൾത്തടങ്ങൾ ഇരിപ്പപ്പൂവ്വ് പോലെ കാന്തിയുള്ളതുകളായും കണ്ണുകൾ നീലത്താമരപ്പൂവ്വ് പോലെ മനോഹരങ്ങളായും മൂക്കു എള്ളിൻപൂവ്വിനുതുല്യമായും ശോഭിക്കുന്നു.

മൂലം.

ദൃശൌ തവ മദാലസേ വദനമിന്ദുമത്യന്വിതം
ഗതി ർജ്ജനമനോരമാ വിജിതരംഭ മൂരുദ്വയം
രതി സ്തവ കലാവതീ രുചിരചിത്രലേഖേ ഭ്രുവാ
വ ഹോ! വിബുധയൌവനം വഹസി തന്വി പൃഥ്വീഗതാ

ഹേ തന്വി!	അല്ലയോ സുന്ദരി!
തവ ദൃശൌ	നിന്റെ കണ്ണുകൾ
മദാലസേ	മത്തുകൊണ്ട് ആലസ്യത്തോടു കൂടിയി

	രിക്കുന്നു
വദനം ഇന്ദുമത്യന്വിതം	മുഖം ചന്ദ്രനെന്ന് ബുദ്ധിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതാകുന്നു (മുഖംകണ്ടാൽ ചന്ദ്രനെന്നു തോന്നുന്നതാകുന്നു)
ഗതിഃ ജനമനോരമാ	ഗമനം ജനങ്ങളുടെ മനസ്സിനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.
ഊരുദ്വയം വിജിതരംഭം	തുടകൾരണ്ടും കദളിവാഴയെ ജയിച്ചതാകുന്നു
തവ രതിഃ കലാവതി	നിന്റെ രതിക്രീഡാ കലയോടു കൂടിയതാകുന്നു (കാമശാസ്ത്രപ്രകാരമാകുന്നു)
ഭ്രുവൌ രുചിരചിത്രലേഖേ	പുരികങ്ങൾ മനോഹരകളായ ചിത്രരേഖകളാകുന്നു
അഹോ പൃഥ്വീഗതാ ത്വം	ആശ്ചര്യം ഭൂമിയിൽസ്ഥിതിചെയ്യുന്നനി
വിബുധയൌവനം	ദേവസ്ത്രീകളുടെ യൌവനത്തെ
വഹസി	വഹിക്കുന്നു.

സാരം: ഹേ സുന്ദരി! നിന്റെ നേത്രങ്ങൾ യൌവനത്തിളപ്പുകൊണ്ടു ആലസ്യത്തോടുകൂടിരിക്കുന്നു. മുഖമോ കണ്ടാൽ ചന്ദ്രനാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഗതിയൊ ജനങ്ങളെ രസിപ്പിക്കുന്നു. ഊരുക്കൾ കദളിവാഴകളെ ജയിച്ചിരിക്കുന്നു. രതിക്രീഡയിൽ നീ നല്ലപാണ്ഡിത്യം സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ടു. അതു ഉപയോഗിച്ചെ സഫലമാവു. പുരികങ്ങളോ മനോഹരയായ ഒരുവിചിത്രാകൃതിയോടുകൂടിരിക്കുന്നു. ഓ!! ആശ്ചര്യം! നീ ഭൂമിയിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിട്ടു ദേവസ്ത്രീകളുടെ യൌവനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

"വിബുധയൌവനം" എന്ന പദത്തിന്നു ദേവസ്ത്രീസമൂഹം എന്നും അൎത്ഥമുണ്ടു. ആ പക്ഷത്തിൽ മദാലസാ, ഇന്ദുമതി, മനോരമാ, രംഭാ, കലാവതി, ചിത്രലേഖാ, ഈ വകപദങ്ങൾക്ക് ഓരോദേവസ്ത്രീകളുടെ പേരായും അൎത്ഥം സ്വീകരിക്കണം. അപ്പോൾ "അഹോ, പൃഥ്വീഗതാ," ഈവകപദങ്ങൾ അധികം സാൎത്ഥങ്ങളായി.

മൂലം.

ശശിമുഖി തവ ഭാതി ഭംഗുരാ ഭ്രൂ
യ്യുവജനമോഹകരാളകാളസർപ്പീ
തദുദിതവിഷഭേഷജന്തു ഇഹൈകാ
ത്വദധരശീധുസുധൈവ ഭാഗ്യഭോഗ്യാ.

ഹേ ശശിമുഖി!	അല്ലയോ ചന്ദ്രമുഖി!
തവ ഭംഗുരാ ഭ്രൂഃ	നിൻെറ വളഞ്ഞിരിക്കുന്ന പുരികക്കൊടി
യുവജനമോഹ കരാളകാളസർപ്പീ	ചെറുപ്പക്കാരായ പുരുഷന്മാരെ മോഹാലസ്യപ്പെടുത്താൻ അതിഭയങ്കരമായ കൃഷ്ണസർപ്പമായി
ഭാതി	ശോഭിക്കുന്നു
തദുദിതവിഷ ഭേഷജം തു	ആ കൃഷ്ണസർപ്പത്തിൽനിന്നു ഉണ്ടാവുന്ന വിഷത്തിന്ന് ഔഷധമാകട്ടെ
ഇഹ	ഈ ലോകത്തിൽ
ഭാഗ്യഭോഗ്യാ	ഭാഗ്യംകൊണ്ടു അനുഭവിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയുന്നു
ഏകാ	ഒരു മുഖ്യയായ
ത്വദധരശീധുസുധാ ഏവ	നിൻെറ അധരത്തിങ്കലെ മധുവാകുന്ന അമൃതു തന്നെയാകുന്നു.

സാരം- അല്ലയോ ചന്ദ്രമുഖി! വളഞ്ഞിരിക്കുന്ന നിൻെറ പുരികക്കൊടി യൌവനയുക്തന്മാരായ ജനങ്ങളെ മോഹാലസ്യപ്പെടുത്തുവാൻ ഭയങ്കരമായ ഒരു കൃഷ്ണസർപ്പമാകുന്നു. ആ കൃഷ്ണസർപ്പത്താലുണ്ടാവുന്ന വിഷത്തിന്നു പരിഹാരമായിട്ടുള്ളൊരൌഷധംഈ ലോകത്തിൽ ഭാഗ്യവാന്മാൎക്കുമാത്രം അനുഭവിക്കുവാൻ കഴിയുന്ന നിൻെറ അധരമധുവാകുന്ന അമൃതു മാത്രമെയുള്ളു. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ ആ അധരാമൃതത്തെത്തന്നെ സർവ്വദാ പ്രാൎത്ഥിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

മൂലം

പ്രീതിം വസ്സനുതാം ഹരിഃ കുവലയാപീഡേന സാദ്ധം രണേ
രാധാ പീനപയോധരസ്മരണകൃൽകുംഭേന സംഭേദവാൻ
യത്ര സ്വിദ്യതി മിലതി ക്ഷണ മമുൽ ക്ഷിപ്തദ്വിപേപി ക്ഷണാൽ
കംസസ്യാഥ ബലേ ജിതം ജിത മിതി വ്യാമോഹകോലാഹലഃ

രാധാപീനപയോധരസ്മ രണകൃൽകുംഭേന	രാധാദേവിയുടെ തടിച്ചിരിക്കുന്ന സ്തന ങ്ങളുടെ ഓർമ്മയെ ഉണ്ടാക്കുന്ന മസ്തക ത്തോടുകൂടിയ
കുവലയാപീഡേന സാദ്ധം	കംസൻെറ കുവലയാപീഢം എന്ന ആ നയോടുകൂടെ
രണേ സംഭേദവാൻ	യുദ്ധത്തിൽ സംഗമിച്ച
യത്ര ക്ഷണം	യാതൊരു ഹരി അല്പനേരം
സ്വിദ്യതി മിലതി	തളന്നും കണ്ണടച്ചും ഇരുന്നു്
അഥ ക്ഷണാൽ	അനന്തരം ക്ഷണനേരംകൊണ്ടു്
ക്ഷിപ്തദ്വിപേ അപി	ആ കുവലയാപീഢത്തെ കൊന്നുകള ഞ്ഞു എങ്കിലും
(തദന്തരെ)	അതിനിടക്കു്
കംസസ്യ ബലേ	കംസൻെറ സൈന്യത്തിൽ
ജിതം ജിതം ഇതി	ജയിച്ചു, ജയിച്ചു എന്നിങ്ങിനെ
വ്യാമോഹകോലാഹലഃ	അറിഞ്ഞുകൂടായ്മയാലുണ്ടായ ലഹള
അഭൂൽ	സംഭവിച്ചു
(സഃ) ഹരിഃ	ആ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
വഃ പ്രീതിം തനുതാം	നിങ്ങൾക്കു പ്രീതിയെ ചെയ്യട്ടെ.

സാരം. യാതൊരു ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാധാദേവിയുടെ പീനങ്ങ ളായ സ്തനങ്ങളെ ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്ന മസ്തകത്തോടു കൂടിയ കുവല യാപീഢം എന്ന കംസൻെറ ആനയോടു യുദ്ധത്തിന്നിറങ്ങി അ

തിൻെറ മസ്തകദശ്നത്താൽ രാധാദേവിയുടെ പീനസ്തനങ്ങളെ ഓ ൎത്തു തളൎന്നും കണ്ണടച്ചും ഇരുന്നു് പിന്നെ അല്പനേരം കൊണ്ടു് ആ കുവലയാപീഡത്തെകൊന്നുകളഞ്ഞു എങ്കിലും അതിനിടക്ക് കംസ ൻെറ സൈന്യത്തിൽ ജയിച്ചു ജയിച്ചു എന്നിങ്ങിനെ അറിഞ്ഞുകൂ ടായ്കയാൽ കോലാഹലമുണ്ടായി. ആ മഹാത്മാവു് ഈഗ്രന്ഥം ഉ പയോഗിക്കുന്ന നിങ്ങൾക്ക് പരമാനന്ദത്തെ തരട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതെ അഷ്ടപദീകാവ്യെ

ദശമസൎഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

സാനന്ദദാമോദരോനമഃ

ഏകാദശഃ സൎഗ്ഗഃ.

മൂലം.

സുചിരമനുനയേന പ്രീണയിത്വാ മൃഗാക്ഷീം
ഗതവതി കൃതവേഷെ കേശവേ കേളിശയ്യാം
രചിതരുചിരവേഷാം ദൃഷ്ടിമോഷേ പ്രദോഷേ
സ്ഫുരതി നിരവസാദാം കാപി രാധാം ജഗാദ

സുചിരം	വളരെനേരം
അനുനയേന	സമാധാനവാക്കുകൊണ്ടു
മൃഗാക്ഷീം	സുന്ദരിയെ (രാധയെ)
പ്രീണയിത്വാ	സന്തോഷിപ്പിച്ചിട്ടു്
കൃതവേഷേ	അലങ്കാരങ്ങൾ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന
കേശവേ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ

ഭാഷ   പതിനൊന്നാം സർഗ്ഗം

കേളിശയ്യാം	ക്രീഡാശയ്യയെ
ഗതവതി	പ്രാപ്തനായിരിക്കുമ്പോൾ
പ്രദോഷേ	രാത്രിയുടെ ആരംഭകാലം
ദൃഷ്ടിമോഷേ സ്ഫുരതി	കണ്ണുകാണാത്ത സ്ഥിതിയായപ്പോൾ
കാപി	ഒരു സഖി
നിരവസാദാം	ദുഃഖത്തോട് കൂടാതെയും
രചിതരുചിരവേഷാം	മനോഹരങ്ങളായ അലങ്കാരങ്ങളണി ഞ്ഞും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
രാധാം ജഗാദ	രാധാദേവിയോട് പറഞ്ഞു

സാരം. ശ്രീകൃഷ്ണൻ വളരെ നേരം ഓരോരോ സമാധാനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു രാധയെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു. പിന്നെ ആഭരണങ്ങളണിഞ്ഞു ക്രീഡാശയ്യയിൽ ഇരിക്കും സമയത്തു സന്ധ്യക്ക ഇരുട്ടായപ്പോൾ സഖി, ദുഃഖങ്ങളൊക്കതീൎന്നു ക്രീഡക്കുചിതമായ വേഷം ധരിച്ചിരിക്കുന്ന രാധയോട് പറഞ്ഞു.

അഷ്ടപദീ (൨൦)

മൂലം.

ഭൈരവിരാഗം ഏകതാളം

വിരചിതചാടുവചനരചനം ചരണേ രചിതപ്രണിപാതം
സമ്പ്രതി മഞ്ജുളവഞ്ജുളസീമനി കേളിശയന മുപയാതം ൧

മുഗ്ദ്ധേ മധുമഥനമനുഗതമനുസരരാധേ
ഘനജഘനസ്തനഭാരഭരേ മന്ഥരചരണവിഹാരം
മുഖരിതമണിമഞ്ജീര മുപൈഹി വിധേഹി മരാളവിഹാരം ൨
(മുഗ്ദ്ധേ)

ശൃണുരമണീയതരം തരുണീജനമോഹനമധുരിപുരാവം
കുസുമശരാസനശാസനവന്ദിനിപികനികരേഭജഭാവം ൩
(മുഗ്ദ്ധേ)

അനിലതരളകിസലയനികരേണ കരേണ ലതാനികുരുംബം
പ്രേരണമിവ കരഭോരു കരോതി ഗതിംപ്രതിമുഞ്ച വിളംബം ൪
(മുഗ്ദ്ധേ)

സ്ഫുരിതമനംഗതരംഗവശാദിവസൂചിതഹരിപരിരംഭം
പൃച്ഛ മനോഹരഹാരവിമലജലധാരമമും കുചകുംഭം ൫
(മുഗ്ദ്ധേ)

അധിഗതമഖിലസഖീഭിരിദം തവ വപുരപി രതിരണസജ്ജം
ചണ്ഡിരണിതരശനാരവഡിണ്ഡിമമഭിസര സരസമലജ്ജം ൬
(മുഗ്ദ്ധേ)

സ്മരശരസുഭഗനഖേന സഖീമവലംബ്യ കരേണ സലീലം
ചലവലയക്വണിതൈരവബോധയ ഹരിമപി നിജഗതിശീലം ൭
(മുഗ്ദ്ധേ)

ശ്രീജയദേവഭണിതമധരീകൃതഹാരമുദാസിതവാമം
ഹരിവിനിഹിതമനസാമധിതിഷ്ഠതു കണ്ഠതടിമവിരാമം ൮
(മുഗ്ദ്ധേ)

ഹേമുഗ്ദ്ധേ! രാധേ!	അല്ലയോ ആലോചനയില്ലാത്ത രാധേ!
വിരചിതചാടുവചനരചനം	പ്രിയമായ ഓരോരോ വാക്കുകൾ പറഞ്ഞു
ചരണേ രചിതപ്രണിപാതം	കാല്ക്കൽ നമസ്കരിച്ചു
സമ്പ്രതി	ഇപ്പോൾ
മഞ്ജുളവഞ്ജുളസീമനി	മനോഹരമായ വള്ളിക്കുടിലിൽ
കേളിശയനം ഉപയാതം	ക്രീഡാശയ്യയിലിരുന്നു
അനുഗതം മധുമഥനം	(നിന്നെത്തന്നെ) ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ

ത്വം അനുഭജ	നീ അനുഭജിച്ചാലും (ശ്രീകൃഷ്ണനോടൊന്നിച്ചു രമിച്ചാലും)
ഹേ ഘനജഘനസ്തനഭാരഭരേ!	അല്ലയോ തടിച്ച ജഘനസ്തനഭാരങ്ങളോടുകൂടിയവളേ!
(ത്വം) മന്ഥരചരണവിഹാരം	നീ പതുക്കെ ഭംഗിയായി കാലുവെച്ചു നടന്നുകൊണ്ടു
മുഖരിതമണിമഞ്ജീരം	ശബ്ദിക്കുന്ന രത്നമയമായ കാൽച്ചിലമ്പുകളോടുകൂടിയും
ഉപൈഹി	അടുക്കെ ചെന്നാലും
മരാളവിഹാരം	അരയന്നങ്ങളുടെ ലീലയെ (ഭംഗിയെ)
വിധേഹി	ചെയ്താലും
(ത്വം) രമണീയതരം	നീ ഏററവും മനോഹരമായ
തരുണീജനമോഹനമധുരിപുരാവം	യൌവനയുക്തകളായ സ്ത്രീകളെ മോഹിപ്പിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ശബ്ദത്തെ
ശൃണു	കേട്ടാലും
പികനികരേ	കുയിൽക്കൂട്ടം
കുസുമശരാസനശാസനവന്ദിനി	കാമദേവന്റെ ആജ്ഞയെ ആദരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
ഭാവം ഭജ	(ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ) അനുരാഗത്തെ സ്വീകരിച്ചാലും
ഹേ കരഭോരു!	അല്ലയോ സുന്ദരി!
(ത്വം) ഗതിം പ്രതി	നീ പോകുന്നതിന്നു
വിളംബം മുഞ്ച	താമസിക്കരുതു.
ലതാനികുരുംബം	വള്ളികളുടെ കൂട്ടം
അനിലതരളകിസലയനികരേണ	കാററിനാൽ ഇളകുന്ന തളിരുകളാകുന്ന

കരേണ	കൈകൾകൊണ്ടു
പ്രേരണം കരോതി ഇവ	പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നും (മാടിവിളിക്കുന്നുവോ എന്നു തോന്നുന്ന)
അനംഗതരംഗവശാൽ ഇവ	കാമദേവന്റെ തിരമാലകളിൽപ്പെട്ടതുകൊണ്ടോ എന്നു തോന്നുമാറു
സ്ഫുരിതം	ഇളകുന്നതും
സൂചിതഹരിപരിരംഭം	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ആലിംഗനത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതും
മനോഹരഹാരവിമല ജലധാരം	മനോഹരങ്ങളായ മുത്തുമാലകളാകുന്ന അഴുക്കില്ലാത്ത ജലധാരകളോടുകൂടിയതും ആയ
അമും കുചകുംഭം	ഈ കുചകുംഭത്തോടു
പൃച്ഛ	ചോദിച്ചാലും
ഇദം അഖിലസഖീഭിഃ	ഈ സംഗതി എല്ലാ സഖികളാൽ
അധിഗതം	അറിയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു
തവ വപുഃ അപി	നിന്റെ ദേഹവും
രതിരണസജ്ജം	രതിക്രീഡക്കു തെയ്യാറായിരിക്കുന്നു
ഹേ ചണ്ഡി!	അല്ലയോ ചണ്ഡി! (വേണ്ടാതെ കോപിക്കുന്നവളെ!)
രണിതരശനാരവഡിണ്ഡിമം	ശബ്ദിക്കുന്ന അരഞ്ഞാളിന്റെ ശബ്ദമാകുന്ന പടഹത്തോടും
(ത്വം)	നീ
സരസം അലജ്ജം	രസത്തോടുകൂടിയും ലജ്ജയില്ലാതെയും
അഭിസര	(ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അടുക്കലേക്കു) പോയാലും
(ത്വം) സ്മരശരസുഭഗനഖേന	നീ, കാമദേവന്റെ ശരങ്ങൾപോലെ മനോഹരങ്ങളായ നഖങ്ങളോടു കൂടിയ

കരേണ	കൈകൊണ്ടു
സഖീം അവലംബ്യ	സഖിയെ പിടിച്ചിട്ടു
സലീലം ചല	ലീലയോടെ (രസത്തോടെ) പോയാലും
വലയക്വണിതൈഃ	വളകളുടെ ശബ്ദങ്ങളെക്കൊണ്ടു
നിജഗതിശീലം	തന്റെ ഗമനസ്വഭാവത്തെ
ഹരിം അപി അവ ബോധയ	ശ്രീകൃഷ്ണനെ അറിയിച്ചാലും
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരുടെ വാക്സ്വരൂപമായ ഈ ഗാനം
ഹരിവിനിഹിതമനസാം	ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ വെക്കപ്പെട്ട മനസ്സോടുകൂടിയവരുടെ (ശ്രീകൃഷ്ണഭക്തന്മാരുടെ)
കണ്ഠതടീം	കണ്ഠപ്രദേശത്തെ
അധരീകൃതഹാരം	മുത്തുമാലയെ വെല വെക്കാതേയും
ഉദാസിതവാമം	സ്ത്രീകളെ കൂട്ടാക്കാതെയും
അവിരാമം	അവസാനത്തോടുകൂടാതെയും (എല്ലാസ്സോഴം)
അധിതിഷ്ഠതു	സ്ഥിതിചെയ്യട്ടെ.

സാരം— അല്ലയോ രാധെ! നിണക്ക ആലോചനയില്ല. നിണക്ക പ്രിയമായ ഓരോരോ വാക്കുകൾ പറഞ്ഞു നിന്റെ കാക്കിൽ നമസ്കരിച്ചു ഇപ്പോൾ മനോഹരമായ ലതാഗൃഹത്തിൽ ക്രീഡാ ശയ്യയിൽ നിന്നെത്തന്നെ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനോടുകൂടെ നീ വേഗം പോയി രമിക്ക. അല്ലയോ തടിച്ച ജഘനസ്തനഭാരത്തോടുകൂടിയവളേ! നീ പതുക്കെ ഭംഗിയായി നടന്നു അരയന്നങ്ങളുടെ ഗമനഭംഗിയെ അനുസരിച്ചും രത്നമയങ്ങളായ കാൽച്ചിലമ്പുകളുടെ ശബ്ദത്തോടുകൂടിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കെ ചെല്ലു. അവിടെ ചെന്നാൽ ഏററവും മനോഹരമായതും തരുണികളെമോഹിപ്പിക്കുന്നതും ആയ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഓരോരോ വാക്കുകളും മററും

നിണക്കു കേൾക്കാം. ഇങ്ങിനെ കുയിലുകൾ കാമോദ്ദീപകമായി ശബ്ദിക്കുമ്പൊൾ നിണക്കു അദ്ദേഹത്തിനെ സ്നേഹിക്കുന്നതാണ് നല്ലതു. അല്ലയോ സുന്ദരി! നീ അദ്ദേഹത്തിൻെറ അടുക്കലേക്കു പോകുവാൻ ഒട്ടും താമസിക്കേണ്ട. ഇതാ വള്ളികൾ കാററത്തിളകുന്ന തളിരുകളാകുന്ന കൈകൾകൊണ്ടു നിന്നെ വിളിക്കുന്നുവോ എന്നു തൊന്നുന്നു (നീ ഈ സ്ഥിതിയിൽ അനങ്ങാതിരിക്കുന്നതു അചേതനങ്ങൾക്കും സഹിക്കില്ലെന്നും ഇതു യാത്രക്കു ശുഭലക്ഷണമാണെന്നും ഇതിനാൽ ധ്വനിതമായി. ഇതിന്നു പ്രമാണവചനം— വാമേമധുരവാക്പക്ഷീവൃക്ഷഃ പല്ലവിതോഗ്രതഃ അനുകൂലൊവഹൻവായുഃ പ്രയാണെ ശുഭസൂചകഃ—) ശൃംഗാരരസപ്രവാഹത്തിങ്കലെ കാമവികാരങ്ങളാകുന്ന അലകൾ അടിക്കുന്നതുകൊണ്ടൊ എന്നുതൊന്നുമാറു ഇളകുന്നതും ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ ആലിംഗമനുഭവിപ്പാൻ ബദ്ധപ്പാടായി എന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നതും (ഇതിന്നു പ്രമാണം— നിത്യം നാര്യാഃ സ്തനേകമ്പഃ പ്രിയസംഗമസൂചകഃ) മനോഹരങ്ങളായ മുത്തുമാലകൾ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്നതും ആയ നിൻെറ ഈ കുചകുംഭത്തോടു ഇതു വാസ്തവമല്ലെ എന്നു ചോദിക്കു. ഈ സംഗതി എല്ലാം സഖികളാലും അറിയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നീ ഇതിന്നൊട്ടും ലജ്ജ വിചാരിക്കേണ്ട. നിൻെറ ശരീരവും രതിക്രീഡക്കു തെയ്യാറായിരിക്കുന്നു. വേണ്ടാതെ അധികം കോപിക്കുന്നവളെ! നീ അരഞ്ഞാണിൻെറ കിലുകിലുക്കമായ ഘോഷത്തോടെ രസമായി ലജ്ജകൂടാതെ പോവുക. കാമദേവൻെറ ശരങ്ങൾ പോലെ മനോഹരങ്ങളായ നഖങ്ങളോടുകൂടിയ കൈകൊണ്ടു സഖിയെ അവലംബിച്ചു ലീലയോടെ പോവുക. *വളകളുടെ ശബ്ദഘോഷംകൊണ്ടു

---

* വളകളുടെ ശബ്ദംകൊണ്ട് നടത്തത്തിൻെറ സ്വഭാവം എങ്ങിനെ അറിയുന്നു എന്ന് ശങ്കിക്കേണ്ട. ആനയുടെ കഴുത്തിൽ കിടക്കുന്ന ചങ്ങലയുടെ ശബ്ദം കേൾക്കുമ്പോൾ അതിൻെറ നടത്തത്തിൻെറ സ്വഭാവം നമ്മുടെ മനസ്സിൽ ഉദിക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ അതുപോലെ ഇതും.

തന്റെ ഗമനസ്വഭാവത്തെ ശ്രീകൃഷ്ണനെ അറിയിക്കു. ശ്രീജയദേവരാൽ വൎണ്ണിക്കപ്പെട്ടഈ ഗാനം ഭക്തന്മാരുടെ കണ്ഠത്തിൽയാതൊരാഭരണത്തെയും സ്ത്രീകളെയും സാരമാക്കാതെ എല്ലായ്പോഴുംസ്ഥിതി ചെയ്യട്ടെ. (ശ്രീകൃഷ്ണഭക്തന്മാർ സൎവ്വദാ ഗാനം ചെയ്യട്ടെ.)

മൂലം.

സാമാന്ദ്രക്ഷ്യതിവക്ഷ്യതിസ്മരകഥാഃ പ്രത്യംഗമാലിംഗനൈഃ
പ്രീതിംദാസ്യതിരംസ്യതേസഖിസമാഗത്യേതിചിന്താകുലഃ
സത്വാംപശ്യതിവേപതേപുളകയത്യാനന്ദതിസ്വിദ്യതി
പ്രത്യുൽഗച്ഛതിമൂർച്ഛതിസ്ഥിരതമഃപുഞ്ജേനികുഞ്ജേപ്രിയഃ

ഹേസഖി!	അല്ലയോ സഖി
സഃ പ്രിയ	ആ പ്രിയൻ
സ്ഥിരതമഃപുഞ്ജേ	കൂരിരുട്ടുള്ള
നികുഞ്ജേ	ലതാഗൃഹത്തിൽ
സാ സമാഗത്യ	അവൾ വന്നിട്ടു
മാം ദ്രക്ഷ്യതി	എന്നെകാണും
സ്മരകഥാഃ വക്ഷ്യതി	കാമകഥകളെ (മുമ്പെകഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള വിരഹാവസ്ഥാദികളെ) പറയും
അംഗം പ്രതി	ഓരോ അവയവംതോറും
ആലിംഗനൈഃ	ആലിംഗനങ്ങളെക്കൊണ്ടു
പ്രീതിം ദാസ്യതി	സന്തോഷത്തെ ഉണ്ടാക്കും
രംസ്യതേ	രമിക്കും
ഇതി ചിന്താകുലഃ	എന്നിങ്ങിനെ ചിന്താപരവശനായിട്ടു
ത്വാം പശ്യതി	നിന്നെ നോക്കുന്നു
വേപതേ	വെറയ്ക്കുന്നു
ആനന്ദതി	സന്തോഷിക്കുന്നു
പുളകയതി	രോമാഞ്ചത്തോടു കൂടിയവനായി ഭവിക്കുന്നു

സ്വിദ്യതി	വിയക്കുന്നു
പ്രത്യുൽഗച്ഛതി	എതിരേല്ക്കുന്നു
മൂർഛതി	മോഹാലസ്യപ്പെടുന്നു

സാരം.— അല്ലയോസഖി! നിന്റെ പ്രിയനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അവൾ (രാധാ) ഇവിടെ വന്ന് എന്നെക്കാണും. കഴിഞ്ഞുപോയ വിരഹാവസ്ഥകളേയും മററും എന്നോടു പറയും ഒരോ അവയവംതോറും ആലിംഗനം ചെയ്തു എന്നെ സന്തോഷിപ്പിക്കും. പിന്നെ എന്നോടുകൂടെ രമിക്കും. ഇങ്ങിനെ ഓരോരോ മനോരാജ്യത്താൽ പരവശപ്പെട്ട് ആ കൂരിരുട്ടുള്ള വള്ളിക്കുടിലിൽ ഇരുന്ന് നീ വരുന്നുണ്ടൊ എന്ന് നോക്കുകയും നി കാണുമ്പോൾ എന്ത് പറയുന്നുവോ എന്ന് വിചാരിച്ചു പേടിച്ചുവിറക്കുകയും പിന്നെ നിന്നോടുകൂടെ രമിക്കാം എന്ന് വിചാരിച്ചു ആനന്ദിക്കുകയും അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്ന് രോമാഞ്ചമുണ്ടാവുകയും പിന്നെ വിയക്കുകയും അപ്പോഴക്ക നി വരുന്നുണ്ടെന്ന് വിചാരിച്ചു എതിരേല്ക്കുവാൻ പുറപ്പെടുകയും മോഹാലസ്യപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.

മൂലം.

അക്ഷ്ണോർന്നിക്ഷിപദഞ്ജനം ശ്രവണയോസ്താപിഞ്ഛഗുച്ഛാവലിം
മൂർദ്ധ്നിശ്യാമസരോജദാമ കുചയോഃ കസ്തൂരികാപത്രകം
ധൂർത്താനാമഭിസാരസാഹസകൃതാം വിഷ്വങ്നികുഞ്ജേസഖി!
ധ്വാന്തം നീലനിചോളചാരു സുദൃശാം പ്രത്യംഗമാലിംഗതി.

ഹേ സഖി!	അല്ലയോ സഖി!
നി കുഞ്ജേ വിഷ്വക്	വള്ളിക്കുടിലിൽ നാലുഭാഗവും ഉള്ളതും
നിലനിചോളചാരു	കറുത്ത കുപ്പായംപോലെ മനോഹരമായതും
അക്ഷ്ണോഃ	കണ്ണുകളിൽ
അഞ്ജനം	മഷിയെയും
ശ്രവണയോഃ	കാതുകളിൽ

താപിഞ്ഛഗുച്ഛാവലിം	തമാലങ്ങളുടെ പൂക്കുലക്കൂട്ടങ്ങളേയും
മൂർദ്ധ്നി ശ്യാമസരോജദാമ	ശിരസ്സിൽ നീലത്താമരപ്പൂവുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ മാലയേയും
കുചയോഃ	കുചങ്ങളിൽ
കസ്തൂരികാപത്രകം	കസ്തൂരികൊണ്ടുള്ള പത്തിക്കീററിനേയും
നിക്ഷിപൽ	വെക്കുന്നതും (ഉണ്ടാക്കുന്നതും) ആയ
ധ്വാന്തം	ഇരുട്ട
അഭിസാരസാഹസക്കതാം	(കാന്തൻെറ അരികത്തേക്കുള്ള) യാത്രയാകുന്ന സാഹസത്തെ ചെയ്യുന്ന
ധൂർത്താനാം സുദൃശാം	ധൂർത്തകളായ സുന്ദരിമാരുടെ
പ്രത്യംഗം ആലിംഗതി	അംഗങ്ങൾതോറും ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു

സാരം.— അല്ലയോ സഖി! വള്ളിക്കുടിലിൻെറ നാലുഭാഗവും വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നതും കറുത്ത കുപ്പായംപോലെ ശരീരമാസകലം മറയ്ക്കുന്നതും കണ്ണുകളിൽ മഷിയും കാതുകളിൽ തമാലപ്പൂക്കലകളുടെ കൂട്ടങ്ങളും തലയിൽ നീലത്താമരപ്പൂവുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ മാലയും സ്തനങ്ങിൽ കസ്തൂരികൊണ്ടുള്ള പത്തിക്കീററും ധരിച്ചതുപോലെയാക്കുന്ന ഇരുട്ട, കാന്തൻെറ അടുക്കലേക്ക് പോകുന്ന ധൂർത്തകളായ സുന്ദരിമാരുടെ അംഗങ്ങളെ എല്ലാം മറയ്ക്കുന്നു. ഇതിനാൽ അലങ്കാരങ്ങളുണിഞ്ഞിട്ടുവേണം പോകാനെന്നും വഴിയിലാരെങ്കിലും നിന്നെ കാണുമോ എന്നും വിചാരിക്കുക വേണ്ട.

മൂലം.

കാശ്മീരഗൌരവപുഷാ മഭിസാരികാണാ
മാബദ്ധരേഖ മഭിതോ രുചിമഞ്ജരീഭിഃ
ഏതത്തമാലദളനീലതമം തമിസ്രം
തൽപ്രേമഹേമനികഷോപലതാം തനോതി.

കാശ്മീരഗൌര	കുങ്കുമം പോലെമഞ്ഞനിറമായ (സ്വർണ്ണ

വപുഷാം	വർണ്ണമായ) ശരീരത്തോട കൂടിയ
അഭിസാരികാണാം	വ്യഭിചാരിണികളുടെ
രുചിമഞ്ജരീഭിഃ	കാന്തിപരമ്പരയാൽ
അഭിതഃ	നാലുഭാഗവും
ആബദ്ധരേഖം	ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട വരകളോടുകൂടിയതും
തമാലദളനീലതമം	പച്ചിലമരങ്ങളുടെ ഇലകൾപോലെ ഏറ്റവും കറുത്തിരിക്കുന്നതും ആയ
ഏതൽ തമിസ്രം	ഈ ഇരുട്ട്
തൽപ്രേമഹേമനികഷോ	അവരുടെ പ്രേമമാകുന്ന സ്വർണ്ണം ഉര
പലതാം തനോതി	കുന്നകല്ലിന്റെ ഭാവത്തെ ധാരാളം വഹിക്കുന്നു.

സാരം. കുങ്കുമംപോലെ സ്വർണ്ണനിറത്തോട കൂടിയ വ്യഭിചാരിണികളുടെ കാന്തിപരമ്പരകളെക്കൊണ്ടു നാലുഭാഗവും ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന വരകളോട കൂടിയതും പച്ചിലമരങ്ങളുടെ ഇലകൾപോലെ ഏററവും കറുത്തിരിക്കുന്നതും ആയ ഈ ഇരുട്ടു അവരുടെ പ്രേമമാകുന്ന സ്വർണ്ണത്തിന്റെ മാററൊരച്ചുനോക്കുന്ന കല്ലുപോലെയിരിക്കുന്നു. ഈ ഇരുട്ടത്തു നായികമാർ നായകന്മാരുടെ അടുക്കിലേക്കുപോകുന്നത് കണ്ടാൽ അവൎക്ക നായകന്മാരിലുള്ള അനുരാഗത്തിന്റെ നിഷ്ഫലതാ സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

മൂലം.

ഹാരാവലീതരളകാഞ്ചനകാഞ്ചിദാമ
മഞ്ജീരകങ്കണമണിദ്യുതിദീപിതസ്യ
ദ്വാരേ നികുഞ്ജനിലയസ്യ ഹരിം നിരീക്ഷ്യ
വ്രീളാവതി മഥ സഖീ നിജഗാദ രാധാം.

അഥ സഖീ	അനന്തരം സഖീ
ഹാരാവലീതരളകാ	മുത്തുമാലകളുടെ കൂട്ടങ്ങളുടെയും നായ
ഞ്ചനകാഞ്ചിദാമ	കക്കല്ലുകളുടെയും പൊന്മയമായ കിങ്ങി
മഞ്ജീരകങ്കണമണി	ണിയുടേയും തളകളിലും വളകളിലും ഉ

ദ്യുതിദീപിതസ്യ	ള്ള രത്നങ്ങളുടേയും കാന്തിയാൽ പ്രകാശിക്കപ്പെട്ട്
നികുഞ്ജനിലയസ്യ	ലതാഗൃഹത്തിന്റെ
ദ്വാരേ	വാതിൽക്കൽ
ഹരിം നിരീക്ഷ്യ	ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടിട്ട്
വ്രീളാവതീം	ലജ്ജയോടു കൂടിയ
രാധാം നിജഗാദ	രാധാദേവിയോടു പറഞ്ഞു.

സാരം. അനന്തരം സഖി ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ മുത്തുമാലകളുടേയും അതുകളുടെ നായകക്കല്ലുകളുടേയും പൊന്മയമായ കിങ്ങിണിയുടേയും തളകളിലും വളകളിലും ഉള്ള രത്നങ്ങളുടേയും കാന്തിയാൽ പ്രകാശിക്കപ്പെട്ട ലതാഗൃഹത്തിന്റെ വാതിൽക്കൽ ശ്രീകൃഷ്ണനെകണ്ടിട്ടുണ്ടായ ലജ്ജയോടു കൂടിസ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രാധാദേവിയോടു ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

അഷ്ടപദി (൨൧)

വരാഡിരാഗം രൂപകതാളം

മഞ്ജുതരകുഞ്ജതലകേളിസദനേ
വിലസരതിരഭസഹസിതവദനേ (൧)
പ്രവിശ രാധേ മാധവസമീപ മിഹ
നവഭവദശോകദളശയനസാരേ
വിലസകുചകലശതരളഹാരേ (൨)
(പ്രവിശരാധേ)
കുസുമചയരചിതശുചിവാസഗേഹേ
വിലസകുസുമസുകുമാരദേഹേ (൩)
(പ്രവിശരാധേ)
മൃദുചലമലയപവനസുരഭിശീതേ
വിലസമദനശരനികരഭീതേ (൪)
(പ്രവിശരാധേ)

വിതതബഹുവല്ലിനവപല്ലവഘനേ
വിലസ ചിരമലസപീനജഘനേ (൭)

(പ്രവിശരാധേ)

മധുമുദിതമധുപകുലകലിതരാവേ
വിലസമദനരസരഭസഭാവേ (൩)

(പ്രവിശരാധേ)

മധുരതരപികനികരനിനദമുഖരേ
വിലസദശനരുചിവിജിതശിഖരേ (൬)

(പ്രവിശരാധേ)

വിഹിതപത്മാവതിസുഖസമാജേ
ഭണതിജയദേവകവിരാജരാജേ
കുരു മുരാരേ മംഗളശതാനി (൮)

(പ്രവിശരാധേ)

ഹേ രതിരഭസഹസിത വദനേ!	അല്ലയോ സുരതോത്സാഹംകൊണ്ടു ചിരിക്കുന്ന മുഖത്തോടു കൂടിയവളെ!
ഹേ രാധേ! ത്വം	അല്ലയോ രാധെ! നീ
മാധവസമീപം പ്രവിശ	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ അടുക്കെ ചെന്നാലും
ഇഹ മഞ്ജുതരകുഞ്ജതല കേളിസദനേ	ഈ ഏററവും മനോഹരമായ ലതാഗൃഹമാകുന്ന ക്രീഡാഗൃഹത്തിൽ
വിലസ	ക്രീഡിച്ചാലും
ഹേ കുചകലശതരള ഹാരേ!	അല്ലയോ സ്തനകുംഭങ്ങളിൽ ഇളകുന്ന മുത്തുമാലകളോടു കൂടിയവളേ!
ത്വം	നീ
നവഭവദശോകദള ശയനസാരേ	പുതിയതായുണ്ടായിരിക്കുന്ന അശോകത്തളിരുകൾകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ശയ്യകൊണ്ടു ഉൽകൃഷ്ടമായ

ഇഹ	ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ
വിലസ	ക്രീഡിച്ചാലും
ഹേ കുസുമസുകുമാരദേഹേ!	അല്ലയൊ പുഷ്പം പോലെ കോമളമായ ദേഹത്തോടുകൂടിയവളെ!
ത്വം	നീ
കുസുമചയരചിതശുചിവാസഗേഹേ	പൂക്കളുടെ കൂട്ടത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും (അന്യനായികമാർ) അശുചിയാക്കാത്തതും ആയ ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ,
വിലസ	ക്രീഡിച്ചാലും
ഹേ മദനശരനികരഭീതേ!	അല്ലയോ കാമദേവൻെറ ശരങ്ങളുടെ കൂട്ടങ്ങളിൽനിന്നു ഭയപ്പെട്ടവളേ!
ത്വം മൃദുചലമലയപവനസുരഭിശീതേ	നീ മൃദുവായിയിളകുന്ന മലയവായുവിനെക്കൊണ്ടു സൌരഭ്യത്തോടും തണുപ്പോടുംകൂടിയിരിക്കുന്ന
ഇഹ വിലസ	ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ ക്രീഡിച്ചാലും
ഹേ അലസപീനജഘനേ!	അല്ലയോ മന്ദമായും തടിച്ചും ഇരിക്കുന്ന ജഘനത്തോടു കൂടിയവളേ!
ത്വം വിതതബഹുവല്ലിനവപല്ലവഘനേ	നീ നാലുഭാഗവും പടൎന്നുകിടക്കുന്ന അനവധിവള്ളികളുടെ പുതിയതളിരുകൾ കൊണ്ടുനിറഞ്ഞിരിക്കുന്ന
ഇഹ ചിരം വിലസ	ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ വളരെനേരം ക്രീഡിച്ചാലും
ഹേ മദനരസരഭസഭാവേ!	അല്ലയോ കാമരസത്തിൽ ഉത്സാഹത്തോടു കൂടിയവളേ!
ത്വം മധുമുദിരമധുപകുലകലിതരാവേ	നീ, തേൻകൊണ്ടു സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്ന വണ്ടുകളുടെ കൂട്ടങ്ങളാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട ശബ്ദത്തോടു കൂടിയ

ഇഹ വിലസ	ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ ക്രീഡിച്ചാലും
ഹേ ദശനരുചിവിജിത ശിഖരേ!	അല്ലയോ പല്ലുകളുടെ കാന്തിയാൽ ജയിക്കപ്പെട്ട മാണിക്യരത്നത്തോടു കൂടിയവളെ!
ത്വം മധുരതരപികനികരനിനദമുഖരേ	നീ, മനോഹരമായ കുയിൽക്കൂട്ടങ്ങളുടേ ശബ്ദത്താൽ ശബ്ദിക്കുന്ന
ഇഹ വിലസ	ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ ക്രീഡിച്ചാലും
ഹേ മുരാരേ! ത്വം	അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! അങ്ങു,
ഭണതി	വൎണ്ണിച്ചുകൊണ്ടും
വിഹിതപത്മാവതീസുഖസമാജേ	പത്മാവതിക്കു വലുതായ സുഖത്തെ ഉണ്ടാക്കിയും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന
ജയദേവകവിരാജരാജെ	ജയദേവനെന്നു പേരായ കവിരാജരാജങ്കിൽ
മംഗളശതാനി കുരു	അനേകമംഗളങ്ങളെ ചെയ്താലും

സാരം— രതിക്രീഡയിൽ ഉത്സാഹംകൊണ്ടു ചിരിക്കുന്ന രാധേ! നീ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അടുക്കെച്ചെന്നു ഈ മനോഹരമായ ക്രീഡാഗൃഹത്തിൽ അദ്ദേഹത്തോടൊരുമിച്ചു ക്രീഡിച്ചാലും. സ്തനകുംഭങ്ങളിൽ കിടന്നിളകുന്ന മുത്തുമാലകളോടു കൂടിയവളെ! പുതിയ അശോകത്തളിരുകളെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ശയ്യ ഉള്ളതുകൊണ്ടു എത്രയോ വിശേഷമായ ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ നീ അദ്ദേഹത്തോടൊരുമിച്ചു ക്രീഡിച്ചാലും. അല്ലയോ പുവ്വ് പോലെ കോമളമായ ദേഹത്തോടുകൂടിയവളെ! നീ പൂക്കളാലുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും അന്യനായികമാർ അശുചിയാക്കാത്തതും ആയ ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ അദ്ദേഹത്തൊടൊരുമിച്ചു ക്രീഡിക്കു. കാമശരപീഡിതേ! നീ മൃദുവായി വീശുന്ന തെക്കൻകാററുകൊണ്ടു സൌരഭ്യത്തോടും തണുപ്പോടും കൂടിയിരിക്കുന്ന ഈലതാഗൃഹത്തിൽ രസമായി ക്രീഡിക്കു. അല്ലയോ സുന്ദരി! നാലുഭാഗവും പടൎന്നു കിടക്കുന്നവള്ളികളുടേ പുതിയതളിരുകൾകൊ

ണ്ടു നിബിഡമായ് ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ നീ വളരേ നേരം ക്രീഡിച്ചു രസിക്കു, കാമരസത്തിൽ ഉത്സാഹമുള്ളവളെ നീ, തേൻ കുടിച്ചു സന്തോഷിച്ചിരിക്കുന്ന വണ്ടുകളുടെ ഝങ്കാരത്തോടു കൂടിയ ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ ക്രീഡിച്ചാലും. അല്ലയൊ മാണിക്യരത്നത്തെക്കാൾ മനോഹരമായ പല്ലുകളോടുകൂടിയവളെ! മനോഹരമായ കുയിലുകളുടെ ശബ്ദങ്ങൾ മുഴങ്ങുന്ന ഈ ലതാഗൃഹത്തിൽ ക്രീഡിച്ചാലും. അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! അങ്ങയുടെ ചരിത്രങ്ങളെ വൎണ്ണിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്ന ജയദേവരായ കവിരാജരാജനിൽ അങ്ങ അനവധി മംഗളങ്ങൾ ചെയ്യണെ.

മൂലം.

ത്വാം ചിത്തേന ചിരം വഹന്നയമതിശ്രാന്തോ ഭൃശം താപിതഃ
കന്ദൎപ്പേണ ച പാതുമിച്ഛതി സുധാസംബാധബിംബാധരം
അസ്യാങ്കം തദലങ്കുരു ക്ഷണമിഹ ഭ്രൂക്ഷേപലക്ഷ്മീലവ
ക്രീതേ ദാസ ഇവോപസേവിതപദാംഭോജേ കുതഃ സംഭ്രമഃ

അയം ത്വാം	ഈ ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിന്നെ
ചിത്തേന ചിരം വഹൻ	മനസ്സുകൊണ്ടു വളരെക്കാലം വഹിച്ചു (അതുകൊണ്ട്)
അതിശ്രാന്തഃ	ഏററവും ക്ഷീണിതനായിട്ടും
കന്ദൎപ്പേണ	കാമദേവനാൽ
ഭൃശം താപിതഃ ച	ഏററവും സന്താപിതനായിട്ടും
സുധാസംബാധബിംബാധരം	(നിൻെറ) അമൃതോടുകൂടിയ ബിംബാധരത്തെ
പാതും ഇച്ഛതി	പാനംചെയ്യാനായി ആഗ്രഹിക്കുന്നു
തൽ ത്വം	അതുകൊണ്ട് നീ
ക്ഷണം അസ്യ അങ്കം	ക്ഷണം ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ മടിയെ
അലംകുരു	അലംകരിച്ചാലും
ഭ്രൂക്ഷേപലക്ഷ്മീലവ	ചില്ലിവിലാസമാകുന്ന സമ്പൽലേശം

വക്രീതേ	കൊണ്ടു അധീനമായും
ദാസേ ഇവ	ദാസനെപ്പോലെ
ഉപസേവിതപദാം	പാദാരവിന്ദത്തെ സേവിച്ചുകൊണ്ടും
ഭോജേ	ഇരിക്കുന്ന
ഇഹ കുതഃ സംഭ്രമഃ	ഈ ശ്രീകൃഷ്ണനിൽ എന്തിനാണ് സംഭ്രമം

സാരം — ഈ ശ്രീകൃഷ്ണൻ വളരെക്കാലമായി നിന്നെ മനസ്സിൽ വഹിക്കുന്നതുകൊണ്ടു (നിന്നെത്തന്നെ സർവ്വദാവിചാരിക്കുന്നതുകൊണ്ട്) വളരേ തളർന്നിരിക്കുന്നു എന്ന് മാത്രമല്ല കാമദേവനാൽ വല്ലാതെ തപിപ്പിക്കപ്പെട്ടുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ആ താപം തീരാനായി അദ്ദേഹം നിൻെറ അധരത്തിൽനിന്ന് അമൃത് സേവിപ്പാനായി ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അതിനുവേണ്ടി നീ വേഗം അദ്ദേഹത്തിൻെറ മടിയിൽ ചെന്നിരുന്നാലും. ഇതിന്ന് നീ ഒട്ടും തന്നെ ശങ്കിക്കേണ്ട. നിൻെറ ചില്ലീവിലാസം കൊണ്ടുതന്നെ നിണക്കധീനനായി ദാസനെപ്പോലെ പാദോപസേവ ചെയ്യുന്ന ഈ ശ്രീകൃഷ്ണനെകുറിച്ച് നീ എന്തിനാണ് പരിഭ്രമിക്കുന്നത്. അദ്ദേഹത്തോടൊരുമിച്ചു യഥേഷ്ടം ക്രീഡിക്കു.

മൂലം.

സാ സസാധ്വസസാനന്ദം ഗോവിന്ദേ ലോലലോചനാ
സിഞ്ജാനമഞ്ജുമഞ്ജീരം പ്രവിവേശ നിവേശനം.

സാ സസാധ്വസസാനന്ദം	ആ രാധാദേവി ഭയത്തോടും ആനന്ദത്തോടുംകൂടെ
ഗോവിന്ദേ	ശ്രീകൃഷ്ണനെ ഉദ്ദേശിച്ചു
ലോലലോചനാ	ഇളകുന്ന കണ്ണുകളോടുകൂടിയവളായി
നിവേശനം	ലതാഗൃഹത്തെ
ശിഞ്ജാനമഞ്ജുമഞ്ജീരം	ശബ്ദിക്കുന്ന മനോഹരങ്ങളായ കാൽച്ചിലമ്പുകളോടുകൂടെ
പ്രവിവേശ	പ്രവേശിച്ചു.

സാരം — ആ രാധാദേവി ഭയംകൊണ്ടും സന്തോഷംകൊണ്ടും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെനേരെ കണ്ണുകൾ ഇളക്കിക്കൊണ്ടു കടാക്ഷിച്ചു മനോഹരങ്ങളായ കാൽച്ചിലമ്പുകളുടെ ശബ്ദങ്ങളോടുകൂടിയും ലതാഗൃഹത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

അഷ്ടപദി (൨൨)

മൂലം.

മദ്ധ്യമാദിരാഗം ഏകതാളം.

രാധാവദനവിലോകനവികസിതവിവിധവികാരവിഭംഗം
ജലനിധിമിവ വിധുമണ്ഡലദർശനതരളിതതുംഗതരംഗം (൧)

ഹരിമേകരസം ചിരമഭിലഷിതവിലാസം
സാ ദദർശ ഗുരുഹർഷവശംവദവദനമനംഗനിവാസം

ഹാരമമലതരതാരമുരസി ദധതം പരിലംബ്യ വിദൂരം
സ്ഫുടതരഫേനകദംബകരംബിതമിവ യമുനാജലപൂരം (൨)
(ഹരിമേകരസം)

ശ്യാമളമൃദുളകളേബരമണ്ഡലമധിഗതഗൗരദുകൂലം
നീലനളിനമിവ പീതപരാഗപടലഭരവലയിതമൂലം (൩)
(ഹരിമേകരസം)

തരളദൃഗഞ്ചലചലനമനോഹരവദനജനിതരതിരാഗം
സ്ഫുടകമലോദരഖേലിതഖഞ്ജനയുഗമിവ ശരദി തടാകം (൪)
(ഹരിമേകരസം)

വദനകമലപരിശീലനമിളിതമിഹിരസമകുണ്ഡലശോഭം
സ്മിതരുചിരുചിരസമുല്ലസിതാധരപല്ലവകൃതരതിലോഭം (൫)
(ഹരിമേകരസം)

ശശികിരണച്ഛുരിതോദരജലധരസുന്ദരസകുസുമകേശം
തിമിരോദിതവിധുമണ്ഡലനിർമ്മലമലയജതിലകനിവേശം (൬)
(ഹരിമേകരസം)

വിപുലപുളകഭരദന്തുരിതം രതികേളികലാഭിരധീരം
മണിഗണകിരണസമൂഹസമുജ്ജ്വലഭൂഷണസുഭഗശരീരം (൭)
(ഹരിമേകരസം)

ശ്രീജയദേവഭണിതവിഭവദ്വിഗുണീകൃതഭൂഷണഭാരം
പ്രണമത ഹൃദി വിനിധായ ഹരിം സുചിരം സുകൃതോദയസാരം (൮)
(ഹരിമേകരസം)

സാ	ആ രാധാദേവി
ഏകരസം	രാധയിൽ തന്നെ അനുരാഗത്തോടു കൂടിയും
ചിരം അഭിലഷിത വിലാസം	വളരെക്കാലമായി ക്രീഡിപ്പാനാഗ്രഹിച്ചും
ഗുരുഹർഷവശം വദവദനം	വലുതായ സന്തോഷത്തിന്ന് അധീനമായ (സന്തോഷത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന) മുഖത്തോടു കൂടിയും
അനംഗനിവാസം	കാമന്നിരിപ്പിടമായും
വിധുമണ്ഡലദർശന തരളിതതുംഗ തരംഗം	ചന്ദ്രമണ്ഡലത്തെ കാണുന്നതുകൊണ്ട് ഇളകിയും ഉയൎന്നും ഇരിക്കുന്ന തിരകളോടു കൂടിയ
ജലനിധിം ഇവ	സമുദ്രത്തെപ്പോലെ
രാധാവദനവിലോകന വികസിതവിവിധ വികാരവിഭംഗം	രാധാദേവിയുടെ മുഖം കാണുന്നതുകൊണ്ടു പുറത്തേക്ക് പ്രകാശിക്കുന്ന അനേകവിധമായ (കടാക്ഷം, കോട്ടുവായ, ദീൎഘനിശ്വാസം, മുതലായ) വികാരങ്ങളാകുന്ന തിരകളോടു കൂടിയും
അമലതരതാരം	ഏറ്റവും നിൎമ്മലമായ മുത്തുകളോടു കൂടിയ
ഹാരം	മുത്തുമാലയെ

ഉരസി വിലുഠം പരിലംബ്യ	മാറിൽ നല്ലവണ്ണം ഞാത്തി
ദധതം	ധരിച്ചിരിക്കുന്നവനായിട്ട്
സ്ഫുടതരഫേനകദം ബകരംബിതം	സ്പഷ്ടമായി കാണുന്ന നുരക്കൂട്ടത്തോട കൂടിയ
യമുനാജലപൂരം ഇവ	കാളിന്ദീനദിയുടെ ജലപ്രവാഹത്തെപ്പോലെയായും
ശ്യാമളമൃദുളകളേബര മണ്ഡലം	കറുത്തു മൃദുവായിരിക്കുന്ന ശരീരത്തോട കൂടിയും
അധിഗതഗൌരദുകൂലം	മഞ്ഞപ്പട്ടുടുത്തും ഇരിക്കുന്നവനായിട്ട്
പീതപരാഗപടലഭര വലയിതമൂലം	മഞ്ഞനിറമായപൊടിയാൽ അടിയിൽ ധാരാളം ചുററപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന
നീലനളിനം ഇവ	നീലത്താമരപ്പൂവ്പോലെയായും
തരളദൃഗഞ്ചലചലന മനോഹരവദന ജനിതരതിരാഗം	ഇളക്കത്തോട കൂടിയ കടാക്ഷങ്ങളാൽ മനോഹരമായിരിക്കുന്നമുഖംകൊണ്ടു (രാധാദേവിക്ക) സുരതാഭിലാഷത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നവനായിട്ടു
ശരദി	ശരൽകാലത്തെ
സ്ഫുടകമലോദര ഖേലിതഖഞ്ജന യുഗം	വിരിഞ്ഞതാമരപ്പൂക്കളുടെ ഉള്ളിൽക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നകരികുയിലിന്റെ ഇണകളോടുകൂടിയ
തടാകം ഇവ	തടാകത്തെപ്പോലെയായും
വദനകമലപരിശീല നമിളിതമിഹിരസ മകുണ്ഡലശോഭം	മുഖമാകുന്ന താമരപ്പൂവിന്റെ പരിചയത്തിന്നായ്ക്കൊണ്ടു വന്ന് ചേൎന്നിരിക്കുന്ന രണ്ടുസൂൎയ്യന്മാരോട തുല്യങ്ങളായ കുണ്ഡലങ്ങളുടെ ശോഭയോട കൂടിയും
സ്മിതരുചിരുചിരസമുല്ല സിതാധരപല്ലവ	മന്ദഹാസത്തിന്റെ കാന്തികൊണ്ടു മനോഹരവും വിളങ്ങുന്നതും ആയ അധ

കൃതരതിലോഭം	പേല്ലവത്താൽ (രാധാദേവിക്കു) സുരതാഭിലാഷത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നവനായും.
ശശികിരണച്ഛുരിതോദരജലധരസുന്ദരസകുസുമകേശം	ചന്ദ്രകിരണങ്ങളാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ട ഉള്ളോടു കൂടിയ കാർമ്മേഘംപോലെമനോഹരവും (വെളുത്ത) പുഷ്പങ്ങളുള്ളതുംആയ കുടുമയോടുകൂടിയും
തിമിരോദിതവിധുമണ്ഡലനിർമ്മലമലയജതിലകനിവേശം	ഇരുട്ടിൽ ഉദിച്ചിരിക്കുന്ന ചന്ദ്രമണ്ഡലംപോലെ നിർമ്മലമായ ചന്ദനപ്പൊട്ടോടും
വിപുലപുളകഭരദന്തുരിതം	തടിച്ചിരിക്കുന്ന രോമാഞ്ചങ്ങൾ (ദേഹമെല്ലാം) വ്യാപിച്ചും
രതികേളികഥാഭിഃ അധീരം	രതിക്രീഡാകഥകൾകൊണ്ട് ഇളക്കത്തോടുകൂടിയും
മണിഗണകിരണസമൂഹസമുജ്ജ്വലഭൂഷണസുഭഗശരീരം	മണിഗണങ്ങളുടെ കിരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിളങ്ങുന്ന ആഭരണങ്ങളാൽ മനോഹരമായ ദേഹത്തോടു കൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
ഹരിം ദദൃശ്	ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടു
(ഹേജനാഃ) യൂയം	അല്ലയോ ജനങ്ങളെ! നിങ്ങൾ
ശ്രീജയദേവഭണിതവിഭവദ്വിഗുണീകൃതഭൂഷണഭാരം	ശ്രീജയദേവരുടെ വാഗ്വൈഭവത്താൽ ഇരട്ടിക്കപ്പെട്ട അനേകം ആഭരണങ്ങളോടു കൂടിയും
സുകൃതോദയസാരം	സുകൃതോദയത്തിന്റെ സാരമായും ഇരിക്കുന്ന
ഹരിം ഹൃദി	ശ്രീകൃഷ്ണനെ മനസ്സിൽ
സുചിരം വിനിധായ	എല്ലായ്പ്പോഴും വിചാരിച്ചു
പ്രണമത	നമസ്കരിച്ചാലും.

സാരം. രാധാദേവി ശ്രീകൃഷ്ണൻതാമസിക്കുന്ന ക്രീഡാഗൃഹത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ രാധാദേവിയിൽതന്നെ അനുരാഗത്തോടും, വളരെസമയമായി രാധയോടൊന്നിച്ച് ക്രീഡിക്കേണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടും രാധാദേവിയെ കണ്ടതിനാലുണ്ടായ വലിയ സന്തോഷത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന മുഖത്തോടും, കാമവികാരങ്ങളോടും, ചന്ദ്രമണ്ഡലദൎശനം കൊണ്ട് ഇളകി ഉയൎന്നു വരുന്ന തിരകളോടു കൂടിയ സമുദ്രത്തെപ്പോലെ രാധാദേവിയുടെ മുഖം കാണുന്നതുകൊണ്ടു തിരകൾപോലെ വരുന്ന ദീൎഘനിശ്വാസം, രോമാഞ്ചം മുതലായ അനേകവിധവികാരങ്ങളോടും അതിമനോഹരങ്ങളായ മുത്തുകൾ കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ മാല തന്റെ മാറിൽ നല്ലവണ്ണം ഞാത്തിയിട്ടിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു സ്ഫുടതര(അതിധവള)ങ്ങളായ നുരകളോടു കൂടിയ കാളിന്ദിപ്രവാഹത്തിന്റെ സാദൃശ്യത്തോടും, കറുത്തുമൃദുവായിരിക്കുന്ന ശരീരത്തിൽ മഞ്ഞപ്പട്ടുടുത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു അടിയിൽ മഞ്ഞനിറമായ പൊടിയാൽ ധാരാളം ചുററപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന നീലത്താമരപ്പൂവിന്റെ സാദൃശ്യത്തോടും, രാധാദേവിക്ക് സുരതാഭിലാഷത്തെ പൂൎവ്വാധികം വൎദ്ധിപ്പിക്കുന്ന കടാക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ട് മനോഹരമായ മുഖത്തോടും, അതുനിമിത്തം ശരൽകാലത്ത് കരിങ്കുയിലെന്ന പക്ഷിയുടെ ഇണകൾ ഉള്ളിൽ ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന താമരപ്പൂവോടുകൂടിയ തടാകത്തിന്റെ സാദൃശ്യത്തോടും, മുഖമാകുന്ന താമരപ്പൂവിന്റെ സംസൎഗ്ഗത്തിന്നായി വന്നുചേൎന്ന രണ്ടു സൂൎയ്യന്മാരോടു തുല്യങ്ങളായ കുണ്ഡലങ്ങളുടെ ശോഭയോടും, മന്ദഹാസത്തിന്റെ കാന്തികൊണ്ടു മനോഹരവും വിളങ്ങുന്നതും രാധാദേവിക്ക് രതിക്രീഡയിലുള്ള ആഗ്രഹത്തെ വൎദ്ധിപ്പിക്കുന്നതും ആയ അധരപല്ലവത്തോടും വെളുത്തപുഷ്പങ്ങൾ ചൂടിയിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ചന്ദ്രകിരണങ്ങൾ ഉള്ളിൽ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്ന കാൎമ്മേഘംപോലെ മനോഹരമായ കുടുമയോടും, (ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ദേഹം കറുത്തും ചന്ദനപ്പൊട്ട് വെളുത്തും ഇരിക്കുകനിമിത്തം) ഇരുട്ടിൽ ഉദിച്ചിരിക്കുന്ന ചന്ദ്രമണ്ഡലംപോലെ മനോഹരമായ പൊട്ടോടും ദേഹമാസകലം രോമാഞ്ചത്തോടും രതിക്രീഡയുടെ കഥകളാലോചിക്കുന്നതിനാൽ ധൈൎയ്യമില്ലാത്ത സ്ഥിതിയോടും അനേകം രത്നങ്ങളുടെ രശ്മി

കളാൽ വിളങ്ങുന്ന ആഭരണങ്ങളെക്കൊണ്ടു മനോഹരമായ ശരീരത്തോടും കൂടി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടു. അല്ലയോ ജനങ്ങളേ! കടകാദ്യാഭരണങ്ങൾക്കു പുറമെ ശ്രീജയദേവരുടെ വാക്കുകളാകുന്ന ഭൂഷണങ്ങളോടു കൂടിയും രാധാദേവിയുടെ പുണ്യസാരമായും ഇരിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ നിങ്ങൾ സർവ്വദാ മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചു നമസ്കരിച്ചാലും.

ഇനി കവി, ശ്രീകൃഷ്ണദർശനത്താൽ രാധാദേവിക്കുണ്ടായ ഓരോരോ വികാരങ്ങളെ വർണ്ണിപ്പാനാരംഭിക്കുന്നു.

മൂലം.

അതിക്രമ്യാപാംഗം ശ്രവണപഥപര്യന്തഗമന
പ്രയാസേനേവാക്ഷ്ണോസ്തരളതരതാരം ഗമിതയോഃ
തദാനീം രാധായാഃ പ്രിയതമസമാലോകസമയേ
പപാത സ്വേദാംബുപ്രസര ഇവ ഹർഷാശ്രുനികരഃ

തദാനീം	അപ്പോൾ
പ്രിയതമസമാലോകസമയേ	പ്രിയതമനാകുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ നോക്കുന്ന സമയത്ത്
രാധായാഃ	രാധാദേവിക്ക്
ഹർഷാശ്രുനികരഃ	ആനന്ദത്താലുണ്ടായ കണ്ണുനീരുകൾ
തരളതരതാരം	ഏററവും ഇളകുന്ന കൃഷ്ണമണികളോടെ
ഗമിതയോഃ	പ്രേരിതങ്ങളായ
അക്ഷ്ണോഃ	നേത്രങ്ങൾക്ക്
അപാംഗം അതിക്രമ്യ	വാൽക്കണ്ണ് കടന്ന്
ശ്രവണപഥപര്യന്ത	കാതുവരെ പോയതിനാൽ സംഭവിച്ച
ഗമനപ്രയാസേനഇവ	അദ്ധ്വാനംകൊണ്ടുണ്ടായതോ എന്ന് തോന്നുമാറിരിക്കുന്ന
സ്വേദാംബുപ്രസരഃഇവ	വിയർപ്പുവെള്ളമോ എന്നു തോന്നുംവണ്ണം
പപാത	പ്രവഹിച്ചു

സാരം. രാധാദേവി, ആ ലതാഗൃഹത്തിൽ ചെന്ന് പ്രിയതമനാകുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണനെ നോക്കുന്ന സമയത്ത് ഏററവും ഇളകുന്ന കൃഷ്ണമണികളോടെ പ്രേരിതങ്ങളായ നേത്രങ്ങൾക്ക് വാൽക്കണ്ണ് കടന്ന് കാതുവരെ പോയതിനാൽ സംഭവിച്ച അദ്ധ്വാനംകൊണ്ടുണ്ടായ വിയൎപ്പുവെള്ളമോ എന്നുതോന്നുമാറു ആ ദേവിയുടെ ആനന്ദാശ്രുക്കൾ പ്രവഹിച്ചു

മൂലം.

ഭജന്ത്യാസ്തല്പാന്തം കൃതകപടകണ്ഡൂതിപിഹിത
സ്മിതം യാതേ ഗേഹാദ്ബഹി രവഹിതാളീപരിജനേ
പ്രിയാസ്യം പശ്യന്ത്യാഃസ്മരപരവശാകൂതസുഭഗം
സലജ്ജാ ലജ്ജാപി വ്യഗമദിവ ദൂരം മൃഗദൃശഃ

അവഹിതാളീപരിജനെ	അടുത്ത് നില്ക്കുന്ന സഖീജനം
കൃതകപടകണ്ഡൂതിപിഹിതസ്മിതം	വ്യാജമായ ചൊറിച്ചൽ കൊണ്ടു മറക്കപ്പെട്ട മന്ദഹാസത്തോടെ
ഗേഹാൽ	ലീലാഗൃഹത്തിൽനിന്ന്
ബഹിഃ യാതേ	പുറത്തു പോയപ്പോൾ
തല്പാന്തം ഭജന്ത്യാഃ	ശയ്യയുടെ അടുത്തു ചെന്നു നിന്ന്
സ്മരപരവശാകൂതസുഭഗം	കാമാധീനമായ അഭിപ്രായംകൊണ്ടു മനോഹരമായ
പ്രിയാസ്യം പശ്യന്ത്യാഃ	പ്രിയനാകുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ മുഖത്തെ നൊക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുന്ന
മൃഗദൃശഃ	സുന്ദരിയുടെ (രാധാദേവിയുടെ)
ലജ്ജാ അപി	ലജ്ജയും
സലജ്ജാ ഇവ	ലജ്ജയോടു കൂടിയിട്ടൊ എന്ന് തോന്നുമാറ്
ദൂരം വ്യഗമൽ	അകലെപ്പോയി

സാരം— രാധാദേവിയുടെ ഒപ്പം നിന്നിരുന്ന സഖികൾ (രാധാമാധവന്മാരുടെ അപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതി കണ്ടിട്ടുണ്ടായ) മന്ദഹാസത്തെ കൈകൊണ്ടു ചൊറിയാണെന്നുള്ള വ്യാജേന മറച്ചു ആ ലീലാഗൃഹത്തിൽനിന്നു പുറത്തുപൊയപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻെറ അടുത്തു ചെന്നുനിന്നു തൻെറ പ്രിയതമനായ അദ്ദേഹത്തിൻെറ, കാമവിചാരസ്സരണംകൊണ്ടു മനോഹരമായ മുഖത്തെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുന്ന ആ രാധാദേവിയുടെ ലജ്ജയും ലജ്ജിച്ചിട്ടോ എന്ന തോന്നുമാറു ദൂരെപോയി.

കവി സർഗ്ഗാന്തത്തിൽ മംഗളം ചെയ്യാനാരംഭിക്കുന്നു.

മൂലം.

ജയശ്രീവിന്യസ്തൈർമ്മഹിത ഇവ മന്ദാരകുസുമൈഃ
സ്വയംസിന്ദൂരേണ ദ്വിപരണമുദാ മുദ്രിത ഇവ
ഭുജാപീഡക്രീഡാഹതകുവലയാപീഡകരിണഃ
പ്രകീർണ്ണാസൃഗ്ബിന്ദുർജ്ജയതി ഭുജദണ്ഡോ മുരജിതഃ

ഭുജാപീഡക്രീഡാഹത കുവലയാപീഡ കരിണഃ	യാതൊരാളാൽ കരലീലകൊണ്ടുമാത്രം കുവലയാപീഡമെന്ന ആന കൊല്ലപ്പെട്ടുവോ അദ്ദേഹമാകുന്ന
മുരജിതഃ	ശ്രീകൃഷ്ണൻെറ,
പ്രകീർണ്ണാസൃഗ്ബിന്ദുഃ	പരന്നിരിക്കുന്ന ചോരത്തുള്ളികളോടു കൂടിയതും (അതിനാൽ)
ജയശ്രീവിന്യസ്തൈഃ	ജയസമ്പത്തുനിമിത്തം (ദേവന്മാരാൽ) വർഷിക്കപ്പെട്ട
മന്ദാരകുസുമൈഃ	മന്ദാരപുഷ്പങ്ങളെക്കൊണ്ടു
മഹിതഃ ഇവ	പൂജിക്കപ്പെട്ടതൊ എന്നും
ദ്വിപരണമുദാ	ആനയോടുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ (കയ്യിനെകുറിച്ചുണ്ടായ) സന്തോഷംനിമിത്തം
സ്വയം സിന്ദൂരേണ	തന്നാൽ സിന്ദൂരംകൊണ്ടു

മുദ്രിതഃ ഇവ	അടയാളപ്പെടുത്തപ്പെട്ടതോ എന്നുതോന്നുമാറിരിക്കുന്നതും ആയ,
ഭുജദണ്ഡഃ	ദണ്ഡംപോലെയുള്ള കയ്യ്
ജയതി	സൎവ്വോൽക്കൎഷേണ വൎത്തിക്കുന്നു.

സാരം_ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ കുവലയാപീഡമെന്ന നാല്ക്കൊമ്പനാനയെ നിഷ്പ്രയാസേന കൈകൊണ്ടു അടിച്ചുകൊന്ന സമയത്തു ചോരത്തുള്ളികൾ പരന്നിരിക്കുന്നതും അതുകണ്ടാൽ ദുഷ്ടനായ കുവലയാപീഡത്തെ ജയിച്ചുവല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചു ദേവന്മാരാൽ മന്ദാരകുസുമങ്ങളെക്കൊണ്ടു പൂജിക്കപ്പെട്ടതോ? അതോ, ആ യുദ്ധത്തിൽ കാണിച്ച പരാക്രമം നിമിത്തം ഭഗവാനുണ്ടായ സന്തോഷത്താൽ അദ്ദേഹംതന്നെ സിന്ദൂരംവിതറിയിരിക്കയാണൊ എന്നുതോന്നുമാറിരിക്കുന്നതും ആയ അദ്ദേഹത്തിൻെറ ആ ബാഹുദണ്ഡം (കൈ) ഉൽക്കൎഷേണ വൎത്തിക്കുന്നു.

മൂലം

സൌന്ദൎയ്യൈകനിധേരനംഗലലനാലാവണ്യലീലാജുഷോ
രാധായാഹൃദിപല്വലേമനസിജക്രീഡൈകരംഗസ്ഥലേ
രമ്യോരോജസരോജഖേലനരസിത്വാദാത്മനഃഖ്യാപയൻ
ധ്യാതുർമാനസരാജഹംസനിഭതാംദേയാന്മുകുന്ദോമുദം

സൌന്ദൎയ്യൈകനിധേഃ	സൌന്ദൎയ്യത്തിൻെറ മുഖ്യമായ ഇരിപ്പിടവും
അനംഗലലനാലാവണ്യ ലീലാജുഷോ	രതിദേവിയുടെ ലാവണ്യത്തിൻെറ വിലാസംപോലെയിരിക്കുന്ന വിലാസത്തോടു കൂടിയവളും ആയ
രാധായാഃ	രാധാദേവിയുടെ
മനസിജക്രീഡൈകരം ഗസ്ഥലേ	കാമക്രീഡക്കു മുഖ്യരംഗസ്ഥലമായ
ഹൃദി പല്വലേ	ഹൃദയപ്രദേശമാകുന്ന സരസ്സിലുള്ള

രമ്യോരോജസരോജഖേലനരസിതഃ	മനോഹരങ്ങളായ രണ്ടുകുചങ്ങളാകുന്ന താമരപ്പൂക്കളിൽ ക്രീഡിപ്പാനുള്ള രസംഹേതുവായിട്ടു
ആത്മനഃ	തനിക്കു
ധ്യാതുഃ	(തന്നെ) ധ്യാനിക്കുന്നവന്റെ
മാനസരാജഹംസനിഭതാം	മാനസമാകുന്ന മാനസസരസ്സിങ്കലെ ഒരു രാജഹംസത്തിന്റെ സാദൃശ്യത്തെ
ഖ്യാപയൻ മുകുന്ദഃ	പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്ന(സൂചിപ്പിക്കുന്ന)ശ്രീകൃഷ്ണൻ
മുദം ദേയാൽ	സന്തോഷത്തെ തരട്ടെ.

സാരം. സൌന്ദര്യത്തിന്റെ ഏകനിധിയായി രതിദേവിയെപ്പോലെ ലാവണ്യവതിയായിരിക്കുന്ന രാധാദേവിയുടെ രതിക്രീഡാരംഗമായ ഹൃദയപ്രദേശമാകുന്ന സരസ്സിലുള്ള മനോഹരങ്ങളായ രണ്ടു കുചങ്ങളാകുന്ന താമരപ്പൂക്കളിൽ ക്രീഡിപ്പാൻ രസമുള്ളതുകൊണ്ടു ഒരു രാജഹംസത്തെപ്പോലെ, തനിക്കും തന്നെ ധ്യാനിക്കുന്നവരുടെ 'മാനസ'ത്തിൽ ക്രീഡിപ്പാനാഗ്രഹമുണ്ടെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്ന സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ നമ്മളെ സന്തോഷിപ്പിക്കട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതേ അഷ്ടപദീകാവ്യേ

ഏകാദശസർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

സുപ്രീതപീതാംബരോനമഃ

ദ്വാദശഃ സർഗ്ഗഃ.

മൂലം.

ഗതവതി സഖിവൃന്ദേ മന്ദത്രപാഭരനിർഭര

സ്മരപരവശാകൂതസ്മിതസ്നപിതാധരാം
സരസമനസം ദൃഷ്ട്വാ രാധാം മുഹുർന്നവപല്ലവ
പ്രസവശയനേ നിക്ഷിപ്താക്ഷീ മുവാച ഹരിഃ പ്രിയാം

സഖീവൃന്ദേ	സഖീസമൂഹം
ഗതവതി	പോയപ്പോൾ
ഹരിഃ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
അമന്ദത്രപാഭരനിർഭരസ്മ രപരവശാകൂതസ്മി തസ്മിതസ്നപിതാ ധരാം	വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്ന ലജ്ജയോടു കൂടിയും ഏററവും കാമാധീനയായും ഓരോ രോ ഗൂഢവിചാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു വർദ്ധി ച്ചിരിക്കുന്ന പുഞ്ചിരിയാൽ നനക്കപ്പെ ട്ട അധരത്തോടു കൂടിയും
സരസമനസം	മനസ്സിൽ അനുരാഗത്തോടു കൂടിയും
നവപല്ലവപ്രസവശയ നേ	പുതിയ തളിരുകളെക്കൊണ്ടും പൂവുക ളെക്കൊണ്ടും ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്ന ശയ്യ യിൽ
മുഹുഃ നിക്ഷിപ്താക്ഷീം	കൂടക്കൂടെ നോക്കിക്കൊണ്ടും ഇരിക്കുന്ന
പ്രിയാം രാധാം ഉവാച	പ്രിയയായ രാധയോടു പറഞ്ഞു.

സാരം— സഖികളെല്ലാവരും പോയപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ, അതിയായ ലജ്ജയോടും ഏററവും കാമാധീനയായും അതുനിമി ത്തം ഓരോ കാമവിചാരങ്ങളെക്കൊണ്ടു വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന പുഞ്ചിരി യാൽ വ്യാപിക്കപ്പെട്ട അധരത്തോടും മനസ്സിൽ അനുരാഗത്തോ ടും പുതിയതളിരുകൾകൊണ്ടും പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ടും ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കു ന്ന ശയ്യയിൽ കൂടക്കൂടെ നോക്കിക്കൊണ്ടും സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന രാധ യോടു ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

അഷ്ടപദി (൨൩)

മൂലം.

വിഭാസരാഗം ഏകതാളം

കിസലയശയനതലേ കുരു കാമിനി ചരണനളിനവിനിവേശം

തവ പദപല്ലവവൈരിപരാഭവ മിദ മനുഭവതു സുവേശം. (൧)

ക്ഷണ മധുനാനാരായണ മനുഗത മനുസര മാം രാധികേ
കരകമലേന കരോമി ചരണ മഹ മാഗമിതാസി വിദൂരം
ക്ഷണ മുപകുരു ശയനോപരി മാ മിവനൂപുര മനുഗതിശൂരം (൨)
(ക്ഷണമധുനാ)

വദനസുധാനിധിഗളിതമമൃതമിവ രചയ വചന മനുകൂലം
വിരഹമിവാപനയാമി പയോധരരോധക മുരസി ദുകൂലം (൩)
(ക്ഷണമധുനാ)

പ്രിയപരിരംഭണ രഭസവലിതമിവ പുളകിത മതിദുരവാപം
മദുരസി കുചകലശം വിനിവേശയ ശോഷയ മനസിജതാപം (൪)
(ക്ഷണമധുനാ)

അധരസുധാരസമുപനയ ഭാമിനി! ജീവയ മൃതമിവ ദാസം
ത്വയി വിനിഹിതമനസം വിരഹാനലദഗ്ദ്ധവപുഷ മവിലാസം (൫)
(ക്ഷണമധുനാ)

ശശിമുഖി! മുഖരയ മണിരശനാഗുണമനുഗുണകണ്ഠനിനാദം
ശ്രുതിയുഗളേ പികരുതവികലേ മമ ശമയ ചിരാദവസാദം (൬)
(ക്ഷണമധുനാ)

മാ മതിവിഫലരുഷാ വികലീകൃത മവലോകിതമധുനേദം
മീലതി ലജ്ജിത മിവ നയനം തവ വിരമവിസൃജ രതിഖേദം (൭)
(ക്ഷണമധുനാ)

ശ്രീജയദേവഭണിത മിദ മനുപദനിഗദിതമധുരിപുമോദം
ജനയതു രസികജനേഷു മനോരമരതിരസഭാവവിനോദം (൮)
(ക്ഷണമധുനാ)

ഹേ രാധികേ! അല്ലയോ രാധെ!

അധുനാ അനുഗതം	ഇപ്പോൾ പിന്നാലെ പോന്നിരിക്കുന്ന (അധീനനായിരിക്കുന്ന)
നാരായണം മാം	നാരായണനായ എന്നെ
(ത്വം) ക്ഷണം അനുസര	നീ ക്ഷണനേരം അനുസരിച്ചാലും
ഹേകാമിനി! (ത്വം)	അല്ലയോ കാമിനി നീ
കിസലയശയനതലേ	തളിർക്കിടക്കയിൽ
ചരണനളിനമിനി വേശം കുരു	പാദാരവിന്ദത്തെ വെച്ചാലും
സുവേശം ഇദം	ഭംഗിയായിവിരിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ തളിർക്കിടക്ക
തവ പദപല്ലവവൈരി പരാഭവം	നിന്റെ കാൽതളിരാകുന്ന വൈരിയിൽനിന്നുണ്ടാകുന്ന അപജയത്തെ
അനുഭവതു	അനുഭവിക്കട്ടെ
(ത്വം) വിദൂരം അനുഗമിതാ അസി	നീ വളരേദൂരം കൊണ്ടുപോരപ്പെട്ടവളാകുന്നു
(അഹം) കരകമലേന	ഞാൻ താമരപ്പൂവുപോലെയിരിക്കുന്ന കൈകൊണ്ടു
(തവ) ചരണമഹം കരോമി	നിന്റെ കാലുകളുടെ പൂജയെ ചെയ്യാം (കാലുകൾ തലോടാം)
(ത്വ) നൂപുരം ഇവ	നീ തളയെപ്പോലെ
അനുഗതിശൂരം മാം	അനുഗമിക്കുവാൻ സാമർത്ഥ്യമുള്ള എന്നെ
ശയനോപരി	ശയ്യയിൽവെച്ച്
ക്ഷണം ഉപകുരു	ക്ഷണനേരം ഉപയോഗിച്ചാലും
വദനസുധാനിധിഗളിതം	മുഖചന്ദ്രനിൽനിന്ന് പൊഴിയുന്നതും
അമൃതം ഇവ അനുകൂലം	അമൃതത്തെപ്പോലെ ഇഷ്ടമായിരിക്കുന്നതും ആയ

വചനം രചയ	പറഞ്ഞാലും
പയോധരരോധകം	സ്തനങ്ങളെ ആവരണം ചെയ്തിരിക്കുന്ന (അതുനിമിത്തം ആലിംഗനവിരോധിയായ)
ഉരസി ദുകൂലം	മാറിലുള്ള പട്ടിനെ (റൌക്കിയെ)
(അഹം) വിരഹം ഇവ അപനയാമി	ഞാൻ വിരഹത്തെപ്പോലെ കളയാം
പ്രിയപരിരംഭണരഭസ വലിതം ഇവ	പ്രിയാലിംഗനത്തിൽ ഉത്സാഹത്തോടു കൂടിയതായിട്ടോ എന്നു തോന്നുംവണ്ണം
പുളകിതം	രോമാഞ്ചത്തോടുകൂടിയും
അതിദുരവാപം	അനുഭവിക്കുവാൻ ഏററവും പ്രയാസമായിയും ഇരിക്കുന്ന
കുചകലശം (ത്വം)	കുചകുംഭത്തെ നീ
മദുരസി വിനിവേശയ	എൻെറ മാറിൽ അണച്ചാലും
മനസിജതാപം ശോഷയ	കാമസന്താപത്തെ കളഞ്ഞാലും
ഹേ ഭാമിനി! (ത്വം)	അല്ലയോ കോപനശീലെ! നീ
അധരസുധാരസം ഉപനയ	അധരാമൃതരസത്തെ തന്നാലും
ത്വയി വിനിഹിതമനസം	നിന്നിൽതന്നെ മനസ്സോടുകൂടിയവനും
വിരഹാനലദഗ്ദ്ധവപുഷം	വിയോഗാഗ്നിയാൽ ദഹിക്കപ്പെട്ട ദേഹത്തോടു കൂടിയവനും (അതു നിമിത്തം)
അവിലാസം	ശൃംഗാരചേഷ്ടയില്ലാത്തവനും
മൃതം ഇവ ദാസം	മരിച്ചവനെപ്പോലെയിരിക്കുന്നവനും ആയ ദാസനെ (എന്നെ)
ജീവയ	ജീവിപ്പിച്ചാലും
ഹേ ശശിമുഖി! (ത്വം)	അല്ലയോ ചന്ദ്രമുഖി! നീ

മണിരശനാഗുണം	രത്നമയമായ അരഞ്ഞാളിനെ
അനുഗുണകണ്ഠനി	അനുരൂപമായ (നിന്റെ) കണ്ഠശബ്ദ
നാദം	ത്തോടുകൂടി
മുഖരയ	ശബ്ദിപ്പിച്ചാലും
(തേന) മമ പികരുത	അതുകൊണ്ടു എന്റെ, കുയിലുകളുടെ
വികലേ	ശബ്ദംകൊണ്ട് ദുഃഖിച്ചിരിക്കുന്ന
ശ്രുതിയുഗളേ	രണ്ടു ചെകിട്ടുകളിലെ
ചിരാൽ അവസാദം	വളരെ കാലമായുള്ള ഖേദത്തെ
ശമയ	കളഞ്ഞാലും
അതിവിഫലരുഷാ	ഏററവും നിഷ്ഫലമായ കോപത്താൽ
വികലീകൃതം തവ	കലുഷീകൃതമായ നിന്റെ
ഇദം നയനം	ഈ കണ്ണു
മാം അവലോകിതം	എന്നെ നോക്കി
ലജ്ജിതം ഇവ	ലജ്ജിച്ചിട്ടോ എന്നു തോന്നുംവണ്ണം
മീലതി	ചിമ്മുന്നു
അധുനാ ത്വം വിരമ	ഇപ്പോഴം നീ മതിയാക്കിയാലും
രതിഖേദം വിസൃജ	രതിഖേദത്തെ കളഞ്ഞാലും
അനുപദനിഗദിത	പദംതോറും പറയപ്പെട്ട ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ
മധുരിപു മോദം	സന്തോഷത്തോടുകൂടിയതും
ശ്രീജയദേവഭണിതം	ശ്രീജയദേവരാൽ പറയപ്പെട്ടതും ആയ
ഇദം	ഈ ഗാനം
രസികജനേഷു	രസികന്മാരായ ആളുകളിൽ
മനോരമരതിരസഭാവ	ശൃംഗാരരസഭാവങ്ങളിൽനിന്നു ഹൃദയം
വിനോദം	ഗമമായ രസത്തെ
ജനയതു	ഉണ്ടാക്കട്ടെ.

"പയോധരരോധകം" എന്ന പദം വിരഹത്തിന്നു വിശേഷ

ണൻമായി ഭവിക്കും. ആ പക്ഷത്തിൽ സ്തനാലിംഗനത്തെ വിരോധിക്കുന്നതു എന്ന് അൎത്ഥമാകുന്നു.

സാരം— അല്ലയോ രാധേ! ഇപ്പോൾ നിണക്കധീനനായി നിന്റെ പിന്നാലെ പോന്നിരിക്കുന്ന നാരായണനായ(അതുകൊണ്ടു കാമതാപത്തെ ശമിപ്പിപ്പാൻ സമൎത്ഥനായ) എന്നെ നീ അല്പനേരമെങ്കിലും അനുസരിച്ചാലും. ഹേ കാമിനി! നിന്റെ പാദാരവിന്ദംകൊണ്ടു ഈ തളിക്കിടക്കയിൽ ഒന്നു ചവിട്ടിയാലും. എന്നാൽ വിശേഷമായ ഈ തളിക്കിടക്ക നിന്റെ പാദപല്ലവമാകുന്ന ശത്രുവിൽനിന്നു അപജയത്തെ അനുഭവിക്കുമെല്ലോ. (നീ ഈ വിശേഷമായ തളിക്കിടക്കയിൽ വന്നിരുന്നാലും). നിന്നെ ഞാൻ വളരെ ദൂരം നടത്തികൊണ്ടു പോന്നിരിക്കുന്നു ആയതിനാൽ എന്റെ കരകമലംകൊണ്ടു നിന്റെ കാൽ ഞാൻ നല്ലവണ്ണം തലോടാം. ഈ നൂപുരത്തെപ്പോലെ നിന്റെ പാദമേ ശരണമെന്ന് കരുതി നിന്നെ വേർപിരിയാതിരിക്കുന്ന ഒരു എന്നോടുകൂടെ ഈ ശയ്യയിൽ വെച്ചു അല്പനേരമെങ്കിലും നീ ക്രീഡിച്ചാലും. മുഖചന്ദ്രങ്കിൽനിന്ന് പൊഴിയുന്നതുകൊണ്ടു അമൃതത്തെപ്പോലെ അനുകൂലമായ (മനോഹരമായ അഥവാ തപ്തന്മാരെ ഉജ്ജീവിപ്പിക്കുന്ന) വാക്കുകളെക്കൊണ്ടു എന്നോടു സംസാരിച്ചാലും. നിന്റെ സ്തനങ്ങളെ ആവരണം ചെയ്തിരിക്കുന്ന ഈ മാറിലുള്ള മുലപ്പടത്തെ ഞാൻ സ്തനാലിംഗനത്തിന്നു തടസ്ഥംചെയ്യുന്ന വിയോഗത്തെപ്പോലെ എടുത്തുകളയാം. പ്രിയനാകുന്ന എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്വാൻ ഉത്സാഹമുണ്ടായിട്ടോ എന്നു തോന്നുമാറു രോമാഞ്ചത്തോടുകൂടിയും കിട്ടുവാൻ ഏററവും പ്രയാസമായും ഉള്ള നിന്റെ കുചകുംഭത്തെ എന്റെ ഉരസ്സിലണച്ചാലും. ആ സ്തനാലിംഗനംകൊണ്ടു എന്റെ കാമസന്താപത്തെ കളഞ്ഞാലും. ഹേ കോപനശീലേ! നിന്നെത്തന്നെ സൎവ്വദാ വിചാരിച്ചും നിന്റെ വിയോഗാഗ്നിയിൽ ദേഹം ദഹിച്ചും ശൃംഗാരചേഷ്ടയില്ലാതേയും ചത്തവനെപ്പോലെയും ഇരിക്കുന്ന ഈ ദാസനായ എന്നെ നിന്റെ അധരത്തിങ്കലെ അമൃതരസത്തെ അനുഭവിപ്പിച്ചു ജീവിപ്പിച്ചാലും. ഹേ ശശിമുഖി! നി

ന്റെ അനുരൂപമായ കങ്കണശബ്ദത്തോടുകൂടെ രത്നമയമായ അരഞ്ഞാൺ ശബ്ദിപ്പിച്ചാലും. വിപരീതസുരതത്തെ ചെയ്താലും. ആ സമയത്തെ അരഞ്ഞാളിന്റെ ശബ്ദംകൊണ്ടും നിന്റെ കങ്കണനിനാദംകൊണ്ടും, വളരെക്കാലമായി കുയിലുകളുടെ നാദം കേട്ടു വ്രണപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന എന്റെ കാതുകളുടെ ഖേദത്തെ കളഞ്ഞാലും. വേണ്ടാതേകണ്ട് വല്ലാതെ കോപിച്ച് കലങ്ങിമറഞ്ഞിരിക്കുന്ന നിന്റെ ഈ കണ്ണ് എന്നെ നോക്കി ലജ്ജിച്ചിട്ടൊ എന്നു തോന്നുമാറ അടയുന്നു. ഇപ്പോൾ നീ ഇതു മതിയാക്കു. അനുരാഗംനിമിത്തമുള്ള എന്റെ ഖേദത്തെ നീ കളഞ്ഞാലും. (എന്നോടുകൂടെ ക്രീഡിച്ചാലും). ശ്രീജയദേവരാൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ആമോദരസത്തെ പദംതോറും അനുവൎണ്ണിച്ചു രചിക്കപ്പെട്ട ഈ ഗാനം രസികന്മാൎക്കു മനോഹരമായ ശൃംഗാരരസത്തെ ഉണ്ടാക്കട്ടെ.

മൂലം.

പ്രത്യൂഹഃ പുളകാങ്കുരേണനിബിഡാശ്ലേഷേനിമേഷേണ ച
ക്രീഡാകൂതവിലോകനേധരസുധാപാനേകഥാനൎമ്മഭിഃ
ആനന്ദാധിഗമേനമന്മഥകലായുദ്ധേപിയസ്മിന്നഭൂ
ദുൽഭൂതസ്സതയോൎബ്ബഭൂവസുരതാരംഭഃ പ്രിയംഭാവുകഃ.

യസ്മിൻ	യാതൊരു സുരതാരംഭത്തിങ്കൽ
പുളകാംകുരേണ	രോമാഞ്ചത്താൽരോമകൂപങ്ങൾ കുത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു
നിബിഡാശ്ലേഷേ	ഗാഢാലിംഗനത്തിങ്കലും
നിമേഷേണ	കണ്ണു ഉമയിടുന്നതുകൊണ്ടു
ക്രീഡാകൂതവിലോകനേ	ക്രീഡയെപ്പററി ഓരോരോ അന്തൎഗ്ഗതത്തോടെ നോക്കുന്നതിലും
കഥാനൎമ്മഭിഃ	നേരംപോക്കു പറയുന്നതുകൊണ്ടു
അധരസുധാപാനേ	അധരാമൃതാസ്വാദത്തിങ്കലും
ആനന്ദാധിഗമേന	ആനന്ദാനുഭവത്താൽ

മന്മഥകലായുദ്ധേ ച	രതിക്രീഡയിലും
പ്രത്യൂഹഃ അഭൂൽ അപി	ഭംഗം ഭവിച്ചു എങ്കിലും
തയോഃ	രാധാമാധവന്മാരുടെ
സഃ സുരതാരംഭഃ	ആ സുരതാരംഭം
ഉദ്ഭൂതഃ	ഉണ്ടായി
പ്രിയംഭാവുകഃ അഭൂവ	ആനന്ദകരമായി ഭവിച്ചു.

സാരം. രാധാമാധവന്മാർ രതിക്രീഡയ്ക്കായി ആരംഭിച്ചു. ആ ആരംഭത്തിൽ രോമാഞ്ചത്താൽ രോമകൂപങ്ങൾ കൂത്തിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഗാഢമായാലിംഗനം ചെയ്യുന്നതിനും കണ്ണു ഉമയിടുന്നതുകൊണ്ടു ക്രീഡകൾ ചെയ്യാനുള്ള ആശയോടെ നോക്കുന്നതിനും ഇടക്കിടക്ക നേരംപോക്കു പറയുന്നതുകൊണ്ടു അധരാമൃതത്തെ പാനംചെയ്യുന്നതിനും ആനന്ദമുണ്ടാകുന്നതിനാൽ രതിക്രീഡക്കും തടസ്ഥം ഭവിച്ചു. എങ്കിലും അവക്കു ഈ സുരതാരംഭം പ്രിയമായി ഭവിച്ചു.

മൂലം.

ദോർഭ്യാം സംയമിതഃ പയോധരഭരേണാപീഡിതഃ പാണിജൈ-
രാവിദ്ധോദശനൈഃ ക്ഷതാധരപുടഃ ശ്രോണീതടേനാഹതഃ
ഹസ്തേനാനമിതഃ കചേധരസുധാപാനേന സമ്മോഹിതഃ
കാന്തഃ കാമപി തൃപ്തിമാപതദഹോ കാമസ്യവാമാഗതിഃ.

(രാധയാ) ദോർഭ്യാം	രാധാദേവിയാൽ കൈകളെക്കൊണ്ടു
സംയമിതഃ	കെട്ടപ്പെട്ടവനായി
പയോധരഭരേണ	വലുതായിരിക്കുന്ന സ്തനങ്ങളെക്കൊണ്ടു
ആപീഡിതഃ	മർദ്ദിക്കപ്പെട്ടവനായി
പാണിജൈഃ	നഖങ്ങളെക്കൊണ്ടു
ആവിദ്ധഃ	മാന്തപ്പെട്ടവനായി
ദശനൈഃ ക്ഷതാ	പല്ലുകൾകൊണ്ടു വ്രണപ്പെടുത്തപ്പെട്ട
ധരപുടഃ	അധരത്തോടു കൂടിയവനായി

ശ്രോണീതടേന ആഹതഃ	നിതംബംകൊണ്ടു അടിക്കപ്പെട്ടവനായി
ഹസ്തേന	കൈകൊണ്ടു
കചേ (ധൃത്വാ) ആനതഃ	കചത്തിൽപിടിച്ചു താഴ്ത്തപ്പെട്ടവനായി
അധരസുധാപാനേന	അധരാമൃതത്തെ പാനംചെയ്യുന്നതു കൊണ്ടു
സമ്മോഹിതഃ	മോഹാലസ്യപ്പെട്ടവനായിരിക്കുന്ന
കാന്തഃ	കാന്തനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
കാമപി തൃപ്തിം	അളവില്ലാത്ത തൃപ്തിയെ
ആപ	പ്രാപിച്ചു
തൽ അഹോ	അതു ആശ്ചര്യം
കാമസ്യ ഗതിഃ വാമാ	കാമദേവന്റെ പോക്ക് വിപരീതം.

സാരം. രാധാദേവി തന്റെ കൈകൾകൊണ്ടു ബന്ധിച്ചിട്ടും (ആലിംഗനം ചെയ്തിട്ടും) വലുതായിരിക്കുന്ന സ്തനങ്ങളെകൊണ്ടു മർദ്ദനംചെയ്തിട്ടും നഖങ്ങൾകൊണ്ടു മാന്തീട്ടും പാനംചെയ്യുന്ന സമയത്ത് പല്ലുകൾകൊണ്ടു അധരത്തിൽ വ്രണപ്പെടുത്തിട്ടും ക്രീഡാസമയത്ത് ശ്രോണീതടംകൊണ്ടു അടിച്ചിട്ടും കൈകൊണ്ടു കുടുമപിടിച്ചു താഴ്ത്തി അധരാമൃതത്തെ പാനംചെയ്തു മോഹാലസ്യപ്പെടുത്തിട്ടും ആ കാന്തനായ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ അളവില്ലാത്ത ആനന്ദത്തെ അനുഭവിച്ചു. അതു മഹാശ്ചര്യം. ഇങ്ങിനെ ഉപദ്രവിച്ചിട്ടും അദ്ദേഹം ആനന്ദത്തെയാണെല്ലൊ അനുഭവിച്ചതു. കാമദേവന്റെ പ്രവൃത്തി വിപരീതം തന്നെ.

മൂലം.

മാരാങ്കേ രതികേളിസകലരണാരംഭേ തയാ സാഹസ
പ്രായം കാന്തജയായ കിഞ്ചിദുപരി പ്രാരംഭി യത്സംഭ്രമാൽ
നിഷ്പന്ദാ ജഘനസ്ഥലീ ശിഥിലിതാ ദോർവ്വല്ലിരുൽകമ്പിതം
വക്ഷോ മീലിതമക്ഷി പൌരുഷരസഃ സ്ത്രീണാം കുതഃ സിദ്ധ്യതി

മാരാങ്കേ	കാമദേവൻെറ അടയാളമായ
രതികേളി സങ്കുലരണാ	ആലിംഗനാദികളോടുംകൂടിയ സുരതയു
രംഭേ	ദ്ധം ആരംഭിച്ചപ്പോൾ
തയാ	ആ രാധാദേവിയാൽ
കാന്തജയായ	കാന്തനായ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ ജയി
	ക്കാനായിക്കൊണ്ടു
ഉപരി	അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉപരിഭാഗത്ത്
സാഹസപ്രായം	സാഹസമായ
കിഞ്ചിൽ	ഒരു കാര്യം (പുരുഷായിതസുരതം)
പ്രാരംഭി	ആരംഭിക്കപ്പെട്ടു
യത്സംഭ്രമാൽ	യാതൊരു സുരതാരംഭത്തിങ്കലുള്ള പരി
	ഭ്രമംകൊണ്ടു
(തസ്യാഃ)	ആ രാധാദേവിയുടെ
ജഘനസ്ഥലീ	ജഘനപ്രദേശം
നിഷ്പന്ദാ	ഇളക്കമില്ലാത്തതായി
ദോർവ്വല്ലിഃ	കൈകൾ
ശിഥിലിതം	തളൎന്നു
വക്ഷഃ ഉൽകമ്പിതം	മാറുപതച്ചു ചാടിത്തുടങ്ങി
അക്ഷി മീളിതം	കണ്ണു അടഞ്ഞു
സ്ത്രീണാം	സ്ത്രീകൾക്ക്
പൌരുഷരസഃ	വീരരസം
കുതഃ സിദ്ധ്യതി!	എവിടെ നിന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

സാരം. രാധാമാധവന്മാർ തമ്മിൽ കാമൻെറ അങ്കമായ സുരതയുദ്ധം ആരംഭിച്ചപ്പോൾ രാധാദേവി ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനെ ജയിപ്പാനായി അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉപരിഭാഗത്തു സാഹസമായ പുരുഷായിതസുരതത്തെ ചെയ്യാനാരംഭിച്ചു. അപ്പോഴത്തെ പരിഭ്രമംകൊണ്ടു ആ ദേവിയുടെ ജഘനസ്ഥലം ഇളകാതെയായി; കൈ

കൾ തളൎന്നു; മാറുപതച്ചു ചാടിത്തുടങ്ങി. കണ്ണുകൾ അടഞ്ഞു. അല്ലാതെ സ്ത്രീകൾക്കുണ്ടോ പുരുഷസാമൎത്ഥ്യം ലഭിക്കുന്നു.

മൂലം.

തസ്യാഃ പാടലപാണിജാങ്കിതമുരോനിദ്രാകഷായേദൃശൌ
നിൎദ്ധൌതോധരശോണിമാവിലുളിതസ്രസ്തസ്രജോമൂൎദ്ധജാഃ
കാഞ്ചീദാമദരശ്ലഥാഞ്ചലമിതിപ്രാതൎന്നിഖാതൈൎദൃശോ
രേഭിഃകാമശരൈസ്തദത്ഭുതമഭൂൽപത്യുൎമ്മനഃകീലിതം

തസ്യാഃ	ആ രാധാദേവിയുടെ
പാടലപാണിജാങ്കിതം	വെളുത്തും ചുകന്നും ഇരിക്കുന്ന കരനഖങ്ങളുടെ പാടോടു കൂടിയ
ഉരഃ	മാറിടം
നിദ്രാകഷായേ	ഉറക്കംകൊണ്ടു കലങ്ങിയിരിക്കുന്ന
ദൃശൌ	കണ്ണുകൾ
നിൎദ്ധൌതഃ അധരശോണിമാ	ചുംബനാദികളെക്കൊണ്ടു പോയിരിക്കുന്ന അധരത്തിന്റെ ചുവപ്പ്
വിലുളിതസ്രസ്തസ്രജഃ	ചിന്നിച്ചിതറി മുഷിഞ്ഞും അഴിഞ്ഞ മാലയോടുകൂടിയും ഇരിക്കുന്ന
മൂൎദ്ധജാഃ	തലമുടി
ദരശ്ലഥാഞ്ചലം	അല്പം അഴിഞ്ഞ വസ്ത്രത്തിന്റെ തലപ്പോടുകൂടിയ
കാഞ്ചീദാമ	അരഞ്ഞാൺ
ഇതി	ഇപ്രകാരം
പ്രാതഃ	പുലൎച്ചസമയത്തു
പത്യുഃ	പതിയായ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ
ദൃശോഃ നിഖാതൈഃ	കണ്ണുകളിൽ തറച്ചിരിക്കുന്ന (ശ്രീകൃഷ്ണൻ കാണുന്ന)
ഏഭിഃ കാമശരൈഃ	ഈ വക കാമബാണങ്ങൾകൊണ്ടു

മനഃ കീലിതം	മനസ്സ് തുളക്കപ്പെട്ടു. (പിന്നേയും കാമവികാരമുണ്ടായി)
തൽ അത്ഭുതം അഭൂൽ	അതു ആശ്ചര്യമായി ഭവിച്ചു.

സാരം. രതിക്രീഡാനിമിത്തം രാധാദേവിയുടെ പാടലങ്ങളായ നഖത്തിൻെറ പാടുകളോടുകൂടിയ മാറിടവും, ഉറക്കംവന്നു കലങ്ങിയിരിക്കുന്ന കണ്ണുകളും, ചുംബനാദികളെക്കൊണ്ടു ചുകപ്പു മാഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്ന അധരവും, ചിന്നിച്ചിതറി മുഷിഞ്ഞുഅഴിഞ്ഞ മാലയോടുകൂടിയ തലമുടിയും, അററം അല്പം അഴിഞ്ഞുപോയ വസ്ത്രവും, അതിന്മീതെ അരഞ്ഞാണും, ഈവക കാമോദ്ദീപകങ്ങളായ അംഗങ്ങൾ പുലൎച്ചു കണ്ടിട്ടു പിന്നേയും ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ അ് രാധയോടൊരുമിച്ചു രമിക്കേണമെന്നാഗ്രഹം ജനിച്ചു

"ദൃശോഃ നിധാതൈഃ കാമശരൈഃ മനഃ കീലിതം." അതു തന്നെ അത്ഭുതം. ഒരേടത്തു ശരങ്ങൾ തറക്കുക. മറെറാരേടത്തു തുളയുക. ഈവക സ്ഥലങ്ങളിലാണ് അസംഗത്യലങ്കാരം. "യവനൈരപിനൊ ദൃഷ്ടം ഈദൃശം യന്ത്രമത്ഭുതം കനകേന കരസ്ഥേന ജിഹ്വാവിപരിവൎത്തതെ"

മൂലം.

ഈഷന്മീളിതദൃഷ്ടിമുഗ്ദ്ധഹസിതംസീൽകാരധാരാവശാ
ദവ്യക്താകുലകേളികാകുവികസദ്ദന്താംശുധൌതാധരം
ശാന്തസ്തബ്ധപയോധരംഭൃശപരിഷ്വംഗാൽകുരംഗീദൃശോ
ഹൎഷോൽകൎഷവിമുക്തനിസ്സഹതനോൎദ്ധന്യോധയത്യാനനം

ഹൎഷോൽകൎഷവിമുക്ത	സന്തോഷാതിശയത്താൽ യാതൊരു വ്യാ
നിസ്സഹതനോഃ	പാരത്തോടുകൂടാത്തതും സഹിക്കാൻവൈയ്യാത്തതും ആയ ശരീരത്തോടുകൂടിയ
കുരംഗിദൃശഃ	സുന്ദരിയുടെ
ഈഷന്മീളിതദൃഷ്ടി	കുറച്ചു അടഞ്ഞ കണ്ണുകളോടും
മുഗ്ദ്ധഹസിതാ	മനോഹരമായ മന്ദഹാസത്തോടും

സീൽക്കാരധാരാവശാൽ — സീൽകാരങ്ങൾ ധാരാളമായി ഉണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടു

അവ്യക്തതാകുലകേളികാ കൂവികസദ്രന്താം ശ്രുധൌതാധരം — ക്രീഡാസമയത്തു അസ്പഷ്ടങ്ങളായിപരവശങ്ങളായിരിക്കുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ പുറപ്പെടുമ്പോൾ പ്രകാശിക്കുന്ന പല്ലുകളുടെ ശോഭയാൽ വെളുത്തിരിക്കുന്ന അധരത്തോടും കൂടിയ

ആനനം — മുഖത്തേയും

ഭൃശപരിഷ്വംഗാൽ — ഗാഢാലിംഗനം കൊണ്ടു

ശാന്തസ്തബ്ധപയോധരം — അമങ്ങി ഇളക്കമില്ലാതിരിക്കുന്ന സ്തനത്തെയും

ധന്യഃ ധയതി — സുകൃതിപാനം ചെയ്യുന്നു

സാരം. അനേകവിധ രതിലീലയാലുണ്ടായ ആനന്ദാധിക്യത്തെ അനുഭവിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ആലിംഗനാദിയായ യാതൊരു കൎമ്മവും ചെയ്യാതെ വല്ലാതെ തളൎന്നു വെയ്യാതെ ശയിക്കുന്ന ഒരു സുന്ദരിയുടെ കണ്ണുകൾ അല്പം അടഞ്ഞും, വളരേ ഭംഗിയായി പുഞ്ചിരിയിട്ടും, ധാരാളം സീൽകാരം ഉണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടു അസ്പഷ്ടതയോടും പാരവശ്യത്തോടുംകൂടിയ ശബ്ദങ്ങൾ പുറപ്പെടുമ്പോൾ പ്രകാശിക്കുന്ന പല്ലുകളുടെ കാന്തിയാൽ അധരം വെളുത്തും, ഇരിക്കുന്ന മുഖത്തു നോക്കിട്ടു ഗാഢാലിംഗനംകൊണ്ടു അമങ്ങി ഇളക്കമില്ലാതിരിക്കുന്ന സ്തനത്തെ സുരതാന്തത്തിങ്കൽ ആൎക്കു പാനംചെയ്യാൻകഴിയുമോ അവൻ സുകൃതി.

മൂലം.

അഥകാന്തംരതിശ്രാന്തമഭിമണ്ഡനവാഞ്ഛയാ
ജഗാദമാധവംരാധാമുഗ്ദ്ധാസ്വാധീനഭൎത്തൃകാ

അഥ മുഗ്ദ്ധാ — അനന്തരം സുന്ദരിയായി

സ്വാധീനഭൎത്തൃകാ — ഭൎത്താവുതനിക്കധീനയായിരിക്കുന്ന

രാധാ	രാധാദേവി
രതിശ്രാന്തം	രതിക്രീഡകൊണ്ടു തളൎന്നിരിക്കുന്ന
കാന്തം മാധവം അഭിമണ്ഡനവാഞ്ഛയാ	കാന്തനായ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു തന്നെ അലങ്കരിക്കേണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹം കൊണ്ടു
ജഗാദ	പറഞ്ഞു

സാരം— അനന്തരം സുന്ദരിയായി സ്വാധീനഭൎത്തൃകയായിരിക്കുന്ന രാധാദേവി രതികൊണ്ടു തളൎന്നിരിക്കുന്ന കാന്തനായ ശ്രീകൃഷ്ണനോടു തന്നെ അലങ്കരിക്കേണമെന്നാഗ്രഹംകൊണ്ടു പറഞ്ഞു തുടങ്ങി.

'സ്വാധീനഭൎത്തൃകാ'-- എന്ന പദം ഒരു വിശേഷനായികയുടെ സംജ്ഞയായും സ്വീകരിക്കാം. ആ നായികയുടെ ലക്ഷണം. "യസ്യാരതിഗുണാകൃഷ്ടഃ പതിഃ പാൎശ്വം നമുഞ്ചതി വിചിത്രവിഭ്രമാസക്താ സ്വാധീനപതികായഥാ."

മേൽശ്ലോകം കൊണ്ടു പറഞ്ഞ കാൎയ്യത്തെ തന്നെ ഈ ഗാനം കൊണ്ടു വൎണ്ണിക്കുന്നു.

അഷ്ടപദി (൨൪)

മൂലം.

മംഗളകൌശികരാഗം ഏകതാളം

കുരു യദുനന്ദന ചന്ദനശിശിരതരേണകരേണ പയോധരേ
മൃഗമദപത്രകമത്രമനോഭവമംഗളകലശസഹോദരേ (൧)
നിജഗാദസായദുനന്ദനേക്രീഡതിഹൃദയാനന്ദനേ
അളികുലഭഞ്ജനമഞ്ജനകംരതിനായകസായകമോചനേ
ത്വദധരചുംബനലംബിതകജ്ജളമുജ്ജ്വലയ പ്രിയലോചനേ (൨)
(നിജഗാദസാ)
നയനകുരംഗതരംഗവിലാസനിരാസകരേശ്രുതിമണ്ഡലേ
മനസിജപാശവിലാസധരേശുഭവേഷനിവേശയകുണ്ഡലേ (൩)
(നിജഗാദസാ)

ഭ്രമരചയം രചയന്തമുപരിരുചിരം സുചിരം മമ സമ്മുഖേ
ജിതകമലേ വിമലേ പരികർമ്മയ നർമ്മജനകമളകം മുഖേ (൪)
(നിജഗാദസാ)

മൃഗമദരസവലിതം ലളിതം കുരു തിലകമളികരജനികരേ
വിഹിതകളങ്കകലം കമലാനന വിശ്രമിതശ്രമശീകരേ (൫)
(നിജഗാദസാ)

ഘനരുചിരേ ചികുരേ കുരു മാനദ മനസിജധ്വജചാമരേ
രതിഗളിതേ ലളിതേ കുസുമാനി ശിഖണ്ഡിശിഖണ്ഡകഡാമരേ (൬)
(നിജഗാദസാ)

സരസഘനേ ജഘനേ മമ ശംബരദാരണവാരണകന്ദരേ
മണിരശനാവസനാഭരണാനി ശുഭാശയ വാസയ സുന്ദരേ (൭)
(നിജഗാദസാ)

ശ്രീജയദേവവചസി രുചിരേ ഹൃദയം സദയം കുരു മണ്ഡനേ
ഹരിചരണസ്മരണാമൃതനിർമ്മിതകലികലുഷജ്വരഖണ്ഡനേ (൮)
(നിജഗാദസാ)

ഹൃദയാനന്ദനേ	മനസ്സന്തോഷകരനായ
യദുനന്ദനേ	ശ്രീകൃഷ്ണൻ
ക്രീഡതി	ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ
സാ ജഗാദ	രാധാദേവി പറഞ്ഞു
ഹേ യദുനന്ദന! (ത്വം)	അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! അങ്ങ
മനോഭവമംഗലകലശ സഹോദരേ	കാമദേവന്റെ മംഗളകലശത്തോട് തുല്യമായ
അത്ര പയോധരേ	ഈ (ആലിംഗനാദികളെക്കൊണ്ടു കുറി ക്കൂട്ട് മാഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്ന) കുചത്തിന്മേൽ

ചന്ദനശിശിരതരേണ കരേണ	ചന്ദനത്തേക്കാൾ ഏററവും തണുപ്പുള്ള കൈകൊണ്ടു
മൃഗമദപത്രകം	കസ്തൂരികൊണ്ടുള്ള പത്തിക്കീററ
കുരു	ചെയ്താലും (എഴുതിയാലും)
ഹേ പ്രിയ!	അല്ലയോ പ്രിയ!
തപദധരചുംബന ലംബിതകജ്ജളെ	അങ്ങയുടെ അധരത്തിങ്കൽ ചുംബനം കൊണ്ടു പാറിയിരിക്കുന്ന മഷിയോടുകൂടിയതും(ചുംബനത്താൽമഷിപോയതും)
രതിനായകസായ കമോചനേ	കാമദേവൻെറ ബാണങ്ങളെ (ബാണസദൃശങ്ങളായ കടാക്ഷങ്ങളെ) വിടുന്നതും ആയ
ലോചനേ	കണ്ണിൽ
അളികുലഭഞ്ജനം	വണ്ടിൻകൂട്ടത്തെ നിന്ദിക്കുന്ന (അതിനേക്കാൾ കറുത്ത)
അഞ്ജനകം ഉജ്ജ്വലയ	മഷി എഴുതിച്ചാലും
ഹേ ശുഭവേഷ!	അല്ലയോ മനോഹരവേഷ!
നയനകുരംഗതരംഗവിലാസനിരാസകരേ	കണ്ണുകളാകുന്ന മാനുകളുടെ ദീൎഘഗതിയെ തടുക്കുന്നതും
മനസിജപാശവിലാസധരേ	കാമദേവൻെറ (യുവാക്കന്മാരുടെ മനസ്സിനെ ബന്ധിപ്പാനുള്ള) കയറുപോലെയിരിക്കുന്നതും (യുവാക്കന്മാരെ മോഹിപ്പിക്കുന്നതും) ആയ
ശ്രുതിമണ്ഡലേ	കാതുകളിൽ
കുണ്ഡലം നിവേശയ	കുണ്ഡലങ്ങൾ ഇടിച്ചാലും
വിമലേ ജിതകമലേ	നിൎമ്മലമായതും താമരപ്പൂവിനെ ജയിച്ചിരിക്കുന്നതും

സമ്മുഖേ മമ മുഖേ	നേരിട്ടു കാണുന്നതും ആയ എന്റെ മുഖത്തിൽ
നൎമ്മജനകം അളകം	പരിഹാസാസ്പദമായ അളകത്തെ
രുചിരം സുചിരം	മനോഹരമായി വളരേക്കാലം
ഉപരി ഭ്രമരചയം	(മുഖത്തിന്റെ) ഉപരിഭാഗത്ത് വണ്ടിൻ
രചയന്തം	കൂട്ടത്തെ തോന്നിപ്പിക്കുന്നതായി
പരികൎമ്മയ	അലങ്കരിച്ചാലും
ഹേ കമലാനന!	അല്ലയോ സുന്ദര!
വിശ്രമിതശ്രമശീകരേ	വിയൎപ്പുതുള്ളികൾ വററിയിരിക്കുന്ന
അളികരജനികരേ	നെററിയാകുന്ന ചന്ദ്രങ്കൽ
മൃഗമദരസവലിതം	കസ്തൂരിച്ചാറുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയും
ലളിതം	മനോഹരമായും
വിഹിതകളങ്കകലം	(ചന്ദ്രങ്കിലെ) കളങ്കഭംഗിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതായും ഇരിക്കുന്ന
തിലകം കുരു	പൊട്ടു തൊടിയിച്ചാലും
ഹേ മാനദ!	മാനിനികളുടെ മാനത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നോവേ
ഘനരുചിരേ	ഇടതൂൎന്നു മനോഹരമായും
മനസിജധ്വജചാമരേ	കാമദേവന്റെ കൊടിക്കു ഒരു ചാമരമായും
രതിഗളിതേ	രതിക്രീഡാസമയത്തു അഴിഞ്ഞു വീണതായും
ലുളിതേ	ചിന്നിച്ചിതറിയതായും
ശിഖണ്ഡിശിഖണ്ഡ	മൈയിൽ പീലിയോടു തുല്യമായും ഇരിക്കുന്ന
കഡാമരേ	
ചികുരേ	തലമുടിയിൽ

കുസുമാനി കുരു	പുഷ്പങ്ങൾ ചൂടിച്ചാലും
ഹേ ശുഭാശയ!	അല്ലയോ സന്മാനസ!
സുന്ദരേ	മനോഹരമായും
ശംബരദാരണവാര	കാമദേവനാകുന്ന ആനയുടെ വാസ
ണകന്ദരേ	സ്ഥലമായും
സരസഘനേ	സരസമായും തടിയുള്ളതായും ഇരിക്കുന്ന
ജഘനേ	ജഘനത്തിൽ
മണിരശനാവസനാ	രത്നമയമായ അരഞ്ഞാൺ, വസ്ത്രം, ആ
ഭരണാനി	ഭരണങ്ങൾ
വാസയ	ധരിപ്പിച്ചാലും
ഹേ ശ്രീകൃഷ്ണ! (ത്വം)	അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! അങ്ങ്
ഹരിചരണസ്മരണാമൃത	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ പാദാരവിന്ദസ്മരണമാകു
നിർമ്മിതകലികലുഷജ്വര	ന്ന അമൃതംകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും ക
ഖണ്ഡനേ	ലികലുഷസ്വരൂപമായ ജ്വരത്തെ നശി
	പ്പിക്കുന്നതും
രുചിരേ	മനോഹരമായതും ആയ
ശ്രീജയദേവവചസി	ശ്രീജയദേവരുടെ വാക്കാകുന്ന
മണ്ഡനേ	ഭൂഷണത്തിൽ
സദയം ഹൃദയം കുരു	ദയയോടുകൂടി മനസ്സുവെച്ചാലും

സാരം. മനസ്സിനെ രസിപ്പിക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാധയോടൊന്നിച്ചു ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ആ രാധാദേവി, അല്ലയോ ശ്രീകൃഷ്ണ! അങ്ങ്, കാമദേവന്റെ മംഗളകലശങ്ങൾ പോലെയിരിക്കുന്നതും ആലിംഗനാദികളെക്കൊണ്ടു കുറിക്കൂട്ട് മാഞ്ഞുപോയിരിക്കുന്നതും ആയ എന്റെ ഈ സ്തനങ്ങളിൽ ചന്ദനത്തേക്കാൾ ഏററവും തണുപ്പുള്ള അങ്ങയുടെ കൈകൊണ്ടു കസ്തൂരിച്ചാറ് എടുത്തു തേച്ചാലും. അല്ലയോ പ്രിയ! ചുംബനസമയത്തു അങ്ങയുടെ അധരത്തിൽ പററിപ്പോയതുകൊണ്ടു മഷിയില്ലാത്തതും കാമദേവന്റെ ബാണസദൃശങ്ങളായ കടാക്ഷങ്ങളെ വിടുന്നതും ആയ എ

ന്റെ കണ്ണുകളിൽ ഏററവും കറുത്ത മഷി എഴുതിച്ചാലും. ഹേ മനോഹരവേഷ! എന്റെ നേത്രങ്ങളുടെ ദീൎഘഗതിയെ തടുക്കുന്നതും (കാതില്ലെങ്കിൽ നേത്രങ്ങൾ എത്രയോ ദൂരം പോകും) യുവാക്കന്മാരെ മോഹിപ്പിക്കുന്നതും ആയ എന്റെ കാതുകളിൽ കുണ്ഡലങ്ങൾ ഇടീച്ചാലും. വിമലവും താമരപ്പൂവിനെക്കാൾ മനോഹരവും അങ്ങേക്കു അധീനമായി നേരിട്ടു കാണുന്നതും ആയ എന്റെ മുഖത്തിൽ ഇപ്പോൾ പരിഹാസാസ്പദമായ ചൂൎണ്ണകുന്തളത്തെ (കുറുനിരയെ) ഭംഗിയായി വളരെ സമയത്തേക്കു വണ്ടുകൾ താമരപ്പൂവിൽ ഇരിക്കുയാണൊ എന്നു തോന്നുംവിധം അലങ്കരിച്ചാലും. ഹേ കമലാനന! വിയൎപ്പുതുള്ളികൾ വററിയിരിക്കുന്ന എന്റെ നെററിത്തടമായ ചന്ദ്രങ്കൽ കസ്തൂരികൊണ്ടു മനോഹരവും ചന്ദ്രങ്കിലെ കളങ്കകാന്തിയുണ്ടാക്കുന്നതും ആയ പോട്ടു തൊടീയിച്ചാലും. ഹേ മാനിനികളുടെ മാനത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നോവേ! ഇടതൂൎന്നതും മനോഹരവും കാമരാജാവിന്റെ കൊടിക്കൂറയും രതിക്രീഡാസമയത്ത് അഴിഞ്ഞുവീണതും ചിന്നിച്ചിതറിക്കിടക്കുന്നതും മൈൽപീലിക്ക് തുല്യവും ആയ എന്റെ തലമുടിയിൽ പൂക്കൾ ചൂടിച്ചാലും. ഹേ ശുഭാശയ! മനോഹരവും കാമന്റെ വാസസ്ഥലവും കാമിയെ രസിപ്പിക്കുന്നതും ആയ എന്റെ ജഘനത്തിൽ രത്നമയമായ അരഞ്ഞാൾ വസ്ത്രം ആഭരണങ്ങൾ ഇവയെ ധരിപ്പിച്ചാലും. എന്നിങ്ങിനെ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനോടു പറഞ്ഞു.

ഹേ ശ്രീകൃഷ്ണ! സാക്ഷാൽ മഹാവിഷ്ണുവായ അങ്ങയുടെ പാദാരവിന്ദസ്മരണമാകുന്ന അമൃതുകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും കലികല്മഷസന്താപമായ ജ്വരത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതും മനോഹരവും ആയ ശ്രീജയദേവരുടെ വാക്കാകുന്ന ഈ ആഭരണത്തിൽ സദയം മനസ്സു വെച്ചാലും. അങ്ങ് ആഭരണമായി സ്വീകരിച്ചാലും. എന്നാൽ മഹാജനങ്ങൾ ശിരസാ പരിലാളിക്കും,

ഗാനംകൊണ്ടു പറഞ്ഞ കാൎയ്യത്തേയും മററും ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു പറയുന്നു.

മൂലം.

രചയകുചയോഃപത്രം ചിത്രംകുരുഷ്വകപോലയോഃ
ഘടയജഘനേകാഞ്ചീമ്മഞ്ജുസ്രജംകബരീഭരേ
കലയവലയശ്രേണിംപാണൌപദേകുരുനൂപുരാ
വിതിനിഗദിതഃപ്രീതഃപീതാംബരോപിതഥാകരോൽ

(ത്വം) കുചയോഃ	അങ്ങ് (എന്റെ) കുചങ്ങളിൽ
പത്രം രചയ	പത്തിക്കീററു എഴുതിയാലും
കപോലയോഃ	കവുൾത്തടങ്ങളിൽ
ചിത്രം കുരുഷ്വ	ചിത്രമെന്ന പത്തിക്കീററ എഴുതിയാലും
ജഘനേ കാഞ്ചീം ഘടയ	ജഘനത്തിൽ അരഞ്ഞാൾ കെട്ടിച്ചാലും
കബരീഭരേ	തലമുടിയിൽ
മഞ്ജുസ്രജം കലയ	മനോഹരമായ മാല ചൂടിച്ചാലും
പാണൌ	കയ്യിന്മേൽ
വലയശ്രേണിം കലയ	അനേകം വളകൾ ഇടിയിച്ചാലും
പദേ നൂപുരൌ കുരു	കാലിന്മേൽ തളകളിടിയിച്ചാലും
ഇതിനിഗദിതഃ	എന്നിങ്ങിനെ പറയപ്പെട്ട
പീതാംബരഃ അപി	ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനും
പ്രീതഃ തഥാ അകരോൽ	സന്തുഷ്ടനായിട്ട് അപ്രകാരം ചെയ്തു.

സാരം. ഹേ പ്രിയ! അങ്ങ എന്റെ കുചങ്ങളിലും കവുൾത്തടങ്ങളിലും പത്തിക്കീററു എഴുതുകയും ജഘനസ്ഥലത്തു അരഞ്ഞാൾ കെട്ടിക്കുകയും തലമുടിയിൽ മനോഹരങ്ങളായ മാലകൾ ചൂടിക്കുകയും കയ്യുകളിൽ വളകൾ കാലുകളിൽ തളകൾ ഇടിയിക്കുകയും ചെയ്താലും. എന്നിങ്ങിനെ രാധാദേവി പറയുന്നതു കെട്ട ശ്രീകൃഷ്ണനും സന്തോഷിച്ചു അപ്രകാരം ചെയ്തു

മൂലം.

ത്വാമപ്രാപ്യമയിസ്വയംബരരസാംക്ഷീരോദതീരോദരേ

ശങ്കേസുന്ദരികാളകൂടമപിബന്മൂഢോമുഢാനിപതിഃ
ഇത്ഥംപൂർവ്വകഥാഭിരന്യമനസോവിക്ഷിപ്യവക്ഷോഞ്ചലം
രാധായാഃസ്തനകോരകോപരിചലന്നേത്രോഹരിഃപാതുവഃ

ഹേ സുന്ദരി! മുഢാനി	അല്ലയോ സുന്ദരി! പരമശിവൻ
പതിഃ	
മയി സ്വയംബരരസാം	എന്നിൽ സ്വയംവരത്തിന്നുതാല്പര്യമുള്ള
ത്വം അപ്രാപ്യ	നിന്നെ കിട്ടാഞ്ഞിട്ടു
മൂഢഃ	മോഹിച്ചു
ക്ഷീരോദതീരോദരേ	പാലാഴിയുടെ വക്കത്തു വെച്ചു
കാളകൂടം അപിബൽ	കാളകൂടത്തെ പാനം ചെയ്തു
ഇതി അഹം ശങ്കെ	എന്നു ഞാൻ ശങ്കിക്കുന്നു.
ഇത്ഥം പൂർവ്വകഥാഭിഃ	ഇപ്രകാരമുള്ള പഴയ കഥകൾ കൊണ്ടു
അന്യമനസഃ രാധായാഃ	മനസ്സു മാറിയിരിക്കുന്ന രാധയുടെ
വക്ഷോഞ്ചലം വിക്ഷിപ്യ	മാറിലിട്ടിരിക്കുന്ന വസ്ത്രത്തെ എടുത്തിട്ടിട്ടു
സ്തനകോരകോപരി	കുചമൊട്ടിന്മേൽ
(ദൃഷ്ട്വാ)	നോക്കീട്ടു
ചലന്നേത്രഃ ഹരിഃ	ഇളകുന്ന നേത്രങ്ങളോടുകൂടി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ
വഃ പാതു	നിങ്ങളെ പാലനംചെയ്യട്ടെ.

സാരം. അല്ലയോ സുന്ദരി! എന്നെ വരിപ്പാൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന നിന്നെകിട്ടാഞ്ഞിട്ടു മോഹിച്ചാണ് പരമേശ്വരൻ ആ പാലാഴിയുടെ വക്കത്തുവെച്ചു വിഷപാനംചെയ്തതു എന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള പഴയ കഥകൾ താൻ പറയുന്നതു കേട്ടിട്ടു മനസ്സു മാറിയിരിക്കുന്ന രാധാദേവിയുടെ കുചങ്ങളിൽനിന്നുകുചപടത്തെ നീക്കി നോക്കി ആനന്ദിച്ചു. ആ ആനന്ദത്താൽ ഇളകി ഇ

ളകി പതുക്കെ അടയുന്ന നേത്രങ്ങളോടുകൂടി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണൻ നിങ്ങളെ പാലനംചെയ്യട്ടെ.

ഈ ശ്ലോകത്തിൻെറ പൂർവാർദ്ധംകൊണ്ടു രാധാദേവി ശ്രീഭഗവതിയുടെ അംശമാണെന്നു സ്പഷ്ടമായി.

ഇനി കവി തൻെറ പ്രബന്ധഗുണങ്ങളെ പറയുന്നു.

മൂലം

യൽഗാന്ധർവ്വകലാസുകൌശലമനുദ്ധ്യാനഞ്ചയദ്വൈഷ്ണവം
യൽശൃംഗാരവിവേകതത്വമപിയൽകാവ്യേഷുലീലായിതം
തൽസർവ്വംജയദേവപണ്ഡിതകവേഃകൃഷ്ണൈകതാനാത്മനഃ
സാനന്ദാഃപരിശോധയന്തുസുധിയഃശ്രീഗീതഗോവിന്ദതഃ

സാനന്ദാഃ സുധിയഃ	രസികന്മാരായ നല്ല വിദ്വാന്മാർ
കൃഷ്ണൈകതാനാത്മനഃ	ശ്രീകൃഷ്ണങ്കിൽതന്നെ ഉറപ്പിച്ച മനസ്സോടുകൂടിയ
ജയദേവപണ്ഡിതകവേഃ	ശ്രീജയദേവരെന്ന പണ്ഡിതനായകവിയുടെ
ഗാന്ധർവ്വകലാസു	സംഗീതവിദ്യകളിൽ
യൽകൌശലം	യാതൊരുസാമത്ഥ്യമോ
വൈഷ്ണവം	വിഷ്ണുവിൻെറ
യൽ അനുദ്ധ്യാനം	യാതൊരു അനുസ്മരണയോ
യൽ ശൃംഗാരവിവേകതത്വം അപി	യാതോരു ശൃംഗാരഭേദങ്ങളുടെ സൂക്ഷ്മജ്ഞാനമോ
കാവ്യേഷു യൽലീലായിതം	കാവ്യങ്ങളിലെ യാതൊരു നിഷ്പ്രയാസമായ രചനാനൈപുണ്യമോ
തൽ സർവ്വം	അതെല്ലാം

ശ്രീഗീതഗോവിന്ദതഃ	ശ്രീഗീതഗോവിന്ദം എന്ന ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ നിന്നു
പരിശോധയന്തു	പരിശോധിച്ചു അറിയട്ടെ

സാരം— മഹാ ശ്രീകൃഷ്ണഭക്തനായ ശ്രീജയദേവരെന്ന പണ്ഡിതകവിയുടെ (ഇപ്പോൾ കവിതാപാണ്ഡിത്യങ്ങൾക്ക സാമാനാധികരണ്യം സുദുല്ലഭം. ഇപ്രകാരമല്ല ജയദേവരിൽ.) സംഗീതവിദ്യാസാമത്ഥ്യം, വൈഷ്ണവഭക്തി, ശൃംഗാരരസഭേദങ്ങളുടെ സൂക്ഷ്മജ്ഞാനം, കാവ്യങ്ങൾ എളുപ്പത്തിൽ രചിപ്പാനുള്ള സാമത്ഥ്യം, ഇവകളെല്ലാം ശ്രീഗീതഗോവിന്ദമെന്നു പേരായ ഈ ഗ്രന്ഥത്തെ പരിശോധിച്ചു നിമ്മത്സരന്മാരായ പണ്ഡിതരസികന്മാർ അറിയട്ടെ.

മൂലം.

സാധ്വീമാധ്വീക ചിന്താ ന ഭവതി ഭവതഃ ശക്കരേ ശക്കരാസി
ദ്രാക്ഷേ ദ്രക്ഷ്യന്തി കേ ത്വാമമൃത മൃതമസി ക്ഷീര നീരം രസസ്തേ
മാകന്ദ ക്രന്ദ കാന്താധര ധരണിതലം ഗച്ഛ യച്ഛന്തി ഭാവം
യാവച്ഛൃംഗാരസാരം ശുഭമിവ ജയദേവസ്യ വൈദഗ്ദ്ധ്യവാചഃ

ജയദേവസ്യ	ജയദേവരുടെ
വൈദഗ്ദ്ധ്യവാചഃ	സാമത്ഥ്യത്തോടുകൂടിയവാക്കുകൾ
ശൃംഗാരസാരം	ശൃംഗാരരസസത്തായും
ശുഭം ഇവ	മംഗളവത്തായും ഇരിക്കുന്ന
ഭാവം	ഭാവരസത്തെ
യാവൽ യച്ഛന്തി	എപ്പോൾ തരുന്നു അപ്പോൾ
ഹേ മാധ്വീക!	അല്ലയോ തേൻ!
ഭവതഃ ചിന്താ	ഭവാന്റെ വിചാരം
സാധ്വീ നഭവതി	ശരിയാവുന്നില്ല.
ഹേ ശക്കരേ!	ഹേ ശക്കരേ! (അല്ലയോ പഞ്ചസാരേ!)

ത്വം ശർക്കരാ അസി	നീ ശർക്കരയാകുന്നു (ശുദ്ധമെ ചരലാകുന്നു)
ഹേ ദ്രാക്ഷേ!	അല്ലയോ മുന്തിരിങ്ങേ!
ത്വാം കേ ദ്രക്ഷ്യന്തി	നിന്നെ ഏവർ തിരിഞ്ഞുനോക്കും
ഹേ അമൃത!	അല്ലയോ അമൃതമെ!
ത്വം മൃതം അസി	നീ ചത്തതാകുന്നു
ഹേ ക്ഷീര! (ത്വം)	ഹേ ക്ഷീരമേ! നീ
നീരത്വം ഏഷി	ജലത്വത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു
ഹേ മാകന്ദ!	അല്ലയോ മാമ്പഴമേ!
ത്വം ക്രന്ദ	നീ കരയു
ഹേ കാന്താധര! (ത്വം)	ഹേ മനോഹരമായ അധരമേ! നീ
തുലാം ന ധര	സാദൃശ്യത്തെ ധരിക്കില്ല.
ഗച്ഛ	പോയാലും

സാരം. ശ്രീജയദേവരുടെ അതിപടുതയോടുകൂടിയ വാക്കുകളുടെ, ശൃംഗാരരസത്തിൻെറ സത്തും ഭക്തിരസപ്രാധാന്യത്താൽ മംഗളത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതും ആയ ഭാവരസത്തെ അനുഭവിക്കുമ്പോൾ അല്ലയോ തേനെ! നിണക്കു മാധുര്യമുണ്ടെന്നുള്ള വിചാരം വൃഥാവിൽ തന്നെ. ഹേ ശർക്കരേ! നീയോ ശർക്കരതന്നെ (ശുദ്ധമേ ചരൽ). ഹേ മുന്തിരിങ്ങേ! നിന്നെ ആർ തിരിഞ്ഞുനോക്കും അല്ലയോ അമൃതമെ! നീ ചത്തു. നിണക്കു യാതൊരു വീര്യവുമില്ല. അല്ലയോ പാലെ! നീ ശുദ്ധമേ വെള്ളം. ഹേ മാമ്പഴമേ! നിന്നെ ആക്കും സാരമുണ്ടാവില്ല. നീ കരയും. ഹേ മനോഹരമായ അധരമേ! നിണക്കു ആ വാക്കുകളോടു സാദൃശ്യമെ ലഭിക്കില്ല. നീ സാരമില്ല. പോ. (ഈ വക വസ്തുക്കളൊന്നും സാരമില്ല.)

മൂലം.

പര്യങ്കീകൃതനാഗനായകഫണശ്രേണീമണീനാംഗണേ
സംക്രാന്തപ്രതിബിംബസങ്കലനയാബിഭ്രദ്വപുഃപ്രക്രിയാം

പാദാംഭോജവിഹാരി വാരിധിസുതാമക്ഷ്ണാംദിദൃക്ഷുഃശതൈഃ
കായവ്യൂഹമിഹാകരോദുരുമുദായോസൌഹരിഃപാതുവഃ

യഃ	യാതൊരു വിഷ്ണു
പാദാംഭോജവിഹാരി വാരിധിസുതാം	തന്റെ പാദാരവിന്ദങ്ങളിൽ ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മഹാലക്ഷ്മിയെ
അക്ഷ്ണാം ശതൈഃ	അനേകം കണ്ണുകളെക്കൊണ്ടു
ദിദൃക്ഷുഃ	കാണുവാൻ ഇച്ഛയുള്ളവനായി
പര്യങ്കീകൃതനാഗനായക ഫണശ്രേണി	കട്ടിലാക്കി ചെയ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന അനന്തന്റെ പടങ്ങളുടെ പങ്ക്തികളിലെ
മണീനാം	രത്നങ്ങളുടെ
ഗണേ	കൂട്ടത്തിൽ
സംക്രാന്തപ്രതിബിംബ സങ്കലനയാ	കാണുന്ന പ്രതിബിംബങ്ങളുടെ കൂടിരുപ്പുകൊണ്ടു
വപുഃ പ്രക്രിയാം	ശരീരബാഹുല്യത്തെ
ബിഭ്രൽ	വഹിച്ചു
കായവ്യൂഹം അകരോൽ	ഒരു കൂട്ടം ദേഹത്തെ ഉണ്ടാക്കിയൊ
സഃ അസൌ ഹരിഃ	ആ ഈ മഹാവിഷ്ണു
ഇഹ വഃ	ഇപ്പോഴും നിങ്ങളെ
ഉരുമുദാ	വർദ്ധിച്ച സന്തോഷത്തോടെ
പാതു	പാലനം ചെയ്യട്ടെ!

സാരം. തന്റെ പാദാരവിന്ദങ്ങളിൽ ക്രീഡിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മഹാലക്ഷ്മിയെ അനവധി നേത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു നോക്കിപരമാനന്ദിക്കെണമെന്നാഗ്രഹത്താലൊ എന്നു തൊന്നുമാറു, താൻ കിടക്കുന്ന അനന്തന്റെ ഒരു വരിയായി നില്ക്കുന്ന പടങ്ങളുടെ രത്നങ്ങ

ളിൽ പ്രതിബിംബിച്ച അനവധി ദേഹത്തോടുകൂടി സ്ഥിതിചെയ്യു ന്ന മഹാവിഷ്ണു നിങ്ങളെ പാലനംചെയ്യട്ടെ.

മൂലം.

യന്നിത്യൈർവ്വചനൈർവ്വിരിഞ്ചഗിരിജാപ്രാണേശമുഖ്യൈർമ്മുഹുഃ
നാനാകാരവിചാരസാര ചതുരൈൎന്നാദ്യാപിനിശ്ചീയതേ
തത്സർവ്വൈർജ്ജയദേവകാവ്യഘടിതൈസ്സത്സൂരിസംശോധിതൈ
രാദ്യംവസ്തു ചകാസ്തു ചേതസിപരംസാരസ്യസീമാജുഷാം

മുഹുഃ	പിന്നേയും പിന്നേയും
നാനാകാരവിചാരസാര	അനേകവിധാലോചനകളുടെസാരത്തി
ചതുരൈഃ	ൽ സമർത്ഥന്മാരായ
വിരിഞ്ചഗിരിജാപ്രാണേ	ബ്രഹ്മാ, മഹേശ്വരൻ മുതലായ ദിവ്യന്മാ
ശ മുഖ്യൈഃ	രാൽ
നിത്യൈഃ വചനൈഃ	ഉപനിഷദ്വാക്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു
യൽ അദ്യ അപി ന	യാതൊരു വസ്തു ഇപ്പൊഴും നിശ്ചയിക്ക
നിശ്ചീയതേ	പ്പെടുന്നില്ലയൊ
തൽ ആദ്യം	ആ സർവ്വകാരണ ഭൂതമായ
പരം വസ്തു	പരബ്രഹ്മം
സത്സൂരിസംശോധി	നല്ല വിദ്വാന്മാരാൽ വേണ്ടതുപോലെ
തൈഃ	പരിശോധിക്കപ്പെട്ടവയും
ജയദേവകാവ്യഘടി	ജയദേവരുടെ കാവ്യത്തിൽ ഘടിപ്പിച്ചി
തൈഃ	രിക്കുന്നവയും ആയ
സർവ്വൈഃ	എല്ലാ ഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു
സാരസ്യസീമാജുഷാം	സാരസ്യത്തിന്റെ അററത്തെ പ്രാപി
	ച്ചിരിക്കുന്ന (രസികശിരോമണികളുടെ)
ചെതസി ചകാസ്തു	മനസ്സിൽ പ്രകാശിക്കട്ടെ

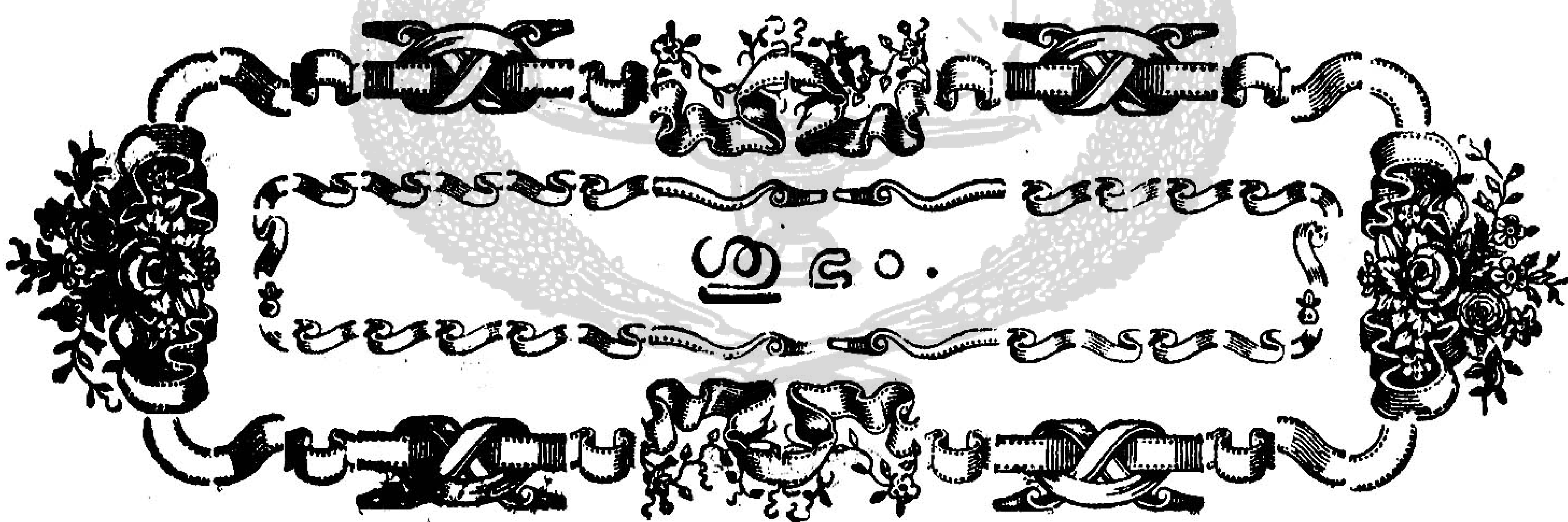
സാരം. പിന്നേയും പിന്നേയും ആലോചിച്ചു പരമാർത്ഥത്തെ

തീൎച്ചപ്പെടുത്തുവാൻ അതിസമൎത്ഥന്മാരായ ബ്രഹ്മാ, ശിവൻ മുതലായ ദിവ്യന്മാരാൽ യാതൊരു വസ്തുവിന്റെ സ്ഥിതി ഇപ്പോഴും തീൎച്ചപ്പെടുന്നില്ലയൊ ആ സകലത്തിന്നും കാരണഭൂതമായ പരബ്രഹ്മം രസികശിരോമണികളായ ഭഗവത്ഭക്തന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ ശ്രീജയദേവരുടെ കാവ്യഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രകാശിക്കട്ടെ.

ശ്രീജയദേവകൃതേ അഷ്ടപദികാവ്യെ

ദ്വാദശസൎഗ്ഗഃ

സമാപ്തഃ.

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി